

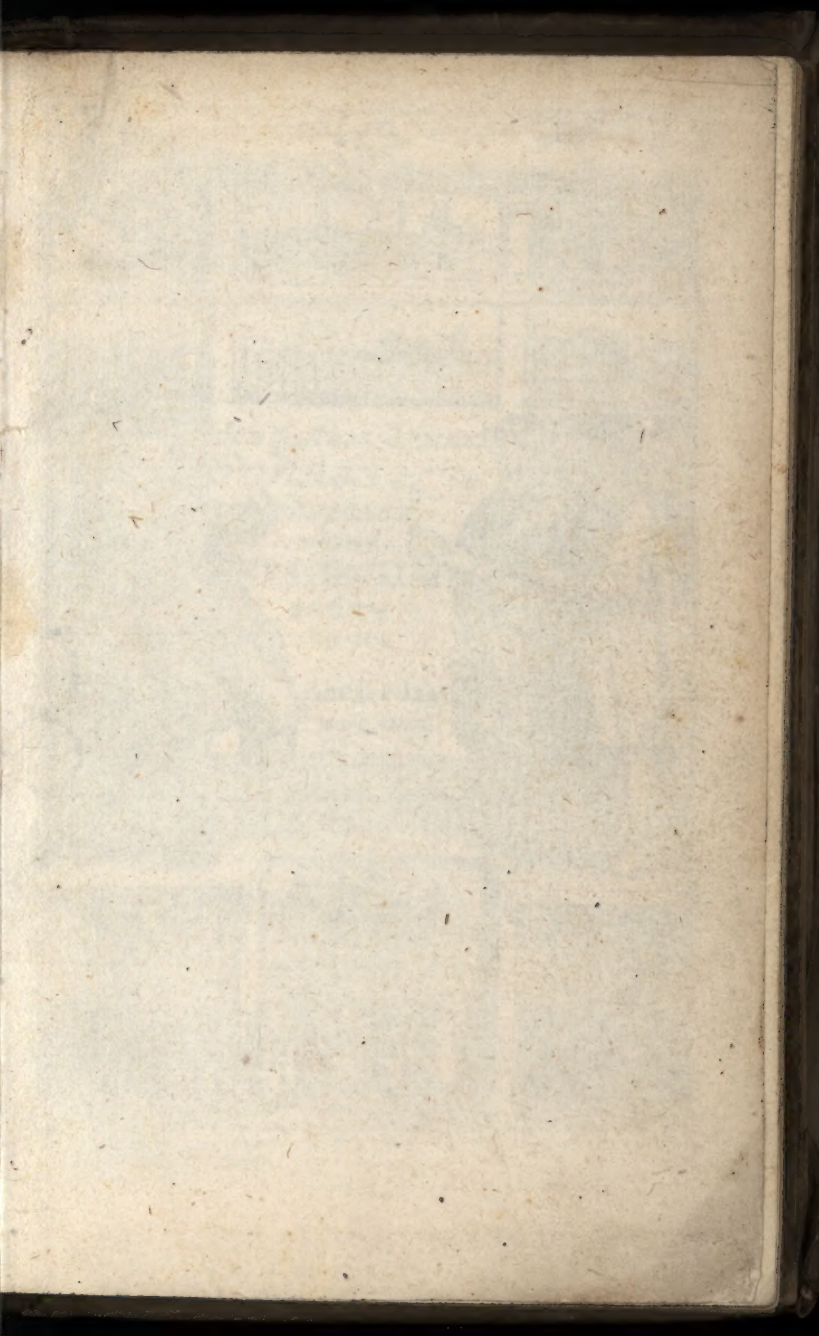
Geheel getuutreed door C. de Passe.
Exemplaren in UB te Groningen,
Leiden en Utrecht. Niet in
UB te Amsterdam.

2° Latijnsche editie 1652.

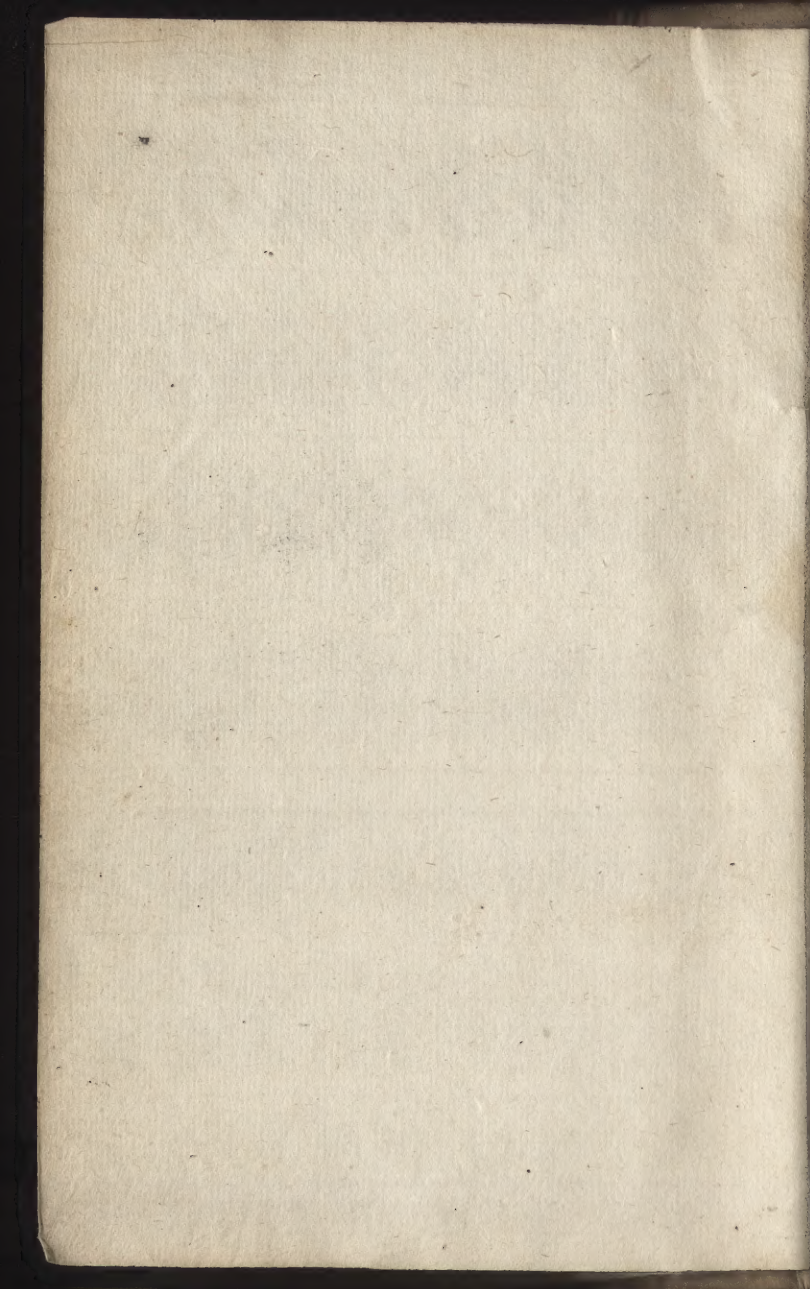
L.

44

Crispijn de pas delin.

Contenta sunt :

- I. Præloqvium, editionis hujus, sic adornatæ, rationem reddens, deq; amœno illius usu Latinitatis Tyrocinii Magistros informans, &c.
- II. Textus Vestibuli, Rerum enarrans cardines.
- III. Vestibularis Grammatica cum translatione Belgica.
- IV. Index geminus, Vernaculus & Latinus, loco Lexici.
- V. Appendix, exhibens:
  - (1) Exercitia Pietatis.
  - (2) Puerilem Ethicam.
  - (3) Præguſtum variæ Eruditionis.

Fulg. Mythol. I.

Primum Scientiæ VESTIBULUM puto, ſcire quæ neſcias.

Senec. Natur. Quæſt. I. 7. c. 31.

Rerum natura Sacra ſua non ſimul tradit. Initiatos nos eſſe credimus, in VESTIBULO ejus hæremus.

JOH: AMOS COMENI

Eerste Deel

Prima Pars

DER SCHOOL-GELEERTHEID,
SCHOLASTICÆ ERUDITIONIS,

genoemt

dicta

HET PORTAEL:
VESTIBULUM:

Inhoudende

Continens

De Grondtveste der dingen, en onser Wijsheyd om

Fundamenta *Rerum*, & nostræ *Sapientiæ* cir-

trent de dingen / als mede der *Latijnschen* Tael

ca res, ut & *Latina Lingvæ*

met de *Moeder-tael*;

cum *Vernacula*;

Toegeſchicht

Adornatum

Naec de Wetten des laetſten *Spraeck-weeghs*, en met veel Beelden

Juxta Leges novissimæ Methodi, multisq; *iconibus*

verlicht / met verlof en goetbindinge van den Schryver /

illustratum, *permissu* & *approbatione* *Authoris*,

à

JACOBO REDINGERO & J. S.

AMSTELODAMI,

Typis GABRIELIS de ROY,

Anno M. DC. LVIII.

1658

De Staten Generael der Vereenighde Neder-
derlanden hebben geconsenteert / geaccordeert en ge-
octropeert: gelijckse by desen consenteren/ accorderen en Octroperen
aen Joh. Seidelius, omme voor den tijdt van vyfthien naest-komen-
de en achter een volgende Jaren/ met seclusie van alle anderen/ bin-
nen dese *Geunieerde Provinciën*, *Geassocieerde Landtschappen* / *Ste-*
den ende Leden van dien / te mogen doen drucken / berten / te ver-
koopen / *Vestibulum*, *Januam* en *Atrium* van den *H. Comenius*, cum
Grammaricis, *Lexicis* & *annexis*. Verbiëdende allen ende eenen ge-
gelijcken *Ingesetenen* van de voorz. Vereenighde Nederlanden /
Geassocieerde Landtschappen / *Steden ende Leden* van dien / bin-
nen den voorz. tijdt van vyfthien naest-komende Jaren de voorz.
Boecken in 't geheel ofte ten deel nae te drucken / uyt-geven ende ver-
koopen / ofte elders soo nae-gedruckt / binnen de op-gemelde *Land-*
den te brengen; met de expresse clausule, dat de voorz. *Boecken*
in geenderley *Talen* moghen werden nae-gedruckt; op de verbeurte
van alle de nae-gedruckte Exemplaren / en daer-en-boven van een
somme van drie hondert *Carolus guldens* / t'appliceren daer van
een derden-deel ten behoeve van de *Officier* / die de *Calangie* doen
sal/ het tweede derden-deel ten behoeve van de *Armen* / en het reste-
rende derden-deel ten behoeve van de voorz. *J. S. Ec.* Gedaen ter
Vergaderinge van de Hoogh-gemelde *H. N. Staten Generael* in
den *Maegh* den een-en-twintighsten *January Anno 1658.*

J. SCHULENBORCH.

Ter Ordonnantie van deselve

(N.N.) R U Y S C H.

De Edele Mog. Heeren Staten van de *Provincien/Hollandt/*
Ec. gesien hebbende den *Octrop* van de *Staten Generael* /
hebben vergunt aen Joh. Seidelius hare *Brieven* van *Attache*
in *communi* & *debita forma* : gelijck by de *Originelen* in 't
breebe te sien is.

Nobi-

Nobilissimis, Amplissimis, & Consultissimis

DOMINIS,

D.D. CONSULIBUS,

D.D. SENATORIBUS,

D.D. HOVETMANNIS,

D.D. DEPUTATIS:

PRO CERIBUS

Inclytæ REIPUBL. *Groninganae*

Magnificentissimis:

DOMINIS & MECOENATIBUS suis

GRATIOSISSIMIS,

Salutem in Domino!

Empe, quia *qui gratus est futurus*,
Nobilissimi & Potentes Domini,
ex præscripto Chrysippi *velut in*
certamen cursus compositus opperiri
debet tempus suum, ad quod dato
velut signo profiliat, haud videri mirum cui-
quam Vestrum debet, quod & ego à longo

DEDICATIO.

tempore beneficiarius Vester , properato jam impetu in publicū hoc gratitudinis theatrum prodeam ac profiliam. Illuxit nimirū desideratus ille dies , qvo me ad *profiliendum* voce *signoq;* exhortatur propitia mihi Occasio: estq; hoc , si ullum aliud , opportunum *tempus meum* , qvo magna mihi contentione opus esse judico , ut Vos beneficiis longissimè præcurrentes me EVERGETAS meos exiguā aliquā gratitudinis contestatione , si non planè assequar, pro virili saltem & è longinqvo qv. confecer. Septimus jam labitur annus , ex qvo præficere *exterum me* honorificæ Alumnorum VV. Inspectioni non fuistis dedignati. Exinde verò , eo me insuper favore ac benevolentia in *qvintum* usq; *annum* estis prosecuti, ut nil tam ferax gaudii hodiernum reperiatur in animo meo, atq; renovata illa propensissimi erga me affectūs Vestri recordatio. Non memorabo jam effusam illam liberalitatem Vestram , qua me lautius tractari in statione mea voluistis , atq; mos receptus tūm ferebat. Non prosequar.

DEDICATIO.

quar etiam facillimos (quoties occasio tulit)
 ad Vos aditus, non aures patientissimas,
 non responsa benigna, non cætera deniq;
 quibus excipere advenientis desideria mi-
 ra comitate solebatis. Illud *unicum* con-
 dignè nunc celebrandum esset, quòd me
 pro *LEGE & GREGE* contra *inveteratas* ho-
 minum *contraventiones* decertantem, eâ mentis
 generositate ad extremum usq; sitis tutati, ut
 Urbi & Orbi palàm feceritis, quàm ex mente
 Pythagoræ *peregrinus justus civi injusto* longè a-
 pud Vos *præcellat*: & quàm immota adversus
contraventiones quasq; perstetis mente in æquis-
 simo pronuntiato *Æschinis*: *Idem dicere oportet*
tùm Oratorem, tum Legem: Cùm autem aliam vocem
Lex, aliam Homo edit, justitiæ Legis suffragari
oportet, non dicentis impudentiæ. Verùm enim ve-
 rò, ne fortè Camerinam movere hac ratione
 velle videar, utq; *pacificum* potius *paci* dici mani-
 festò me experiantur, lubens hîc (consilio Se-
 necæ) ut *veteris incommodi memoriam circumci-*
do, ita dolorum veterum conqvæstiones in universũ

DEDICATIO.

detraho: hoc solū gratissimo ore deprædicans, quod publicè tandem constare Oforibus meis volueritis, quo me amore ac favore Vestro sub ipsum adhuc functionis meæ finem dignum existimaretis? Quum n. aliò jam evocatus in frequenti Confessu Vestro comparèrem, eo fine, ut resignata tandem Provincia mea gratias VO-
BIS pro exhibitis mihi beneficiis Vestris agerem, eo me honore ac munificentia gratiosissimè dimisistis, ut si non verbis re ipsa saltem & facto honorificum illud Platonis usurpare super me videremini: Τίμιος μὲν δὴ καὶ ὁ μὴ δὲ ἀδικῶν ὁ δὲ μὴ δ' ἐπιλέπων τοῖς ἀδικῶσιν ἀδικεῖν, πλεον ἢ διπλασίας τιμῆς ἄξιός ἐκείνους, Hono-
randus quidem est ille, qui ipse quæ injusta sunt non agit; Sed qui ipsos etiam injustos injustitiam exercere minime sinit, is verò magis quàm duplici honore dignus apud Nos censetur.

Quocirca, ut & ego tandem gratitudinem meam publicè VO-
BIS approbem, hunc ipsum Optimi Authoris Libellum Splendidissimis Nominibus Vestris eā quàm par est animi submissione inscribo: ut idem scil. & testis exstet publicus, VESTRÆ ergà me benevolentia non vulgaris, & obses vice versa certus, meæ ergà Illustre Nomen Vestrum observantia sempiternæ. Exiguum fateor,
nec

DEDICATIO.

nec fatis Authoritati Vestræ conveniens esse videtur munusculum ; Sedenim, cum juxta *Artaxerxis* apophthegma, non minùs *Regium summæq; humanitatis* esse censeatis, parva lubenti faciliq; suscipere animo, quàm magna largiri, absit ut gratum id VOBIS fore diffidam, humanitatemq; Vestram *Magnatum* illorum virtuti postponendam existimem, quibus olim *vola aquæ* non displicuit, *rapa oblata* minimè sorduit, nec *haustus frigide* fuit despiciatui : præsertim, cum tam confidenter insuper acclamare me audiam *Senecam* : *Non erit sine honore munus, quod aut nemo ILLIS alius dedit, aut tu alii nulli.* Quin etiam, si quid fortè munusculo huic defuerit, lubens ei, quicquid possum, superaddo ; affectum nimirum gratum, animum submissum, obsequium humile, preces devotas, vires paratas, adeoq; meipsum totum & omnia mea : nullus dubitans, quoniam ita munusculum cum auctario suo ferena fronte, clementi animo & gratiosa manu, a me humillimo Cliente Vestro sitis suscepturi. Quia ipsa spe impræsentiarum finiens, quàm submississimè GRATIÆ ac FAVORI Vestro me commendo ! Valete Domini Clementissimi : Deoq; Patriæ, VOBIS, mihi & bonis omnibus, quàm diutissimè vivite ! & si quid forte boni inesse Libello huic deprehenderitis, fructum ejus in *Alumnos* Vestros quàm felicissimè transferte : quibus ego, ut bene valeant, et supra annos suos pietate ac literarum dote ditescant, a nimitus ex *Symmacho* apprecor !

Dab. Amsterod. ANNO M. DC. LVIII. d. 17 Julii, St. I.

Omni cultu & obsequio
MM. AA. VV.
devotissimus

IOHANNES SEIDELIUS.

Informatorium.

*Benevolo Lectori , & imprimis Latinitatis Tiro-
cinii Magistris, salutem & divinam benedictionem.*

Vid nova hæc Vestibuli Lingvarum editio
*ab aliis ante hac ubicunqve luci datis differat , & de
compendioso ejus usu, præmoneri operæ videtur pre-
tium.*

1. Textum damus Vernaculo-Latinum, non ex *opposito* si-
bi, sed *sub invicem*, ut verbum verbo respondeat ubiqve, melio-
ris evidentiz causâ.

2. Et qvidem ita ut Vernacula præcedant, Latina sequantur:
quia discentes per *nota* ducendi sunt ad *ignota*, non contra.

3. Præmittimus ubiqve *interrogationes*, ut quasi *dialogisti-
ca* sint omnia: quia sic facilius *attentio* in rem præsentem exci-
tatur, & *repetitiones* postea, *examinâq;* instituuntur.

4. Adduntur è regione *Pictura* (in iis, qvæ pingi potuerunt:)
quia & *delectare* qværimus, & *prodesse*. Notum autem est pue-
ros naturâ qvoddammodo picturis delectari, sensûsqve objectis
suis magis affici præsentibus, qvàm si de illis absentibus tantum-
modò narretur.

5. Etqvia Ingeniis cum vera *Vocum significatione* veram simul
Rerum intelligentiam imprimere qværimus, jungimus *Nomen-
claturam* iconibus, cuilibet *Tabellæ numerum Periodi suæ*, cui
illustrandæ adhibenda est, appingendo: rursûmqve *Rem*
qvamlibet *pictam* cum suo *Nomine* cifrâ eâdem notando.

6. Accedunt tandem Editioni huic ab ipso *AUTHORE*
subministrata nobis *Exercitia Sacra Tironum*, *Ethica puerilis*, & *Præ-
gustus variæ Eruditionis*: de qvorum usu, qvia per se notus est, dice-
re hic supersedemus; *hoc solum* in gratiam eorum, qvibus forte
pium & præclarum *Magni Viri* institutum ignotum adhuc est,
in genere addentes; qvod *Vir summo Scholarum bono natus* post mul-
torum

Informatorium.

torum annorum meditationes, Librum tandem verè aureum, (*Methodum Lingvarum novissimam* dictum) ediderit, in quo præter *avia Scholarum solidè* commonstrata, ipsius *Didactica fundamenta* quàm felicissimè detexit, & *lingvæ cum rebus* (quæcunq; illa sit) *docendæ ac discendæ viam* prioribus longè planiorem aperuit. Totius rei cardo in eo vertitur, ut *vocum & rerum* juventuti instillandarum *par ratio* in Scholis habeatur, ne *Psittacorum* aliàs *more* verba ediscat, res non intelligat. Id ipsum verò, cum *nonnisi gradatim* fieri possè videret, per *gradus* quoq; eundum censuit; eoq; sub exemplo *Lingvæ Latine* (quæ *Europæarum* gentium est *Mercurius*) quomodo *lingvæ* disci debeat, *tribus Libellis* non sine magno *Eruditorum* applausu docuit: VESTIBULO nimirum, JANUA & ATRIO, quorum quisq; suum habet *Textum, Grammaticam, & Lexicon*. In primo (Vestibulo) ponuntur *fundamenta*; in secundo (Janua) *simplex sed plena Lingvæ* totius exhibetur *compages*; in tertio (Atrio) omnes accedunt *elegantia*. De quibus, (ut omnibus aliis) si quis pleniorē informationem desideret, is *Opus Authoris Didacticum*, quod *hîc loci* hoc ipso anno prodiit, consulat. Nos, quisvis sit *Vestibuli*, paucis impræsentiarum subjungemus.

De Usu.

1. **D**iscipuli hîc instituendi recipiantur omnes *una eodémq; tempore*, ut idem semper pensum cum omnibus tractetur, sintqve *Vernaculam* promptè distinctèqve *legere & scribere gnari*.
2. *Latinam lingvæ* legere & scribere discant ex *primo capite Grammaticæ*, *tribus prioribus literis Alphabetici indicis*, videlicet *A, B, C*: typisqve *Declinationum atqve Conjugationum*.
3. *Methodus studiorum* hæc est perpetua, ut non nisi *quatuor*
hora.

Informatorium.

horæ quotidie tribuantur studiis, duæ *ante*, totidem *post* meridiem : sed *tam* serio impendendæ, ut quâlibet horâ *novâ* eruditionis accessio fiat notabilis.

4. *Dimidia matutina* semper tribuatur *Exercitiis sacris* : hoc est, Hymnis, *Præcationi* *Orationis* *Dominicæ*, *Symboli* & *Decalogi* recitationi, dictisqve *Scripturæ* ediscendis, donec exactè sciant omnia.

5. Juxta artificiosum *Vestibuli ordinem* præmittatur semper illud *Grammaticæ* caput legendum, explicandum, memoriæ mandandum, quod ex ordine reali præcedit vel sequitur.

6. Ut : secundum caput de *Nomine*, juxta quod *ipsæ Res* sunt dispositæ : tertium de *Adnomine*, secundum quod *Rerum Modi* fundamentales, primaria scilicet *Rerum accidentia*, congesta sunt : quartum de *Pronomine*, ubi breviculæ *commonstrationes Rerum*, & *accidentium comprehensæ*.

7. Inde transeat ad caput *virtutum de Verbo*, juxta quod *Rerum Motus, actiones & passiones*, spectandæ veniunt. Hinc ad caput sextum de *Adverbis*, juxta quod *Actionum & Passionum Modi* expressi. Tum ad caput septimum de *Præpositione*, juxta quod *Rerum Actionumqve Circumstantias* videbis collocatas. Inde ad caput octavum de *Conjunctione*, secundum quod *variæ Rerum, Actionum, Circumstantiarumq; Coherentia* exprimuntur. Tandem ad caput nonum de *Interjectione*, in quo *Compendia Rerum & verborum* proponuntur, &c.

8. Ubique *Præceptor* discipulis *legendo, explicandôqve præeat*, continuôqve ab *expeditoribus* lecta & explicata *reposeat*, & id unice operam det, ut continuâ *lectione* omnes tam *attentos* in rem retineat, ut eos fallendo quasi eô usque perducatur, ut *expeditores* primùm *memoriter reddere* sciant, *mediocres* subsequantur, tandemq; & *tardissimi* assequantur.

9. Præmissis hoc ordine *Grammaticæ capitibus*, tractetur ipse *textus Vestibuli* hunc in modum : *prælegat* *Præceptor* *paragrapum* primò *Vernaculè*, *explicet* quodqve *vocabulum*, & *mon-*
stret

Informatorium.

stret rem ipsam, si haberi possit: fin, icones saltem. Tum interpretetur, verbumq; Verbo reddens Vernaculo-Latinè, jubeat sex, octo, decem, pluresve, imitari, donec omnes promptè exponant, & memoriâ reddere sciant.

10. Sumendum itaqve pensum ab initio brevius, unius & alterius sententiolæ: deinde *adauctius*, mediocribus ingentis proportionatè: ut ne statim ab initio *nauseam concipiant* tenelli ad huc pueri ob graviora pensa, sed brevitate & facilitate illecti cum voluptate coeptum opus continuent, & ne tardissimus quidem à tergo maneat.

11. Abeuntibus injungatur, ut domi illud ipsum pensum aliquoties relegant, exponant, describântqve, ut à prandio primâ horâ memoriter recitare sciant, primum Vernacula-Latinè, sic: **Hoe verdeelt ghy de saecken?** *Quomodo dividis res?* **In alles!** in Omne, **Niet!** Aliquid, **Niet!** Nihil: deinde Latina tantum. Hoc peracto Præceptor exigit, ut singulas voces seorsim Vernaculo-Latinè, & Latino-Vernaculè, reddant: Exinde verò & illud seriò iis inculcabit, ut in loca regressi bini & bini ita se exerceant, ut icones *semoto textu* aspiciendo alter roget: *Quid est hoc, id, illud?* alter verò respondeat: *Hoc est pomum, scamnum, calamus, arbor, &c.* E Schola digressi, duo, pluresve commilitones idem exercitium continuent, domi forisq; Verba Rebus applicando.

12. Succedat hinc tractatio Grammatica, ut singula Vocabula inspectis typis declinent, moveant, comparent, conjugent: præeatq; rursum ubiqve Præceptor, donec habitum acquisiverint in Analogis. Quò acquisitò, indicabit ipsis in difficilioribus charactèrem Genitivi in Nominibus, terminationes Nominativi in Adnominibus: in Verbis autem tempus præsens, præteritum & supinum; simulq; monebit omnia ista accidentia in Indice Latino adjuncta esse, eum ut consulant, si quid ipsis de viva institutione exciderit.

13. Quartâ horâ, novum pensum eò, quò diximus modò ipsis prælegat, explicet, monstret, & manè post exercitia sacra repetat per tres quadrantes horæ præter propter, denuòq; novum aggreditur.

Informatorium.

grediatur pensum, sic continuando ad Vestibuli finem usque.

14. Capite de *Nominibus* vel medio vel toto absoluto, dicet ipsis *Translationes breviusculas* è Latina in Vernaculam vertendas *ope verbi Sum*, ad imitationem priorum duarum regularum Syntacticarum: ex gr. *Deus pater est Creator, Creator mundi, cœli, terræ, marisque*: *Deus filius est Salvator, Salvator mundi, Gentium, Christianorum, &c.* *Urbs Amstelodamum est emporium, emporium Hollandiæ, &c.* *Vestibulum est liber, liber rerum & lingvarum, &c.*

15. Quod si aliquantulam copiam *Adnominū* nōrint, continuet *Præceptor* hæc exercitiola, & juxta tres sequentes regulas monstret, quomodo *Adnomina* *Nominibus* jungantur. Atque sic procedat cum *Verbis*, *Adverbis*, *Præpositionibus*, &c. sed semper præcedat *Latinum* thema in *Vernaculum* vertendum, donec per has exercitationes, & mutua colloquia (nam statim ac *Declinationes* & *Conjugationes* intellexerint, balbutire illico incipient, stimulati inprimis continuâ *Præceptoris præitione*, atque præmonstratione) omnes *Regulas*, & *Constructionis modum*, optimè intelligant. Hòc obtentò dictentur *Vernacula* themata, ex tempore in *Schola* Latine vertenda: sed talia, quæ vel ex *meris Vestibuli vocabulis* constent, vel quarum *significationem* *Præceptor* illis indicet.

16. Tertiò quòque die repetantur, quæ *biduo* ante tractata, & memoriæ mandata fuere: & quidem ea semper *conditione*, ut vel *bini*, vel *integra subsellia* ex opposito pro loco certent. Id quod fervidam *emulationem* apud eos excitabit, qui aliquo honoris & gloriæ stimulo tanguntur. Qui verò tali manu ductione ac incitamenti excitari nequeunt, eos maturè à Latinitatis studio ad aliud vitæ genus *Præceptoris* svasu, *Parentes*, *Cognati*, *Tutores*, ablegabunt: ne illi quidem tempus & nummos inutiliter consumant, aliis diligentibus remoræ injiciantur, *Methodus* verò hætenus proba diffametur. Atque tantum de *Libelli* usu.

Cæterum, quia nobis adornatione *Editionis hujus* usque; adeò Suffeni minimè sumus, quin ipsi tandè mutari quædā in melius posse ultrò profiteamur; & verò familiare vulgò hominibus est (ut rectè

Informatiorum.

rectè Vellejus observat) omnia sibi ignoscere, aliis nihil remittere, rogatos hinc Censores, eâ quâ par est humanitate volumus, ut si quid reprehensione dignum hinc inde observaverint, id vel taciti nobis ignoscant, vel amico verbo monere nos de eo ne graventur: certò certius persuasi, quòd moneri à se non postremi beneficii loco habituri simus. Venimus quippe hac in parte non docere, sed discere; & ut ille picturâ suâ tectus tacitus monitores amabat, monita venerabatur: ita nos Censuras quorumvis gratè excepturi, ab omnibus apud more profutura legemus. Quod si tamen temperare sibi quis à reprehensione minimè possit, ab eo eam ad minimùm æquitatem amicè requiramus, quam ille quondam *Ethnicus* adhibuit apud Euripidem: *Volo te reprehendere justè & paucis, non valde sursum Palpebris impudentius reductis; sed moderatius Utpote fratrem.*

Quinetiam, quia homo homini lupus, & juxta querelam Rustici illius, ita jam depravatus, & à Diis desertus quia mundus est, ut (quod res ipsa clamat) quicquid potest quisquē capiat: monitos insuper clandestinos Lucripetas Colophonis loco volumus, ne contra expressum supremi Magistratus Privilegiū (ipsius Authoris permissu & consensu impetratum) plurius lucellum dubium, quam conscientiam faciant, eoq; intercipere fucorum instar fructum laboris alieni iniquè præsumant, memores hac in parte Canonis Jurisconsultorum æquissimi: *Secundum naturam est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.* Quod ipsum, ut eos in bonum famæ ac animæ suæ facturos nulli dubitamus, ita omnem in eventum (si forte malitia quorundam spem nostram superaret) sufflamina conatus ipsorum nominum nostrorum subscriptione consultum judicavimus:

*Salvò Rodinger. Wat gij niet wilt,
dat men in dord, dat dord gij aan gromm andorren.*

Isauro Vandalus

Hominem hominis incommode suum augere commodum, contra naturam est. Cic. S. Εξαι πᾶν τε καὶ οὐδὲν!

Exstantioria errata , anteqvam cum discipulis
inchoënter operæ, sic emendentur :

In de Duytsche Text leest booz

	Vrage			Vrage	
Wit	49	Witgebluft	Sothebijs	141	Sothebijs.
Witgebluft	61	Witgebluft.	Benckhaamer	188	Benckhaamer.
Witgebluft	87	Witgebluft.	Gewerf	238	Gewerf.
Witgebluft	71	Witgebluft.	Wangen	337	Wangen.
Witgebluft	89	Witgebluft.	Wangen	443	Wangen.
Witgebluft	90	Witgebluft.	Wangen	454	Wangen.
Witgebluft	111	Witgebluft.	Wangen	466	Wangen.
Witgebluft	111	Witgebluft.	Wangen	475	Wangen.
Witgebluft	117	Witgebluft.	Wangen		Wangen.

In Textu Latino substitue pro

	Qvæst			Qvæst	
Grande balæ	136	Pili subalares	Jubere	407	Jubere.
sunt	157	est.	gladio	409	gladio.
monstra	158	monstrum.	aliquia	440	aliquid.
arlis	204	aplis.		443	Nere.
qvæst	304	qvæle est.	quo	486	qvo.
Valgus	334	Valgus:	semper	498	semperq.
			malum	498	malum.

In de Letter-konst : In Grammatica.

	Qvæst			Qvæst	
het: als het	4.	de: alsst.	Doc-ebuntur	83	Doc-ebuntur.
foodanige	109	foodanige.	Leg-cantur	87	Leg-antur.
Inflexio	9	Inflexio:	Am-	99	Am-o
plurality	10	plurality.	Adverba	101	Adverbia.
latina lingua	12	latina lingua.	tribus	112	tribus.
Pallum	23	pallum.	phrasio	114	phrasin.
clar-issimæ	31	clar-issimæ.	Is Recita	115	Recita.
Qvi	33	Acc. Qvid:	Qvid	ib.	Qvid.
Qo		Abl. Qvo.	Infinitiuus	124	Infinitiuus.
Ferimus	64	Fuerimus.	fiat	125	fiat.
Leg-eto.	68	Leg-ito.	verum	132	verum.

Cætera benevolus Lector pro industria sua ipse corrigit; monitus
hic à nobis, qvòd literis g, q & f, v consonum ubiq; subjunxerimus
Scribendum enim cum *Authore* omnino censemus *Lingua, Æquus, Suadeo*, non verò *Lingua, Æquus, Suadeo*. De qvo plura alibi.

Het Eerste Hoofst-ſtuck
PRIMUM CAPUT

Des Portae
VESTIBULI

der Spraaken.

Lingvarum.

Noediginge.

Invitatio.

De Meeſter.
Magiſter.

Da Leerlink.
Discipulus.
Meeſter.
Magiſter.
Leerlink.
Discipulus.
Meeſter.
Magiſter.

Leerlink.
Discipulus.
Magiſter.
Meeſter.

Leerlink.
Discipulus.
Meeſter.
Magiſter.
Leerlink.
Discipulus.
Meeſter.
Magiſter.

- 1 Komt hier jonghen/
Veni huc puer,
- 2 Ik wil met u ſprekē van een ſaek noedig bodē alles.
Loqvar tecum de re neceſſaria ſuper omnia,
- 3 Spreek mijn Heere / ik hoor.
Loquere mi Domine, audio.
- 4 Wilt ghy Wijs ſijn?
Vis ne ſapiens eſſe?
- 5 Wat is dat Wijs te ſijn?
Quid eſt iſtuc ſapientem eſſe?
- 6 Alles te verſtaen, alles recht te doen,
Omnia intelligere, omnia rectè agere.
En van alles recht te ſpreken.
& de omnibus rectè loqui.
- 7 Ik wil wel / maer wie ſal my dat geven?
Volo quidem, ſed quis mihi hoc dabit?
- 8 God, ende de verkeeringe mer wijs (luiden)
DEUS, & converſatio cum ſapientibus,
Levendige ende dooden.
vivis & mortuis.
- 9 Mer wat levendigen?
Quibus vivis?
- 10 Den Leermeeſteren.
Præceptoribus.
- 11 Ende met welke dooden?
Et quibus mortuis?
- 12 Met den ghenen / die booz ons geleest hebben/
Illis, qui ante nos vixerunt,
ende noch met ons ſpreken in harte boerken.
& adhuc nobiſcum loquuntur in ſuis libris.

Leertink.
Discipulus.
Meester.
Magister.

- 13 Is dat genoeg?
Estne id satis.
- 14 Na genoeg.
Imò satis.
- 15 Bidt maer Godt / gehoorzaamt ulwe Leetlaer /
Ora modò Deum, pare tuo Præceptorì,
en beinnit de Boeken,
& ama Libros.
- 16 Maer op dat op die tuffe (lynden) verstaet /
Sed ut illos sapientes intelligas,
- 17 Soo leert de spraake / waer in sy hebben geschreben.
disce sermonem, quò scripserunt.
- 18 Namelijk de Latijnsche Spraake.
Nempe Latīnam Linguam.
- 19 Welke schoon / ende den Volkeren gemeen is /
Qua pulchra, & Populis communis est.
ende (ook) geleerde (lynden) maekt.
atque etiam doctos facit.
- 20 Wie sal my de selve leeren?
Quis me illam docebit?
- 21 Ik met de hulpe Godes:
Ego auxilio Dei:
- 22 En dat door een lichtre wegh / verdeelt in drie trappē.
Idque facili viā, divisā in tres gradus.
- 23 In de eerste zullen wy leggen alle haer gronden.
In primo ponemus omnia ejus fundamenta.
- 24 In de tweede zullen wy oprechten
In secundo erigemus
haer gantsch noodigh gebouw.
ejus totam necessariam structuram.
- 25 In de derde zullen wy daer toe doen
In tertio addemus
haere alderhande cieraaden.
ejus omnimoda ornamenta.
- 26 Het voorste wille wy volbrengen in dit eerste Boekje.
Illud primum absolvemus in hoc primo libello.
- 27 Welk gy nu in de hande neemt /
Quem nuuc in manum sumis,
genaemt **DE PRINCIPALIA** der spraake.
dictum VESTIBULUM Linguae.
- 28 Het tweede sal volbracht worden in 't naest volgende
Secundum absolvetur proxime sequenti
boek / genaemt **DE DEBENT** der spraake
libro, appellato JANUA Linguae.
- 29 Het derde in 't derde / het welke wy noemen zullen
Tertium in tertio, quem vocabimus
DE DOORHANS der Sprake.
ATRIUM Linguae.

Leertink.
Discipulus.
Meester.
Magister.

- 30 Ende daer van dan sal ik u in laetent
 Atque inde te immittam,
 in de **PALATIA** der Boekcryveren.
 in **PALATIA** *Authorum.*
- 31 Dat is / in wyslyck geschreuerde boeken:
 Hoc est, in sapienter scriptos libros:
- 32 Op dat ghy selst ook wel wijs, verstandig, en wel sprekende
 Ut tu ipse quoque has sapiens, prudens, ac eloquens.
- 33 Des waerigheids laet u niet verschrikken:
 Difficultas te ne terreat:
- 34 Wie 't begeert / batr het alles.
 Qui cupit, capit omnia.
- 35 Indien de anvangh swaer is /
 Si principium difficile est.
- 36 Soo sal het midden licht sijn /
 Medium facile erit.
- 37 Ende het einde liefstijck.
 Finisqve iucundus.
- 38 Die wel onderscheidet / ondersoepet ook wel:
 Qui bene distinguit, docet etiam bene:
- 39 En die wel opmerckt / leert wel:
 Et qui bene attendit, discit bene,
 dat en bedriegt niet.
 hoc non fallit.
- 40 Wel act / so ghesijt het dan aen in de naeme Godes:
 Eja, aggredere igitur in nomine DEI!

Het Tweede Hoofst-stuck. SECUNDUM CAPUT.

De beschikkinge en benaminge der dingen.

Dispositio & denominatio rerum.

41	Hoe verdeelt ghy de saaken: In Quomodo dividis res? In	ALLES/	IEES/	NIET/
		OMNE,	ALIQVID,	NIHIL,
42	Welcke zijn alles: Quæ sunt Omnia?	GOD/	de Werelt/	de Mense.
		DEUS,	Mundus,	Homo.
43	Wat is jet: Quid est Aliquid?	het Dingh/	de Wijs des selfs/	de Beweginge.
		RES,	Modus ejus,	Motus,
44	Wat is in de dingen: Quid est in Rebus?	Het Geheel/	het Deel/	het Gevech.
		Totum,	Pars,	Defectus,
45	Wat is in de beweginge: Quid est in Motu?	De Oorsake/	de Kracht/	het Wercktuigh.
		Causa,	Vis,	Instrumentum.
46	Wat is een Deel: Quid est Pars?	De Helfte/	het Stuck/	het Bijseken.
		Dimidium,	Frustrum,	Mica.
47	Wat is in 't Geheel: Quid est in Toto?	Het Beinsel/	het Midden/	het Ende.
		Principium,	Medium,	Finis.
		De Ordening/	de Tjdt/	de Blaetse.
		Ordo,	Tempus,	Locus.
48	Wat is in de Ordeninge: Quid est in Ordine?	Het Getal/	de Maate/	het Gewicht.
		Numerus,	Mensura,	Pondus.
49	Wat is in de Tjdt: Quid est in Tempore?	het Oogenblik/	de Wyl-tjts/	de Dyr/
		Momentum,	Mora,	Hora,
		de Dagh.	De Weeck/	de Maent
		Dies.	Septimana,	Mensis,
		het Jaer/	Hondert Jaer/	de Eeuwe.
		Annus,	Seculum,	Ævum.
50	Wat is in den Dagh: Quid est in Die?	De Morgen/	de Middagh/	de Avondt.
		Mane,	Meridies,	Vespera.
		de Scheweringe/	de Nacht/	de Dageraet.
		Crepusculum,	Nox,	Aurora,
51	Welcke zijn de jaer-getijden: Quæ sunt anni tempora?	De Lente/	Somer/ Herfst/	Winter.
		Ver,	Æstas, Autumnus,	Hyems.
52	Wat is in de Plaetse: Quid est in Loco?	De Ruymte/	Afgelegenheyt/	Gind-plaats.
		Spatium,	Distantia,	Terminus.
	Welcke zijn de werelts-deelen: Quæ sunt mundi plagæ?	Opst/	Zuid/	West/ Noord.
		Ortus,	Auster,	Occasus, Septentrio.

- 53 *Wat is de Oorsprong der dingē?* *De Natuur?* 1/ *de konst?* 2/ *de Toeval?* 3/
Quæ est Origo Rerum? Natura, Ars, Casus.
- 54 *Hoe veelderhāde is de sake selfs?* *Een Lichaem?* 1/ *een Geest?* 2/ *een Gespook?* 3/
Quotuplex est Res ipsa? Corpus, Spiritus, Larva.
- 55 *Wat is in het Lichaem?* *De Stoffe?* 1/ *de Gedaente?* 2/ *d'uitwendighe?* 3/
Quid est in Corpore? Materia, Forma, Superficies.
- 56 *Hoe veelderlei is een Geest?* *Een Siele?* 1/ *een Engel?* 2/ *een Dupbel?* 3/
Quotuplex est Spiritus? Anima, Angelus, Diabolus.
- Welke sijn haere wooningen?* *Het Element?* 4/ *de Hemel?* 5/ *de Helle?* 6/
Quæ sunt eorū habitacula? Elementum, Cælum, Orcus.
- 57 *Welke sijn Hoofststoffen?* *Het Duyp?* 1/ *de Locht?* 2/ *het Water?* 3/
Quæ sunt Elementa? Ignis, Aer, Aqua.
- De Werde?* 4.
Terra,
- 58 *Wat is in de Locht?* *De Gesterntē?* 1/ *de Starren?* 4/
Quid est in Æthere? Sidera, Stellæ.
- Welke sijn gesternten?* *De Sonne?* 2/ *de Maen?* 3/ *de Starren?* 4/
Quæ sunt Sidera? Sol, Luna, Stellæ.
- 59 *Wat komt van haer?* *De Warmte?* 5/ *de Koude?* 6/ *de Hitte?* 7/
Quid venit ab eis? Calor, Frigus, Ætus.
- De Dofst?* 8/
Gelu,
- 60 *Wat is in de Sonne?* *Het Licht?* 1/ *de Strael?* 2/ *het Schynfel?* 3/
Quid est in Sole? Lux, Radius, Lumen.
- Wat is sonder schynfel?* *De schadutwe?* 4/ *de Donkerhe?* 5/ *de duysternisse?* 6/
Quid est sine lumine? Umbra, Caligo, Tenebræ.
- 61 *Wat komt van 't Vuir?* *De Donke?* 1/ *de Flamme?* 2/ *de Rook?* 3/
Quid venit ab Igne? Scintilla, Flamma, Fumus.
- En het Roet?* 4/
& Fuligo.
- Wat is in 't Vuir?* *Het Brāthout?* 5/ *gloepende koole?* 6/ *heete asche?* 7/
Quid est in Igne? Terris, Pruna, Favilla.
- Wat blyft na het Vuir?* *Dortgeblift?* *een doobe koole?* 9/ *de asche?* 10.
Quid manet post Ignem? Titio (hout), Carbo, Cinis.

1

2

3

4

62 a. Wat is in de Locht?
Quid est in Aëre?

b. Wat noeh meer?
Quid præterea?

De Wind 1/ als Oostelwint 2/
Ventus, ut Eurus,

Westelwint 4/ Noordelwint 5/
Favonius, Boreas.

De Damp 1/ de Nebel 2/
Vapor, Nebula,

de Regenboge 4.
Iris.

Supdelwint/ 3
Auster,

de Wolke/ 3
Nubes,

63 a. Wat komt uyt de Wolke?
Quid venit è Nube?

b. Wat daer en boven?
Quid insuper?

c. Niet meer?
Nihil præterea?

De Regen 1/ de Sneeuw 2/
Pluvia, Nix.

De Daut 1/ de Ryp 2/
Ros, Pruina,

De Bliksem 1/ de Donder/ 2
Fulgur, Tonitru,

de Hagel. 3
Grando.

de Meelbaut/ 3
Manna.

De donderstrael/ 3
Fulmen.

64 Wat is een vloejend Water?
Quid est fluens Aqua?

De Welle 1/ de Brone 2/
Scatebra, Fons,

ee kromme ribiere 4/ de Bloet 5/
Amnis, Flumen,

de Beeke 3/
Rivus,

de Rupsbeeke 6.
Torrens,

65 Wat is staend Water?
Quid est stans Aqua?

Het Moras 1/ de Poel 2/
Palus, Stagnum,

De Zee/ 4
Mare.

het Mepr 3/
Lacus,

66 Wat is in de Reviere?
Quid est in Flumine?

De Stroom 1/ de Grondt/ 2/
Fluentum, Fundus,

ofte de Ondiepte/
aut Vadum.

de Holk/ 3
Gurgus,

67 Wat is in de Zee?
Quid est in Mari?

het Seewater 1/ de Golbe 2/
Unda, Fluctus,

ofte het Epland/ 4/
aut Insula.

de Afgrondt/ 3
Abyssus,

68 Wat wort uit het Water?
Quid fit ex Aqua?

De Droppel 1/ de Waterblaese 2/
Gutta, Bulla,

de Schuym/ 3
Spuma,

de Ijskegel 4/
Stiria

het Ijs 5.
Glacies,

69 Wat is nevens het Water?
Quid est juxta Aquam?

De kant/ 1 de Strant/ 2
Ora, Ripa,

de Oever/ 3
Littus,

- 70 *Wat is in de Aerde?*
Quid est in Terra?
- Wat is boven de Aerde?*
Quid est super Terram?
- 71 *Wat is op het Veldt?*
Quid est in Campo?
- Wat is aerde met water?*
Quid est terra cum aqua?
- Wat is aerde sonder water?*
Quid est terra sine aqua?
- 73 *Wat is Aerde selfs?*
Quid est Terra ipsa?
- 74 *Wat komt uyt de aerde?*
Quid venit e terra?
- 75 *Wat is een Onderaerds gewas?*
Quid est Minera?
- 76 *Welke sijn bergsappen?*
Qui sunt minerales succi?
- 77 *Welke sijn Metaalen?*
Quae sunt Metalla?
- De Spelonk 1/
Specus,
- De Bergh 4/
Mons,
- Merdbhoopje 1/
Grumus,
- De sijnighept 1/
Uligo,
- De Sluht 5/
Gleba,
- De Doraerde 1/
Argilla,
- Onderaerdsge-
Minera. was 1/
- Het Sap 1/
Succus,
- Het Sout 1/
Sal,
- S'wafel 4/
Sulfur,
- Het Loo 1/
Plumbum,
- de klokspijs 4/
Æs,
- Het Silber 7/
Argentum,
- De Luyt 2/
Antrum,
- Het Dal 5/
Vallis,
- Het Heubelken 2/
Tumulus,
- de Slood 2/
Lacuna,
- ofte het Stof 6/
aut Pulvis.
- de roode aerde 3.
Rubrica.
- Wortelgewas 2/
Stirps,
- Het Metaal 2/
Metallum,
- Aluyn 2/
Alumen,
- Aluyn 2/
Alumen,
- Het Tin 2/
Stannum,
- het Ijzer 3.
Ferrum,
- het Gout 6/
Aurum,
- de Heubel 3.
Collis.
- de Modder 3.
Limus.
- de Barensteen 6.
Succinum.
- het Quiksilver 8/
Vivum argentum.

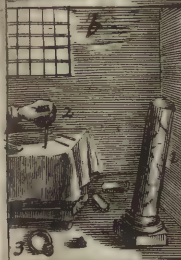

- 78 Welke *zijn* gemachte Metaalen? *het* Stael 1/ *'t* Geelkoopex 2/ *het* Speanter/ 3
Qvæ sunt factitia Metalla? Chalybs, Orichalcum, Electrum.
- 79 a. Wat is een Steen? *Het* Sandt 1/ *Drijsand* 2/ *het* Streentjen/ 3
Qvid est Lapis? Arena, Glarea, Scrupus,
- Groote* steen 4/ *de* Kersel 5/ *de* Snysteen/ 6
 Saxum, Silex, Cos.
- b. Wat noch meer? *Marmer* stei 1/ *de* Sepsteen 2/ *'t* Edelgesteete/ 3
Qvid præterea? Marmor, Magnes, Gemma.
- 80 Welke *zijn* Edelgesteenten? *de* Diamant 1/ *de* Sapphier 2/ *de* Rubyn/ 3
Qvæ sunt Gemmæ? Adamas, Sapphirus, Rubinus,
- de* Smaragd 4/ *de* Jaspis 5.
 Smaragdus, Jaspis, &c.
- 81 Wat is den Edelgest. gelijk? *Het* Glas 1/ *het* Kristall 2/ *de* Peerle 3/
Qvid est Gemmis simile? Vitrum, CrySTALLUM, Unio,
- de* Rozall 4.
 (seu Margarita) Corallium.
- 82 Wat is een Wortelgewas, ofte *Het* krupt 1/ *de* Strupk 2/ *de* Boom/ 3
Qvid est Stirps? seu Herba, Frutex, Arbor.
Plantæ Plantæ
- Als ook de* *Kampernoelie* 4.
Irem Fun gus.
- 83 Wat is aen een wortel gewas? *de* Wortel 1/ *de* Stam 2/ *de* Stok/ 3
Qvid est in Planta? Radix, Truncus, Stipes,
- de* Tak 4/
 Ramus.
- 84 Wat is aen de Stam? *de* Bast 1/ *d'onderste Schelle* 2/ *het* Wit (mergh) 3
Qvid est in Stipite? Cortex, Liber, Medulla.
- Wat is aen de Tak?* *'t* Groen takje 1/ *Het* Blad 2/ *de* Bloessem/ 3
Qvid est in Ramo? Frons, Folium, Flos,
- de* Brucht 4.
 Fructus.

78

79 a

85 *Wat is kruit?*
Quid est Herba?

Het Gras 1/ Gramen.
Het Moeskruyt 2/ de belt vrucht 3/ Olus, Fruges.

86 *Wat is Gras?*
Quid est Gramen?

Het Mosch 1/ de Metel 2/ de Lillisse/ 3/ Muscus, Urtica, Lappa, &c.

87 *a Welke moeskr. geven blaeden?*
Quæ holera dant folia?

de Burskool 1/ de Wattoutwe 2/ de Herse/ 3/ Brassica, Lactuca, Nasturtiu &c.

b Welke geven vrucht?
Quæ dant fructum?

de konkomer 1/ de kaulwoerde 2/ de Meloene/ 3/ Cucumis, Cucurbita, Melo.

c Welke saeden?
Quæ semina?

Maenekop 1/ de Anis 2/ de Komijn/ 3/ Papaver, Anisum, Cuminum.

d Welke geven wortelen?
Quæ suppeditant radices?

de Rapa 1/ geele wõrtel 2/ de Radys/ 3/ Rapa, Sifer, Raphanus;
de Aju pn 4/ de Ainslook 5/ de Bieslook/ 6/ Cepa, Allium, Porrum.

88 *hoe verdeelt gy de velvrucht?* in Peulvruchtē/ en Kooznvruchten.
Quomodo dividis Fruges? in Legumina. & Frumenta.

89 *Wat heeft een Peulvrucht?*
Quid habet Legumen?

een steel/ a een Peulhupsjen. b
Caulem, & Siliqvas.

Vertelt de Peulvruchten?
Recente Legumina?

de Boone 1/ de Erbwete 2/ de Linse/ 3/ Faba, Pisum, Lens,

de Wieke 4/ de Grauto erte/ 5/ Vicia, Cicer.

90 *Wat heeft het Koorn?*
Quid habet Frumentum?

een Halm 1/ en een Aere 2/ of Werēbusselkē.
Culmum, & Spicam, aut Paniculam.

91 *a Wat is aerastigh Koorn?*
Quid est spicuum far?

de Tertwe 1/ de Rogge 2/ de Gerste/ 3/ Triticum, Siligo, Hordeum,

de Spelte/ 4/ Ador.

b Welke sijn busselaarigh Koorn?
Quæ sunt paniculatum far?

de Haber 1/ de Schiers 2/ Boekweite/ 3/ Avena, Milium, Fagopyrum,

de Aps 4/ het Panik koozn/ 5/ Oryza, Panicum.

92 *Wat is aen een aere?*
Quid est in spica?

het Graen 1/ Kooznhupsjen 2/ aarebaardkē/ 3/ Granum, Gluma, Arista.

Wat isser onder de Koornvruchten? het Onkruid 4/ ende het Harik/ 5/
Quid est inter frumenta? Zizania, atque Lolium, &c.

- 93 Welke sijn aerdsruyken? *Qvi sunt terrestres frutices?* De Haselaer 1/ Corylus, de Wierboom 2/ Sambucus, de Roose/3 Rosa,
Wijnstok/4 Braaibesstok 5/ Rubus, doornstrupck 6/ Senti,
Vitis, met de Doorn 7/ cum Spina.
- 94 Welke sijn waetersruyken? *Qvi sunt aquatici frutices?* De Biese 1/ Juncus, Helm 2/ Scirpus, het Riet 3/ Arundo,
(ofte Riet wyne 4/) (feu Calamus)
- 95 Welke sijn laeghe sruyken? *Qvi sunt Suffrutices?* De Distel 1/ Carduus, de Saelje 2/ Salvia, de Ruite/3 etc. Ruta, &c.
- 96 Welke sijn Boomen? *Qvæ sunt Arboreæ?* De Linde 1/ Tilia, de Wilge 2/ Salix, de Elsen/3 Alnus,
De Boeke 4/ Fagus, de Berke 5/ Betula, de Dornboom/6 Pinus,
De Eeneboom 7/ Abies, de Epke 8/ Quercus, met de Eekers/9 cum Glandibus
Het Gomme 1/ Gummi, Het Hars 2/ Resina, Het Bick/3 Pix.
- 97 Welke sijn Boomvruchten? *Qvi sunt arborum fructus?* De Oostvrucht/ de Neut/ de Biese. Pomum, Nux. Bacca.
- 98 Welke sijn Oostvruchten? *Qvæ sunt Pomæ?* De Appel 1/ Malum, de Beere 2/ Pirum, de Dage/3 Ficus,
De Persik 4/ Persicum, de Pruym 5/ Prunum, de Kerste/6 Cerasum,
de misbel 7/ etc. Mespilum, &c.
- 99 Welke sijn Neuten? *Qvæ sunt Nuces?* De Haselneut 1/ de Walnoot 2/ Avellana, Juglans, de kastan, 3 etc. Castanea, &c.
- 100 Welke sijn Bessen? *Qvæ sunt Baccæ?* De moerbessie 1/ de Olyben 2/ Mora, Oliva, de Herdbessen/3 Fraga &c.
- 101 Wat is aen de Vrucht? *Quid est in Fructu?* De Steel 1/ Petiolus, de schille (doppe) 2/ het Biesch/3 Puramen, Pulpa,
de Bie (kern) 4/ Nucleus.
- 102 Welke sijn Vvouden? *Qvæ sunt Sylvæ?* De Lustbosch 1/ het Foreest 2/ Nemus, Salus, de doornbosch. 3 Dumus.

103 a. *Wat is in een Dier?*
Quid est in Animalis?

Het Leven 1/
 Vita.

het Geboel 2/
 Sensus,

de Betweeginge 3/
 Motus,

het Geslachte.
 Sexus.

b. *Wat is in het Geslacht?*
Quid est in Sexu?

De Mann 1/
 Mas,

en het Wijs 2/
 & Femina,

Ende van haer?
 Et ab his?

de Lijsbvincht 3.
 Fœtus.

104 *Welke zijn Dieren?*
Quæ sunt Animalia?

de Worm 1/
 VERMIS,

het Ongedierde 2/
 INSECTUM,

kruipe dier 3.
 SERPENS,

de Vogel 4/
 Avis,

de Visc 5/
 Pifeis,

die boetige dier 6.
 Quadrupes.

105 *Welke zijn Wormen?*
Qui sunt Vermes?

de Dierworm 1/ de Bloetsugger 2/
 Lumbricus. Hirudo,

de Ripse (ruipe) 3.
 Eruca,

de Motte 4/
 Tinea,

de Houtworm 5.
 Teredo, &c,

106 *Welke zijn Ongedierde?*
Quæ sunt Insecta?

de Lups 1/
 Pediculus,

de Miete 2/
 Lens.

de Dlooe 3/
 Pulex,

de Wandlups 4/ de Miere 5/
 Cimex, Formica,

Spinnekop 6
 Aranea,

de Waterspin 7/ de Scorpioen 8.
 Tipula, Scorpio.

107 *Welke zijn kruypende Dieren?*
Quæ sunt Serpentina?

de Slang 1/
 Anguis,

de Draek 2/
 Draco,

de Hagedisse 3/
 Lacerta.

benon hebbende.
 venenum habentia.

108 a. *Wat is aen een Vogel?*
Quid est in Ave?

de Penne 1/
 Penna,

en de Plum 2/
 & Pluma,

de vleugel 3/
 Ala,

ende Staert 4/
 & Cauda,

de Bek 5/
 Rostrum,

en de Lirop 6
 & Ingluvies.

b. *Wat is van de Vogel?*
Quid est ab Ave?

het Nest 1/
 Nidus,

het En 2/
 Ovum,

het Jongh 3.
 Pullus.

103 a

b

104

105

106

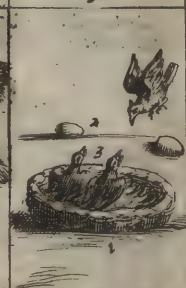
107

108 a

b

- 109 Welke sijn Hays vogels?
Qvæ sunt Domesticæ aves?
de Haen 1/ Gallus.	de Henne 2/ Gallina.	de Kapuin 3/ Capo.
de End 4/ Anas,	de Gans 5/ Anser.	de Swaen 6/ Olor,
de Pautu 7/ Pavo,	de Doffer 8. Columbus.	
- 110 Welke sijn om het huys?
Qvæ sunt circa domum?
de Dofche 1/ Passer.	de Swaluw 2/ Hirundo.	de Effer 3. Pica.
de Licht 4/ Graculus.	de Kraen 5/ Cornix.	de Opelaar 6. Ciconia.
- 111 Welke sijn Veldvogels?
Qvæ sunt Campetries?
de Leeuwerik 1/ Alauda.	de Omakkel 2/ Coturnix.	het Veldthoen 3/ Perdix.
de Krogans 4/ Tarda.	de Kraen 5. Grus.	
- 112 Welke sijn wilde Vogels?
Qvæ sunt Silvestres?
het Haselhoen 1/ Aragen.	de Wafant 2/ Phasianus.	d Berghaen 3/ Tetrao.
de Ufster 4/ Turdus.	de Sprent 5/ Sturnus.	de Maerel 6/ Merula.
de Hoekoek 7/ Cuculus.	de Toetelbupf 8/ Turtur.	de Wpadope 9/ Upupa.
- 113 Welke sijn Singh vogels?
Qvæ sunt Oscines?
de Nachtegael 1/ Luscinia.	de Distelbink 2/ Carduelis.	de Goutbink 3/ Luteola.
de Dink 4/ Fringilla.	de Meeſe 5. Parus.	
- 114 Welke sijn Roofvogels?
Qvæ sunt Rapaces?
de Wrent 1/ Aquila.	de Wikenbief 2/ Milvus.	de Bier 3/ Vultur.
de Habik 4/ Accipiter.	de Wark 5/ Falco.	de Spectwe 6/ Nifus.
	de Kabe 7. Corvus.	

109

110

111

112

113

114

115 Welke sijn Watervogels? de Meerkoete 1/ de Dinker 2/
Qvæ sunt aquaticæ aves? Fulica, Mergus.

Welke vliegen om het Water? de Reiger 3/ de Meentoe 4/ de Wikksteert 5/
Qvæ volant circa aquas? Ardea, Gavia, Motacilla.

116 Welke sijn Nachtvogels? de Schulfuit 1/ de Uul 2/ de Bleermuis 3/
Qvæ sunt Nocturnæ aves? Bubo, Ulula, Vespertilio.

117 W. sijn geveleugelde Onzifiers? de Mugge 1/ de Bliege 2/ de Bie 3/
Qvæ sunt alata Insecta? Culex, Musca, Apis.

de Wesp/ 4/ de homm. 5. de Bosfel 6,
Vespa, Fucus, Crabro.

Welke meer?
Qvæ præterea?

het Witsen 7/ de Kruptwozin 8/ de Quistepier 9/
Papilio, Bruchus, Scarabæus,

de spinkhae 10/ de Staewel 11/ de Kreekel 12,
Locusta, Cicada, Gryllus.

118 Wat is een Visc? de Schubbe 1/ de Pinne 2/ de Kientoe 3.
Quid est in Pisce? Squama, Pinna, Branchia.

de Graet.
Spina.

119 Welke sijn Rivier. visschen? de Bleve 1/ de Baers 2/ de Snoek 3/
Qvi sunt Fluviales pisces? Alburnus, Perca, Lucius,

de Harper 4/ de Wal 5/ de Post.
Carpio, Angvilla, Porculus,

b. Welke sijn Seevisschen? de Haeringh 1/ de Kabeljau 2/ de Schelbisch 3/
Qvi sunt Marini pisces? Halec, Afellus major, Afellus minor,

de Roche 4/ de Walbisch 5/ etc.
Raja, Balena, &c.

120 Wat is den Visschen gelijk? de Kreeft 1/ de Mossel 2/ de Oester 3/
Quid est Piscibus simile? Cancer, Concha, Ostrea.

de Slakke 4/ de Hups-slakke 5.
Cochlea, Limax.

115

116

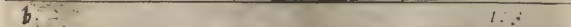
117

118

119

120

121 Welke zijn Viervoetige dieren? <i>Qvæ sunt Quadrupedia?</i>	het Bee / Pecus,	ende het Werkbeest. <i>Jumentum;</i>
	ofte 't Wildedier / <i>en</i> Dreedbeest. vel Fera.	<i>en</i> Bestia.
Wat hebben sy op de huyt? <i>Qvid habent in tergore?</i>	ofte Hairen / <i>aut</i> Pilos,	ofte Lokken / <i>aut</i> Villos.
	ofte Borstels: <i>aut</i> Setas:	Ia oock Schubben / <i>quin</i> <i>en</i> Squamas.
Wat tot nutten van de vrucht? <i>Qvid in usum foetus?</i>	de Baer moeder / <i>Uterum.</i>	de Uter / <i>Uter.</i>
		de Mammen. <i>Mammas.</i>
Wat tot haere bescherminge? <i>Qvid ad sui defensionem?</i>	ofte Hoorens / <i>aut</i> Cornua,	ofte Tandē / <i>aut</i> Dentes,
		ofte Klautwen etc. <i>aut</i> Ungues &c.
122 Welke zijn Beesten? <i>Qvæ sunt Pecora?</i>	de Stier 1 / Taurus,	de Koe 2 / Vacca,
	het Schaep 4 / Ovis,	de Haemel 5 / Vervex,
		de Ham 7: Aries:
<i>Qvæ insuper?</i> Welke daerenboven?	de Geitbok 8 / Hircus,	de Geit 9 / Capra,
		het Bokken 10 / Hædus,
		de Gelubde bok 11 / Capr,
	de Sogh 12 / Sus,	'tgelubde Varkē 13 / Majalis,
		de Beer 14 / Verres,
		het Berken. Porcus.
123 Welke zijn Werkdieren? <i>Qvæ sunt Jumenta?</i>	het Peerd 1 / Egvus,	(met de Maan 2 / <i>cum</i> Juba,
		de Steert 3 / Pene,
		d'Hoefklautwe / 4) Ungula.)
	de Os 5 / Bos,	de Esel 6 / Asinus,
		de Muilesel 7 / Mulus,
	'tHaemel 8 / Camélus,	d'Oliphant 9 / Elephas.
124 W. zijn groote wilde dieren? <i>Qvæ sunt majores Ferae,</i> hebbende hoornen. en laeghers? <i>habentes cornua & iustra?</i>	de Buffel 1 / Bubalus,	de Eland 2 / Alces,
		Wilde Geite 4 / Rupicapra,
		het Hart 3 / Cervus,
		Steenbok 5. Ihex.

122

121

123

123

- 125 Welke sijn kleine wilde dieren. *de Vos* 1/
Qvæ sunt minores Feræ. *Vulpes,*
hebbende mondkromtem,
habentes rictus,
klauwen' ende kuylen?
ungves, & foveas?
- 't Moormeeldier* 4/*de Vex* 5/
Mus alpinus, *Simius,*
- 't Iserberken* 6/*de Egel* 7/
Hystrix, *Erinaceus,*
- de Daff* 8/
Melis,
- de Marter* 9/*de Bontsingh* 10/*het Wesel* 11/
Martes, *Putorius,* *Mustela,*
- 't eekhoornstijc* 12/*de Grotte* 13/
Sciurus, *Glis,*
- de Mups* 14/
Mus,
- de Moll* 15.
Talpa.
- 126 Welke sijn felle beesten? *de Leertw* 1/
Qvæ sunt Feroces Bestiæ? *Leo.*
- de Tijger* 2/
Tigris,
- de Luyngaert* 3/
Pardus.
- de Panther* 4/*de Beer* 5/
Panthera. *Ursus.*
- de Wolf* 6.
Lupus,
- de Lohs* 7/
Lynx,
- het wilde Darken* 8.
Aper.
- 127 Wat is een Viervoetigh
Quid est Quadrupes
Watergedierte?
Aquaticum?
- de Beber* 1/
Fiber,
- en de Otter* 2/
Lutra,
- de Krokodil* 3/*de Schildpadde* 4/
Crocodilus, *Testudo,*
- de Dorsch* 5/
Rana.
- de Padde* 6.
Bufo.
- Welke sijn huysdieren?*
Qvæ sunt domesticæ feræ?
- de Hond* 1/
Canis.
- en de Katte* 2.
& Felis.

128 *Wat is de mensche*
Quid est homo
nae de ynderdom?
etate?

een Kindt 1/
 Infans,
 Jongelink 4/
 Adolescens,
 een Mann 6/
 Vir,

een Jongen 2/
 Puer,
 Orper /
 Juvenis,
 een Broutw 7/
 Mulier,
 een ouc Wif 9,
 Anus.

een Meissen 3/
 Puella,
 eene Maegd 5 /
 Virgo,
 een ouc Man 8/
 Senex,

129 *W. sijn Lidmaten an 't lichaem?* *het Hoofd 1 /*
Qvæ sunt Membra corporis? Caput,

de Tromp 2/
 Truncus,

de Leeden 3.
 Artus.

130 *Wat is op het Hoofd?*
Quid est in Capite?

de Kirupit a/
 Vertex.

de Hairen / b
 Capilli,

't boorshair. c
 Antæ.

Wat aen 't Hoofd?
Quid ad caput?

het Aensicht /
 Facies,

't Gelact van 't selbe.

Wat is in het Aensicht?
Quid est in Facie?

het Doorhoofd 1 / de Ooaken 2 /
 Frons. Oculi,

de Neus 3 /
 Nasus,

de Slaep 4 /
 Tempora,

de Wanghen 5 /
 Genæ,

de Ooren 6 /
 Aures,

de Mondt 7 /
 Os.

de Lippen 8 /
 Labia,

de Liin 9.
 Mentum.

131 a *Wat is in 't Oog en an 't oog?* *de Oogappel 1 /*
Quid est in Oculo, & ad Oculu? Pupilla,

de Ooghteden 2 / 'thair der Ooghted 3 /
 Palpebræ, Cilia,

en d' Ooghoekē 4 / *uyt welke sweeten de*
 & Hirqvi, *ex quibus sudant*

Trænen 5.
 Lacrymæ.

b *Wat boven end tusschen de Oogē?* *de wipnbroutwē 1 en rupinte tusschen haer*
Quid supra & inter Oculos? Supercilia, & Intercilium

132 *Wat is in de Neus?*
Quid est in Naso?

de Neusgatē 1 / de Middenschot 2 /
 Nares, Interfinium,

de Neushaare 3 /
 Vibrissæ.

Wat is in de Mondt?
Quid est in Ore?

't hol der Liakē 4 / 't Gehemelt 5 /
 Bucca, Palatum,

de Tonghe 6 /
 Lingva,

't Cantbleesch 7 / de Zwelgkeel 8 /
 Gingiva, Faux,

(Hautwe)
 (Frumen)

133 *Wat is aen den Hals?*
Quid est in Collo?

de Gorgel 1 /
 Guttur,

ende de Hek 2.
 & Cervix.

134 *Wat is aē de rōp van 't Lichaem?* *de Borst 1 /*
Quid est in Trunco corporis? Pectus,

de Bunk 2 /
 Venter,

't Achterlijf 3 /
 Tergum,

de Soden 4.
 Latera.

Wat aen de Buik?
Quid in Ventre?

de Nabel 5.
 Umbilicus.

Wat aen 't Achterlijf?
Quid in Tergo?

de Schouders 6 / de Ruache 7 /
 Humeri, Dorsum,

de Hondenen 8 /
 Lumbi,

de Billen 9.
 Nates,

- 135 Welke zijn Leden? *de Handen/* ende Voeten.
 Qvi sunt Artus? Manus, & pedes.
- 136 Welke zijn deelen der hand? *de Arm 1/* de Elleboghe 2/ de Duyf 3/
 Qvæ sunt partes Manûs. Brachium, Cubitus, rugnus,
 de Blakkehant 4/en Hollehandt 5/ de Vinghers 6/
 palma, & Vola, Digni.
 ende de Duyf 7.
 & pollex.
- Wat is onder de Armen? *de Oren 8.* en 'thaer der oren/
 Quid est sub Brachijs? Axillæ. & Grandebalæ,
- 137 Wat is aen de Vingher? *de Vingerlidt 1/* de Kinokkel 2/ de Naghel 3.
 Quid est in Digno? Articulûs. Condylus, Ungvis.
- 138 Welke zijn deelen van de Voet? *de Heupe 1/* en de Ope 2/ de Linie 3/
 Qvæ sunt partes. Pedis? Coxa, & Femur, Genu,
 en Liniebuppe 4/de Schinkel 5/ en de Kupte 6/
 & poplæ. Crus, & Sura,
 de Enkel 7/ en de Voetsole 8.
 Talus, & planta,
- 139 Wat is aen de Voetsole? *de Hiele 1/* de Sole 2/ de Toonen 3/
 Quid est in Planta? Calcaneum, Solum, Digni,
 de groote Toon 4.
 Hallus.
- 140 W. zijn Beenderen des hoofts? *het Bekkenecl/* ofte d'Hooftpanne 1/de Raeken 2/
 Qvæ sunt Ossa Capitis? Calva, seu Cranium, Malæ,
 de Kinnebakke 3/de Tandden 4.
 Maxillæ, Dentes.
- 141 W. zijn beenderen des Roms? *het Borstbeen 1/* de Schouder blad 2/de Ruggegraet 3/
 Qvæ sunt Ossa Trunci? Sternum, Scapulæ, Spina dorsi,
 de Ribben 4/ het Snuitbeen 5.
 Costæ, Os sacrum.
- Welke zijn Beenderen der Leden? *het Armbeen 6/* de groote Ellepp 7/kleine ellepp 8
 Qvæ sunt Ossa Artuum? Os Brachii, Ulna, Radius,
 het Diebeen 9/ de Scheen 10/ het Knitbeen 11/
 Os femoris. Tibiâ, Fibula,
 de Berg / ofte, het Opper deel van de voet 12.
 Tarsus,
- 142 Wat is in de Beenderen?
 Quid est in Ossibus?
 Wat om de Beenderen?
 Quid circa Ossa?
 Wat tusschen de Beenderen?
 Quid inter Ossa?
- het Merah 1.
 Medulla.
 de Wiesen 2.
 Membrânæ,
 het Raackbeen 3.
 Carrilâgo.

135

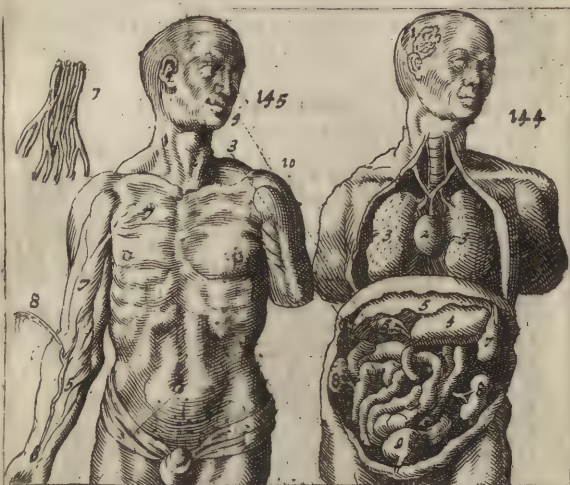

- 143 *W. ſijn Vleefchachtige Deelen d' Snieren/*
Qvæ ſunt carnoſa partes Musculi,
an 't lichaem?
in corpore?
- 144 *Welke ſijn d' Ingewanden?*
Qvæ ſunt Viſcera?
Welke in de Borſt?
Qvæ in Pectore?
Welke in de Buik?
Qvæ in Ventre?
- 145 *Welke ſijn Conduiten?*
Qvi ſunt Canáles?
Welke ſijn voor de Spyſe?
Qvi ſunt pro Alimento?
- Welke voor de Vochtigheiden?*
Qvi pro Humoribus?
En in haer?
Et in eis?
- 146 *Hoe noemtmen de graagheid*
Promodo dicitur deſiderium
nae ſpyſe?
alimentii?
- Wat is Vytwerpfel des Overvloeds?*
Quid eſt Excremētū Superflui?
- 147 *Wat ondervintme door de Sin?*
Quid nam percipitur Senſu?
- Wat is het in dien de Sinne ruſten?*
Quid eſt dū ſenſus quieſcunt?
- de Ingeſchelden/
 Viſcera,
- het Brein 1/
 Cerebrum,
- het Hart 2/
 Cor,
- de Maech 4/
 Ventriculus.
- de Milt 7/
 Lien,
- de Gorgelroep 1/
 Trachæa,
- de Keel 2/
 Gula,
- de Aderen 5/
 Venæ,
- het Bloed 8/
 Sangvis,
- het Speekfel 3/
 Saliva,
- de Piff/
 Urina,
- de Dert 8/
 Color,
- de Smaek 11/
 Sapor.
- de Slaep 14/
 Somnus,
- de Ingeſchelden/
 Viſcera,
- ofte de Perſſenen/
 Cerebrum,
- ende de Lunge 3/
 & Pulmo;
- de Leher 5/
 Jecur.
- de Nieren 8/
 Rencs,
- de Blaef 9/
 Vefica.
- voor de aeſſem.
 pro halitu.
- en de Darmen 4/
 Iliacæ.
- in den Buik;
 in Alvo;
- Nicht aderen 6/
 Arteriz,
- de Plumm/
 Pituita,
- de Honger 1/
 Fames,
- de Senuwen 7/
 Nervi,
- Groene Gal.
 Bilis,
- ende de Doſt 2/
 & Sitis;
- de Smeek 5/
 Sudor,
- de Aftank 9/
 Sonus,
- de Welluſt 12/
 Voluptas,
- ende de Droom.
 & Somnium.

143

144

148 Wat is in 't Gemoet?
Quid est in Mente?

het Vernuft 1/
Ratio.

de Wille 2/
Voluntas,

de Moet 3/
Animus.

149 Wat komt van 't vernuft?
Quid venit à Ratione?

het Begrip 1/
Ingenium,

het Verftand 2/
Intellectus,

de oehengeniſſe 3/
Memoria.

150 Welke Gefeltbeiden ſijn
Qvi Affectus ſunt
in de Wille?
in Voluntate?

de Liefde 1/
Amor,

ofte de Haet 2:
vel Odium.

de Breygd 3/
Gaudium.

ofte de Droefheid 4:
vel Mœror:

de Gelukwensch 5/ofte Afgonſte 6:
Gratulatio, vel Invidia:

(Livor)

het Medelpdē 7/ofte Schadebreugd 8:
Commiseratio, vel Insultatio:

(Beſpottinge)

Welke zijn noch overigh?
Qvi ſuper ſunt adhuc?

de Hoope 9/
Spes,

ofte de Dreeſe 10:
vel Metus,

de Gonſt 11/
Favor.

ofte de Gramſchap 12:
vel Ira:

de Aber 13/
Zelus,

ofte Werſmadinge 14.
vel Fastidium,

(Afkeer)
(Averſati)

151 Wat onſpringt van 't Gemoet? de Overmoed 1/de Stoutheld 2/
Quid oritur ab Animo? Fastus, Audacia,

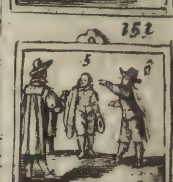
de Vermetelheid 3/het Berouwen 4/
Temeritas, Pœnitudo,

de Schaemte 5/Onbeſchaemtheit 6, en hiervan daern
Verecundia, Impudentia: atque hinc poſtea
alderley ſoorten Schimpſcheutenen Sottebedrijf
omnis generis Scommata & Ludibria

148

149

144

152 *W. ſijn Gebreke aen 't Lichaet?* De Blek 1/
Qvi ſunt Defectus in Corpore? Nævus,

het Dalteeken 2/
Labes,

de Buntle /
Tuber,

de Smeer 4/
Ulcus,

de Overſuren/
Plagæ,

en Wonden.
& Vulnera.

Welke dingen ſijn 't die ons Wonden
Qvænâ ſûr, quæ nobis Vulnera
en Overſuren aenbrengen?
& Plagas inferunt?

de Houtne 5/ de Snede 6/
Caſio (Cades) Sciffio,

de Slach 7/
Verber.

de Streke 8/
Punctus,

de Worp 9/
Iactus,

de Schoot 10/
Ictus,

de Beet 11/
Morſus,

de Ball 11. etc.
Lapius,

153 *Welke ſijn Vlekken in 't Vell?*
Qvi ſunt Nævi in Cute?

de Ringhwoorn 1/ de Sproete 2/
Lichen, Lentigo,

de Rimpel 3.
Ruga.

Welke ſijn Buzlen?
Qvæ ſunt Tubera?

de Wratte 4/
Verruca,

het Krop-sweer 5/
Struma,

de Bult 6.
Gibbus,

de Niekdoozn/
Clavus,

154 *a Wat volght op een Strepe?*
Qvid conſequitur Plagâ?

de Streem 1/
Vibex,

de Blantwe blek/
Livor,

Geſwollentheit 2/
Tumor.

b *Wat ſiet gy omtrent eê Geveſſet?* 't Geſtoute bloet 1/ en de Heelmeester/ met de Salfbuſſet/
Qvid conſpiciſ circa Sauciû? Cruorem, & Chirurgum, cum Narthecio,

't Wondpſer 3/
Specillo,

de Wieke 4/
Turunda,

de Wontplaester 5/
Pittacio.

c *Wat neet gy waer aen een Vonder?*
Qvid obſervas in Vulnere? Os,

de Gapinge deſſelfs 1/ de Lippen 2/
ejus Labra,

de Hoof.
Crukam.

en nae geneefinge het Wondteken 3.
& poſt ſanationem Cicatricem.

155 *a Wat is in een Sweer?*
Qvid eſt in Ulcere?

Dracht/
Pus,

Taepe etter 2/
Tabum.

Bloedig etter 3/
Sanies.

d' Etterwoztel 4/ (Etterſtock)
Vomica,

b *Welke ſijn kleine Sweerken?*
Qvæ ſunt parva Ulcuſcula?

de Brandblaren 1/ ('t Wilde Wyer) de Biepen 2/
Puſulæ. Puſtulæ,

Rinderpokken 3/ Maſelen 4/
Vari (Morbilli) Tapulæ.

(Roorvonk)

- 156 Welke sijn Siekten van binne? *de Hoest 1/*
Qvi sunt Morbi interni? Tussis, *de Hoortz 2/*
Febris, *t Grabeel 3/*
Calculus,
de Teeringe 4/ *t Water 5/* *de Dolheid 6/*
Tabes, *Hydrops,* *Rabies,*
- 157 Welke sijn Besmetlijke Siekte? *de schoorsteijn 1/* *de Melaecktheid 2/* *de Scheurbuijk 3/*
Qvæ sunt Contagiosa Lues? Scabies, *Lepra,* *Scorbütus,*
de Pest 4/ &c.
Pestis, &c.
- 158 Wat is een Wanscheppels? *de Keus 1/* *de Dwerg 2/ etc.*
Qvid est Monstra? Gigas, *Pumilio, &c.*
- 159 Wat heeft een Boer? *Strupdhofen/* *Boomgaerden/* *Wkkers/*
Qvid habet Rusticus? Hortos, *Pometa,* *Agros,*
Beemden/ *Weyden/* *end een Hoevel/*
Prata, *Pascua,* *& Villam,*
Omheynningen/ *(Ghetuynten)*
Sepimenta.
- 160 Wat is o de Kruidh. en Boomg?
Q est circa Hortos & Pomaria?
Welke sijn Omheynigen? uyt Aerde is, *de Dam (Dijk) 15 uyt Timmerhout.*
Qvæ sunt Sepimenta? ex Humo est, *Agger: ex Materialis,*
de Bläkschutting 2/ Staechettinge 3/ uyt Vlechtroeden
Plancae Sudetum: ex Vitilibus
- de Geblochte hegge 4 ten uit Steene söder kalk de Steenwal.*
Sepes cratitia: & ex Lapidibus sine calce Maceries.
- Wat is een een Tuyn?* *de Daelen/* *ofte Tuynstaeken 5/ de Wyden 6/*
Qvid est in Sepe? Pali, *sive Sudes,* *Virga,*
de Dwerssläge/ ofte Berderen / *(Plancken)*
Longurii, *vel Affamenta,*
- W. sijn t Werkuygh des Hoveniers? de Spade 7/ de Schuppe 8/ de Hakke 9.*
Qvæ sūt Instrumēta Hortulani? Bipalium, *Pala,* *Ligo.*
- 161 Wat is op een Akker?
Qvid est in Agro? *de Bloegh 1/ de Dooze 2/ de Egge 3/*
Aratrum, *Sulcus,* *Occa,*
het Saet 4/ t Gesaeide 5/ de Ooghst 6.
Semen, *Seges,* *Messis.*
- Wat is in de Ooghst?* *de Sichel 7/ de Schoof 8/ de Doorngaffel 9.*
Qvid est in Messis? Falx, *Merges,* *Merga.*
- Wat nae den Ooghst?* *de Stoppel 10/ de Hoornbergh 11.*
Qvid post Messis? Stipula, *Acervus.*
- 162 Wat wasset op een beemde?
Qvid crescit in prato? *het Hoop 1/ en laet Hoop 2/ waer van de Hoopopper*
Fœnum, *& Chordum,* *unde fœni, meta*
Wat is tot de vergaderinge des selfs? de Sepffen 4/ de Marke 5/ de Hoopgaffel 6.
Qvid est ad collectionem ejus. Secula, *Rastrum,* *Furca.*
- 163 Wat is op een Hofstede?
Qvid est in Villa? *de Schuure 1/ de Stal 2/ het Doeder 3.*
Wat in de Schuure? Horreum, *Stabulum,* *Pabulum,*
Qvid in Horreo? de Dorcher 4/ het Stroo 5/ het Haaf 6.
Tritor, *Stramen,* *Palea,*

164 Welke sijn Stallen?
Qvæ sunt Stabula?

de Weerdeſtal 1/ de Weeſtal 2/
Equile, Caula,

't Warkenshot 3.
Hara.

Wat is in de Stal?
Qvid est in Stabulo?

de Kribbe 4/
Præſepe,

de Horde 5/
Crates,

de Trogh 6.
Linter.

165 Wat is op het Hoenderkerf?
Qvid est in Corte?

de Meſt 1/
Fimus,

het Wiebeegheſel 2/
Qviſqvilæ,

de Splinters 3/
Festuca.

't Werretuigh 4/ de Meſſchoop 5.
Tricz, Sterqvilinium.

166 Wat heeft de Herder?
Qvid habet Paſtor?

een Kuddē 1/
Gregem,

den Herdersſtaf 2/
Pedom,

de Swoep 3/
Flagrum,

de Taſche 4.
Peram.

Wat ontvangt hy van 't Vee?
Qvid accipit à Pecore?

de Melk 5/
Lac.

den Boter 6/
Butyrum,

den Kaes 7.
Caſeum.

167 Wat is in een Byſkerf?
Qvid est in Alveari?

de Bieſſwarm 1.
Examen apum.

Wat is van haer?
Qvid est ab eis?

de Honingradē 2/ ende het Waſſ 3.
Favi mellis, Cera.

168 a. Wat is in een Moolen?
Qvid est in Mola?

het Meel 1/
Farina,

de Semel 2/ (Gruis)

de Sak 3.
Saccus.

b. Wat in de Stampmolen?
Qvid in Piſtrino?

de Moztier 1/
Pila,

ende de Stamper 2/
Pilum,

ende hier van
hinc

de Dapp 3/
Puls,

ende Gozt 4.
Alica.

169 Wat is by een Bakker?
Qvid est apud Piſtorem?

de Zeef 1/
Cribrum,

de Baktrogh 2/
Maſtra,

het Deegh 3/
Maſſa,

de Bak Oven 4/ het Broot 5/
Furnus, Panis,

't Witteſhroot 6.
Simila.

Wat is aen het Broot?
Qvid est in Pane?

de Koſt 7/
Crusta,

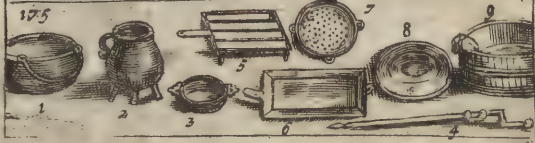
ende de Kruim 8/
ac Medulla.

(het Decke)

- 170 *Wat is by een Visscher?* de Anghel 1/ het Naeg 2/ de Visch kof 3/
Quid est apud Piscatorem? Hamus, Elca, Fiscella,
- de Frank 4/ het Riet 5/ 't Schakel net 6/
 Nassa, Rete, Tragula.
- 171 *Wat is by een Vogelvanger?* de Vogelroede 1/ Vogel spm 2/ het Fluitjen 3/
Quid est apud Aucupem? Pertica, Viscus, Fistula.
- het Aes 4/ de Strik 5/ het Spinknet 6/
 Elca, Laqueus, Panthérum,
- de Koutwe 7.
 Cavea.
- 172 *Wat is by een Iagher?* de Pletten 1/ de Pstrocken 2/ Iager spieffe 3/
Quid est apud Venatorem? Casses, Vari, Venabulum,
- (t'Zwijnspriet) de Kuyl 4.
 Scrobs.
- 173 *Wat is by een Slagher?* de Woest 1/ (gelijk Leberwoest 1/ Braedwoest 2/
Quid est apud Lanionem? Farcimen, (nt Tomaculum, Hilla,
- de Bloeddenling 3) de Ham 4/ het Spek 5/
 Apexabo, Perna, Lardum,
- het Smeer 6/ het Vett 7/ het Rent 8/ (Ongel)
 Arvina, Adéps, Sebum.
- 174 *Wat is by een Kok?* de Toespijs 1/ de Soppe 2/ de Specerpen 3.
Quid est apud Coqvum? Obsonium, Jus, Aromata.
- Welke sijn Speceryen?* de Peper 4/ de Bengher 5/ de Saffraan 6/
Qvæ sunt Aromata? Piper, Zingiber, Crocus,
- Supker 7/ Edik 8.
 Saccharum, Acétum.
- 175 *Wat is Keuken Huysraet* de Ketel 1/ de Honere Pot 2/ 't Kommetjen 3/
Qvæ est Culinaria Supellex? Ahénium, Lebes, Catinulus,
- het Braedspitt 4/ de Krooster 5/ de Braedpan 6/
 Veru, Craticula, Sartago,
- de Doozschlag 7/ (Alepnser) de Schotel 8/
 Colum, Catinus.
- Wat watertobbe 9.
 Trua.

176 Welke sijn Dranken?
Qvi sunt Potus?

de Wijn 1/
Vinum,

het Bier 2/
Cerevisia,

de Meede 3/
Mustum.

en andere
& alia

Starke Dranken.
Teméta.

177 Wat is in een Wijnacrt?
Qvid est in Vinca?

de Wijnstok 1/
Vitis,

Wijnrank 2/
Palmes,

Wijngraen blat/
Pampinus,

de Druif 3/
Uva,

de Wijnspade 4/
Pastinum.

de Wijnwarffe 5/
Torcular.

178 Wat wort uit de druivē wyt geperst?
Qvid ex uvis exurgitur?

de Most 1/het Derjups.
Mustum. Omphacium.

Wat wyt druifsteenē?
Qvid ex acinis?

de Neur 1.
Lora.

Wat wort uit Gest 2?
Qvid fit ē Fæce!

de Biadelwijn 3:maer uit Mont 4.
Crematū Vinū: sed ē Polenta.

ende Hoppe 5.
& Lupulo.

het Bier 6.
Cerevisia.

179 Wat was de kleederdracht der Oude?
Qvis fuit Amictus antiquorū?

een Clapper 1/een Lijfrok 2/
Cucullus. Bracca.

Montwe schoenē 3/
Carbatinæ.

180 Welke sijn nu dekfel des Hoofis?
Qvæ sunt nunc tegumenta capitis?

de Hoed 4/
Pileus,

de Myter 5/
Mitra.

het Bonnet 6/
Galérus.

de Huibe 7.
Vitta, &c.

Welke des Lichaems?
Qvæ Corporis?

het Wolhemd 1/de Broeken 9/
Indusium, Femoralia,

het Wambes 10.
Thorax.

ofte de Rok 11/ de Cabbert 12/
vel Tunica, Toga.

de Mantel 13/
Pallium,

ofte de Huike 14.
ant Palla.

Welke der Voeten?
Qvæ Pedum?

de Schoenen 15/ofte Heersen 16/
Calcei, vel Ocreæ,

de Wulsten 17/
Crepidæ,

de Houffen 18.
Tibialia. (Caliga.)

181 Wat is aen een Wambes?
Qvid est in Thorace?

de Montwe 1/
Manica,

de Schoot 2/
Lacinia,

het Donthien 3/
Fibula,

het Daekjen 4/
Uncinulus,

Knooijen 5/
Nodulus,

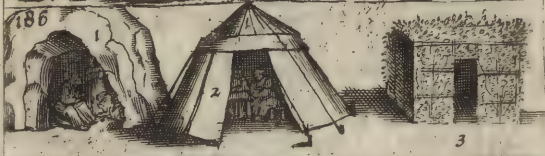
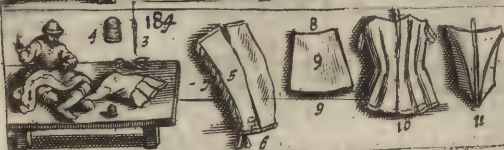
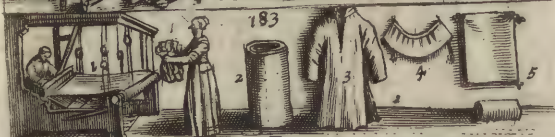
de Derers 6/
Ligula,

de Linten 7.
Fascia.

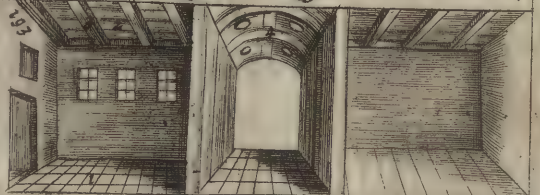
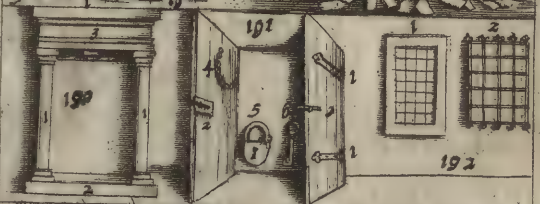
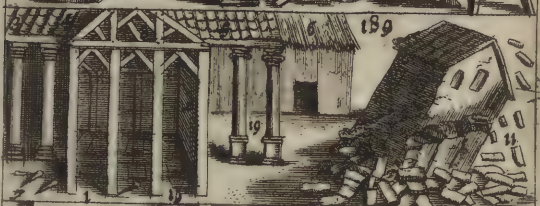
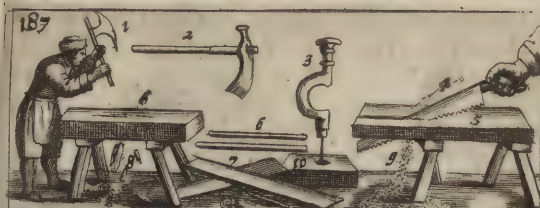

- 182 *Wat is by een Spinster?*
Qvid est apud Netricem?
- het Was 1/
Linum,
- ofte Hennip 2/
vel Cannabis;
- het Werk 3/
Stupa,
- ende Blokken 4/ (Aoppen)
& Flocci,
- Wat noch meer?*
Qvid infuper?
- de Spinrokke 5/ en de Spille 6/
Colus. & Fufus,
- met de Draet 7/
cum Filo:
- het Spinkwiel 8/ Spinkloffe 9/
Rhombus, Girgillus;
en de fclutwe 11/
& Glomus;
Het Baern,
Filamenta.
- de Haspel 10.
Alabrum.
- 183 *Wat drachtmen tot een Wever?*
Qvid defertur ad Textorem?
Wat bringtmen van een Wever? het Webbe 1/
Qvid refertur à Textore? Tela,
- ofte Lintwaet 2/
five Linteum,
- Wat wert daer van gemaakt?* het Hemde 3/
Qvid inde conficitur? Interula,
- de Beffen 4/
Collaria,
- de Meusdoekē 5.
Muccinia.
- 184 *Wat is by een Snyder?*
Qvid est apud Sartorem?
- het Laeken 1/
Pannus,
- de Schaer 2/
Forfex,
- de Paelde 3/
Acus,
- de Vingerhoed 4.
Digitale.
- Wat is aen een Kleet?*
Qvid est in Veste?
- de Paet 5/
Sutura,
- de Boort 6/
Limbus,
- ofte Franaien 7/
aut Lemniscus.
- de Boom 8/
Fimbria,
- de Schoot 9/
Gremium,
- de Doute 10/
Plica,
- en de Boefem 11.
& Sinus.
- 185 *Wat is by een Schoenmaker?*
Qvid est apud Sutorem?
- het Leder 1/
Corium,
- de Draet 4/
Acia,
- Schoenmakers meez 2/ de Elfe 3/
futorium Scalprum Subula;
- de Leeft 5.
Modulus.
- Wat by een Bondtwerker?*
Qvid apud Pellionem?
- het Vel 6/
Pellis,
- ende het Bondtwerk 7.
atque Pellicium.
- 186 *Wat ware eertijts Woonplaets?* de Spelonk 1/
Qvæ erant olim Habitacula? Spelunca,
- de Tente 2/
Tabernaculum,
- de Hutte 3.
Tugurium.
- Welke daer nae?*
Qvæ postea?
- de Boeren Hutte 4/ het Huys 5/
Casa, Domus;
- het Paleys 6.
Palatium;

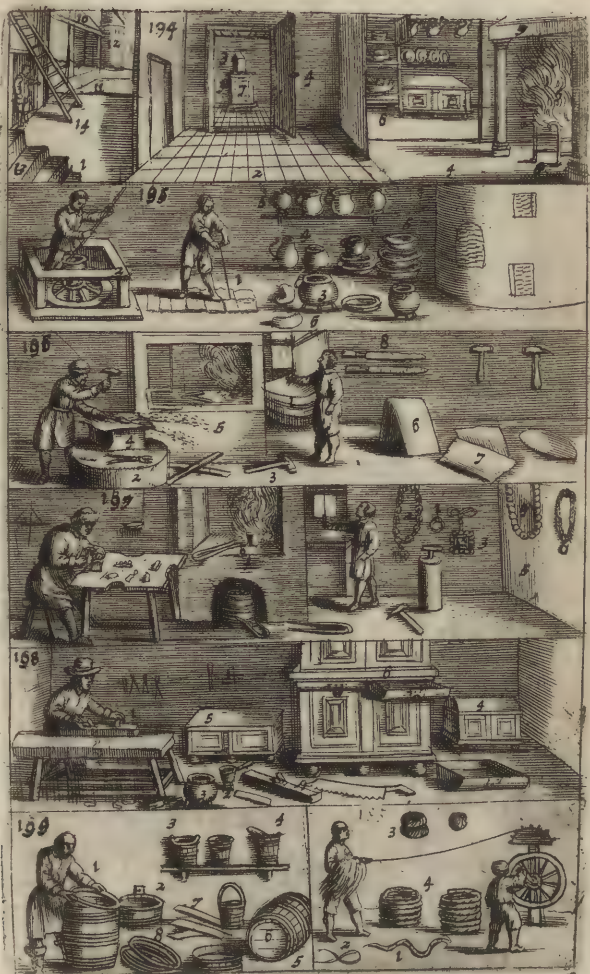

- 187 *Wat is by een Timmerman?* de *Zol* 1/ de *Dissel* 2/ de *Boo* 3/
Qvid est apud Fabrum? ?*Securis*, *Alcia*, *Terebra*,
Lignarium de *Saegh* 4/ het *Hout* 5/ de *Timmerbalk* 6/
Serra, *Lignum*, *Tignum*,
de *Plank* 7/
Affer.
- Wat van het Hout?* de *Spaenders* 6/ het *Saegfel* 9.
Qvid ex Ligno? *Afluk*, *Scobs*.
Wat in 'thout? Het *Gat*/ofst *Hol* 10.
Qvid in Ligno? *Foramen*.
- 188 *Wat is by een Steenhouwer?* de *Richtfnoer* 1/ het *Liniael* 2/ de *Winkelhaek* 3/
Qvid est apud Lapidarium? *Amullis*, *Regula*, *Norma*,
de *Paffer* 4/ de *Steehbytel* 5/ *Beukhaamer* 6.
Circinus, *Cælum*, *Tudes*.
Wat is by een Metselaer? Gebakke *Steen* 7/ de *Balk* 8/ de *Croffel* 9.
Qvid est apud Murarium? *Lateres*, *Calx*, *Trulla*,
de *Muur* 10,
Murus.
- 189 *Wat is in een Gebouw?* de *Grondbestee* 1/ de *Wand* 2/ het *Dak* 3/
Qvid est in ædificio? *Fundamentum*, *Paries*, *Tectum*,
de *Synkers* 7/ en *Houtbasten* 8/ de *Suilen* 9/
Clavi, et *Copulæ*, *Columnæ*,
en *Pilaeren* 10 /
et *Pilæ*.
- Wat wort, indien sy neder vallen de Steenhoop* 1/ (*Pupin*)
Qvid fit, si ruant? *Rudus*,
Wat is op het Dak? de *Pannen* 4/ ofte *Lepen* 5/ ofte 't *Stroodekfel*
Qvid est in Tecto? *Tegulæ*, *vel Scandulæ*, *vel Culmen*.
- 190 *Wat is by een Deur?* de *Posten* 1/ de *Dozpel* 2/ de *Bobendropel* 3/
Qvid est apud Januam? *Postes*, *Limen*, *Superliminære*.
191 *Wat is aen een Deur?* het *Hengfel* 1/ de *Klink* 2/ de *Grendel* 3/
Qvid est in Foribus? *Cardo*, *Tessulus*, *Obex*,
de *Lieten* 4/ het *Slot* 5/ de *Sleutel* 6.
Caréna, *Sera*, *clavis*.
192 *Wat is aen een Venster?* de *Tralpen* 1/ ofte *Hordekens* 2. [*Gheorden*]
Qvid est in Fênestrâ? *Cancelli*, *vel Clathri*.
193 *Wat is in een Gemak?* de *Wloer* 1/ en 't *Soldergespan* 2.
Qvid est in Conclavi? *Pavimentum*, et *Laqvear*.
Wat aen de Solder? de *Balk* 3/ ofte het *Bertwulffel* 3.
Qvid in Lacunâri? *Trabes*, aut *Fornix*.

- 194 Welke sijn deelen van 't huus? *Quæ sunt partes Domus?* de Doozplaetse 1/ het Doozhuyg 2/ de Kachelkamer 3.
Area, Atrium, Hypocaustum.
de Kamer 4/ Camera, de Keuke 5/ Culina, de Synskamer 6.
Penuarium.
Welke resteeen noch? *Quæ restant adhuc?* de Kachel 7/ Fornax, de Haert 8/ Focus, de Schoorsteen 9/
Caminus,
de Luffen 10/ Podium, de Banoh 11/ Pergula, de Toorn 12/
Turris,
de Trappen 13/ ofse de Leeders 14. Gradus, aut Scalæ.
195 Wat is by een Potbakker? *Quid est apud Figulum?* de Potaerde 1/ Argilla, de Draep schybe 2/ Rota, de Pot 3/
Olla,
delwater Kruike 4/ ende andere Datens Urceus, (Hydria,) aliæque Vasa met Dozen /
cum Ansis:
En uit dese gebroke, de Potscherben 6. Et ex his fractis. Testæ.
196 Wat is by een Yser Smidt? *Quid est apud ferrariū Fabrū?* de Blaesbalgh 1. de Tanghe 2/ de Hamer 3/
Follis, Forceps, Malleus,
het Menbeeld 4/ de Hamer slagh 5/ het Plat 6/
Incus, Scoria, Lamina,
het Blik 7/ Bractea, de Dyle 8. de Iserhoncken.
Lima. [Scobina.] Strictura.
197 Wat is by een Goutsmidt? *Quid est apud Aurifabrum?* de Ringh 1/ de goude Ketten 2/ het Kleinod 3/
Annulus, Torques, Cimetium,
de Armband 4/ Armilla, het Hals cieraet 5/ de Smeltkroes 6.
Monile, Catillus.
198 Wat is by een Kistemaker? *Quid est apud Scriniarium?* de Schabe 1/ de Lom 2/ het Vernis 3:
Dolabra, Glutinum, Vernix,
de Koffer 4/ Scrinium, de Kiste 5/ de Kasse 6.
Cista, Arca.
199 Wat is by een Kuypert? *Quid est apud Victorem?* de Tonnen 1/ de Waschtobbe 2/ de Water emmers 3.
Tinea, Labrum, Urnæ,
de Tuyn emmer 4 (de Rinte) de Wijnvaten 5/
Obba, Infusorium, Dolia. [Cupa]
de Bodem 6/ de Duighen 7/ de Hoepels 8.
Fundus, Secamenta, Circuli.
Wat aen een Vat? *Quid in Dolio?*
Wat is by een Lyndraejer? *Quid est apud Restionem?* de Strick 1/ het Conto 2/ het Seelgaern 3/
Restis, Funis, Funiculi.
Kabel 4. Ruden 5.

200 Wat is by een Reiser?
Quid est apud Viatorem?

de Reismantel 1, de Stok 2/ (Staf). het Pak 3.
Penula, Baculus, (Scipio) Sarcina.

Wat is voor hem?
Quid est ante illum?

't Bouget 4/ de Tasche 5/ de Beurs 6.
Bulga, Crumena, Marsupium.
de Reise/ de Wegh / ofte het Doerpadt 7.
Iter, Via, vel Semita (callis)

Wat is omtrent hem?
Quid est circa illum,

Ofte ten minsten het Wagenspoo 8 / ofte 't Doertspoor 9.
Ant saltem Orbita vel Vestigium.

Wat voor hem?
Quid pro illo?

de Weghgesel 10 / de Kroober 11 / ofte Anstoot 12.
Comes, Prædo, ant Scandalum.

de Bertherah / ofte de Kroent 13 / alwaer de Gasten 14
Diversorium, seu Caupona, ubi Hospit. s

tot den Doert 13 komen
ad Hospitem vensunt

201 Wat is by een Ruiter?
Quid est apud Equitem?

de Toom 1 / de Tengel 2 / de Halster 3 /
Frenum, Habena, Capistrum.

de Sadel 4 / de Stijghengel (Steegelreep) 5 / de Spoor 6 /
Ephippium, Stapes, Calcar.
Soms tijts ook een deken 7 / ofte Trouwe deken 8 /
Interdum etiam Stragula, vel Gausape,

en Sadeltrache 9.
et Vidulus.

202 Wat is by een Voerman?
Quid est apud Aurigam?

de Swoep 1 / de Riem 2 / de Wane 3 /
Flagellum, Lorum, Vannus.

de Roskam 4;
Strigilis;

de Slede 5 / de Rosbaer 6 / de Waghen 7.
Traha, Lectica, (Arcera) Currus.

203 Welcke zijn Waghen?
Quinam sunt Currus?

de Karre 1 / de Lastwaghen 2 / de Karosse 3 /
Carrus, (Cisium) Plaustrum, Pileum,

ofte hangende Wagon 3 / 4 / de Kalesse 4 /
sive Carpentum, Rheda,

de Kollwaghen; / (Koetswaeghen)
Effedum, (Petoritum)

204 Wat is aen een Waghen?
Quid est in Currus?

de Disselboom 1 / het Gelpen 2 / de Assen 3 /
Temo, Jugum, Axes.

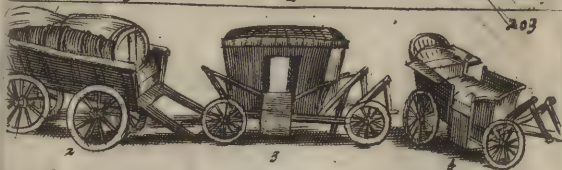
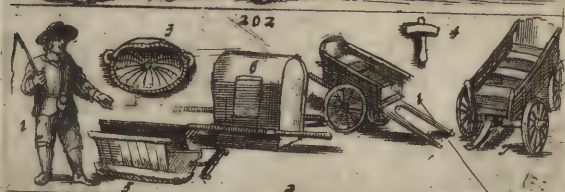
de Raden 4.
Rotæ.

Wat is aen een Rad?
Quid est in Rota?

de Naebe 5 / de Lens 9 / de Specken 7 /
Modiolus, Paxillus, Radii,

de Welghe 8 (buytense ommetrek)
Aras (Orbile) Radische 9.
Canthus.

205 Wat is boven 't Water?
Quid est super Aquam?

de Brugghe 1/
Pons.

de Donter /
Ponticulus,

de Ponte 2/
Ponto,

het Dlott 3/
Ratis,

de Trekschuit 4/
Scapha tractoria.

de Boot 5/
Scapha (Acatium,)

het Schip /
Navis,

het Meerschip 6/
Corbita.

206 Welke sijn deelen van 't Schip? de Doozsteben 7/en de Achtersteben 8. de Kiel 9/
Quæ sunt partes Navis? Prora, & Puppis: Carina.

het Berdek 10.
Stega.

en Gereedschappen van 't Schip? de Mast 11/
& Armamenta Navis? Malus,

en het Zeil 12/
& Velum,

de Blagge 13:
Aplustre:

de Riem 14/
Remus,

de Schipshaek 15. de Schipboom/
Harpago. Contus, (Trudes)

en het Roer 16:
& Gubernaculum,

207 Wat is in 't Schip?
Quid est in Navi?

de Schippers 17/de Seesiekte 18/(Walginge,) en de Durk.
Nauræ, Naufca, & Sentina

waer uyt met depompe gepompt en uytgepompt wort
unde Antlia antlatur & exantlatur

het buyle scheeps waeter 19.
Naurea.

Waer rustet het Schip?
Ubi quiescit Navis?

In de Haven 20/ofte op de Reede 21/aen Anker 22.
In Portu, aut in Statione, super Anchora,

208 Wat is by een Werkmeester? de Last 1/
Quid est apud Mechanicū? Moles, ende het Werkuigz,
& Machina.

Wat is een Werkuigh?
Quid est Machina?

de Handboom 3/de Wigghe 4/
Vectis, Cuneus,

het Heiblok 5/
Fistuca,

de Perffe 6. (de Druckboom)
Prelum.

209 Wat is by een Draegher?
Quid est apud Bajulum?

het Hennepseel 1/de Kreuwagen 2/
Ærumna, Pabo,

de Kollen 3/
Palangæ,

210 Wat is in de Badstoven?
Quid est in Balneo?

de Badkuipe 1/de Mooghe 2/
Labrum, Lixivium,

de Seep 3/
Sapo.

de Spongie 4/ de Ham 5:
Spongia, Pesten:

end 't Scheermes 6/
& Novacula.

de Schaer 7/ tot het Hair 8.
Forpex, ad Comam.

211 Wat is voor een sacht Laeger? de Bedstede 1/
Quid est pro molli Cubatu? Sponda,

het Bedde 2/
Lectus.

de Wieghe 3/
Cuna,

het Oorkussen 4/het Bedlaken 5/
Pulvinar, Lodix,

de Oeken.
Teges.

Wat voor het Sitten?
Quid pro Sessio ne?

de Stoel 6/
Sedile, de Bank 7/
Scamnum,

't Stoelkussen 8.
Culcitra.

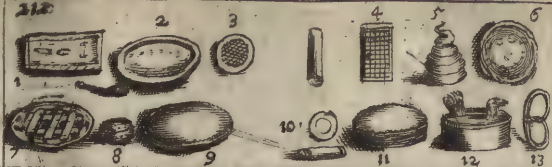
205. 206. 207.

- 212 Welke zijn Lekkerhuyzen?
Qvæ sunt Cupediae?
de Blade 1/ Placenta,	de Linck 2/ Libum,	Pierkoek 3/ Laganum,
de Wasel 4/ Popanum.	de Scrijff 5/ Scriblita.	Pannkoek 6/ Teganites.
't Bankett 7/ Bellaria.	de Dinkkoek 8/ Globulus,	de Kirnickoek 9/ Morctum.
de Smitkoek 10/ Obelias,	de Onthine/ Crustulum,	de Taerte 11/ Torta,
Vleespastey 12/ Artocreas.	de Kerkeling/ Spira,	(Wielboot) 13.
- 213 Wat vermaakt den Reuk?
Qvid oblectat Olfactum?
de Wrook 1/ Thus,	de Muskeliaet 2/ Moschus.	de Salbr 3/ Unguentum,
de Kran's 4/ Sertû (Coróna)	het Tinkertien 5/ Servia, &c.	(Tuitjesen) etc.
- 214 Wat beweegt het Gehoor?
Qvid afficit Auditum?
- Wat maakt een Klink door slagen?
Qvid facit Tonum pulsando?
de Trommel 1/ Tympanum.	de Hloek 2/ Campána,	de Belle 3. Nola.
- Wat door blaesen?
Qvid inflando,
de Fluite 4/ Tibia,	de Dnne 5/ Fistula.	de Schalmen 6/ Monaulos
- de Kroomhoozn 7/(Clink)de Trompette 8/de Basuine/
Litius, Tuba, Buccina,
- Wat door snaren klinken?
Qvid Chordis sonando?
de Enter 9/ Cithara,	de Luite 10/ Tektido,	't Hakkebert 11/ Sambuca.
de Harpe 12/ Lyra,	de Vool 13/ Fides,	[Bedel]. [Pandúra].
- 215 Wat is by een Schilder?
Qvid est apud Pictorem?
de Schilderbert 1/ Pigmentum,	het Pensseel 2/ Penicillas,	het Beeld 3. Imágo.
- 216 Wat is in een Cirkel?
Qvid est in Circulo?
't Middelpunt 1/ Centrum,	ende de Omtrek 2. & Circumferentia.
- Waer zijn desse twee meer?
Ubi sunt hæc duo præterea?
In een Schip 3/ In Orbe.	en Hloot 4. & Globo.
- 217 W. zijn Maeten der Ruimte?
Qvæ sunt Mensuræ Spatii?
de Duimbreet 1/ Digitus,	de Handbreet 2/ Palmus,	de Spanne 3/ Spithama,
de Elle 4/ Ulna,	de Schrede 5/ Passus,	de Daem 6/ Orgyia,
de Elorde 7/ Peruca,	het Deltweeghs 8/ Stadium,	de Myle 9. Milliare.

212

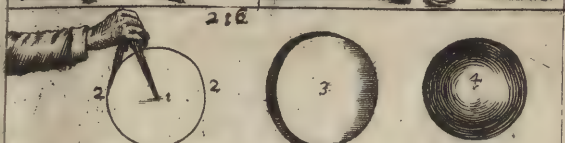
213

214

216

217

218 *W* *zijn* *matē* *der* *drooge* *dingē*? *de* *Mudde* 1/ *de* *Schepel* 2/ *de* *Spint* 3.
Qvæ *sunt* *mensūræ* *Aridorum*? *Medimnus*, *Modius*, *Qvartale*.

Welke *der* *Vloeyenden*? *het* *Mutsjen* 4/ *de* *Pint* 5/ *de* *Kan* 6/
Qvæ *Liquidorum*? *Cyathus*, *Hemina*, *Sextarius*,

de *Daen* 7/ *de* *Emmer* 8/ *het* *Doeder* 9.
Congius, *Urna*, *Culeus*.

219 *Welke* *zijn* *maeten* *van* *swaere* *dingen*? *het* *Messen* 1/ *'t* *Dierdeeli* *Loods* 2/ *het* *Loot* 3/
Qvæ *sunt* *mensūræ* *gravium* *Scrupulum*. *Drachma*, *Semuncia*,
ingen *op* *de* *Waegh*?
rerum *super* *Libra*?

de *Once* 4/ *12* *Once* *of* *ic* *Pont* 5/ *de* *Centenaer* 6.
Uncia, *As* *vel* *Pondo*, *Centenarius*.

220 *Welk* *is* *een* *maet* *der* *Tijt*? *de* *Santloover* 1/ *de* *Waterlooper* 2/ *de* *Sonnenuit* 2/
Qvæ *est* *mensūra* *Temporis*? *Clepsammidiū*, *Clepsydra*, *Sciotericum*,

of *ic* *Sonnenuit* 4/ *het* *Vitwerk* 5.
sive *Solarium*, *Horologium*.

221 *Wat* *is* *aen* *een* *Boek*? *het* *Perkament* 1/ *of* *ic* *het* *Dampier* 2,
Quid *est* *in* *Libro*? *Pergamēna*, *sen* *Papyrus*.

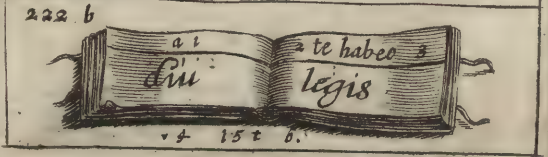
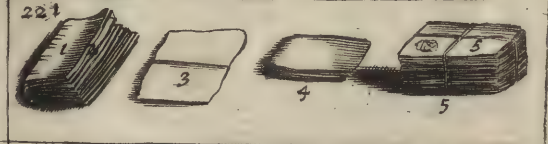
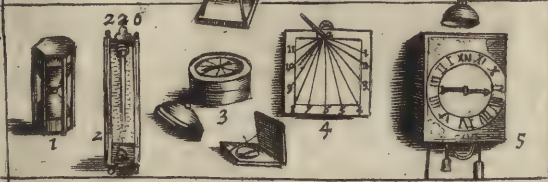
Welke *zijn* *Deelen* *van* *'t* *Papier*? *het* *Vel* 3/ *het* *Boek* 4/ *de* *Hiem* 5.
Qvæ *sunt* *Partes* *Chartæ*? *Plagula*, *Scapus*, *Volūmen*.

222 *a* *W* *zijn* *deelen* *van* *een* *Boek*? *de* *Bladen* 1/ *de* *Spden* 2/ *de* *Kanten* 3/
Qvæ *sunt* *partes* *Libri*? *Folia*, *Pagina*, *Margines*,

de *Bandt* 4/ *het* *Kapitort* 5.
Compactūra, *Theca*.

b. W. *zijn* *deelen* *van* *een* *Schrijft*? *de* *Letters* 1/ *het* *Woordt* 2/ *de* *Reghel* 3.
Qvæ *sunt* *partes* *Scripturæ*? *Literæ*, *Verbum*, *Verfus*.

Welke *des* *letters*? *een* *Stip* 4/ *een* *Trek* 5/ *het* *Tutteltjen* 6.
Qvænam *literæ*? *Punctum*, *Linea*, *Apex*.

223 Wat is by een Schryver?
Quid est apud Scribam?

de Grefstie 1/ [Schriftspie] tot t Tafelboeckken?
Stylus, [Graphium] ad Pugillares,

ofte de Penne 3, de Pennekoker 6/ de Inkt 7/
aut Penna, Calamarium, Atramentum.

het Pennemes 3/ende het Liniael 9.
Scapellum, Lineale.

Wat is aen de Penne?
Quid est in Penna?

de Schaft 4/ en de Spleet 5.
Caulis, & Crena.

224 Wat is in de Schoole?
Quid est in Schola?

voor den Leeraer de Leer Stoel
pro Doctore Cathedra

Wat voor den Leerling?
Quid pro Discipulo?

de Onderbank 2/ende de Tafel 3 ofte Schrift-fittalie/ete.
Subsellium, & Tabula, vel Palimpsestus, &c.

225 Wat is in de Leertucht?
Quid est in Disciplina?

het Byspel 4/ de Regel [Wer] 5/ de Naemakinge 6/
Exemplum, Præceptum, Imitatio;

de fael [faute] 7/ de Berispinge 8/ de Verbeteringe 9/
Mendum, Correptio, Correctio,

de Aeersigheid 10/ Naelaetichheid 11/ de Blak 12.
Diligentia, Negligentia, Ferula.

226 W. sijn in een huislyke Geselschap?
Qvi sunt in domestica Societate? Dominus,

ende de Knecht 2: de Inffrouw 3/
& Servus, Domina,

en de Meide 4: de Huisheer 5/ en Dienaer 6/
& Ancilla: Herus, & Famulus,

ofte de Huisgenoot 7/ de Daechwerker 8/ de Hant 9/
aut Inquilinus, Operarius: Victus,

de Hoon 10.
Merces.

227 Welke maaken het beginsel
Qvi faciunt initium
van een Huisgesind?
Familia?

de Bruidgom 1/ende de Bruid 2/ de Hantwelykgoet 3/
Sponsus, & Sponsa, Dos,
en Bruijloft 4: de Echteman 5/ en Echtemans
& Nuptiæ. Maritus, ei Uxor,

de Echtemooten.
Conjuges.

228 Welke sijn in een Huisgesind?
Qvi sunt in Familia?

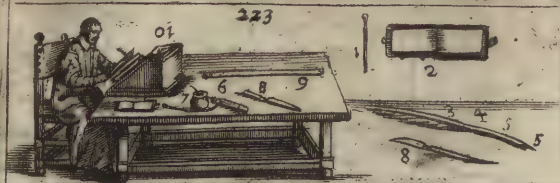
de Ouders 1/ ende de Kinderen 2;
Parentes, & Liberi;

de Broeders 3/ ende de Sisters 4.
Fratres, & Sorôres.

Wat breidet sich van daer uit?
Quid propagat se inde?

het Geslacht 5/ en t heel Nadevolk 6.
Gens, ei Natio.

- 229 *W. zijn in de Bloed vrientschap?* *de Vader 1/* *en de Moeder 2;*
Qui sunt in Cognatione? Pater, & Mater;
de Soon 3/ *en de Dochter 4;*
 Filius, et Filia;
de Grootvader 5/ *en de Grootmoeder 6;*
 Avus, et Avia;
de Neve 7/ *en de Nichte;*
 Nepos, et Neptis;
de Oom 9/ *en de Moer 10;*
 Patruus, et Amita;
de Moedersbroeder 11/ *en de Moederssuster 12;*
 Avunculus, et Matertera.
- 230 *Welke sijn in de Swagerschap?* *de Stiefvader 1/* *en de Stiefsoon 2;*
Qui sunt in Affinitate? Vitricus, et Privignus;
de Stiefmoeder 3/ *en de Stiefdochter 4;*
 Noverca, et Privigna;
de Schoonvader 5/ *en de Schoonsoon 6;*
 Socer, et Gener;
de Schoonmoeder 7/ *en de Schoondochter 8.*
 Socrus, et Nurus.
- 231 *Welke blijven nae den dood?* *de Wedwenae 1/* *ofte de Weduwe 2/* *en 't Weeskint 3;*
Qui manent post mortem? Viduus, aut Vidua, et Orphanus,
de Erfgenaem 4/ *de Wogt 5/* *en 't Onderloose kind 9.*
 Haeres, Tutor, et Pupillus.
- 232 *Wat is in de burgerlyke Gemeenschap?* *de Bplwooninge/* *de Handteringe/* *de Reegheringe*
Quid est in politica Societate? Cohabitatio, Negotiatio, Regimen.
- 233 *Wat ontsaet uit de 't samen het Doorp 1/* *het Stedcken 2/* *de Stadt 3:*
Quid oritur ex Cohabita- Pagus, Oppidum, Urbs;
Woeninge van veelen? *de Heerschappe 4/* *het Landschap 4/* *'t Koninkrijk 5*
 tione multorum; Ditio, Regio, Regnum,
en de Lantpalen van die: 't Vaderlant/ *en de Seden.*
 & Limites eorum; Patria, et Mores.
- 234 *Wat is om een Stadt?* *de Muiren 6/* *de Wal 7/* *de Gracht 8/*
Quid est circa Urbem? Moenia, Vallum, Fossa.
de Poorten 9.
 Portæ.
- 235 *Wat is in een Stadt?* *de Huisen 10/* *de Wndestraet 11/* *de Wijk 12/*
Quid est in Urbe? Edes, Platæa, Vicus,
de Engsteegh 13/ *de Markt 14/* *het Stadthups 15;*
 Angiportus, Forum, Curia,
de Burght 16/ *het Blokhups 17.*
 Arx, Castrum.
- 236 *Wat is in de Straet?* *de Put 1:*
Quid est in Platæa? Puteus,
Wat aen de Put? *de Mont bā de put 2/* *de Wippe 3/* *de Putemmer 4*
Quid ad Puteum? Crepido,, Tolleno, Sicula,
 de Gote 5,
 Alveus.

- 237 Wat is in een Apothec? de Düssel 1/ ende de Stamper 2:
 Quid est in Pharmacopæo? Mortarium, et Pistillum:
 de Buisse 3/ de Doos 4/ de Mande 5.
 Pyxis. Capſa, Corbis.
- 238 Wat is in elke Handeling? het Oogmerk 1/ de Middelen 2/ de Gelegetheit 3:
 Quid est in quolibet Negotio? Scopus. Media, Occasus,
 de Wenleider 4/ de Medehelper 5/ het Beletſel 6.
 Author, Adjutor. Impedimentū.
- 239 Wat wert by een Koopman
 Quid apud Mercatorem
 gevond. n?
 reperitur?
 de Waere 1/ de Prijs/ het Geldt 2/
 Merx, Pretium, Pecunia,
 de Pennink 3/ het Penninksken/ een Groot /
 Nummus, Obolus, Denarius,
- Wat loopt mede onder in, Gemeenſſ? de Jaermarkt 4/ het Gelwin 5/ het Verlies 6/
 Quid intercurrit in Negotiatione? Nundinae, Lucrum, Damnum,
 de Schalkheid/ de List/ het Bedrog.
 Astus, Dolus, Fraus.
- 240 Wat eyscht een Schuldheer? de Handschriſt 1/ ofte het Pandt 2.
 Quid exigit Creditor? Syngrapham, vel Tignus.
- Wat na gepasseerde Schuldtermijn? de Hoofſomme/ de Rente/ ofte Wocker:
 Quid elapsis Fœneraliis? Sortem, Reditum, vel Fœnus.
- 241 Wat is by een Rijke?
 Quid est apud Divitem?
 de Goederen 3/ de Schatten 4/ de Overdaet 5.
 Opes, Theſauri, Luxus.
- Wat by een Bedelaer?
 Quid apud Mendicum?
 de Bedelsak 6/ de Laymantel 7.
 Mantica, Cento.
- 242 Wat is in een Spel?
 Quid est in Ludis?
 het Jok 1/ het Dohbhelsteenspel 2/ de Dohbhelsteent 3:
 Jocus, Alea, Tesserae,
 de Dorsteling 4/ de Strept 5/ de Linij 6/
 Lucta, Certamen, Talitrum,
 de Dorband 7/ de Duistslag.
 Alapa, Colaphus.
- 243 Wat beschouwt men op een
 Quid spectatur in
 Schouwplaets?
 Theatro?
 het Toonzel 1/ de Toonzelspelder 2/
 Scena, Histrion,
 het Spidspel 3/ ofte het Treurspel 4.
 Comœdia. vel Tragedia.

244 Wat is een Maeltijt?
Quid est Epulum?

het Ontbint 1/ 't Middagmael 2/ 't Aeltermiddagseetē
Ientaculum, Prandium, Merenda,

het Abondmael 4.
Cœna,

245 Wat is in een Eetkamer?
Quid est in Cœnaculo?

de Tafel 1/
Mensa,

de Handdoek 2/
Mantile,

de Waer 3/
Flabellum,

de Lampette 4/ het Bekken 5.
Gutturium, Pelvis.

246 Wat is over een Tafel?
Quid est super Mensam?

het Tappet 6/
Tapes,

het Tafellaeken 7/
Mappa,

het Serbett/
Mantelium,

het Soutvat 8/ de Schotels 9/
Salinum, Patinæ,

de Tafelborden
Disci,

de Lepels 11.
Cochlearia.

247 Wat is in de Schotels?
Quid est in Patinis?

het Sopjen 12/ de Biepe 13/
Iusculum, Pulmentum,

de Broodsoep
Ossa,

en andere Synsen 14/ Gerechte/ende Smaekelijke ho
alique Cibi, Fercula, Dapes.

248 Wat is op een Buffet?
Quid est super Abaco?

de Kan 15/ de Schekkaner 16/ [tuytkanne] de Beekers
Cantharus, Cirnea [Epichysis] Pocula,

de Drinkschalen 18.
Patera.

Wie staet daerby?
Qvis adstat his?

de Spysmeester/ende de Schenker 19.
Promus, et Pincerna.

249 Wat dient des Nachts?
Quid servit Noctu?

de Toortse 1/
Tæda,

de Lampe 2/
Lampas,

de Keers 3/
Candela,

de Fakkel 4/
Fax,

de Mantarne 5.
Laterna.

250 Wat is in de Regheringe?
Quid est in Regimine?

de Overheid 1/ en de Onderdaenē 2;
Magistratus, et Subditi;

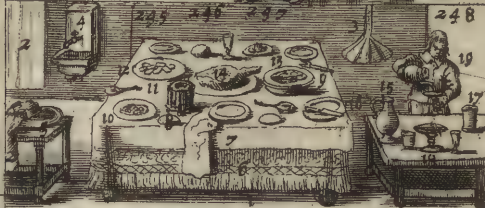
het Recht 3/ ende de Wet 4;
Ius, et Lex;

de Bedieninge/ende het Ampt 6;
Munus, et Officium,

de Misdæet 7/ ende het Oordeel 8.
Crimen, et Iudicium.

251 Welke sijn de Overheiden
Qui sunt Magistratus
in een Stadi?
Civitate?

de Raedsheer 1/ de Burgermeester 2/ de Schout 3;
Senator, Consul, Prætor.

252 Welke sijn in een Rijk?
Qui sunt in Regno?

de Konink 1/
Rex,

de Keiser 2/
Caesar,

de Vorst (Prins) 3/
Princeps,

Somtijts
Imperator

de Tyrant
Tyrannus

(de Dwingeland.
(Domitor.)

Welke worden van haer gekooft?
Qui creantur ab eis?

de Graef 4/
Comes.

de Drogher 5/
Baro,

de Ridder 6/
Eques,

den Edelman / ofte Joncker.
Herod. vel Nobilis.

Wat wert vā de Konink geordineert?
Quid ordinatur à Rege?

de Schattinge 1 / Beden 2/
Census, Tributa,

de Dachten 3 /
Vectigalia.

de Tollen 4 /
Telonia.

de Verminnen /
Privilegia.

(de Doorzichte

253 Wat is des Koninks?
Quid est Regis?

de Koninklijke Stoel 1 / de Staf 2 /
Solum. Sceptrum.

de Kroon 3 /
Corona;

de Munte 4 /
Moneta.

de Rentkamer 5 / de Schatkamer
Fiscus, Gazas

de Raeden 7 /
Consiliarii,

de Afgesandten 8 /
Legati.

de Tolken 9 /
Interpretes

ende de Heraldiere 10.
& Satellites.

254 Wie verkeert in't Hof?
Quis versatur in Aula?

de Alvimstrijker 1 / de Bek 2 /
Adulator, Morio,

de Guit 3 /
Scurra.

Wat komt van des?
Quid venit ab his?

de Lasteringel /
Calumniā.

't Schampelwoort / de Verkerk
Cavillum, Sanna.

255 Welke sijn Onderdaenen? de Doornaamsie des Lands 1 / 't Volk 2 / 't gemeine Volk
Qui sunt Subditi? Proceres, Populus, Plebs / sen Vulgus

256 Hoe wert het Volk gedeelt? In Gilden 4.
Quomodo dividitur Populus? In Tribus,

ende Rotten 5.
& Classes.

Hoe het gemeine Volk? In Roijger 6 /
Quomodo Plebs, vel Vulgus? In Cives,

Amachtsluijde 7 / en Arbeide
Opifices, & Mercenarij

257 Wat is een Misdæet?
Quid est Crimen?

de Schuld 1/ ofte het Schelmstuk/ ofte de Boosdaet
Culpa. aut Scelus, vel. Flagitium;

Wat volgt daer op?
Quid sequitur inde?

de Pleitinge 2/ ende de Rechtschadel
Lis, & Dica.

258 Wie presenteert sich in 't Gericht? de Denklaeger 3/ de Beklaegde 4/ de Rechter 5/
Qvis sistit se in Iudicio? Actor. Reus, Judex,

de Getuighe 6/ de Doorspreker 7/ de Borge 8.
Testis, Advocatus, Vas.

259 Wat is in de macht des Rechters? de Belooninge 9/ ende de Straffe 10/ de Beltstraffe
Quid est in potestate Iudicis? Præmium, & Pœna; Multa,

ofte Lysstraffe/ ofte Loslatinge 11.
vel Supplicium, aut Venia.

260 Wat is een Lysstraffe?
Quid est Supplicium?

de Ballingschap 1/ de Gebankenisse 2/ de Doodt/
Exilium, Carcer, Nex,

261 Wat is in de Gevangenisse?
Quid est in Carcere?

de Boete 3/ de Stok 4/ de Duillghe
Compes, Cippus, Squalor.

262 Wat is om te Dooden?
Quid est ad Necem?

het Sweert 1/ het Ircul 2/ (nu een Galgh
Gladius, Crux. nunc Patibulum)

het Bier 4/ het Rat 5.
Rogus, Rota.

263 W. sijn hier vā de Uitvoerders? de Dirfleider 6/ ende de Beul 7.
Qui sunt horū Exsequutores? Licitor, & Carnifex.

Wien geefmen in haar Geweld? den Dief 8/ den Moordenaer 9/ de Toobenaer
Qvis datur in ipsorū Potestare? Fur, Latro, Magus,

de Toobereffe 10/ de Hoere 11.
Saga, Meretrix.

Sommynlen ook een Martelaer 12.
Interdum etiam Martyr.

264 Wat kōt van goede Regeringe? de Eendracht 1 ende de Bredt 2.
 Quid prodit à bono Regimine? Concordia, & Pax.

265 Wat is in de Eendracht?
 Quid est in Concordia?

het Verbond 3/
 Fœdus,

en
 amīc

de Bondgenooten
 Socios.

en Vrienden.
 & Amīcos.

Wat noch meer?
 Quid præterea?

de Hulpe 5/
 Auxilium,

de Troost/
 Solatium,

de Eere/
 Honor,

de Giften (Gabe's) 6/ de Geschenken/de Gunste.
 Dona, Munera, Gratia.

266 Wat kōt vā gvaede Regeringe? de Tweedracht 1 ende de Lijfgh 2.
 Quid prodit à malo Regimine? Discordia, & Bellum.

Wat is in de Tweedracht?
 Quid est in Discordia?

de Opandt 3/
 Hostis,

de Dreigingen 4/
 Minæ,

de Twisten
 Rixæ,

de (Bekijven/) de Smadthied/
 (Jurgia,) Contumelia,

de Oproer 5
 Seditio.

het Verderf 6/
 Pernicies.

de Jammer 7.
 Calamitas.

267 Wat is in de Vreedet?
 Quid est in Pace?

de Rust 1/
 Quies,

de Sorgeloosheid 2 de Overblo
 Securitas, Ubertas.

Wat in den Oorlogh?
 Quid in Bello?

de Onrust 4/
 Inqvies,

de Oploop 5/
 Tumultus,

het Gevaer
 Periculum

de Armoede 7.
 Penuria,

268 Wat wort vereischt tot de Krygh? de Wapenen 1/de Lijfsgloon 2/
 Quid requiritur ad Bellum? Arma, Stips.

(Soudpe)

de Lijfstrocht 3/
 Commeatus,

het Lijfsgheir 4.
 Exercitus.

269 *W. zijn beschermende Wapen?* de Stormhoed 1/ het Panfier 2/ de Schild 3/
Qvæ sunt defensiva arma? Cassis, Lorica, Scutum.

ofte de Rondasse 4/
 seu Clypeus.

270 *Welke beschadigen van verre?* de Slingher 1/ de Boghe 2/ de Steenwerper 3/
Qvæ offendunt eminus? Funda, Arcus, Ballista.

de Bout 4/ de Dpl 5/ de Worppl 6/
 Sagitta, Telum, Jaculum,

Wat nu tot onse tijt? de Schietbuste 7/ het Roer 8/ het Gesluk 9/
Quid nunc nostro tempore? Bombarda, Sclopétum, Tormentum,

271 *Welke beschadigen van naeyde?* de Spies 1/ de Speer 2/ de Hellebaert 3/
Qvæ offendunt cominus? Hasta, Lancea, Bipennis.

de Deghen 4/ de Sabel 5/ de Stekade 6/
 Ensis, Acinaces, Framea,

de Moordpijle 7/ en de Dook 8/ de Heirhamer 9/
 Sica, Pugio, Cæstus,

de Knodse 10/ de Kluyppel 11/
 Clava, Cala,

272 *Wat is een een Smeerd?* het Gebest 1/ de Scherpte 2/ de Spitse 3/
Quid est in Gladio? Capulus, Acies, Cuspis,

ofte de Punte 4.
 seu Mucro.

Wat tot het Smeerd? de Scheede 5/ ende de Draegband 6.
Quid ad Machæram? Vagina, & Balteus.

273 *Wat is in een Rygshet?* het Regiment 1/ het Drott 2/ de Krijgsmān 3/
Quid est in Exercitu? Legio, Turma, Miles,

een nieuwe Soldaet.
 Tiro.

274 *Wat is in een Leghet?* de Tenten 1/ de Hutten 2/ de Wachters 3/
Quid est in Castris? Tentoria, Ligella, Custodes,

de Schiltwachters 4/ de Stilstand 5/ ofte de Hinderlaegen 6/
 Vigiles, Inducæ, aut Infidæ.

275 Wat is in een Veldslag?
Quid est in Prælio?

het Teeken 1/
Signum,

het (Vaendel)
(Vexillum)

en de Iose 2/
& Testera,

het Gekrijsch/
Clamor,

ende het Gevecht 3: dan de Vlucht 4/
& Pugna: rum Fuga,

de Nederlage 5 / de Overwinninge 6.
Clades, Victoria.

276 Wat volgt op de Overwinninge? de Roof 1/
Quid sequitur Victoriā: Spolium,

ende de Buit;
& Præda;

't Segeteeken 2 / en Seghepraël 3;
Trophæum, & Triumphus;

de Maere 4/ en het Gerucht.
Rumor, & Fama.

Wat noch meer?
Quid præterea?

de Bide met een Brief 5 / ofte Bide met een Bidschap/
Tabellarius cum Epistola, vel Nuncius cum Nuncio.

Historie 6/
Historia,

ofte Fable 7.
vel Fabula.

277 Wat is dan in't Leven
Quid ergo est in vita
der Menschen?
Hominum?

Arbeid 1/
Labor,

ofte Ledijsheid 2 / (Lustigheid,) (Defid ia)
aut Otium.

de Deucht 3/
Virtus,

ofte de Ondeucht 4;
aut Vitium;

de Eere 5/
Decus,

ofte de Schande 6.
aut Dedecus.

Wat hier van?
Quid ab his?

de Loof 7/
Laus,

ofte de Beschaeminge 8;
vel Probrum;

de Wijs 9/
Gloria,

ofte de Versmaedheid 10.
vel Ignominia.

278 *Wat is in de Gods dienst?*
Quid est in Religione?

't Godlijk wese 1/ de Godseeringe 2/ de Innigheid 3;
Numen, Cultus, Devotio;

de Gebaer diēstē 4/ Oeffenlyke wyfse/ de Schyndeucht 6.
Ceremoniæ, Ritus, Hypocrisis.

279 *Wat is in de waere Godsdienst?* het Geloof 1/ de Liefde 2/ de Hoope 3/
Quid est in vera Religione? Fides, Charitas, Spes.

het Vasten 4/ het Gebedt 5/ de Almoes 6/
Jeiunium, Preces (Oratio) Eleemosyna,

der Kerckelyke Vergaderinge 7/ de Ghemeynte/ de Geheimenisse 8.
Concilium, Ecclesia, Mysterium.

280 *Wat is in een Valsche Religie?* de Afgod 1/ Afgoden tempel 2/ [de Kerck/]
Quid est in falsa Religione? Idolum, Delubrum, [Fanum,]

't Afgeloope 3/ de Ketterpe 4/ de Secte.
Superstitio, Hæresis, Secta.

281 *Wat is in een Kerk?*
Quid est in Templo:

de Altaer 1/ de Priester 2/ de Offerhande 3/
Ara, Sacerdos, Sacrificium.

de Prediker 4/ de Preekstoel 5/ de Predikingen/
Concionator, Pulpitum, Concio.

de Lessenaer 6/ de Sanghers 7/ de Orghel.
Pluteus, Cantores, Organū pneusticū.

282 *Wat is inde Voorzienigheid Godes?* Godschiikinge 1/ [Aoodlot] 't Lot 2/ het Geluk 3/
Quid est in Providentia Dei? Fatum, Sors, Fors,

[de Fortuine:] het Wonderwerk 4/ 't Wonderteekē 5/
[Fortuna] Miraculum, Prodigium,

de Doozbeduidinge 6/ de Waersegger 7/ de Wicheleer 8/
Omen, Vates, Augur.

en de Buerken 9/ aller dingen.
et Vices, omnium rerum.

283 *W. sijn de Regeerders vā alles?* Christus 1/ ofte Satan 2.
Qui sunt Directores omnium? Christus, aut Satanas.

284 *W. is het einde aller menschen?* de Saeligheid 1/ ofte de Verderffenis 2.
Quis est finis omniū hominū? Salus, aut Interitus.

het Paradijs 3/ ofte de Helle 4.
Paradisus, aut Gehenna.

278

279

Het Derde Hoofst-stuck
Tertium Caput

DE MANIEREN DEN DYPEN
MODI RERVVM

285	Hoedaenigh sijn Alle dinghen?	Shelikh/ Qvalia sunt Omnia?	Similia, ofte vel	Angeltik. Dissimilia.
	Hoe andervum gy dii?	Stellende.	Twee dingentegen malkander over, of met sijn	Drie ordenlij
	Qui coperis hoc?	Collocado	Binas res	opposite, aut Ternas ordinant
286	Welk ding is Iets?	Dir/ Qvod nam est Aliquid?	Hoc, ofte Dat/ vel Illud,	ofte een Ande aut Aliu
	Hoed: is Iets ten opzicht van t ander?	Een 'tselbe/	ofte Verscheiden/	ofte 't Tegende
	Qvale est Aliquid respectu Alterius?	Idem,	vel Diverfum,	aut Contrarium
287	Welkerley is Niet?	Cujusmodi est Nihil?	Nulliusmodi.	
288	Hoedaenigh is Godi?	Geuwig/ Qvalis est Deus?	end Eternus.	Onveranderlij Immutabilis.
	Hoedaenigh de Wereld?	Endelikh/ Qvalis Mundus?	end Temporarius,	Bergankelijk. Caducus.
	Hoedaenigh de Mensche?	Nu Sterfelijk/ Qvalis Homo?	daernae Nunc Mortalis.	Onsterfelijk. Immortalis.
289	Hoedaenigh is de Sacke?	Soodaenigh. Qvalis est Res?	Welverstaende. Talis, Uitputa, Menigerley. Variis Puurteijg ofte Schadelijck; Utilis vel Noxia ofte Half. Semis.	Uniformis Veelijck; Turpis; Gheel Tota
290	Hoedaenigh is de Manier?	Begwaem/ Qvalis est Modus?	(Welvoeghende) Apius, (Idonens)	ofte Onbegwaem vel Ineptus
291	Hoedaenigh de Beweginge?	Snel/ Qvalis Motus?	(Rasch) Celer, (Velox)	ofte Traagzaam aut Tardus;
		Oneduitigh/ Jugis.	(Achtervolgend) (Perpetuus)	ofte Onderbroken aut Interruptus
292	Hoedaenigh is 't Gheel?	Onverfeert [Gants.] Qvale est Totum?	ofte Gescheurt, Int-grum, aut Lacerum.	ofte Vermin, aut Mutilum
293	Hoedaenigh is een Deel?	Groot/ Qvalis est Pars?	ofte Magna, vel	klein. Parva.
294	Hoedaenigh is 't Gebrek?	Uitwendigh/ Qvalis est Defectus?	ofte Externus, vel	Inwendigh. Internus.
295	De hoemenigste is eene Sacke van de Ordninge?	de Erste/ de Middelste/ de Laetste	Ordine?	Prima, Media, Ultima
29	Welkerhande is de Tijd?	Verleeden/ Qvale est Tempus?	Teekenwoordigh/ Praeteritum. Praesens,	Doekomende. Futurum.

Hoe daenigh is een ding vā de Tijd? <i>Praesentis/</i> Qualis est res à Tempore? <i>Nova,</i>	<i>offe</i> <i>vel</i> Onlangs gescheet/ <i>offe</i> Nupera, <i>vel</i>	<i>oud/</i> Verus, Oudtijdsgh/ Antiqua,
297 Hoe daenigh is de Plaets? <i>Modi/</i> Cujusmodi est Locus? <i>Amplus,</i>	<i>offe</i> Engh; <i>vel</i> Arctus; Doe <i>Heftigh/ offe</i> Refertus, <i>Sacer, vel</i> in de Sonstighen gelegē, <i>offe</i> Schaduwachtig; Bedout/ Apricus, <i>vel</i> Umbrōsus; Cultus, (Bewoont) <i>offe</i> Woest. (Habitatus) <i>vel</i> Vastus. (Desertus)	<i>Nedich/ offe</i> Vacuus, <i>vel</i> Derelict; Profanus; Schaduwachtig; Bedout/ Umbrōsus; Cultus, (Desertus)
Hoe daenig eene sacke vā de Plaets? <i>Praesentis/</i> Qualis res à Loco? <i>Vicina,</i>	<i>offe</i> Nae <i>offe</i> Tropinqua <i>vel</i>	<i>Afgelegen;</i> Remota; Dier. Longinqua.
298 Hoe daenigh is het Ghetal? <i>Effen/</i> Qualis est Numerus? <i>Par,</i>	<i>offe</i> <i>vel</i> Hoe daen. <i>offe</i> sijn de sacken van 't Ghetal? <i>offe</i> Quales sunt res à Numero? <i>vel</i> Multæ, Dikwilsch/ (Hoopligh) Crebræ, (Frequentes)	<i>Onffeffen.</i> Impar. Weynigh; Paucæ; offe Dungefaert. vel Raræ.
299 Op hoe veel manier rekēt se <i>Op</i> Soo veel/ als veel 't gebruyt 't behoef, der sake verreyt. Quot modis computat eas Tot, quot usus, indigentia, rei requirit. een Rekenmeester? end dat <i>offe</i> met Enfferen, <i>offe</i> met Rekenpenningē Arithmeticus? idque <i>vel</i> Cifris. <i>vel</i> Abaculis (Calculis)		
Indiender Een is, hoe rekent hy? <i>Alleen/</i> Si Unus est, quomodo computat? <i>Solus,</i>	<i>offe</i> <i>vel</i>	<i>Vergefelshap.</i> Socius.
So daer Twee sijn, wie vā beyde rekēt? <i>Alle beyde offe</i> Een van beyde of Dee van beyde. Si Duo sunt, Uter computat? <i>Ambo,</i> <i>vel</i> Alter, <i>vel</i> Neuter.		
Indiender Meer sijn, welke rekenē? <i>Alle gaeder/</i> Si Plures sint, Qui computat? <i>Cuncti,</i>	<i>offe</i> Eenighe/ <i>ant</i> Aliqui,	<i>offe</i> Alst een. <i>ant</i> Nemo.
300 So daer Eenighe rekenen <i>Al: offe</i> Si Aliqui computent Tres <i>vel</i> hoeveel sijn haer? <i>Senen/</i> Quot sunt? <i>Septem.</i>	<i>Nier / Dief/</i> Quatuor, <i>Qvingve, Sex,</i> <i>Ant/</i> Octo.	<i>Ses/</i> Neghen/ Novem,
Hoe veel, indien se deese Ghetallen <i>Thien/ Twintigh/ Dertigh/</i> Quot, si hos Numeros Decem, Viginti, Triginta, <i>Quadragesima,</i> te boven gaen? <i>Wistigh/ Sestigh/ 't Secontigh/ Tachtigh/</i> excedant? <i>Qvingvagesima, Sexagesima, Septuagesima Octoginta.</i> <i>Neghentigh/ Hondert/ Dussent etc.</i> Nonagesima. Centum. Mille &c.	<i>F</i>	301. Hoe

- 301 *Hoedanigh is de Maet?* *Getick* *off* *Ongeſtek.*
Qualis eſt Meſura? *Aequalis* *vel* *Inaequalis.*
- Hoe groot is eē ſaekje van de Maet? Soo groot:* *Langh off* *Hoet:*
Quanta eſt res à Meſura? Tanta: *Longa vel* *Brevis:*
Breet *offte Smal* *Dick /*
Iata *vel Anguſta;* *Crassa,*
offte Dun *Overgroot offte* *Groet Lilein.*
vel Tenuis; *Ingens, aut* *Exilis.*
- 302 *Hoedanigh is het Gewicht?* *Swaer /* *off* *Heet.*
Quale eſt Pondus? *Grave,* *aut* *Leve.*
- 303 *Hoedaenigh is een Geest?* *Goet /* *offte* *Goet.*
Qualis eſt Spiritus? Bonus, *vel* *Malus.*
- Hoedanigh de Siele?* *Godtſamichigh /* *offte* *God'loos.*
Qualis Anima? *Pia,* *vel* *Impia.*
- 304 *Hoedanigh is een Lichaem?* *Groot / offte* *Hein:* *Glad.*
Qvaleit eſt Corpus? Grande, aut *Minuum:* *Lave.*
offte *Beut.*
aut *Asperum.*
- Hoedanigh Glas en Hout? het voorſte, Doorschiinent / end het achterſte Dunſter.*
Quale Vitrum & Lignum? prius, Pellucidum, & poſterius Opacum.
- 305 *Hoedaenigh is de gedaente?* *Schoon /* *offte* *Heelik.*
Qualis eſt Forma? Venuſta, *aut* *Feeda.*
- 306 *Hoedaenigh is de Geſtalteneiſſe?* *Rond /* *offte Doeckinck:* *Langverpigh rond /*
Qualis eſt Figura? Rotunda, *vel Angulata:* *Teres,*
offte Spierond; *Tri kantigh /* *offte Driekantigh.*
vel Conica; *Triquetra,* *vel Quadrata.*
- Hoedanigh de Reghe?* *offte Recht /* *offte Strom /* *offte Scheef.*
Qualis Linea? *vel Recta,* *vel Curva,* *vel Obliqua.*
- 307 *Hoedaenigh is de Grootte des menſchen?* *Hoogh offte Leet.*
Qualis eſt Statura hominis? *Alta vel humilis.*
- De menſche van grootte?* *Overgroot offte* *Overmoachtigh.*
Homo à ſtatura? *Immanis vel* *nanus.*
- 308 *Hoedanigh is de Gelegenheid van een ding?* *Bequaem offte onbequaem.*
Qualis eſt Situs rei? *Commodus vel incommodus.*
- Een ding van Gelegenheid?* *Rechts offte* *Links [Sinis]*
Des à Situs? *Dextra vel* *ſinistra [laeva]*
Voornaefts offte rugwaerts.
Frona vel ſupina.

- 309 Hoedanigh is de Daghe? *Qvalis est Dies?* **Feestheilich /** *festus,* **ofte werkdagh.** *vel profectus.*
- 310 Hoedanigh is de Son? *Qvalis est Sol?* **Wlaer ofte** *clarus vel* **donker.** *obscurus.*
- De Maen?* **Dol ofte** *half.*
Luna? **Plena vel** *dimidia.*
- De Starren?* **Dast ofte** *dwaalent.*
Stellæ? **Fixæ vel** *vagæ.*
- 311 Hoedanigh is de Hemel? *Qvale est Cælum?* **Helder ofte** *vochtigh.*
Sudum vel *udum.*
- De Loch?* **Wlaer ofte** *wolckachtigh.*
Aer? **Serenus vel** *nubilis.*
- Het Water?* **Suiver ofte troebel; warm ofte koud / ofte lauw.**
Aqua? **Limpida vel turbida; calida vel frigida, ant tepida.**
- 312 Hoedanigh is de Regen? *Qvalis est Pluvia?* **Dun ofte** *dik.*
Rara vel *densa [spissa.]*
- De Rivier?* **Diep ofte ondiep.**
Flumen? **Profundum vel breve.**
- 313 Hoedanigh is de Aerde? *Qvalis est Terra?* **Droogh ofte** *Dorchtigh; ofte ten* **minsten nat.**
Sicca vel *humidas ant* *saltem madida.*
- De Kluit?* **Hart ofte week.**
Gleba? **Dura vel mollis.**
- De Akker?* **Duchtbaer ofte onduchtbaer.**
Ager? **Uber. vel sterilis.**
- het Landschap?* **Plak ofte** *berghachtigh.*
Regio? **Plana vel** *montosa.*
- 314 Hoedaenigh is het Metael? *Qvale est Metallum?* **Suiver** *(louter)* *ofte onsuiver.*
Purum *(purum)* *vel impurum.*
- 315 Hoedanigh is het Aerdgewas? *Qvalis est Planta?* **Teder ofte** *sterk; Groen* *ofte dro.*
Tendra vel *robusta; Viridis* *vel arida.*
- 316 Hoedanigh is de Steel? *Qvalis est Caulis?* **Dicht ofte** *Dol; Sterk* *ofte smak.*
Solidus vel *Cavus; Firmus* *vel debilis.*
- 317 Hoedanigh is de Boem? *Qvalis est Arbor?* **Laegh ofte** *Droogh.*
Humilis vel *Procera.*
- Sijn hout?* **Broos ofte** *taap.*
Ejus lignum? **Fragile ant** *tenuum.*

- 318 Hoedaenigh is de Vrucht? *Procox* ofte *laetrix*; *Uxo* ofte *Qvalis* est *Fructus*? *Præcox* vel *Scrocinus*; *Matûrus* aut *Derfch* ofte *Derwelkt*; *Benus* ofte *Ux.* *Recens* vel *viçtus*; *Fracidus* ofte *Putris.*
- Hoedaenigh de Noot? *Hol.* ofte *Idel* (*Nedigh.*)
Qvalis *Nux*? *Plena* vel *Inanis* (*Calla.*)
- 319 Hoedaenigh is de Wijn? *Ombervalfcht* of *rebatert*; *Tariqh* ofte *Oberfariqh.*
Qvale est *Vinum*? *Merum* veldilutium; *Hornum* vel *Annotinam.*
- Hoedaenigh de Honigh? *Rein* ofte *Bermengt.*
Qvale *Mel*? *Sincërum* vel *Mifcellum.*
- 320 Hoedaenigh is een Dier? *Ombervufligh* ofte *Bervufligh.*
Qvale est *Animal*? *Brutum* vel *Rationâle.*
- Hoedaenigh het Onvernufstigh? *Tam* ofte *hilt*; *Det* ofte *Untoehongert.*
Qvale *Brutum*? *Cicur.* aut *ferum.* *Opinum* aut *Vefcûm.*
- 321 Hoedaenigh is de Mefche? *Levendigh* ofte *Doedt.*
Qvalis est *Homo*? *Vivus* aut *Mortuus.*
- Hoedaenigh de Levendige? *Gefond* ofte *fick.*
Qvalis *Vivus*? *Sanus.* aut *zger.*
- Hoedaenigh de Gefonde? *Det* ofte *magher*; *jongh* ofte *outachtigh.*
Qvalis *Sanus*? *Pingvis* aut *macer*; *jûvenis* aut *verulus.*
- 322 Hoedaenigh is een Perfoon? *Schoon* ofte *lelik*; *Edel* ofte *onedel*;
Qvalis est *Persona*? *Formôfa* vel *deformis*; *Nobilis* vel *ignobilis*;
Beamyt ofte *Ombreamyt.*
Publica vel *Trivâra.*
- 323 Hoedaenigh is een Kind? *Naakt* ofte *Bekleedt.*
Qvalis est *Infans*? *Nudus.* aut *Vestitus.*
- Hoedaenigh een Ionk mensche? *Opwaflende* ofte *Dollwaflen.*
Qvalis *Juvenis*? *Adolefcens* vel *Adultus.*
- Hoedaenigh een Man? *Onggetrouwt* ofte *getrouwt*;
Qvalis *Vir*? *Qalebs* aut *conjugâtus.* ofte *Wetenaer.* vel *Viduus.*
- 324 Hoedaenigh fijn de Ouders? *Min* ofte *dienftbaer*; *Ark* ofte *Arm.*
Qvales funt *Parentes*? *Liberi* vel *servi*; *Divites* vel *Pauperes.*
- 325 Hoedaenigh fijn de Kinderen? *Echt* ofte *onrecht*; *In 't leven* ofte *oberleden.*
Qvales funt *Liberi*? *Genuini* vel *spurii*; *Superftites* vel *defuncti.*
- 326 Hoedaenigh is de Broeder? *ten Volle bz.* ofte *van eene*
Qvalis est *Frater*? *Cernâmus* vel *Moeder.* *Uterinus.*

19c wordenſe gebooren? Quomodo naſcuntur?	Een Doz; een Singuli	ofſe vel;	Tweelingen. Gemini.
27 Hoed. is 't Vell des menſchen? Blat Qualis eſt Cutis hominis? Glabra		ofſe vel	Tuigh. Hiſſura
Hoedaenigh het Hoof? Hoof Qvale Caput?	Haal Calvum	ofſe vel	Haerachtigh. Crinitum.
Hoedaenigh de Hairen? Qvales Crines?	Gekruilt ofſe Crispi vel	ofſe Kroot/ vel Ruſh,	ofſe Grijs. aut Cani.
28 Hoedaenigh is het Aengeſicht? Beket ofſe Onbekent; en Drollik ofſe Droebigh/ Qualis eſt Facies? Nota vel Ignōta; et Hilaris vel Maſta, om blijde ofſe treurige propter lætas vel triſtes			dingen. res.
29 Hoedaenigh is het Gelaet? Qualis eſt Vultus?	Bilidelijk ofſe Struſt (Dreed/) Beleeft ofſe Straff; Blandus vel Torvus (Trux.) Comig vel Tetricus;!		
Hoedaenigh het Voorhoof? Qualis Frons?	Effen Plana	ofſe vel	Rimpeligh. Rugōſa.
30 Hoedaenigh is het Oogh? Sijde ofſe B'int/ ofſe Scheel; Leen oag ofſe Overſijde. Qualis eſt Oculuſ? Videns vel Cæcus vel Luſcuſ; Lippus aut Limuſ.			
31 Hoedaenigh is het Oor? Qualis eſt Auris?	Doozend Audiens	ofſe vel	Doof. Surda.
Hoedaenigh de Neus? Qualis Naſuſ?	Ingelbogen Simuſ	ofſe vel	Krom. Uncuſ.
32 Hoedaenigh is de Buik? Qualis eſt Venter?	Rank Graciliſ	ofſe vel	Dick. Obēſuſ.
Hoedaenigh de Maegh? Qualis Ventriculuſ?	Begeerigh ofſe onluſtigh; Aviduſ vel ſegnisi	Sat ofſe Puchteren. Sacuſ vel Jejunuſ.	
33 Hoedaenigh is de Hand? Qualis eſt Manuſ?	Gaun Agiliſ	ofſe vel	bevent. tremula.
Hoedaen. de Menſche van Hand? Eenhandigh ofſe Liromhandigh/ Qualis Homo à Manu? Mancuſ vel Ancuſ,			ofſe Linkſ. aut Scævuſ.
34 Hoedaenigh is de Voet? Qualis eſt Peſ?	Uitwaerts krom ofſe Inwaerts gedzact. Valguſ aut Varuſ.		
De Kuite? Sura?	Bleeſchachtigh / Carnōſa,	ofſe aut	Dun. Petila.
De Menſche van voer? Homo à pedē	Winkend (Wrempelt) ofſe Clauduſ aut		Verſtupekt. Luxuſ.

- 335 Hoedanigh is de Stem?
Qualis est Vox? **Helder**
Sonora *ofte*
vel **Heesck.**
Rauca.
- Een mensch van Stem?**
Homo à Voce? **Mitstemmigh** *ofte* **Stom;**
Vocalis *aut* **mutus**
ofte **Wrede.**
aut **Blæus.** **Strammerende;**
Balbus
- 336 Hoedanigh is de Reuk
in den Neusgaten?
Qualis est Odor in Naribus? **Li. slijk/** (*welriekend/ ofte* **lelik** (*Stinckende.*)
Svavis, (*fragrans.*) *vel* **ceter** (*Graveolens.*)
- 337 Hoed. is de Smaek in de Mont? **Siet ofte**
Qualis est Sapor in Ore? **Dulcis vel** **Bitter;** **Suie** *ofte* **Scherp;**
Wanthen ofte **Amarus;** **Acidus** *vel* **Acer;**
Acerbus vel **Wred;** **Siet ofte** **Onreutouen,**
Austerus; Salsus vel **Insulsius.**
- 338 Hoedanigh is de Colour in
Qualis est Color in
de Ooghen?
Oculis? **Wit / ofte** **Swart/** *ofte* **Doncker;**
Albus, vel **Niger,** *vel* **Tullus;**
Geel/ *ofte* **Blauw/** *ofte* **Brach** **Blæus**
Flavus, *vel* **Cæruleus,** *ofte* **Caësus;**
Doncker swart / ofte **Groen,** *ofte* **Wien.**
Furvus, *vel* **Ruber,** *vel* **Viridis.**
- 339 Hoed. is 't Begrijp des Mēsche? **Scherp/** *ofte
Qualis est Ingenium Hominis? **Acutum.** *vel* **Bot.**
Hebes.*
- Hoed. is de Mensch van Begrijp? **een Groverd/** *ofte* **Onmeetend/**
Qualis est Homo ab Ingenio? **Bardus.** *vel* **Docilis;** **Rudis.**
ofte **Beleert;** **Sot / ofte** **Winn;**
vel **Eruditus;** **Stultus, vel** **Sapiens;**
Dom/ *ofte* **Wong/**
Fatuus, *vel* **Vaser.**
- 340 Hoed. is 't Gemoet des Mēsche? **Bekommert/** *ofte* **Sonckloos;** **Wetcrachtigh/**
Qualis est Animus Hominis? **Solicitus,** *vel* **Securus;** **Timidus.**
ofte **Stont;** **Nederig/ ofte** **Wobavordigt;**
vel **Audax;** **Demissus, vel** **Superbus.**
- 341 Hoedanigh is de Meeninge?
Qualis est Opiniō? **Secker/ ofte** **Twisfelachtigh;** **Waar/**
Certa, vel **Dubia;** **Vera,**
ofte **Walsch;** *ofte* **oork.** **Waar'chijnlijk;**
vel **Falsa;** *vel* **etiam.** **Probabilis.**
- Hoedanigh is een Raet?
Qualis est Consilium? **Heymelijck** *ofte
Arcanum *vel* **Openbaer.**
Manifestum.*
- Hoedanigh de Hope?
Qualis Spes? **Wast gestelt/** *ofte* **Wet/** **end Te vergeef;**
Rata, *vel* **Vana,** *et* **Irrita.**

42 Hoedanigh is de Wille?	Onwilligh/	ofte	Onwilligh:
Qualis est Voluntas?	Spontanea,	vel	Invitas:
	zandwaaligh/	ofte	Confuselligh.
	Constantis,	vel	Ambigua.
Hoedanigh is 'igheene, dat wil?	Billick/	ofte	Onbillick
Qualis est illud, quod vult? Fas,		vel	Nefas
43 Hoedaenigh is de Hertstocht?	Sacht/	ofte	Bestigh.
Qualis est Affectus? Lenis,		vel	Vehemens.
Hoed. is de Mensch vā Genegithen?	Goedertigh	ofte	Argis (Quadaerdig h)
Qualis est Homo ab Affectu?	Benignus,	vel	Malignus;
	Barmhertigh/	ofte	Wreed/
	Misericors,	vel	Cruclis.
44 Volckerdey zyn de Zeeden?	Verfchielijcke	ofte Onreide/	(Ondeeghtlijcke)
Cujusmodi sunt Mores?	Probi	vel Triavi,	(Perperi.)
	Sediche/	Gefchicklijcke	ofte Berrele:
	Modesti,	Compositi	vel Trotervi:
	Dunere/	Reynlijcke	ofte Duple.
	Mundi,		vel Spurci.
45 Hoed. is een Mensch vā Zede?	Sachtmoedigh/	ofte Wilt;	Gehoorfaem
Qualis est Homo à Moribus?	Mansuetus,	vel Ferrox;	Morigerus
	ofte Hartmoedigh/	Linnich/	ofte Wilt;
	vel Contumax;	Castus,	vel Lascivus;
	Honigh/	ofte Wilt;	Domelijck/
	Sanctus,	vel Pollutus;	Frugis,
	ofte	een Schalen	(Dinghe wilt)
	vel	Nequam	
46 Hoedanigh is de Redene?	Eenlijck/	ofte Onderlingh;	Gerbaer/
Qualis est Sermo?	Solitarius,	vel Mutuus;	Honestus,
	ofte Onlaetich/	ofte Taechtigh/	ofte Gruet.
	vel Obscenus;	Joculos,	vel Serius.
47 Hoed. is de Mensch vā Rede?	Wilt; of spreckent/	ofte Staemerent;	Wortigh/
Qualis est Homo Sermone?	Facundus.	vel Hilitans;	Facetus,
	ofte Wilt; of spreckent/	ofte Dingenoghtigh/	ofte Dingenoghtigh.
	vel Futilis;	Lepidus,	vel Illepidus.
48 Hoed. is de Mensch vā Kracht?	Sterck/	ofte Sterck;	Wilt; of spreckent.
Qualis est Homo Viribus?	Fortis,	aut Debilis	Vegetus.
	ofte	flaum (krachtloos.)	
	vel	Langvidus.	
49 Hoedanigh is de Arleyd?	Licht (Dochlijck)	ofte	Smaer/
Qualis est Labor?	Facilis	aut	Difficilis.

Hoedaenigh de Arbeyder?	Deerhich/	ofte Lun;	Dapper (Kloek)
Qualis Operarius?	Gnavus,	vel Ignavus;	Strenuus,
		ofte Trach.	
		vel Remissus.	
350 Hoedaenigh is het Werck?	Gerect/	ofte Ongerect;	Holmaect/
Qvale est Opus?	Paratum,	vel Imparatum;	Perfectum,
	ofte Onholmaect;	Uprnoemend/	ofte Gemeen.
	vel Imperfectu;	Eximium,	vel Vulgare.
351 Hoedaenigh is de Weg?	Naau (Onessen)	ofte Stijfherachtigh;	Decker.
Qualis est Via?	Scabra,	vel Lubrica;	Tuta.
	ofte Sarcheltich;	Lustigh/	ofte Onlustigh.
	vel Periculosa;	Amara,	vel Inamena.
352 Hoedaenigh is de Loop?	Gaut/	ofte	Lup;
Qualis est Curfor?	Alacer,	vel	Piger;
	end van de reyse	Moede	ofte Mat.
	& ab itinere	Fessus	sive Lassus.
Hoedaenigh is een Soldaer?	Vertmond/	ofte	Onberseert.
Qualis est Miles?	Saucius,	vel	Sospes.
353 Hoedaenigh is de Scholier?	Blijtigh/	ofte Onblijtigh;	Verigh/
Qualis est Scholasticus?	Diligens,	vel Negligens;	Amulus,
	ofte Onachtsaem;	end des Prijs	(Belooninge.)
	vel Socors;	& Pramo	
	Waerdigh/	ofte	Onwaerdigh.
	Dignus,	vel	Indignus.
354 Hoed. is de eene Mefche by de ander?	Bemint/	ofte	Derhaet.
Qualis est Homo Homini?	Charus,	vel	Invisus.
355 Hoed. is een Knecht aen fijn Heere?	Getrouw/	ofte	Ontrouw.
Qualis est Servus suo Domino?	Fidus,	vel	Infidus.
Hoed. de Heere tegen de knecht?	Goedertieren/	ofte Breet;	Sachtinnigh.
Qualis Dominus erga Servum?	Clemens,	vel Savus;	Placidus.
	ofte Streng;	Sacht (Gelind)	ofte Fel (Straff)
	vel Severus;	Mitis	vel Atrox (Dirus)
356 Hoedaenigh is de Weert?	Vriendelijck/	ofte	Stuurs.
Qualis est Activus Hospes?	Humanus.	vel	Morofus.
Hoedaenigh de Gast?	Danckbaer/	ofte	Ondanckbaer.
Qualis Hospes Passivus?	Gratus,	vel	Ingratus.
	Genoeghelijck/	ofte	Belwaerlijck.
	Jucundus,	vel	Moestus.
357 Hoedaenigh is het Gastmaek?	Loftelijck/	ofte	Slechtjes.
Qvale est Convivium?	Largum,	vel	Exiguum.

Hoedaenigh de Spijsen? Qvalis Cibit?	Doel cruli Besoden/ Elixī, ofte vel	ofte vel ofte Gebraeden; vel Affis Befrupt. Frixi.	Bekoockt; Coctis Gerooft/ Tosti,
Hoedanigh is de Gast? Qvalis est Conviva?	Maechteren/ Sobrius.	ofte vel	Druncken. Ebrius.
358 Hoedaenigh is het kleet? Qvalis est Vestis?	Wilt/ Laxa, ofte vel	ofte Paerw; vel Strictas; Onclertijck. Indecora.	Zierlijck/ Decora, (Qvaelijck staede)
359 Hoedaenigh is een koopman? Qvalis est Mercator?	Woozichtig/ Cautus,	ofte vel	Onboozichtig. Incautus.
Hoedanigh de Ware? Qvalis Merx?	Deel [Te koop]; Venalis;	Dan een'geringe prijs/ Vilis,	ofte Dupe, vel Cara.
Hoedaenigh is de Prijs? Qvale est Pretium?	Rechtveerdigh/ Aequum,	ofte vel	Onrechtveerdig. Iniquum.
360 Hoedaenigh is het Geld? Qvalis est Pecunia?	Uttel [Weynigh] Modica Egghen/ Propria.	ofte vel ofte Vreemd/ vel Aliena.	Te veel Nimia ofte Gemeen. vel Communis.
361 Hoedaenigh is het Eighen? Qvale est Proprium?	Mijn ofte Meum vel Onse/ Nostrum.	Dijn [Uwe]; Tuum; Uw Heden/ Vestrum.	ofte Sijner vel Illius; Haer. Illorum.
362 Hoedaenigh is de Rijke? Qvalis est Dives?	Gierigh/ Avarus,	Spaersaem/ Parsus.	Naetw; Tenax:
Ofte daer en tegen Aut contra	Huislijk/ Frugalis.	Milddaedigh/ Liberalis.	Owiftachtigh. Prodigus.
363 Hoedaenigh is de Beklaegde? Qvalis est Reus?	Schuldigh Sons	ofte vel	Onschuldigh. Insons.
Hoedaenigh de Rechter? Qvalis Judex?	Rechtveerdigh Iustus Gonstigh Propitius	ofte vel ofte vel	Onrechtveerdigh; Injustus; Gram. Inensus.
364 Hoedaenigh is een Volk? Qvalis est Gens?	Gemantert Culta Dermaerd Celebris	ofte vel ofte vel	Barbarisch; Barbara; Ondermaerd. Incelebris.

365 Hoed is de Uitgangh der sae'ge? Belukkhich ofte ongelukkhich/
 Qualis est Exitus rei? Faustus vel infaustus.
 Doerfvoedigh ofte tegenwoordigh.
 Prosper vel improspcr.

Hoodanigh de Mensche vā Uitgā? Belukkhich ofte ellendigh: Behoudiden ofte verloren. *Qualis* Homo ab Exitu? Felix aut Miser: Salvus aut Perditus.

366 Welke zijn meer sodanigh? Andere/ so eenig'e ob-vat't zijn
 Qvæ sunt præterea talia? Cætera, li qua reliqua sunt.

I V. het vierde hooft-Stuck.

Qvartum Caput.

DE GEDACHTENISSEN DER DINGEN. MENTIONES RERUM.

367 Wie is haer?	WIE/	Welcke	Chist
Qvis est ibi?	IS,	Qvem	Vides
Wat draeght hy?	WAT/(tgeene)	Wat (Da:)	Wm fiet
Qvid nam fert?	ID.	Qvod	Vides
Wie seet dit?	Ik SELF' segge het: Ghoort:	W ook,	
Qvis dicit haec?	EGO IPSE, dico:	TU audi:	ILLE etiam,
	Alhoewel ESSE en GERE	hier wil.	
	Tamen HIC & ISTE	Nolit,	

Wie heeft dit boek? Ik hebbe MIJN boek. Gij uwe/het sijn e.
 Qvis habet istum librum? Ego habeo MEUM librum, TU TUUM, ILLE SUUM.
 MIJN ONSE/GHIL. UWE SYNHEER.
 NOS NOSTRUM, VOS VESTRUM, ILLI SUUM.

V. het Vyfde hooft-Stuck.

Qvintum Caput.

DE BEMEGINGEN DER DINGEN. MOTUS RERUM.

368 Wat vermach eē jegelijck Ding? Tets te SINDEN/
 Quid potest qvæqve Res? Aliquid ESSE, AGERE.

INDEN.
 PATI.

- 69 Wat wert vereischt du 't Sy? Het moet **Wonen/ende Duiren/** so het niet wil
 Quid requiritur ut Sit? **Debet Fieri, & Durare** si non valt
Verhaen.
Perire.
- 70 Wat pleegt het indien 't Doet? **Te beghinnen/** **Doortbaeren/** **Eindigen-**
 Quid solet dum Agit? **Ordiri.** **Perigere.** **Finire.**
- Wat van daer?** **Yets Te Betwēgē (Te Verwekken) en** **Te Veranderen.**
Quid hine? **Aliquid Movēre (Ciēre)** **& Mutāre.**
- Wat in 't Veranderen?** **Schenken en** **Verderben/ ofte** **Verbeteren.**
Quid nam Mutando? **Violare &** **Corrumpere, aut** **Emendare.**
- 71 Wat kan het indien het **Lijdt Afnemen/** **Dallen/** **Verballen.**
 Quid potest dum Patitur? **Deficere,** **Labi,** **Ruere.**
- Wat daer nae?** **Weder** **h-rmaakt worden.**
Quid postea? **Rursum** **Refici.**
- Met wat naeme sal ick sacker voor sacker noemen?** **Draegt/ en Lett ou/ Ik sal 't seggen.**
Quib. nominib. singula **Nuncupabo?** **Contare, et Attende,** **Dicam.**
- 72 Wat is de **Werkinge** **GODES?** **Scheppen/** **Onderhouden/** **Saliuinaaken.**
Qvæ est Actio DEI? **Creare,** **Sustentare,** **Beare.**
- Welke des Engels?** **Verschijnen/** **Verdwijnen/** **Helpen.**
Qvæ Angeli? **Apparere,** **Disparere,** **Opitulari.**
- Welke des Duyvels?** **Betovenen/** **Bedriegen/** **Veruitlen.**
Qvæ Diaboli? **Fascinare,** **Fallere,** **Perdere.**
- 73 Welk is de **Werkinge** **des Hemels Omgedraait worden:** **Des Lichts?** **Lichten:**
Qvæ est Actio Cœli? **Gyrari,** **Lucis?** **Lucere:**
- Der Son?** **Schijnen:** **Des Maens?** **Glinzen:**
Solid? **Fulgere:** **Lunat** **Splendēre:**
- Der Starren?** **Glinsteren: aller Gestarnten?** **Ouygaen en Ondergaen.**
Stell'arm? **Micare: omnium Siderum?** **Oriri et Occidere.**
- 74 Wat is des **Viers?** **Glimmen/** **Barnen/** **Hoogh op blammen.**
Quid est Ignis? **Gliscere,** **Ardere,** **Flagrare.**
- Wat daer op?** **Branden** **ende** **Verbranden.**
Quid postea? **Urere** **et** **Cremare.**
- Wat is des Vierigen ding?** **Gloesjen** **en** **Glinsteren.**
Quid est Ignitæ rei? **Candere** **et** **Candere.**
- 75 Wat is der **Wolken?** **Reegenen/** **Sneeuwen/** **Darelen.**
Quid est Nubis? **Pluere,** **Ningere,** **Grandinare.**

Wat meer? Qvid infuper?	Meerlichten/ Coruscare,	Donderen/' Tonare.	Blikemen. Eulminare.
376 Wat des Lochts? Qvid Aeris?	Bluetend zijn Liquere ofte koud zijn/ vel Frigere,	en Beben; et Tremere, ofte Naento zijn. aut Tepere.	Warm zijn Calere
377 Wat eenes Ifoel Windkees? Qvid nam	Sachtjens wafen : Des Wints? Spirare: Des Dampst Vaporist?	Des Wints? Ventil? Maeflemen. Halare.	Maefjen: Flare:
378 Wat is de eigſchap des Waters? Qvæ est proprietas Aquæ? Humere		ende et	Bloefjen: Manare.
Welke, indien het Vrieft? Qvæ, dum Alger?		Stijf zijn: Rigere:	
Indien het ſeer heet is? Cum nimis Caler?	Sieden Fervere	en et	Boefhelen. Bullire.
379 Wat is der Fonteyn? Qvid est Fontis?	Ophvellen Scatere	ofte vel	Springen. Salire.
Wat des Reeks? Qvid Rivi?	Bloefjen Fluere	end et	Ruifchen. sufurrare.
Wat der Toevallen van 't Water? Qvid Accidentium Aquæ?	des Droppels Gutta Ongheklac zijn/ Turgere.	Druypen: Stillare: en Barften: et Rumpi: Schupmen. Spumare.	des Bobbels Bulle des Schuym Spuma
Wat is des Sees? Qvid est Maris?	Onfchuymligh zijn (Laeren.) Æstuarie		end Bruifchen. et Fremere.
380 Wat is der Merd? Qvid est Terræ?	Dorre zijn: Arere; des Metaels? Metalli?	des Steens: Lapidis; Geſmolten worden/ Liquari, Stolten. Conſistere.	Liggen; Jacere; end wederom ruiſumque
381 Wat des Berghs? Qvid Montis?	Opſteken: Emimere; des Veldts? Campi Verwozghen zijn (Schuppen.) Latere	des Daels: Vallis; Openſaen: Patere; (Schuppen.)	Nederdaelen: Sidere; der Kuyt Fovea

2. Wat is der Planten?
Quid est Plantæ?

Viven/ Vivere.	end Wassen; & Crescere,	[Grdesen] [Olescere]
Groenen/ Virere,	ofte Perwelken vel Flaccere	[Verslentsen]; [Marceres]
Opwaerts Rysen/ Sursum Niti,	ofte vel	Nederwaerts Dellen Deorsum Vergere

3. Wat is der Bloemen?
Quid est Floris?

Gaeven/ Hiscere,	end Ruiken; & Olere:	End dat Idque
ofte Welunken; vel Fragare,	ofte Stinken vel Fetere	[Leelijck riecken] [Sordere]

Wat is der Vruchten?
Quid est Fructuum?

Rijpen/ Maturefcere,	[Tydigh worden]	Boursch w. Fractere
-------------------------	-----------------	------------------------

Wat anderer Dinghen?
Quid aliarum Rerum?

Schimmelen/ Mucere;	Bermussen/ Situm contrahere,	en Barstigh worden & Rancere
------------------------	---------------------------------	---------------------------------

Wat der Boomen?
Quid Arborum?

Uitslaen/ Germinare, (Groen worden) (Vernare)	Botten/ Gemmare, Bloemen/ Florere,	Blaederen voortbrengē FronDESCERE end Duichtbrengen & Fructificare en Wormstiekigh w. & Cariem sentire.
--	---	--

Sommiglen oock door quaet weder beschaedicht/
Quandogus etiam Sideratione tangi,

4. Wat is des Diers?
Quid est Animalis?

Geboorē worden/ Nasci,	ofte Sterben; vel Mori;	Suggen Sugere
ofte Gens; vel Vesci;	Der worden/ Tingvescere,	ofte Mager w; ant Macrescere;

Wat meer?
Quid plus?

Gesond zyn/ Valere,	ofte Sieck zyn; ant Egrotare;	Beweent w./ Moveri.
ofte Rusten/ ant Quiescere,	Gheboelen Sentire	ofte Doodst zyn/ vel Stupere,

5. Wat is der Beweginge?
Quid est Motus?

Vliegen/ Volare,	ofte Stroommen; ant Natate;	Sleichen Serpere
ofte Kruppen; vel Repere,	Schryden/ Gradi,	ofte Springen; vel Saltare;
Gaan/ Ire,	ofte Loopen; vel Currere;	Doorgaan Progredi
ofte Blijbē staen [Vast raechen. vel Hætere		Niet konnen voortkomen]

6. Wat is des Felken beest?
Quid est Bestiæ?

Onstuyghich voortstappen. Grassari	end Woeden. & savire.
---------------------------------------	--------------------------

Wat is der Vogelen?
Quid est Avium?

Dicken; Rostrare;	gelijk der Penne is Scherren guemadmoen Gallinæ est Ruspāi
----------------------	---

387 Was is Gevoelen?
Quid est Sentire?

Sien/
Vidère,
Smaecken/
Gustare.

Horen/
Audire,
end Tasten [Voelen ofie Anroeren]
& Tangere.

Rieken/
Olorari,

388 Wat eyghent gy elk Dier voor 'i Paert pleeght
Quem asseris cuiq; Animali Equus solet
een gheluyt toe?
Sonum?

te Ruchelens;
Rudere;
de Osse
Bos
te Snorren;
Grunnere;
end de Hond
& Canis

te Reffen; (Bresschen) de Esel

Hinnere;

de Leeuw

Leo

te Roren;

Mugere;

de Wolf

Lupus

te Blaffen (Bissen) ofie te Blikranden
Latrare (Bubari) vel Bingere

Asinus

te Bullen;

Rugere;

het Varken

Sus

te Hulen;

Ululare;

Hoe onderscheydt ghy het Geluyt De Vos pleeght
Quomodo discriminat Sonum Vulpes solet
der resterenden?
residuorum?

te Lichien;
Vagere;
de Slange
Serpens

te Heffen;

Gannere;

het Schaep

Ovis

te Hisschen / etc.

Sibilare, &c.

de Haes,

Lepus,

te Baeren;

Balare;

De Werckingen des Menschen/

Actiones

Hominis,

Eerstelijck door de Leden des Lichaems.

Primò per Membra Corporis.

391 Wat pleeght de Mensch met 'i Hoofd? et nich; end aen de Haren
Quid solet Homo Capite? Quere, & capillis

ofie
vel

Kael te knoren
Calvere,

Griss
Canere

292 Wat met de Oogen?
Quid Oculis?

te Schautwen/

Tueri,

en indien hy yers aensiet, Wel te neschutwen. (Befchungen)
& dum aliquid aspiciat, Instare.

te Sien (Kijken)

Cernere,

of te Blick oog

vel Nickare

Wat met de Ooren?

Quid Auribus?

te Tunsteren

Ausculcare.

[Toehooren.]

1 Wat met de Mond?	te Soemen/ Oſculari,	Gentuen/ Oſcitare,	Gaver/ Hiare.
Quid nam Ore?			
Wat met de Tonge?	te Droeven/ Libare,	Li-ken/ Lingere,	Slicken. Lambere.
Quid Lingvâ?			
Wat met de Tandē?	te Tinabhelen/ Rodere,	Biſten/ Mordere,	Lianwen/ Mandere,
Quid Dentibus?	Tinerſſen/ Frendere,	Liſſſelen. Stridere.	
92 Wat met de Overige Leden? met de Keel	te Slorken;	met de Maegh	
Quid Reſiduis Membris?	Gulâ Derdouwen;	Glutire;	Ventriculo
	Cohcoquere;	(Herhouwen);	met het Fundament
	ſyn Peſſen doen;	(Rummanen);	Ano
	Cacare;	met de Blaes	Maeteren/ Mejere,
	ofſe ſive	Veficâ Piſſen. Mingere.	
93 Wat met de hand?	Grhyen/ Prehendere,	Watten/ met Gewelt weghneemen.	Raperê.
Quid Manu?	En dan Houden ofſe Hoſlaeten;	Capere.	Coerepeken
	Atqum Tenêre, aut Mittere;		Porrigere
	(Bieden)	ofſe H vsmlyck weghneemen.	
	(Præbere)	vel Surripere.	
94 Wat met de Vingeren?	te Drucken	ofſe hert Douwen;	te Draeven
Quid Digitis?	Premere	vel Stringere;	Torgvêre
	ofſe te Ringoopen;	te Druppen	ofſe Treckere
	aut Nodâre;	Vellere	vel Vellicare.
Wat met de Naegels?	ſcraylen/ Scabere,	ſtrahben/ Scalpere,	Schaeben/ Radere,
Quid Ungvibus?	Dooznppen/ Lancinare,	Scheuren/ Lacerare,	Vertcheuren. Laniare.
95 Wat met eene Vlache Hand?	Stricken/ Mulcêre,	Caſſen/ Palpare,	Wijſſen. Fricare.
Quid onâ Volâ?			
Wat met alle Leyde?	Morſelen/ Friâre,	Biſſſelen/ Terere,	Vormorſelen, Communere.
Quid utrâque?			
Wat met de Vuyl?	Stooten; Tunderes;	en met de Swan et Spiranâ	Metten. Metiri
Quid Pugnâ?			
96 Wat met de Voeten?	Wandelen/ Ambulâre,	Spacieren/ ſpatari,	Treden/ Calcare,
Quid Pedibus?	ſtimmen/ Scandere,	Rupſſen/ Strepere,	ſterpſſen/ Caſpiare.
		Pircken. claudicare.	

397 *Wat met het geheele Licham?* Staen/
Quid toto Corpore? Starè,
 Wagelen/
 Vacillare,
 Hellen om te vallen/ Vallen,
 Labare, Cadere.

Sitten/
 Sedere.
 Stronkelen/
 Titubare,
 Opstaen,
 Surgere.

Liegen/
 Cubare,
 sich Steunen/
 Inniti,
 Opstaen,
 Surgere.

398 *Wat pleeght de Mësch in de Vrees? te Beven/* end
Quid solet Homo in Metu? Trepidare, et

Sitteren.
 Palpitare.

Wat in Vroligheyd (Dreughd?) een Bly gelaet toonen/ end
Quid in Lætitia? Gestire, et

Huppelen.
 Tripudiare.

Wat in de Beweeginge?
Quid in Motu?

hem te Haasten end
 Properare et
 ofte wederom te Verdoeben/
 aut rursum Morari,
 Draelen/ [Verpaeden]
 Cunctari,

Spoeden.
 Festinare.
 Summen/
 Tardare,

Wat hen en meder?
Quid passim?

Te Sterven end
 Vagari et

Doolen.
 Palari.

het Doen des Menschen/

Actiones Hominis;

door de Ziele.

per Animam.

399 *Wat pleeght de Ziele?*
Quid solet Anima?

Wacker/
 vigere,
 ofte Slaepn;
 aut Dormire;
 Gewennen
 Svescere

oft heel Traegh zijn; Waeken/
 vel Torpere, vigilare,
 Doomen. end Ontwaeken/
 Somniare. et Expergiscere
 ofte Ontmoonen,
 vel Desvescere.

400 *Wat is de Werkinge des Verstands?* Naeborſchen Dencken/
Quæ est Actio Mentis? Scitari Cogitare,

Verstaen/
 Intelligere, ofte Maenen:
 ofte Verſtellen kennen/
 vel Dubitare; Noſcere,

Naedencken/
 Meditari.
 Gelooven/
 Credere,
 niet kennen:
 vel Ignorare.

Weten

1. Wat is des Wijsens? Quid est Voluntatis?	Weten/ Scire, Id. Weten/ Callère,	ofte Weten/ vel Putare. and Verwonderen. et Mirari.	en Weten/ & Hariqlari,
2. Wat is der Gedachtenis? Quid est Memoriz?	Wissen/ Eligere. Begieren/ Cupere, (Avere) ofte vel	Wilen/ Velle, ofte Verachten aut Spernere Id. Schaeghen. Displicere.	ofte Niet willen; aut Nolles Behaeghen/ Placere,
3. Wat is der Krachten? Quid est Facultatium?	Gehenghen Meminisse End dan nederom Herdencken Atque sum rursus Recordari	ofte vel Herdencken Recordari	Verachten; Obliviscis (Hersinnen) (Remanisci)
4. Wat is der Bewegingen des Quid est Affectuum? Gemoets?	Konnen (Mogen) Vermoghen/ Posse (Quire) Tollere, en Mogen, & Conari Doen Facere and Verbruyken/ofte Verbruken laeten. & Consumere, vel Lingvere.	ofte vel Tollere Toelaten Permittere ofte Lieten; vel Sinere; ofte Verbruken laeten. vel Lingvere.	Be-litigen/ Studere, ofte Verbruyden vel Prohibere Ae-men/ Sumere,
Wat noch meer? Quid amplius?	Hoopen/ Sperare. ofte Verzen/ aut Metuere. ofte Treuren; aut Tristari;	ofte Wanhoopen; vel Desperare; ofte Schrieken; aut Pavere; Droghen sijn/ Gaudere,	Ginnen Favere Verlangen/ Desiderare, ofte Vertrouwen/ vel Diffidere.
5. Wat is des Gewissel Quid est Conscientiz?	de Wercken Actiones End alsdan Et deince	te Wercken/ Regere, Verrouwen hebben/ Punitere,	ofte Sondigen; vel Peccare; and si Verrouwen. & Respicere.
6. Wat is der Tonge? Quid est Lingvæ?	Reden Loqui ofte Stil zinnen aut Silere; ofte Wapelen. Id. Mullen.	ofte Sinsjen/ aut Tacere, Roemen/ Clamare, S. S. S. (spreken) [Mutare]	Spreken seg ick Fari, inquam [Overluyt roepen]

407 Wat is des Sprekenden?
Quid est Loquentis?

Te Proeten/
Salutare,
offe An-moedens; Besjen
vel Respondens; Ajere
Vertellen/
Narrare,
offe Bebelen;
ant Mandares
offe Heroroeten;
vel Refalutares
offe Liraken;
vel Mentiris
Fortien/
Iubere,

Maaghen/
Interrogare,
offe Verneenen;
vel Negares
Beden/
Orare,
offe Bertel dan.
ant Verare.

Wat noch meer?
Quid amplius?

Maeden/
Svaderē,
Hoohen/
Landare,
offe Buiselen/
vel Nugari.
End also de dingen Verflooren
Atque ita Res
Maerschouwen/
Monere,
offe Schielden;
vel Viuperares
Flayden/
Garrere.
Verflooren
Turbare

offe Maen;
vel Adulari;
Bekken/
Objurgare,
Bekken/
Blacerare,
offe Stillen
vel Sedare

408 Wat pleeght gy te doen ontrent
Quid soles agere circa
de Gesteltheden des Gemoets?
Affectus Animi?
Deselve in anderē Nentmercken/
Eos in alus Notare,
daer van een Geboden te nemen.
de iis Statuere

en waarschijnlijck
& verisimiliter

Waer door kont gy 't selve doen? Door hare Gebaerdē/
Per quid potes id praeferre? Per eorum Gestus, dum solent,
offe te Schrepen; te Schetteren/
ant Flere; Cachinnari,
te Juchten offe te Huilen;
Iubilare ant Ejulare;
offe Misbaer bedriyden/ end te Weeklaegen; te Trotsceeren
ant Flangere, & Lamentari; Insultaro.
offe Gortmedigh te bidden.
vel Supplicare.

Werckingen des Menschen.

Actiones

Hominis.

verandert door Gereetschappen.

variatae per Instrumenta.

409 Wat kan elck ei met alderhāde Met ei Mes kan hy Snijden:
Q. potest quilibet eius generis Cultro Scindere:
Gereetschappen? Darsen: met een Degen
Instrumentis? Secare: Gladio

met een Byl
Securi
Doulwen:
Cadere:

met een:

	met een Punt <i>Mucrone</i>	Steecken; Pungere;	met een Stompe <i>Fasse</i>
	Slaen: Verberare:	met een Placke <i>Ferula</i>	Black geven: Ferire;
	met een Beitel <i>Cuneo</i>	klaben. Findere.	/plyten
Wat met anderen? Quid aliis?	met een Slagh <i>Isis</i>	Breken: Frangere:	met [door] Geweld <i>Vi</i>
	Dan e scheure: Rumpere:	met een Band <i>Vinculo</i>	Binden/ Ligare.
	off: Lis maken: vel Solvere:	met een Draayfijr <i>Torno</i>	Draeyent Tornare:
	met een Haak <i>Unco</i>	Naer sich trecken Attrahere	(Aenirecken)
Wat met een Kleed? Quid Veste?	Aleeden/ Vestire,	off: vel	Ontblooten/ Nudare,
Wat met een Deek? Quid Velo?	Behangen/ Velare, off: vel	off: Blootstellen: vel Revelare: Ontdecken. Reverere.	Decken/ Tegere,
Wat in 't Water? Quid in Aqua?	Onderdompelē/ Morgere,	off: Doppen/ aut Tingere	off: Metten. vel Imbuere.
Wat met Steenen end Aerde? Quid Lapidibus & Terrâ?	met haer Oberwerpen / end met deese <i>Isis Obruere, & hac</i>		Beaerden. Humare.
Wat met geluyd gevende Quid sonoris Instrumentis? Instrumentis?	met een Trompette <i>Tuba</i>	Trompetten: Clangere:	met een Bells <i>Noia</i>
	Klinken: Tinnire:	met een Klocke <i>Campana</i>	Klappen: Pulsare:
	met de Trommel <i>Tympano</i>	Trommelen: Tympanizare:	met de Schuyf trompette <i>Buccina</i>
	Basuppen: Buccinari:	met de Tromp <i>Crembala</i>	Trompen Tiptinnare
	met een Ratel <i>Crepitaculo</i>	Ratelen etc. Crepitare &c.	

Werckingen des Menschen/

Actiones

Hominis,

berandert doo? Doo?worpen,

variata per Objecta.

- 413 Wat kan een Teghlijck? *Teis Verfoecken/ ende* *Begam.*
Quid potest quilibet? Aliquid Tentare. et *Patrare.*
- 414 Wat kan hy hebbē de Veel dingē? *Tellen/* *lingoopen/* *Mengen/*
Quid potest, habēs Multas Res? Numerare, Nedere, Mitcere,
Te samē boegē ofte Scheppen; aut Separare; Strophen/
ofte Versamelen; Te sinnen setten/ ofte Berdenlen;
aut Legere; Componere, aut Dividere.
- 415 Wat hebbende Grootē dingē? *Merten/* *Vermeerderen/* *ofte Verminderen/*
Quid, habens Magnas res? Mensurare, Augere, aut Minuere.
- Wat, indie wy heefē Dunne en Lange dingē? *dese Swanckē/ of Schuddē/ en ghene Dicht makē*
Quid, si habeat Raras & Longas res? Has Vibrare, vel Quatere, et has Stipare.
- Wat, indien Swaere? *Omessen/* *[Oplicien]* *ofte Weegen;*
Quid, si Graves? Tollere, [Levare] vel Ponderare.
- 416 Wat, kan hy indie hē voorko- *Deselve Menschē/ ende Bekennen;* *Soecken/*
Quid, potest si ipsi obve-Eas Optare, et Nanciscis; Qverere,
men Goede Dingen? (Vergronden) end Vindens; Denken/
niant Bonae Res? (Scrutari) et Invenire; Habere,
end *Besitten.*
et Possidere
- Wat nae de Besittinge? *Deselve Machtig woordē/ Gebruyken/ end Genieten;*
Quid post Possessionem? Iis Potiri, Uti, et Frui
Ofte deselve ook Verlijken/ end haer Ontheere
Vel eas etiam Amittere. usque Carere.
- 417 Wat, vorsende Quade sake? *Deselve Schuwē/ Mijden daer voor hem Wachten.*
Quid, praevidens Malas Res? Eas Formidare, Virare. ab iis sibi Cavere.
Daer tegē, heymlijke Verbergen/ ofte Toonen
E contra, Arcanas Celare. vel Ostendere
end Wnsens Maer Twijfelachtige Bewijsen/
et Monstrare; Sed Dubius Probare,
ofte *Nederleggen,*
ant Refutare.

18 Wat kan hy ontrent de Reynigheyt? Ets Suyvers kan hy Besmodden/
 Quid potest circa Munditiem? Aliq. Mundū pot. Inquinare,

Tets Schoons Bedlachen.
 Purum quid Maculare.
 Afwisschen; De Vuyligheyt
 Tergere; Sordes
 en het Uytveegsel met een Bessem
 & Quisquilias Sopis

end Besoetelen.
 et Taminare.
 Maer de Vlacke wederom
 At Maculas rursum
 Supberen;
 Purgare;
 Lieten.
 Verrere.

19 Wat omtrent het Water?
 Quid circa Aquam?

met een Vat 't selve Putten:
 Vase illam Haurire.
 Gieren: in een Vas
 Fundere: in Vase
 in een Rivier Strupren/
 in Flumine sistere,

wyt een Vas
 E Vase
 Coestromen
 Obscurare:
 (stil doen staen)

20 Wat met Metaelens
 Quid Metallis?

Deselve Graben / Smelten/
 Ea Fodere, Liquare,
 daer wys Gieren.
 inde Conflare.

end Koperwerck
 et Aramenta

21 Wat omtrent een Gebouw?
 Quid circa Aedificium?

't selve Grondbesten / Bontwen/
 Illud Fundare, Struere,
 Stercken / ofte weder smijten /
 Munire, vel Diruere,
 [Vernieuwen] Paellē met een Heyblock
 Palos Fistucā
 end Spijckers met een Haemer
 et Clavos Malles

Onderschaegē/
 Fulcire,
 en weder oprichtē/
 et Instaurare,
 Inten /
 Pangere.
 Instaen.
 Figere.

22 Wat kan hy ontrent de Deurt Deselve Openen ofte Sluiten;
 Quid potest circa Fores? Eas Aperire vel Claudere;
 ofte
 vel Oplunten.
 Referare.

Coeflunten
 Obserare

23 Wat ontrent de Handē en Neus? Haer Waschen / dat se Blanck sijn [vā suiverheyt blinkē]
 Quid circa Manus & Nares? Illas Lavare, ut Niteant
 End dese Snujten/
 Et has Mungere.

dat se niet Drupe.
 ut ne stillent.

24 Wat ontrent de Kledingen? een Kleet
 Quid circa Amictum? Vestem
 met een Mantel ofte Lange Rock / of om kledens;
 Pallio vel Togā
 Omgorden; met een Windfel
 Cingere; Fasciā

en Upt trecken;
 et Exuere;
 met een Gordel,
 Cingulo
 Betwinden.
 Redimire.

25 Wat ontrent de Kost?
 Quid circa Victum?

nae de Spysē
 Libum

Donqeren/
 Esurire,

[Deselve] Eten/
 Edere.

	Stocken/ Vorare, Do:sten/ Sicire,	Snoenen, Ligurire, Drincken/ Bibere, Sloopen, Sor bere.	Nae drack Potum Suppen/ Potare,
Wat daer nae? Qvid inde?	Dassen/ Jejunare, Ontvichten/ Ientare,	Van ketteeren/ Epulāri, Middagh maelen/ Prandere,	Slempen/ Comessari, Afont maelen, Cenare.
426 Wat in een Huys? Qvid in Domo?	Rooken; Suffire, Snuysen/ Emungere,	end een Keerse, & Candelam, Uitdoen, Exstingvere.	Ontsteehen/ Accendere,
427 Wat omtrent de Dieren? Qvid circa Animalia?	Deselve Tammē/ Ea Cicurare, Stabulare, en nae de Slachting in de Bekel leggen, & post mactatione	In stallen/ Condire muria.	Mestens Saginare
428 Wat in de Borgelijke Omgank De Even naeste Qvid in Civili Conversatione Proximum met anderen? cum aliis?	ofte Verachten; vel Temnere; ofte Nut zinn; vel Prodesse; Hem Tergen/ Eum Irritare.	Eeren/ Venerari, hem Biedigen eum Ledere, Hem Haeden/ E: Consulere, ofte Te briede stellen vel Placare.	(in Eeren houden (Colere) end E: haeden eigue Nocere ofte Verraeden; vel eum Prodere (Verfoenen)
429 Wat in de 't samenwooninge Qvid in Conviu met sijne Rotgesellen? cum suis contubernaliibus?	een Waeckende Vigilantem Opwecken; Excitare; een Droevighe Maestum Owellen/ Vexare,	Slaepend maeken; een Slaepende Soporāre; een Werckende Laborantem Crootten; Solari; (laeghen)	Dormientem Helpen; Iuvare; een Eenvoudige Simplicem Tittelen etc. Titillare &c.
430 Wat kan hy van een ander? Qvid potest ab Alio?	Tets Bidden/ Aliquid Rogare, Doorderen/ Postulare, end Vertuerben & Impetrare	Verfoecken/ Puerē, Wierighk eyschē/ Fagitare, (verbidden, (xorare)	Enschen/ Poscere, Ontleenen/ Mutuari, Verkrughen)
431 Wat aen een ander? Qvid Alteri?	Tets hē To:sgaen; Aliquid ei Promittere, idque	Deselve Houden; Præstare; Spondere ofte Woff	Wiltwillig belooob

- ofte **Vergeren**; **Geven**/ ofte **Neemen**;
 aut **Reculares**; **Dare**, vel **Accipere**;
Geueken/ **Mildelyck mededeelen**/ofte **Ontrieden**;
Donare, **Largiri**, vel **Alienare**;
Te leggen/ **Corlogd. n.**/ofte **'i sijne hem Beneemen**;
Tribuere, **Dicare**, vel **suo eum Privare**.
- 33 **Wat kan hy een Teghenpartije Hon Wijken**/ ofte **Teghenstaen**; **Bergeden**;
Quid potest, Adversarium Ecedere, vel **Resistere**; **Hofstire**.
 gekreeghen hebbende? en sich **Dreche** aē hē; op hem **Gram** zijn/ of **Verfoent worden**;
 naectus? et **Uollet illum**; ei **Iraici**, vel **Reconciliari**;
Seynen/ ofte **Doercken**.
Benedicere, vel **Maledicere**.
- 34 **Wat indien gemant Vyande** **Hen Verwachtē**/ **Verhebben**/ ofte **Bluchten**;
Quid, si quis Hostiliter eum Expectare, **Opperiri**, vel **Fugere**;
 lik teghen hem aengae? **hen Drenghen** / en hem **Verfchrieken**/ **Afweeren**;
 iplum aggrediatur? ei **Minari**, eumque **Terrere**, **Arcere**,
 ofte **Verjaegen**; Met hem **Slaen** hem **Benouten**;
 vel **Fugare**; cum illo **Confligere** eum **Affligere**.
Oerwinnen/ **Gebangen neemen** en **Binden**.
Vincere, **Captivare**, et **Vincire**.
- Wat doet hy met de Gevangene?** **hy deegē hē te Vertoonen**/ **B. waeren** ofte **Los te laetē**
Quid agit cum captivo? **solt eum Oskenuare**, **custodire**, vel **Dimittere**.

- 34 **Wat omtrent de Dooden?** **Delfve te Betweenen**/ end **Begraebens**;
Quid circa Mortuos? **Et Lugere**, et **Sepelire**;
Sonnylen oock Almoeften **Upt te deelen**.
Quandoque etiam Eleemosynas **Erogare**.

Handelingen des Menschen

Actiones Hominis

verandert door Omstandigheeden.
 variatæ per Circumstantias.

- 35 **Wat kan jeder een, aengaende** **Tot sich** **jets Trecken**; **Van sich**
Quid potest quilibet, quoad Ad se **aliquid Trahere**; **A se**
 de Omstandigheeden ten deel **yet Schijven**; ofte door **Geweel** **Stooten**;
Circumstantias ex parte **aliquid Dimovere**, aut per vim **Trudere**.
van zijn selfs? **Vor sich** **Driiben**/ **Doen voortgaen**;
fui iphus? **An se** **Agere**, **Pellere**
 f 4 **Rollen**;

	Tollens: Volveres; Met sich Secum	Achter se: Pone se (Nessend sich.) (Juxta se)	Stellen: Rapare; Wenden. Duce
426 Wat meer ten aensien van dit? Op sich Quid amplius hoc respectu?	Torrens: Correns: Bajulare: ofte Werpens: aut lacerare: ofte Bopen; aut laceres: Torriden Ad Latus	Bringen/ Ferre, Om hoog [Opwaerts] sursum Om laag [Nederwaerts] Deorsum oock Stellen/ etiam statuere, Binnen/ Flectere,	Dragen/ Portare. Heffen: Tollere: Hoogen/ (Setten) Ponere, ofte Spreiden aut sternere ofte Draegen. vel Inclinare.
437 Wat kã hy, aengaende de Omsta- In 't Lang Quid potest, quoad Circum-In Longum dieheyden ten deel van de saeken? Uptbreypden: Santias ex parte Rerum?	Pandere: Op de ander sijde In aliam partem Blethren/ Plectere,	Stellen: Tendere: In 't Ronde In Orbe Wenden: Vertere: end et	In 't Breyde In Latum Omdraeyen: Rotare: Door waalkender Per invicem Winden. Viçre.
438 Wat meer ten aensien van Quid amplius respectu de saeken? Rerum?	Ergens 't Wers) Alicubi Omhuypen: Cogere: Voorders Porro	Stellen [Setten:] Locare: Uyt de enghete Ex angusto Dingenz Urgere: Doordringen. Penetrare.	In de enghete In angustum Uptlaeten Laxare Door 't midden Per medium
439 Wat kã hy noech, aengaende Quid potest adhuc, quod attin- de Omstaandicheyden ten deele net Circumstantias ex parte van sich selfs sui ipsius?	In 't huys Domum Woonen: Habitare: Wers naer toe Aliquid By de Uytlandsche Apud Exteros Widen: Eqvitare:	Ingaen: Intrare: Uyt het huys E domo Gaen/ Mearc, Reysen/ Peregrinari: Op een Wagen Curru (Vertrucken.)	Te huys Domi Verhuysen: Migrare: of een ander Senden aut aliu Mittere Op een Paerd Equo Verreysen/ Proficisci,

Handelingen des Menschen

Actiones

Hominis

berandert door verscheyde Standen.
variatae per diversos Status.

440 Wat is de Last aller Menschen? <i>Quae sunt munia omnium</i>	<i>Hominum Aliqua Curare;</i>	<i>Officio</i>	te Versien/ Fungie
	Arbeiden/ Laborare,	Mede worden. Fatigari,	(Lassere.)
Wat is nochtans altemet geoorlooft? <i>Quid tamen aliquando licet?</i>	Blieden/ Feriari, Zwelen/ Ludere, Verhoordig/ Scurrari.	Nedich te gaen/ Otiari, Tricken (Scherfens) Jocari; Vuyle ofte Schandige end Leelijcke Darien te bedriegen.	Tijt hebben/ Vacare, Maer noot Nunquam verb
441 Wat is 't Werk vā eē Ambachtsman? <i>Quid est</i>	Opificis?	Operari, <i>hoc est, materiam</i> Fitsoeneeren/ Formare, ind &	Bereyden, Præparare/ Dati (sterck) maken Daeeren/ Polire, Opmaecken (Opfchicken) Ornare.
442 Wat van een Smidt? <i>Quid Fabri ferrarii?</i>	Smiden/ Cadere,	Wissen/ Limare.	Wetten. Acuere.
Wat van een Timmerman? <i>Quid Fabri Lignarii?</i>	Woonwen/ Alciare,	Schaaben/ Doläre,	Gaten/ (Booren) Foräre, (Terebrare)
443 Wat van een Schilder? <i>Quid</i>	Pictoris?	Schilderen/ Pingere;	gelijk vā eē Plaetsnyder is, <i>Quaerere.</i> <i>quemadmodum Sculptoris est, Sculptere.</i>
Wat is anderer Wercklugden? <i>Quid est aliorum Opificum?</i>	Des Wevers Textoris Naethen (Snijderen) Sarcire; ofe Antnaethen der Spinterffe ant Diffuere;	Weben: Texere; des Schoonmaekers Sutoris Netricis	des Snyder Sartoris Naethen Suere Bekelen Cårere

Wat des Barbiers? Quid Tonsoris?	't Lange Haar Comam allemens goek qvandog; etiam	It' minnen/ Pectere, 't Haar Cinnos (capillos)	en' Scheeren et Tondere; Hollen. Crispare.
Wat des Badstooftmeesters? Quid Balneatoris?		Knuppen. Scarificare.	
444 Welcke zijn de Werkingen van Qvæ sunt Operæ (Operationes) een Hovenier? Hortulanis?	Omheijnen/ Sepire, Aat maeken/ Rigare, Besnoeijen; Putare; end de Vrucht & Fructum	Saetjen/ Serere, Wieden/ Runcare, de Rast (Schorste) Corticem Blurken/ Carpere,	Planten/ Plantare, 't Geschapde suiberen Sarrire, Schillen Glubere (Asfise, Asfreck) (Decerpere)
445 Welcke van een Ackerman ofte Qvæ Agricolaë sive Landman (Landpachter?) Coloni?	Messen/ Stercorare, Saetjen/ Seminare,	Bloegen/ Arare, Eggen/ Occare,	Doozen maekē Lirare (Sulcare) Maetjen. Metere.
Welcke van een Dorscher? Qvæ Tritoris?	Dorschen Triturare	(Tribulare)	end Wannen. et Ventilare.
Welcke van een Harder? Qvæ Pastoris?	Op 't Land Ruri	Weyden Pascere	end Melcken. et Mulgère.
446 Welcke van die Werklieden Qvæ eorum Opificum welke het Koorn handelen? qui frumentum tractant?	des Molenaers Molitoris 't Meel Siffen/ Farinam Cernere, Fermentare, en Backen; & Pinferes Drooghen/ Siccare.	Malen; Molere; Hebelen/ des Moutmaekers 't koorn te Polentarii frumenta Omtwenden/ Versare,	des Rackers Pistoris Ineden/ Depiere, des Vogelaers Aucupis 't Wes verleyden Inescare; Daghen/ Venari, end Ontwenden et Exenterare
Welcke van die, so den Dieren Qvæ eorum, qui Animalibus Laeghen legghen? insidiantur?	des Visschers Piscatoris Doghel vangen/ Aucupari, des Jagers Venatoris Wenhisen/ Incitare,	Vischen; Piscari; Wenlokken/ end door Allicere. et Paespeuzen/ Indagare, Verbolghen/ Persequi,	des Vogelaers Aucupis 't Wes verleyden Inescare; Daghen/ Venari, end Ontwenden et Exenterare
Welcke van een Slaeger? Qvæ Lanionis?	Slaechten 'dat is, Mactare, hoe est, Prostrare,	Vellen/ Prostrare,	Reelen/ Jugulare,

	Dillen Excoriare	ende Stoppen et Farcire	(Vullen) 1
47. W. van een Kelderwaerder? Qvæ Promi condi?	Opfluyten/ Condere,	en et	Uplangen. Promere.
Welcke van een Rock? Qvæ Coqvi?	Gesoutene dingen Soluta (Muriatica)	Berscheren/ Macerare;	Vische Pisces
	Schubben/ Desquamare,	Uptneemen/ Eviscerare,	de Turke spo utwen/ Exdorsuare,
	Ontgraeten: Exoscire;	dan Roken/ t'sledende tum Coqvere,	Dempen/ Futare.
	end, et	Schaken. Colare.	
Wat is Roken? Quid est Coqvere?	Sieden/ Elixare,	ofte Braden; vel Assare;	Frischen/ Frigere,
	ofte Droothen; vel Torrere;	Souten/ Salire,	ende Kruuden. et Condire.
48. Welke is de hantering van Qvæ est negotiatio een Koopman? Mercatoris?	Hoopmanschap doe/ Mercari.	dat is: Kooopen/ end Verkooppen; hoc est: Emere, et Venderes;	
	op Dins setten/ en Taxare,	Maardeeren/ et Aestimare,	ofte Derruylen. aut Permutare;
Wat pleeght een Kooper? Quid solet Emptor?	te Bieden/ Liceri.	Schuldigh zyn/ Debere.	end Betaelen/ et Solvere,
	ofte Dolldoen/ vel Luere,	(Boeten, Ontgelden.)	
Wat een Bedelaar? Quid Mendicus?	B'hoefsig te zyn/ Egere.	(Van noden hebben) ende B'belen. et Mendicare.	
Wat een Leugenaer? Quid Mendax?	te Versieren/ Fingere,	(Commisisci)	end te Ligen. et Mentiri.
49. Welke zijn de Handelingen Qvæ sunt Actiones van een Voerman? Auriga?	Daerens; Aurigare,	de Raden Rotas	Smeeren; Ungere;
	de Paerden Egros	Anspannen/ Jungere,	end Wendzibben; et Instigare;
	de Vrachten Pondera	Omladen/ Imponere,	end Doeren. et Vehere.
	de Haver Avenam	Wannen/ en de Paerd Vannare, equisque	Doerschudden. Obsipare.
50. Welke van een Schipper? Qvæ Nautæ?	t Schreen baerē/ Navigare,	Maeden/ (Schepen) Onerare.	B'lasten/ Saburrare,

	van 't Land Ora Stieren/ Gubernare,	Afsteeken/ Solvere, Laberen/ Obliquare <i>casum</i> ,	Beulen/ Velificare, en Aentlandden & Appellere.
Welke van Reysende Liedent Qvz iter facientium?	des Reysers Viatoris Maedens vadāres ofte vel	Gaen Vadere des Weghesel: Comius Aewolgen. Segvi.	end somtijts et interdum Doorgaen/ Præire,
Welke van een Gast? Qvz Hospitis?	Komen/ Venire,	Blijben/ Manere,	ofte Wegh gaen. vel Abire.
4 W. zijn toevalle van een Sate? Qvz sunt accidentia Sature?	Ruusen/ Rucare, Slaeperigh zjn/hem Rerken/ Dormiturire.	Wikken/ singulire, Pandiculari,	Piesen/ sternutare, Stupineret. Dormitare.
Welke van Brassers end Snypers? Qvz Lurconum & Bibonum?	Spoutwen Spuere (Sputare) Hobelen: Altercari. Baken/ Vomere.	Onstomig aengaen/ Bacchari, Dnsten/ Visire, Snozken. stertere.	Schreutwen/ Vociferari een grobe gaen laeten Pedere
Welke daeghs daernae, naediense Qvz posttridie, postquam geslemt ende gebrast hebben? crapulati sunt?	Geqwelt zjn Vexari Roehelen/ Screare,	met Hoofd wet van 't brassen, Crapulā. Wes-h zjn. Raucere.	Wesssen/ Tussire.
452 W. zijn Accidente vā eē Sieke? Qvz sunt Symptomata Aegri?	Siek zjn/ Aegrotare. Sinerte lijden/ Dolere, Swellen/ Tumere,	dat is. Schrikken/ hoc est. Horrere. Flaewt zjn/ Langvère, Benoutot zjn/ Angi.	Denken/ Prurire, Bleeten zjn/ Pellere, Smeeten. sudare.
Welke noch boven de verhaelde? Qvz adhuc præter enumerata?	Uprteeren/ Tabescere, Klagen/ Queri, Gebelen/ Delirare,	Suchten/ (Stenen) Gemere. Flammerens Qviritari; Worsinnig zjn/ insanire,	Diep suchten/ suspirare altiemers oock quandoque etiam Klāsen. Furere.
453 Wat is 't werk vā eē Geneesmeester tot Qvid est Medicit	de Genees middelē Medicamenta	Besondhep helpen/ Mederi	Geneesē/ Curare, Sanare.
Wat van een Apotheeker? Qvid Pharmacopola?	de Genees middelē Medicamenta	Bereyden.	
Wat van een Wondenmeester? Qvid Chirurgi?	Pleysters Emplastrā	Smeeren/ Linere.	end Opleggen & Applicare

45 Welk is 't Bedrijf van Houwbare des Vrijere
Qui sunt actus Nubilium? Proci
personen? des Vrijsters
Amasia

Dissen/
Procire.
Toeseggen/
Condicere,

(Afhouden)
(Ambiré)
en Man neemen
Nubere

W. van andere luyden, omtrent
Quinam aliorum, circa
de flouwtlicks gesinte personen?
Nupturientes?

der Ouders.
Parentum
Loutveliks goet des Pastoors de
Dotares geeven, Parochi

Verlooben/
Despondere,
't saemen geeven.
Copulare.

Uytbesteden/
Elocare.
Gehooden afkundigē/
Proclamare,

Welke van Getrouwde Luyden?
Qui Conjugatorum?

Boyder te gelijk
Utriusque simul
der Moeder
Matris

Teelen/
Gignere.
Baeten/
Parere, (Eniti)

(Generereen)
(Generare)
Soogen.
Lactare.

W. van de Voedster (Minnemoeder)
Qui Nutricis

Hoesteren/
Fovère,
Versaeden/
Satiare,

Doeden/
Alere.
[Windelen, Verschen.]
Fasciare.

[Doedsteren]
[Nutrire].

Welke meer?
Qui amplius?

Linssen
Basiare
Optrrekken/
Educare,

Omhelsen/
Amplexari,
Deel toelaeten/
Indulgere,

in Slaep byzengē/
Sopire,
(Veel wille gonne)

45 Wat is de schuldige plicht
Quod est Officium
van een Leermeester?
Præceptoris?

te Onderwijzen/Vermaenen/
Doêere,
Oeffenen/
Exercere,
Onderbjaegen/
Examinare.

Hortari,
Coerocpen/
Inclamare,
Berispen/
Arguere.

Indachtig maeken/
Monere,
Waporen/
Stimulare,
Liafghden.
Castigare.

456 Wat van een Leerlink?
Quodnam Discipuli?

te Leeren/
Discere,
den Meester
Magistrum
Aae voeren/
Æmulari.

Schoorsamen/
Obedire,
Aae doen;
Imitari
Te boven gaen/
Superare,

Opletten
Attendere;
De mede leerlinkē
Condiscipulos
(Overtriffen)
(Præcellere)

Wat vorders?
Quod porro?

te Lesen/
Legere.
Draegen/
Qvære,

Schrijven/
Scribere.
Verhaelen.
Repetere.

Ovlesgen/
Recitare,

Wat, indien hy seylt ofie een
Quodnam, si erret live
wiffchlagh begaet
hallucinetur?

Verkeeteren/
Corrigere,
End also
Et na

het quaelijk gescrevene
Malè scripta
Toensmen/
Proficere,

Uythoens
Delere;
ofie Geslagen word.
vel Vapulare.

457 Welck is 't werck van Kerh- Qvod est opus Ecclesiastica- lyke personen? rum personarum?	des Sangers Cantoris Prediken/ Concionari, Bedienen; Administrare; Offerande doen/ Litare.	Singens Caneres; Doopen/ Baptizare, des Priesters Sacerdotis Offerande doen/ Sacrificare, versoenē, vercrigē)	des Predicans Concionatoris 't B. Abontmael S. Coenam Offeren/ Sacrificare, versoenē, vercrigē)
Welck, van een Uytroeper? Qvod, Praeconis?	Verkondigen Promulgare	(Publiceeren)	en Opētel. uytroepē. ei Prædicare,
458 W. is het ampt der Overheyd? Qvod est munus Magistratus?	Gebieden/ Imperare,	ende Wetten et Leges	Stellen. Sancire.
Welck der Onderfaeten? Qvod Subditorum?	Gehoor/samen/ Parere, niet Snorren nobis Fremere	en de Wetten et Leges ofte vel	Omsien/ Vereri, Murren. Murmurare.
459 Welck eens Konings? Qvod Regis?	Regeeren; Regnare; mer de Gebuyren cum Viciis Gemen; Domare;	Gesanten Legatos Verdragh maken; Pacisci; de Soldij Stipendium	Sendens Legares; de Vyanden Hostes Ontheelen, Diribere.
Welck van 'een Heere? Qvod nam Domini?	Heerschen; Dominari; end loon et mercedem	gelijk van een Dienaer quemadm. Ministri Verdienē. Mereri.	Dienen/ Ministrare;
460 Welck de eygēschap vā ei Kriegsmā? Qvod est proprium Militis?	Sich Toerusten/ Se Instruere,	Werspieiden/ Explorare,	Strijden. Pugnare.
Welck van 't saamen Veehtende? Qvodnam Confligentium?	des Kampvechters; Pugilis Worstelen; Luctari; (Vechten) (Digladiari)	Kampens; Certare; des Schermers Gladiatoris des Dragonders Velitis	des Worstelaers Luctatoris Schermen. Dimicare. Smaermutsē. velitari,
Welcke van den Schutter? Qvod Sagittarii?	Mikken/ Collimare; ofte vel	end Schieten; et Jaculari; Missen. Aberrare.	Treffen/ Attingere,
Welcke van Boosdoenders? Qvod Racinorosorum?	des Diefs Furis	Steelen; Furari;	des Straetroovers Latronis

Straet-

	Straetfchenden/ Rooven/ Eatrocinari, prædari,	Blunderen. spoliare,
	Dooden/ Necare,	Vermoorzen/ (Doodſlaen) Trucidare. (Occidere)
Ike van andere Miſdaedighen/ des Seeroovers od aliorum Malefactorum?	See rooven: exercere piraticam: der Tooveriſſe Saga	des Godſlaſteraers. Blasphemi Wtooberen. Incantare.
Wat mach de Aenklaeger? Quid licet Accuſatori?	den Beklaeghde voort recht Roepen/ Daaghen/ Reum end et	in juſ Vocare, Citare, Aenklaegghen. Accuſare.
Wat moet noodſaekelyk de Be- yd neceſſe eſt klaegde doen? um facere?	Re- Verſchijnen Comparere ofte vel	en de Miſdaet. et Crimen Lochenen. Negare.
Wat ſtaet den Getuogen te doen? id fas eſt Teſtibus?	te Swoeren Iurare	end et
Wat moet de Voorspraek? id oportet Advocatum?	ſijn Schermeling. Clientem end et	Bekennen. Fateri
Wat ſeght gy van de Richter? dat hem niet Verdriete (Moeyelyck zy) Quid dicis de Judice? Eum ne Tædeat (Pigeat)	te Bordenſen/ Indicare. Overtweeghen/ penſare,	ofte be Schaeme vet rudeat davis, de Rechtsſaekere id eſt. Causam Erkennen/ Cognoscere, Befluyt te maken/ te Ontſchepden. Decernere, Decidere,
Wat oogmerk moet hy hebben em ſcopum habebit Wat ſprekt hy van het oordeel? pronuncianda ſententia eique	den Onſchuldigen Innocentem en hem te Verſchoonen: parcere; Boete op te leggen/ Mulctare,	Om te ſpreken/ Abſolvere, max de ſchuldige ſed Nocentem Verdoemen/ Condemnare, te Straffen. punire.
Wat pleegen de Byſitters? id ſolent Aſſeſſores?	Toe te ſtemmen ofte Suffragari vel	Tegen te ſtemmen. Reſragari,
Welk is 't werk van een Beul? Quod eſt opus Carnificis?	de Dinnigen/ Torquere. Dorpen/ ſtrangulare,	ofte Martelen: vel Cruciare. ofte vel
		Onthoofden/ Decollare, Onhangen. ſuffenderé.

	end Verbranden, des Diefs is et Comburare. Furti est	Pansen. Pendere.
464 Welck des Doods? Quodnam Mortis?	alles On te brengen/ omnia Perimere,	end et
Was pleeght een dood Lichaem? Quid solet Cadaver?	Blanc en bleek te zijn/ Livere.	Enden/ Putere.
46 Was betaemt alle Menschen? Quid deceat omnes Homines?	Wag te zijn/ Sapere; Godt Deum hem te Betsiden /end bel fan et Coniteri, & Vota	het toekomende Futurum te Die ten/ Timere, Beto den (Doen.) Vovere.
	Ende dit Atque	3p genoegh hac sufficient
466 Hebbe ick dan nu alle? Habeone igitur Omnia?	also ita	Meijne Reor
	Welk indie gy recht wilt in Acht neemen qua si rectius Observare, Behouden w.: indien ghy niet wilt, Clues: si non vis	end Achte ick; et Astitimos sult ghy voor Wijs Sapient Dere u wegh Apage.

VI. HET SESTE HOOFD-STUCC

SEXTUM CAPUT

De Manieren van Werkingen

Modi Actionum

en Tijdinghen.

& Passionum.

467 Komt by? Venit ne?	ick vraege oock Rogo & ego	of hy gekomen is? An (Nem) venerit?	Of dat hy come? Utinam veniat!
---------------------------	-------------------------------	--	-----------------------------------

Wat dunct u van sijn komst? hy sal Beerne komen. Misschien/ Ja seker/ Sekerlyck.
 Quid videtur tibi de ejus adventu? Libenter veniet. Forlan, Imò, Næ.

Wat seggen andere van hem? dat hy niet komen sal. Jaulycks/ Geensins.
 Quid dicunt alii de eo? Non (Haud) venturum. Vix, Neutiquam.

463 Waer is hy? Hier/ Daer/ Ghender; Daer buiten/
 Ubi est? Hic, Ibi, Illic (Istic) Foris,
 Binnen; Beneden/ Boven; Ober al/
 Iatus; Infra. Suprà: Ubique,
 Nergens/ etc.
 Nusqvam, &c.

Van waer komt hy? Hier van daen/ Van daer/ Daer van daan.
 Unde venit? Hinc, Illinc, Inde, Istinc.

Daer henen (Daertwaerts) gaet hy? Hier henen/ Herwaerts/ Daer henen/ (Derwaerts,)
 Quid (Quorsum) vadit? Huc. (Horsum) Illuc (Illò,) (Ilorsum,)
 Ghender heen/ (Ghenderwaerts) Nae byten/ Naebinnē.
 Istuc (Eò) (Istorsum) Foràs, Intrò.

Daer door; (waer lancks,) sal hy gaen? Hier door/ (Hierlangs) Daer door/ (Daerlangs)
 Quid vader? Hâc, Illâc
 Ghender door.
 Istâc (Eâ.)

469 Wanneer sult ghy wegh gaen? Nu ter tijd/ Dan/ Plus/ Op staende boet/
 Quando abibis? Nunc, Tunc, Mox, Statim,
 Hast/ Stracks/ Dadelijck/ Dan stonden aen.
 Citò, Illicò, Actutum, E vestigio.

Woe sult ghy gaen? Raschelijk/ Langsam/ Allengskens/ Doet voor boet.
 Quomodo ibis? Ocyus, Lentè, Sensim, Pedetentim.

Wanneer hebt ghy 't beslooten? Nu/ Soterstond/ Toen/ Gisteren/
 Quando id decrevisi? Jam, Modò. Tum, Heri,
 Geraisteren/ Onlangs/ Overlang/ Gertijts/
 Pridiè, Nuper, Dudum, Olim,

470 Hoe lang sult ghy uyt blyven? Lang/ So lang/ Tot dat/ Indien/ (Als)
 Quamdiu emanebis? Diu, Tamdiu [Tantisper] Donec, Dum,
 Als tot/ Noch/ Een luttel tijts.
 Usqve, Adhuc, Paulisper.

Wanneer sult gy dan weder koomen? Heiden/ Morgen/ Ober morgen/ Eyndelick/
 Quando ergo redibis? Hodie, Cras, Perendie, Demum,
 Ens/ Nimmermeer/ By tijts/ Laet.
 Aliquando, Nunqvam, Mature, Serò.

471 Woesal Christus komen tot Snellijck/ Schielick/ Onbervocht; Drachtelick/
 Qui Christus veniet ad Subitò, Repentè, Insperatò; Magnificè,
 het laetste Oordeel? Heerlick; Soo/ Alfoo/ Als/ (hoe)
 ultimum Indicium? Splendidè; Sic, Ita, Ut,
 Belijck als/ Essen als oft/ Gelijck oft/ Nae de gelijcknisse
 Ceu, Qvasi, Tanqvam, Instar
 van een

han een Overwinner *ſijn Segehoepel* houdende.
Victoris *Triumphalia ſua* celebrantis.

Hoe ſullen de Geoordeelden *Wleenlijk/ Wel ofte Otwaelick/ dat is. Seer*
Quomodo *Iudicati* Duntaxat, Bene *vel Male* *hoe eſt, Admodum*
dan vaeren? *Saliohlick ofte Ellendighlick: Bee iſſing* *Luffchen bepdent.*
tum habebunt? Beate *vel Miſere:* Nequaquam *Uicunqve.*

472 Hoe ſeer ſullen alſdaer vór-Niet *Wenig/maer Veel/ Maer nochtans/ Verſchepdellck*
Quantum *tum glori-* Non *Tantum ſed Multum, Attamen, Diverſe;*
beerlijck w. de Godvruchtigen? *Te weten/ Meerder/ ofte Minder: end ſo niet*
ſicabuntur. *Pij?* Videlicet, Magis, *vel Minus: et ni*
Te veel/ Ten maſten Genoeg en Meer als genoeg.
Nimium, Solum *Satis et Plus ſatis.*
Siet, *So ſeer!*
En, *Tantum!*

Hoe ſeer ſullen daer en tegen *Seer/ Grootlicks/ Bantſchelick/ Geheelick/*
Quantopere *contra* Valde *Magnopere, Penitus, Proſus,*
beſchaemt w. de Godloofen? *Heel end al/ Bantſch en gaer/ Overbloedigh.*
conſundenmur *Impu?* Omnino, Plane, *Aſſum.*

Sullen ſe niet oock/ waerlick *Woo: Seker niet Sachtelick/ maer te Deege Bitterlick*
Annon *etiam* graviter *Certe non Leniter, ſed Verè Acerbè.*
gequelt worden? *Wreedelick/ Grouwſaemlick/ Alhoewel oock Ongeſchicklick,*
afflictabantur? *Saviter, Atrociter, Tametiſ etiam Inæqualiter.*
End dat, Altijs/ Beduerighlick/ Eeuwichlick.
Idqve, Semper, Perennè, Eternò.

473 Hoe dickwijls w. ſe niet *Selden ofte Sontijts; maer Menichmael/ Dickwijls;*
Toties *non* *Rarò vel Interdum; ſed Subinde, Sæpe;*
daer voor gewaerſchouwt? *Oock niet Eenmael/ Tweemael/ Driemael/*
de eo *pronuncietur?* *Neque Semel, Bis, Ter,*
Diermael/ Vyfmael etc. maer Meer als Dupsietmael.
Quater, Quingvies &c. ſed Plus quam Millies.

Zoo dickwijls? *Toties ne?* *Tae dat meer is* *Bpkans/ Bpknae/ Daeghelicks*
Quinimo *Ferè, Penè, Quotidie*

Op 't nieuwt/ end Wederom: Maer Te vergeefs.
Denud, atqve Iterum; A; Fruſtra.

474 In wat Ordere w. ſe nyt *Befonderlick/ Een booz een/ Ten eerſten ten Tweedè/*
Quo Ordine ex *ſeorſim, Singulatim, Primò Secundò,*
dit Leven *uygeroepen?* *ten Derden/ ten Vianden/ ten Wiſden/ etc. ofte Sefling*
hac vita evocantur? *Tertiò, Quartò, Quintò, &c. vel Simul*
te Sainth: Lindelick Gefacmentlick,
Junctim; Tandem Univerſim.

474 **Hoo soo** (Waerom) hebt gy iniet licht, maer Deurdacht, met Doo:raet / en met Bede
 Cur (Quare) nobis non Temerè, sed Cogitatò Consultò, et Meritò
 ons dit ingescherpt? Da' om / op dat ghy leert Van selfs Heilichlick /
 hanc inculcassit? Ideò. ut vivas Ultro Sanctè,
 Geroechtighlick, Rechtbeerdighlick / Maetelick / kumsch /
 Pie, Justè, Sobriè, Castè,
 Sreedichlick / end Behoo:saemlick.
 Modestè, et Observanter.

VII.

HET SEVENDE HOOF-STUK SEPTIMUM CAPUT.

De Omstandigheeden der Dinghen / Circumstantiæ Rerum, end Handelingen. & Actionum.

476 Wat doen alle Dingen? ofte so Betweegen haer / ofte In Cruften
 Quid agunt omnes Res? aut Movenrur, aut Criescunt

"T gheene sich beweeght, hoe w. 't beweeght? Van yets, Door:op yets, Tot yets.
 Quod movetur, qui movetur? Ab aliquo, Præter aliquid, Ad aliquid. "

477 Hoe anders? Van yets, Tgens yets, Tot ergens toe.
 Quomodo aliter? De aliquo, Erga aliquid aliquo Tenus.

478 Hoe daemighlick wyders? Nesses (Naest) yets, Over (Bobè) yets, Onder (Benedi) yets.
 Qualiter ulterius? juxta (Secus) aliquid, Trans (Supra) aliquid, Subter (Infra) aliq.
 (Onderwaerts yets.)
 (Subtus aliquid.)

479 Wat segt de H. Schrift van Godt Unt Godt, Door Godt, In (tot) Gode
 Quid dicit S. Scriptura de Deo Ex Deo, Per Deum, In Deum
 ten opzicht van sulcke Omstandich: sijn alle dinghen. Rom. 11. 35.
 respectu hujusmodi Circumstantiæ? sunt omnia.

480 *'geene rustet/waerust het of Hierwaers des paelst, [op dese syde vā hē] of Op de paelst.*
Quod quiescit, ubi quiescit? vel Citrà terminum, [Cis eum] vel In Termino.
ofte Over de Marchsteen, ofte Omtrent hem.
vel Ultrà terminum, vel Circiter eum.

481 *Nerghens meer?* *1a. Bn hem* *Naebp hem* *ofte Verre van hem*
Nullibi amplius. Imò Apud eum Prope eum vel Procul eo.

482 *T'gheene hem beweeght en rust Ter oorzake van iets, Van wegen (Om) yemant,*
Quod se movet & quiescit Propter aliquid, Ob aliquid,
te gelijck/ uyt wat insicht doet het s.? Dooz yemant, ofte Tegen yemant
simul, quo intuitu facit id? Pro aliquo, vel Contrà aliquid.

483 *Waer doet het 't selve?* *Dooz yemant, Dooz sijne Ooghen, Van achter hem,*
Ubi facit id? Ante aliquid Præ ejus Oculis, Ponè eum;
Achter Tusschen die end hem.
Post eum Inter hunc et illum.

484 *Ter welck'er plaats meerder?* *Binnen iets, ofte Buiten iets; Bp het selve,*
Quo in loco amplius? Intra aliquid, vel Extra aliquid; Penes illud,
ofte Omtrent 't selve.
vel Circa illud.

485 *Met wien en hoedaenichlick?* *Met een ander. of Sonder een anders Sonder wetē vā hē*
Quicum, et Quomodo? Cum alio, vel Sine alio; Clām illo
(Bupten sijn kenniss) ofte Dooz hem, ja Opentlick voor allen.
(Clām illum.) vel Coram illo, quin Palām omnibus.

486 *Waer heen hebt gy verstecken de Kaes? In de Kelder: ghy sult hem vinden In de Kelder*
Quo abdidisti Casem? In Cellam: reperies eum In cella.
Waer heen is het broodt gevallen? Onder de tafel: het leit noch Onder de tafel.
Quo panis cecidi? Sub mensam: jacet adhuc Sub mensa.

Waer heen is de Pappagay gevlogen? Op de Boom: Siet hem daer, hy sit all Op de Boom.
Quo Psittacus, evolavit? Super arborem: Eccum, jam sedet Super arbore.

VIII. HET ACHT HOOFD-STUK

OCTAVUM CAPUT

De 't samenhangingen der Dingen end Werckingen.

Cohærentiæ

Rerum & Actionum.

487 *Ey lieven, spreeckt nu uyt meenigerley 't samenhangingen der Dingen? Ick sal 't doen/*
Amabo, enuncia jam varias Cohærentias Rerum? Faciam,

Wat

- Wat zijn wy?
Quid sumus?
- 488 Wie sal dir doen?
Quis hoc faciet?
- Ick end Gy end hy sijn Christenen, Andere oock/(Mede.)
Ego Et Tu, ille Quid sumus Christiani. Alii Etiam [Quoque:]
Oste gy, Oste ick, 'Tz desē, Oste genē,
Aut tu, Aut ego (Vel ego, Vel tu) five his five ille,
Hoch ick, Hoch ghy.
Nec ego, Nec tu.
- 489 Wie van ons beyden sal' doen? Gy veel meer. Als ick (Dan ick:) Niet ick, Maer gy;
Uter nostrum faciet? Tu potius, Quam ego [Ac ego:] Non ego, Sed tu,
Ick sal dit doen, azz gy yet anders; hy wil helpen.
Ego hoc faciam Tu autem (Verò) aliud quid; Ille vult nos iuvare.
Maer ick wil niet.
At ego nolo.
- 490 Sal ick hier blijven? Wilhoetwel ick gae, (Al is 't dat ick gae) Komt Hochtsans gy oock.
Nunquid ego hic manebo? Qvanquam ego eo, (Etsi ego eam) Veni. Tamen tu quoque.
Ick sal wel gaen, Maer gy oock.
Ego Qvidem ibo, Verum tu etiam.
- 491 Sal ik u dā geselschap doe? So als u beliest, Doet het, So gy wilt, So 't u niet beswaer-
Ergone te comitabor? Prout lubet, Facias, Si vis, Nisi tibi mole-
lijk is. Wel aen komt, Op dat wwe begerte Genoegh geschiet.
sum est. Age veni, Ut desiderio tuo Satis fiat.
- 492 Waerom sal ick komen? Daerom Dat gy hem begeert te sien: Daementlyck/
Cur veniam? Ideò Qvòd illum cupias videre; Nempe,
[Te weten/
[Nimirum, Qvippe] Amicum tuum.
- 493 Uyt wat redene gaet gy by hi? Wāt hy is vermaert [Wāt hy is bemin] Dewijl (Om dat)
Qua de causa tu eum accedis? Nam est celebris, [Dilectus Enim est] Qvoniam [Quia]
hy beleest is.
Urbānus est.
- 494 Hoe ziji gy nu gesint?
Quid: ibi jam est animi?
- So sal ick dan gaen, Daerom [Derhalven] sal ick gaen:
Ergò ibo, [Igitur] Ibo:
Daer nae sal ick wederkomen.
Deinde revertar.

I X.

HET REGENDE HOOFD-STUK/
NONUM CAPUT,

De Hoofte Begrijpen der Dingen en Worden.

Compendia

Rerum & Verborum.

- 495 Hooft hier gy! Houto, (Hem) Hen wie roept my? Oh ho/[Sie daer] Waer't gy't?
Heus tu! Eho! Hem, quis me vocat? Ehem, Tunc eras?

Hoort eens, ick heb u iets te seggent Siet my! (Hier ben icks) Wat is 't
 Ausculta paucis, habeo quod tibi dicam! Ecce me! Quid illud est?

Hoe zijt gy so vroolick? soude ick niet siet hi! hier heb ick de voornaemste
 Quies tam hilaris? Quid ni sim? En! habeo hic primarias
 Saeken des Werelts ende bysonder de Woorden van de geheele spraek:
 Res Mundi & præcipuas Voces iorius Linguae.

496 Iemmy! is 't mogelijk? Hen vroolick! Wel aen, ('t sa) laet ons vlyghig zijn?
 Papæ! Itane? Evax! Eja, sumus diligentes?

Voor mijn deel, sal ick 't doen? Wel datt/ Doet het! het sal ons niet berouwen.
 Quid me attinet, faciam? Euge, Faxis! non poenitebit nos.

Wat sal haer geschieden, die Anders doen? Wgh! We/ den Onachtsamen! Omgh!
 Quid ii? fiet, quis eus facient? Ah! Væ, Negligentibus! Hea!
 Enla b!
 Eheu!

X. HET TIJENDE HOOFSTUK. DECIMUM CAPUT.

De Vermeenichbuldinge der Dingen en Woorden. Multiplicatio Rerum & Verborum.

497 Hoe vermeenichbuldigen sich In een groote meenichte. Want een Geleerde
 Quomodo multiplicans se Magna copia. Nam Doctus
 alle Dingen en Woorden? Hoor leert andre Leerfame de Doctrina
 omges Res & Verba Doctor Docet alius Dociles Doctrinam
 door sekere Hantelken: de Leerlink
 certis Documentis Discipulus
 Leer in Leeren onder de Leerlink
 Discit Disciplinas sub Disciplina.

498 Wat leert de Leeraer? hy leert niet een het goede, end leert a' het kwaede: end alrij
 Quid docet Doctor Con docet bonum, et Dedocet malum: semper
 leert hy meer oetrop: tot dat hy ten volken Onleert/
 Addocet plus: donec plenè Edoceat,
 ende Annoleert.
 & Perdoceat.

Wat leert de Leerlink? hy leert end Onleert het kwaedes en alrij
 Quid discit Discipulus? Oondiscit et Dediscit malum et subindo leert

Leert hi meer' op/ tot dat hy alle noodfaekelijke dingen
Addifcit plus, donec omnia necessaria
Uprleert/ en Doozleert.
Edifcat, & Perdifcat.

499 Wat doen de andre? de Welddoender Doet wel haer veelens; de Milthaedighe
Quid agunt alii? Beneficus Benefacit multis Munificus
Beschenckt (Maectt rijk met gaven;) de Gwaet doenders
Muneratur (Munificat;) Maleficus
doet gwaet; en Maeken mo'ker/ maectt Makens;
Malefacit Pannifex. facit pannos
een Wapen drager draeght wapen etc etc.
Armiger geris arma &c &c.

500 Waer sal iek sodanigher Vermee- In de Deur der Suzaken, die a nu Open staen sal;
Ubinam talium Multi In JANUA LINGUARUM, qua tibi jam parabit
nichvaldingen meerder leeren? indien ghy maect het baerdighe gebruyck
plicationum plures discam? dum modò promptum usum
deser dingen geleert hebt dooz hulpe
horum didiceris ope
der volgende Letter khoust ende
sequentis GRAMMATICÆ &
Woord-boecks.
DICTIONARIJ.

Epnde.
Finis.

De Samen-spraakswijze voorgesteld.
Dialogisticè   proposita.

I.

Het eerste hoofstuck
Primum Caput

Van den Letteren end Lettergreepen.
De Literis & Syllabis.

1. Hoe veel sijn Letters?
Quot sunt Literæ?

*Deze volgende vijf en twintigh Grootere end kleineres
Haesquentes quinqve & viginti Majusculæ & Minusculæ:*

A B C D E F G H I J K L M N
A B C D E F G H I J K L M N

O P Q R S T U V W X Y Z.
O P Q R S T U V X Y Z.

a b c d e f g h i j k l m n o

a b c d e f g h i j k l m n o

p q r s t u v w x y z.

p q r s t u v x y z.

2. Hoe worden de Letters by de Latijne uytgesproken?
Quomodo Literæ apud Latinos enunciantur?

Elck bysonder in haer eyghen end eenderlen gheluyt / behalven
Singulæ suo proprio & uniformi sono, præter
E end T / welkers geluydt tweederley by de Latijnen is.
C & T. quorum sonus duplex apud Latinos est.

3. Segt dan, hoe word de Letter E uytgesproken?
Dic ergo, quomodo Litera E enunciantur?

- (1) Als een **E** / hoor a / o / u; gelijckals: Currens Coqvus Cadit.
Sicut K, ante a, o, u; ut:
(2) Als een **Z** / hoor e i / p / æ / oe / gelijck als: Cygnus Cæsus Cecidit in Coenum
Sicut Z, ante e, i, y, æ, œ, ut:

4. Hoe wort uytgesproken het T?
Quomodo enuntiatur T?

So dickwijls als het gebonden wort hoor ia/ ie/ ii/ io/ it/ word het meest
 Quoties reperitur ante ia, ie, ii, io, iu, plerumque
 uytgesproken als een z/ gelijk als:
 effertur tanquam z, ut: Qvat-iam. ies, iir, io, iunt.

Hoe wort gelesen het Ph? Als F/ gelijk in Philosophia.
Quomodo legitur Ph? sicut F, ut in

5. Uyt hoeveel Letters bestaet een Lettergroep?
Ex quot Literis constat Syllaba?

Uyt Eene/ als O:	Twee/ als G:	Drie/ als Off:
Ex una, ut O:	Duabus, ut Tu:	Tribus, ut Bot:
Dier/ als Berg:	Dins/ als Balck:	Ses/ als Struick:
Qvatuor, ut Mons:	Qvinqve, ut Trabs:	Sex, ut Stirps:

II. het Tweede hooft stuck

Secundum Caput

Van de Ordeningen der Woorden. De Classibus Vorum.

6. Hoeveel zijn Ordeningen der Woorden/ onder welke gebrachte?
Quot sunt Classes Vorum, sub quas referri
Konnen worden alle Woorden?
possunt omnia Vocabula?

Thien; als Decem; ut	(1) het Naemwoord: Nomen:	(2) 't Bynaemwoord: Adnomen:	(3) 't Woornaemwoord: Pronomen:
(4) het Werkwoord: Verbum:	(5) het Deel neemende woord: Participium:	(6) 't Bywoordteken: Adverbium:	
(7) 't Woordwoordteken: Præpositio:	(8) 't Doegwoordteken: Conjunctio:	(9) het Tusschenwoordteken: Interjectio:	
	(10) 't Bynerpsel: Adjectio.		

Brengt een spreucke voor. waer in alle dese thien soorten van Woorden te samen komen?
Profer sententiam, in qua omnia hæc decem genera Vorum concurrant.

De eeuwighe God/ heeft selfs de werelt gemaect; haer scheppende wijsliick /
 [1] DEUS [2] æternus, [3] ipse mundum [4] fecit eum [5] creans [6] sapienter.
 sonder helper end gereetschappen. O God gy selfs hebt het gedaen!
 [7] sine adiutore [8] ET instrumentis. [9] O DEUS [10] tute fecisti!

III. het Derde hoofdstuck/ Tertium Caput,

Van het Naem woord. De Nomine.

7. Welcke zijn Naemwoorden?
Quanam sunt Nomina?

Alle de ghene / waermede saeke voór saeke genoemt wort.
Omnia illa, quibus res singulae nominantur,
waerdaenighe zijn alle de woorden des tweeden hoofdstucke
Qualia sunt omnia Vocabula secundi Capitis
in het Voortael.
in Vestibulo.

8. Hoe meenigerley geslachts zijn de Naemwoorden?
Quotuplicis generis sunt Nomina?

Ofte des Mannelicken geslachts, als: de Koninck: ofte des
Vel Masculini generis, ut hic Rex: vel
Wijflicken geslachts, als de Koninginne: ofte Geenderley
Fœminini generis, ut hæc Regina: vel Neutri
geslachts: als het Koninckryck.
generis: ut hoc Regnum.

9. Wat overkomt de Naemwoorden in onderlinge 't samen spreekingen?
Quid accidit Nominibus in mutuis Colloquiis?

Eene Bynpynge ofte veranderinge door sekere Getallen en Geballen.
Inflexio sive mutatio per certos Numeros & Casus.

10. Wat noemt gy hier Getallen?
Quid vocas hic Numeros?

Twee verscheydene manieren van de Naem woorden te spreken: wanneer
Duos distinctos modos de Nominibus loquendi: cum
top naemlick van een Doorwerpsel reden hoeren / ofte Enckelick, als
nimirum de aliquo Objecto dissertamus, vel singulariter, seu
van eene saeke in 't bysonder, ofte Meervoudichlyck. als van Dieren in 't gemeen.
de uno in specie, vel Pluriter, seu de pluribus in communi.

11. Wat noemt gy Geballen?
Quid vocas Casus?

De verscheydene eindigingen van een Naemwoord / ofte de verschil
Diversas terminationes Nominis, sive differentes

de huygelingen end veranderingen des laetsten lettergreeps in elek
 s inflexiones & mutationes ultima syllaba in quolibet
 eenwoord; als de Konink / des Koninkes.
 mine; ut Rex, Reg-is Reg-i, Reg-em, e, &c.

2. Hoe heet de Latijnsche Taal soodanigse Geballen?

Quot numerat Latina Lingua hujusmodi Casus?

elek Getall Sex / welker Naemen in de volgende:
 quolibet Numero sex, quorum Nomina sunt sequentia:

(1) Nominatus, (2) de Hoere: (3) Waer ofte Besitter:
 Nominativus, (2) Vocativus; (3) Genitivus, sive Possessivus:
 de Gee'ter; (5) de Van'toon ofte Waer'ter: (6) de Heemer/
 Dativus; (5) Accusativus sive Activus: (6) Ablativus,
 ofte Werknemer
 seu Instrumentivus.

3. Waer op't blickt het / dat'er ses Gevallen zijn van een Naem woord?

Unde liquet, quod Sex Casus sint Nominis

et ses Waegen end Antwoorden: In welke omtrent elk
 sex Interrogationib. & Responsonib. quæ circa quodque
 een woord kennen of hiden; als by glijckeniss in 't Enckel getall:
 omen possunt fieri ut exempli gr. in Singulari Numero:

Wie is de geironster Vaeder van u? De Heere
 Quis est fidissimus Pater tuus? Domin-us
 2. Roept hem dan vertrouwelick tot hulpe? O Heere!
 Vocatur, proinde fidenter in auxilium? O Domin-e!
 3. Wiens lijf gy met lijf end siel? Des Heeren.
 Cujus es corpore & anima? Domin-i.
 4. Wien dient end betrouwt gy? Den Heere
 Cui servis & fidelis? Domin-o.
 5. Wien aanroep end belijdt gy? Den Heere
 Quem invocas & confiteris? Domin-um.
 Met wien sul gy leven in eenwigheyd? met den Heere
 Cum quo vivas in æternum? cum Domin-o.

des Hemels,
 Cæli.

Alsoo oock in 't Meer'oudighe Getall:

Ita etiam in Plurali Numero:

1. Wie zijn de Duyvelen? De Heeren
 Qui sunt Diaboli? Domin-i
 2. Spreekte aen met een afkeere. Werch met u / O Heeren
 Compella eos cum aversatione! Apagite, O Domin-i
 3. Welcker slaeven zijn de Godloosen? Den Heeren
 Quorum mancipia sunt Impii? Domin-orum
 4. Wi gehoorsaomen se Den Heere
 Quibus obsequuntur? Domin-is
 5. Welken volgen se Den Heeren
 Quos sequuntur? Domin-os
 6. Met welken sullen sy haeren loon ontfangen? met den Heeren
 Cum quibus mercedem suam reportabunt? cum Domin-is

der Duisternis
 Tenebrarum

84. Hoe

14. Hoe worden de Gevallen verdeelt?

Quomodo Casus dividuntur?

In Rechte (hoedaenighe genoemt w. de **Promer** end de **Roepor**) end
 In Rectos (cujusmodi vocantur Nominativus & Vocativus) &
 Overse / (hoedaenighe zijn, de overigen **Dier**)
 Obliquos (quales sunt reliqui quatuor)

(De Rechte Gevallen verschillen nergens, ten zy in de tweede **Dall**
 Recti Casus differunt nusquam, nisi in secunda De
 buppinge; end dat alleenlick in die Naamwoorden, welke in de Nos-
 clinatione; idque tantum in iis Nominibus, qua in Nomi-
 mer op een us wygaen, gelijk: **Domin-us, e.)**
 nativo in us desinunt, ut:

15. Heeft oock eenigh **Overse** Geball eenderley Eindiginge met de Rechten?*Habentne etiam aliquis Obliquus Casus eandem terminationem cum Rectis?*

De **Naemwoorden** van Geenderley geslacht, hebben de Aenklager allijt
 Nomina Neutri generis, habent Accusativum semper
 met de twee Rechten gelijck: end daer na vallen alle drie in 't **Meerboud**
 duobus Rectis similem: arque postea desinunt omnes tres in Plurali
 upt op een a / als

in a, ut

Ecce Verb-um! ó Verb-um! dic Verb-um

Ecce Verb-a! ó Verb-a! loquimur Verb-a.

16. Wat verstaet gy door de **Dallbuppinge**?*Quid intelligis per Declinationem?*

De **Buppinge** end doorvoeringe van een **Naemwoord** door de ses voor-
 Flexionem & deductionem Nominis per sex pra-
 gemelde Gevallen, end twee Getallen.
 dictos Casus, & duos Numeros.

17. Hoeveel zijnder **Dallbuppingen** by de Latijnen?*Quot sunt Declinationes apud Latinos?*

Vijf; welck **rs** weder een erkent wort upt de **Baerer**. dewelcke de **Dalla**
 Quingve; quarum unaquaque agnoscitur ex Genitivo, qui Decl-
 buppingen door eene besondere eindiginge onderschepdt.
 nationes speciali terminatione discriminat.

18. Segt dan, wat merck heeft een yegelick in den **Baerer**?*Dic ergo, quem characterem habet unaquaque in Genitivo?*

De	Eerste	heeft	is	end begint in de Pro- & incipit in Nomi- mer / van een nativo, ab	}	a, e, as, es
	Prima					
	Tweede					er, ir, ur, us, um,
	Secunda					
	Derde					a, e, o, c, l, n, r, s, t, x
	Tertia					
	Vierde	habet	is		}	us, & u
	Quarta					
	Vijfde					
	Quinta		ei			es

dat gy dan onderkennen mooght, tot welke Vallbuysinge een
 igitur internoscere queas, ad quam Declinationem
 elck Naemwoord behoort, so hebben wy by elck Naemwoord mercks
 ve Nomen pertineat, singulis Nominibus Characteri-
 en/ [so wel van de Baarer als van de Doemer] in 't volgende
 [agve Genitivi ac Nominativi] in sequenti
 en boeckjen klaerlick genoeg achter aengesett.)
 onariolo satis clarè post posuimus.)

Toont wy een Kort Doorbeeld van alle Vallbuysingen?
 Exhibe mihi succinctum Typum omnium Declinationum?

Ik sall 't u toonen. Siet het:

Exhibébo. Eccum:

I		II		III		IV		V	
Sing.	Plur.	Singul.	Plur.	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
a	æ	r, us um	i, a	r, s, t &c.	es, a	us, u,	us, ua	es,	es.
a	æ	r, e, um.	i, a	r, s, t.	es, a	us, u	us, ua	es,	es,
-æ	arum	- i -	orum	is	û, iû	ûs. u	uum	eï,	érum.
-æ	is	- o -	is	i	ibus,	ui, u	ibus	ei,	ébus.
- am	as	- um -	os, a	em, im	es, a	um, u	us, ua	em,	es.
-â	is	- o -	is.	e, i.	ibus	u, u,	ibus	e,	ébus.

IV. Het Vierde Hooft-Stuck

Quartum Caput

Van de Coenaem.

De Adnomine.

Hoe noemt men de Woorden van het derde Hooft-deel des Portaelts?
 Quomodo vocantur Vocabula tertii Capitis Vestibuli?

Naemwoorden / waer mede de saeken sus, ofte soo te zijn gesept worden:
 nomina, quibus res tales vel tales dicuntur:

Bysondlick woorden se genoemt Toegexorpene Woorden.
 agd appellatur Adjectiva Nomina.

Hoe veel Geslachten neemt elck Bynaemwoord aen?
 Quot Genera recipit quodvis Adnomen?

Die: het Mannlijcke, het Vrouwlijcke, end het Geenderleye; end dat daerom / op
 a tria: Masculinum, Fæmininum, & Neutrum; idque idèd, ut

een yegelijck Naemwoord [van wat Geslachte 't selve oock zy]
 cuius Nomini [cujuscumque Generis tandem fit]

moeght konne worden / als:
 possit, ut:

Een

Een tweede Mann, Een tweede Vrouw, Een tweede Monster:
 Sæv-us Vir, Sæv-a Fæmina, Sæv-una Monstrum.

22. So neemen dan alle Bynaam woorden drie Eindigingen aent?
 Ergone admittunt omnia Adnomina tres Terminationes?

Aense. Eenige drie, gelijk daer doen de meesten van het Mannijcke geslaht.
 Minimè. Nonnulla tres, veluti faciunt pleraque Masculina.
 welke haer in ^{en} us ^{en} er: ^{en} ander twee, gelijk diz, welke uytgaent
 qvæ desinunt in ^{en} et er: Alia duas, ut ea, qvæ exeunt
 op een. Sommighe oock maer eene, sommighe zyn welke uytgaen
 in is: Qvædam etiam unam tantum, cujusmodi sunt, qvæ desinunt
 in il, am, ar, or, ur, as, es, os, ns, ps, rs, &.

23. Welcke zijn de Buggingen der Bynaamwoorden van drie Eindigingen?
 Quæ sunt inflexiones Adnominum trium Terminationum?

Us, a, um: o r: er, a, um*: waer van het ^{en} us ^{en} er geboecht worden by
 vel qvorum ^{en} er junguntur
 de Bynaamwoorden van 't Mannijcke geslacht: het ^{en} op de Bynaamwoorden van 't vrou-
 Nominibus Masculini generis: a Nominibus Feminini
 lijcke gesl. en op de Bynaamwoorden van 't Geenderley gesl. als:
 inini gen. & um Nominibus Neutri gen. ut:
 (1) Curt-us Thorax, (2) Curt-a Toga, (3) Curt-um pallum.
 (1) Mac-er Arius, (2) Macr-a Vacca, (3) Macr-um jumentum.

[* Also worden gebooghen de in er uytgaende Bynaamwoorden van de tweede Vallbugging.
 Ita inflectuntur in er desinentia Adnomina Declinationis Secundæ;
 maer indiensse zijn van de derde Vallbugginge (welcher seer wepnigh zyn)
 sed si sint tertiæ Declinationis [qvorum admodum pauca sunt]
 so worden se gebooghen in als:
 inflectuntur in er, is, e, ut:
 Ac-er Vir, Acr-is fæmina, Acr-e animat]

24. Welcke zijn de Buggingen der Bynaamwoorden van twee Eindigingen?
 Quæ sunt flexiones Adnominum duarum Terminationum?

is en: waer van de Eindiginge: toegeboecht wort de Bynaamwoorden so wa-
 & e: qvorum Terminatio is aptatur Nominibus tam
 van 't Mannijcke als Vrouwlijcke geslacht; maer die van e alleenlyck die van 't C.
 Masculini qvàm Feminini generis; sed solummodò
 by e, als: Tenu-is calamus, Tenu-is charta, Tenu-e folium, &c.
 is, ut:

[De Bynaamwoorden van eene Eindiginge
 Adnomina unius Terminationis
 sett men by de Bynaamwoorden van alle Benacten sonder eenighe
 apponuntur Nominibus omnium Generum sine ulla

nderinge, als Div-es ager, Div-es filia, Div-es ingenium.]
atione, ut

Wat staet u vorders waer te neemen omtrent de Bynaamswoorden?

Quid tibi porro observandum venit circa Adnomina?

veranderinge van haer dooz drie Trappen, der Vergelykinge/

variatio eorum per tres Gradus, Comparisonis

k daer zyn (1) de Stellende trapp (2) de Vergelykende trapp

es sunt (1) Gradus Positivus (2) Gradus Comparativus

de Overheffende trapp; dooz de welcke de hoedaenicheit van een saeke wort

Gradus Superlativus; quibus modus alicujus rei pro-

gefelt, end uwerder en meerder verheffen, als:

nitur, ac magis magisque extollitur, ut:

Een Groter de Jonge (wort) (2) Een Groterder Jongefinck (3) de Geleerdste Man

Doff-us Puer, (fit) (2) Doff-ior Iuvenis, (3) Doff-issimus Vir

Een korte Rock (2) Een korter Broeck (3) het kortste Wambays

Brev-is Tunica (2) Brev-ior Bractea (3) Brev-issimus Thorax

Welcke Bynaamswoorden worden een toennigh andersi vergeleken?

Quae Adnomina paucis aliter comparantur?

her (Schoon) Pulch-rior, Pulch-errimus [nom Pulch-rissimus]

il-is (Gelyck) Simil-ior, Simil-issimus [nom Simil-issimus]

auper, Celer, Celeber: Facilis, Humilis &c.

Wat voor welcke worden geheelich onregelmaetigh vergeleken?

Quoniam prorsus irregulariter comparantur?

Goed Bonus, Boeter Melior, Best Optimus.

Quaed Malus, Erger Pejor, Ergste Pessimus.

Groot Magnus, Grooter Major, Groofste Maximus.

Klein Parvus, Kleinder Minor, Kleinste Minimus &c.

Tot welcke Valluyginge behooren de Bynaamswoorden van drie Eindigingen?

Ad quam Declinationem pertinent Adnomina trium Terminacionum?

alben die toennighe / welcke in er, is en upgaent / behoozense

ter pauca illa, quae in er, is en declinant, pertinent

er tot de eerste ende tweede; ende daerom werden se

ad primam & secundam; eoque

te gelyck met de ssaamswoorden aldus gehooghen:

una cum Nominibus in declinantur

Singular.

Nominativ.

Plural.

Bon-us cib-us

Goede Spijs

}

Bon-i cib-i.

Bon-a esc-a

goede Kost

}

Bon-a esc-a.

Bon-um fercul-am

eengoet gerichte

}

Bon-a fercula.

Singul.

Singul.	Vocat.	Plural.
<i>masc.</i> Bon- <i>e</i> cib- <i>e</i> <i>fem.</i> Bon- <i>a</i> esc- <i>a</i> <i>neut.</i> Bon- <i>um</i> fercul- <i>um</i>	$\left. \begin{array}{c} \{ \\ \{ \end{array} \right\}$	<i>Bon-i</i> cib- <i>i</i> <i>Bon-a</i> esc- <i>a</i> . <i>Bon-a</i> fercul- <i>a</i> .
Singul.	Genit.	Plural.
<i>masc.</i> Bon- <i>i</i> cib- <i>i</i> <i>fem.</i> Bon- <i>a</i> esc- <i>a</i> <i>neut.</i> Bon- <i>i</i> fercul- <i>i</i>	$\left. \begin{array}{c} \{ \\ \{ \end{array} \right\}$	<i>Bon-orum</i> cib- <i>orum</i> <i>Bon-arum</i> esc- <i>arum</i> . <i>Bon-orum</i> fercul- <i>orum</i> .
Singular.	Dativ.	Plural.
<i>masc.</i> Bon- <i>o</i> cib- <i>o</i> <i>fem.</i> Bon- <i>a</i> esc- <i>a</i> <i>neut.</i> Bon- <i>o</i> fercul- <i>o</i>	$\left. \begin{array}{c} \{ \\ \{ \end{array} \right\}$	<i>Bon-is</i> cib- <i>is</i> . <i>Bon-is</i> esc- <i>is</i> . <i>Bon-is</i> fercul- <i>is</i> .
Singul.	Accus.	Plural.
<i>masc.</i> Bon- <i>um</i> cib- <i>um</i> <i>fem.</i> Bon- <i>am</i> esc- <i>am</i> <i>neut.</i> Bon- <i>um</i> fercul- <i>um</i>	$\left. \begin{array}{c} \{ \\ \{ \end{array} \right\}$	<i>Bon-os</i> cib- <i>os</i> . <i>Bon-as</i> esc- <i>as</i> . <i>Bon-a</i> fercul- <i>a</i> .
Singul.	Ablat.	Plural.
<i>masc.</i> Bon- <i>o</i> cib- <i>o</i> <i>fem.</i> Bon- <i>a</i> esc- <i>a</i> <i>neut.</i> Bon- <i>o</i> fercul- <i>o</i>	$\left. \begin{array}{c} \{ \\ \{ \end{array} \right\}$	<i>Bon-is</i> cib- <i>is</i> <i>Bon-is</i> esc- <i>is</i> <i>Bon-is</i> fercul- <i>is</i>

29. Tot welke Vällbygginge behooren de Bynaamw. van twee Eindigingen?
Ad quam Declinationem pertinent Adnomina duarum Terminationum?

Tot de derde; en sy maeken de Afneemer van 't Enckel Getall
Ad tertiam; faciuntque Ablativum Singularis Numeri
 in. end de Baarer van 't Meervoudighe Getall in. ^{ium.}
^{1, &} *Genitivum Pluralis Numeri in*

Sy worden aldus gebooghen:
Declinantur ita:

Singul.	Nominat.	Plural.
<i>Masc.</i> Tenu- <i>is</i> Crin- <i>is</i> <i>Fem.</i> Tenu- <i>is</i> Vest- <i>is</i> <i>Neut.</i> Tenu- <i>e</i> Collar- <i>e</i>	$\left. \begin{array}{c} \{ \\ \{ \end{array} \right\}$	<i>Tenu-es</i> Crin- <i>es</i> <i>Tenu-es</i> Vest- <i>es</i> <i>Tenu-ia</i> Collar- <i>is</i>

<i>Sing.</i>	<i>Vocat.</i>	<i>Plur.</i>
<i>asc.</i> Tenu- <i>is</i> Crin- <i>is</i> <i>em.</i> Tenu- <i>is</i> Vest- <i>is</i> <i>eut.</i> Tenu- <i>e</i> Collár- <i>e</i>	<i>}</i>	Tenu- <i>es</i> Crin- <i>es</i> Tenu- <i>es</i> Vest- <i>es</i> Tenu- <i>ia</i> Collár- <i>ia</i> .

<i>Sing.</i>	<i>Genit.</i>	<i>Plur.</i>
<i>asc.</i> Tenu- <i>is</i> Crin- <i>is</i> <i>em.</i> Tenu- <i>is</i> Vest- <i>is</i> <i>eut.</i> Tenu- <i>is</i> Collár- <i>is</i>	<i>}</i>	Tenu- <i>ium</i> Crin- <i>ium</i> Tenu- <i>ium</i> Vest- <i>ium</i> Tenu- <i>ium</i> Collár- <i>ium</i>

<i>Sing.</i>	<i>Dativ.</i>	<i>Plur.</i>
<i>asc.</i> Tenu- <i>i</i> Crin- <i>i</i> <i>em.</i> Tenu- <i>i</i> Vest- <i>i</i> <i>eut.</i> Tenu- <i>i</i> Collár- <i>i</i>	<i>}</i>	Tenu- <i>ibus</i> Crin- <i>ibus</i> . Tenu- <i>ibus</i> Vest- <i>ibus</i> . Tenu- <i>ibus</i> Collár- <i>ibus</i> .

<i>Sing.</i>	<i>Accusat.</i>	<i>Plur.</i>
<i>asc.</i> Tenu- <i>em</i> Crin- <i>em</i> <i>em.</i> Tenu- <i>em</i> Vest- <i>em</i> <i>eut.</i> Tenu- <i>e</i> Collár- <i>e</i>	<i>}</i>	Tenu- <i>es</i> Crin- <i>es</i> . Tenu- <i>es</i> Vest- <i>es</i> . Tenu- <i>ia</i> Collár- <i>ia</i> .

<i>Sing.</i>	<i>Ablativ.</i>	<i>Plur.</i>
<i>asc.</i> Tenu- <i>i</i> Crin- <i>e</i> <i>em.</i> Tenu- <i>i</i> Vest- <i>e</i> <i>eut.</i> Tenu- <i>i</i> Collár- <i>i</i>	<i>}</i>	Tenu- <i>ibus</i> Crin- <i>ibus</i> . Tenu- <i>ibus</i> Vest- <i>ibus</i> . Tenu- <i>ibus</i> Collár- <i>ibus</i> .

30. Tot welke Vallbuyginghe behooren de Dynaamv. van eene Eindiging?
 Ad quam Declinationem pertinent Adnomina unius Terminationis?
 Oock tot de derde; maer in de Afneemer van 't Eenvoudighe Getall ne-
 Etiam ad tertiam; sed in Ablativo Singularis Numeri fufci-
 menfe aen (vveynigh uytgefondert)
 piunt (paucis exceptis) een i, als
 ut

<i>Sing.</i>	<i>Nominat.</i>	<i>Plur.</i>
<i>asc.</i> Feli- <i>x</i> Fili- <i>us</i> <i>em.</i> Feli- <i>x</i> Fili- <i>a</i> <i>eut.</i> Feli- <i>x</i> Temp- <i>us</i>	<i>}</i>	Felic- <i>es</i> Fili- <i>ii</i> Felic- <i>es</i> Fili- <i>a</i> Felic- <i>ia</i> Temp- <i>or-a</i> .

<i>Singul.</i>	<i>Vocat.</i>	<i>Plur.</i>
<i>asc.</i> Feli- <i>x</i> Fil- <i>i</i> <i>em.</i> Feli- <i>x</i> Fili- <i>a</i> <i>eut.</i> Feli- <i>x</i> Temp- <i>us</i>	<i>}</i>	Felic- <i>es</i> Fili- <i>ii</i> Felic- <i>es</i> Fili- <i>a</i> Felic- <i>ia</i> Temp- <i>or-a</i>

2

Sing

<i>Sing.</i>	<i>Genit.</i>	<i>Plur.</i>
<i>masc.</i> Felic- <i>is</i> Fili- <i>i</i>	}	Felic- <i>ium</i> Fili- <i>orum</i> .
<i>fem.</i> Felic- <i>is</i> Fili- <i>a</i>		Felic- <i>ium</i> Fili- <i>arum</i> .
<i>neut.</i> Felic- <i>is</i> Tempor- <i>is</i>		Felic- <i>ium</i> Tempor- <i>um</i> .

<i>Sing.</i>	<i>Dativ.</i>	<i>Plur.</i>
<i>masc.</i> Felic- <i>i</i> Fili- <i>o</i>	}	Felic- <i>ibus</i> Fili- <i>is</i> .
<i>fem.</i> Felic- <i>i</i> Fili- <i>a</i>		Felic- <i>ibus</i> Fili- <i>abus</i> .
<i>neut.</i> Felic- <i>i</i> Tempor- <i>i</i>		Felic- <i>ibus</i> Tempor- <i>ibus</i> .

<i>Sing.</i>	<i>Accusat.</i>	<i>Plur.</i>
<i>masc.</i> Felic- <i>em</i> Fili- <i>um</i>	}	Felic- <i>es</i> Fili- <i>os</i>
<i>fem.</i> Felic- <i>em</i> Fili- <i>am</i>		Felic- <i>es</i> Fili- <i>as</i> .
<i>neut.</i> Feli- <i>x</i> Temp- <i>us</i>		Felic- <i>ia</i> Tempor- <i>a</i> .

<i>Sing.</i>	<i>Ablat.</i>	<i>Plur.</i>
<i>masc.</i> Felic- <i>e, i</i> Fili- <i>o</i>	}	Felic- <i>ibus</i> Fili- <i>is</i>
<i>fem.</i> Felic- <i>e, i</i> Fili- <i>a</i>		Felic- <i>ibus</i> Fili- <i>abus</i> .
<i>neut.</i> Felic- <i>e, i</i> Tempor- <i>e</i>		Felic- <i>ibus</i> Tempor- <i>ibus</i> .

31. Toont my oock een monster van eene Vallbuys. door alle **Crappon**
 Of inde n.lli eilam paradigma Declinationis. per omnes Grados,
 Geballen en Geslachten.
 Casus & Genera.

<i>Sing.</i>	<i>Nominat.</i>	<i>Plur.</i>
<i>m.</i> Clar- <i>us, ior, issimus</i> rivus	}	Clar- <i>i, iores, issimi</i> rivi.
<i>f.</i> Clar- <i>a, ior, issima</i> aqua		Clar- <i>a, iores, issima</i> aqvæ.
<i>n.</i> Clar- <i>um, ius, issimum</i> vinum		Clar- <i>a, iora, issima</i> vina.

<i>Sing.</i>	<i>Vocativ.</i>	<i>Plur.</i>
<i>masc.</i> Clar- <i>e, ior, issime</i> rive	}	Clar- <i>i, iores, issimi</i> rivi.
<i>fem.</i> Clar- <i>a, ior, issima</i> aqua		Clar- <i>a, iores, issima</i> aqvæ.
<i>neut.</i> Clar- <i>um, ius, issimum</i> vinum		Clar- <i>a, iora, issima</i> vina.

<i>Singul.</i>	<i>Genit.</i>	<i>Plur.</i>
<i>masc.</i> Clar- <i>i, ioris, issimi</i> rivi	}	Clar- <i>orum, iorum, issimorum</i> rivorum.
<i>fem.</i> Clar- <i>a, ioris, issima</i> aqvæ		Clar- <i>arum, iorum, issimarum</i> aquarum.
<i>neut.</i> Clar- <i>i, ioris, issimi</i> vini		Clar- <i>um, iorum, issimorum</i> vinorum.

Singul.	Dativ.	Plur.
asc. Clar-o. iori, <i>issimo</i> rivo	}	Clar-is, ioribus, <i>issimis</i> rivis.
m. Clar-a. iori, <i>issima</i> aqva		Clar-us, ioribus, <i>issimis</i> aquis.
ut. Clar-o, iori, <i>issimo</i> vino		Clar-is, ioribus, <i>issimis</i> vinis.

Singul.	Accusat.	Plur.
asc. Cla-am, iorem, <i>issimum</i> rivum	}	Clar-os, iores, <i>issimos</i> rivos.
m. Clar-am, iorem, <i>issimam</i> aqvam		Clar-as, iores, <i>issimas</i> aquas.
ut. Clar-um, ius, <i>issimum</i> vinum		Clar-a, iora, <i>issima</i> vina.

Singul.	Ablat.	Plural.
asc. Clar-o, iore, i, <i>issimo</i> rivo	}	Clar-is, ioribus, <i>issimis</i> rivis
m. Clar-a iore, i, <i>issima</i> aqva		Clar-us, ioribus, <i>issimis</i> aquis
ut. Clar-o, iore, i, <i>issimo</i> vino		Clar-is, ioribus, <i>issimis</i> vinis.

V. het Vyfde hooft stück

Quintum Caput

Van den Dornaam woorden.
De Pronominibus?

32. Wat is een Voornaam woord?
Quid est Pronomen?

Een voorredeken sonder een Naamwoord een zaak beïndende / hoedaentighe zijn
Vocula sine Nomine rem denotans, quales sunt
alle deghenen, welke in t vierde Hooft-stück van t Dornaam begrepen zijn.
omnes illa, quæ in quarto Capite Vestibuli comprehensæ sunt.

33. Hoe wordense door haere Gevalen gebooghent?
Quomodo per Casus suos declinantur?

Nom. Wie.	Qvis?	}	Wat	Quid?
Voc. <u> </u>			Wie	Cujus?
Gen. Wiens.	Cujus?		Aen wien	Cui?
Dat. Aen wien	Cui?		Wat	Qui?
Acc. Wien.	Quem?		met Wat	Quem?
Ablat. Met wien,	cum Quo?			

Ha

Het meervoudigh Getal ontbreekt. Plurali caret.

Singul.

Plural.

34. Nom. Ben ick het / Summe Ego
 Gen. een deel van *mp.* pars Meit
 Dat. Geeft mijn / Da Mihi!
 Acc. Siet *mp.* / vide Me!
 Abl. Komt met *mp.* / veni Mecum!

Sijn *mp.* Summus Nos
 een Deel van ons / pars Nostrî. Am
 Geeft ons / date Nobis
 Siet ons / videte Nos
 Komt met ons / venite Nobis, cum

Singul.

Plural.

35. Nam. Du (gp.) Tu.
 Voc. Du (gp.) Tu.
 Gen. Een deel van *u.* Pars Tui.
 Dat. Ik geeve U. Do Tibi.
 Accus. Ik sie U. Video Te
 Ablat. Ik gae met U. Eo Tecum.

Gp / (gp l.) Vos
 Gp / (gp l.) Vos
 Een deel van. *u. l.* Pars Vestrî, um.
 Wy geeven *u. l.* Damus Vobis
 Wy sien *u. l.* Videmus Vos
 Wy gaen m. *u. l.* Imus vobis cum.

Singul.

Plural.

Nominativo & Vocativo caret.

36. Gen. Een deel van Sigh Pars Sui.
 Dat. Hy vleyt Sigh Blanditur Sibi.
 Accus. Hy bemint Sigh Amat Se.
 Ablat. Hy denkt by Sigh Cogitat Secum.

Een deel van haar Pars fui.
 Sy vleyen haar Blandiuntur sibi.
 Sy beminnen haar Amant se.
 Sy denken by haar Cogitant fecum.

Singul.

Plural.

De welk. dewelke, het w.

De welken.

37. Nom. Qui, quæ, quod.
 Gen. Cujus.
 Dat. Cui.
 Acc. Quem, quam, quod.
 Abl. Quo, quâ, quô.

Qui, quæ, quæ.
 Quorum, quarum, quorum,
 Quibus.
 Quos, quas, quæ.
 Quibus.

Singul.

Plural.

38. Die, die, dat.

Die, dese.

- Nom. Hic, hæc, hoc.
 Gen. Hujus.
 Dat. Huic.
 Acc. Hunc, hanc, hoc.
 Abl. Hôc, hæc, hôt.

Hi, hæc, hæc.
 Horum, harum, horum.
 His.
 Hos, has, hæc.
 His.

39. Hy,

Die

Plural.

Nom. Is.   ea.   id.
 Gen. Ejus.
 Dat. Ei.
 Acc. Eum, eam, id.
 Ablat. Eô, eâ, eô.

Ii,   eâ,   ea.
 Eorum, earum, eorum.
 Eis,   vel iis.
 Eos.   eas.   ea
 Eis   vel   iis.

Singul.

Gene.

40. Nom. Ille, illa, illud.
 Gen. Illius.
 Dat. Illi,
 Acc. Illum, illam, illud.
 Abl. Illô, illâ, illô.

Plural.

De ghenen.

Illi,   illâ,   illa.
 Illorum, illarum, illorum;
 Illis.
 Illos,   illas,   illa.
 Illis.

[Similiter declinantur. Iste, ista, istud, & Ipse,
 ipsa, ipsum: nempe Gen. Istius, Ipstus &c. Cujas,
 Nostras, Vestras, sequuntur tertiam Declinationem.]

VI. het Seste hooft-stuk

Sextum Caput

Dan het Werck woort.

De Verbo

41. Hoe noemt men de Woorden van 't vijfde Hooft-stuk des Portaels?

Quomodo vocantur Vocabula quinti Capituli Vestibuli?

Werkwoorden / waermede verhaalt wort pers / datter geschiet is?
 Verba, quibus recensetur aliquid gestum.

42. Op hoeveel manieren verandert men de Werkwoorden?

Quot modis variantur Verba?

Op seven Manieren. Septem Modis,

43. Hoe ten eersten?

Quomodo Primò?

Door de Beteekeninge: hoe se beteekenen pers te Sijn/

Per Significationem: prout significant aliquid Esse,

te Doen / ofte te Liden / alst

Agere, aut Pati, ut:

Vocht sijn: Humere, id est, humidum esse.

Vocht maaken: Humectare, id est, humidum facere,

Vocht worden Humescere, id est, humidum fieri.

Ende aldus wert een Werkwoord genaemt ofte
 Et sic Verbum dicitur vel
 Zelfwiesend / ofte Werkend / ofte Lydend.
 Substantivum, vel Activum, vel Passivum.]

44. Ten tweeden verandert men het Werkw. door drie personen / als:
 Secundò variatur. Verbum per tres Personas, ut:
 Ik bevochtige, Gy bevochtigt, Hy bevochtigt.
 Ego humecto, Tu humectas, Ille humectat.

[En aldus segmen dat een Werkw. is van de eerste persoon /
 Et sic dicitur, quòd Verbum sit primæ personæ,
 ofte van de tweede / ofte van de derde.
 vel pers. secundæ, vel pers. tertie.]

45. Ten derden door het enkel / en meervoud getal / als:
 Tertio per singularem, & pluralem Numerum, ut:
 Ik bevochtige: Wy bevochtigen.
 Ego humecto: Nos humectamus.

[En aldus is het Werkw. van enkel / ofte meerder getal.
 Et sic est Verbum singulære, vel plurale.]

46. Ten vierden / door ses tijden / te weten:
 Quarto, per sex Tempora, nempe:

1. De Tegenwoordige tijt: Præsens tempus:	Nu Nunc	Bevochtige ik. Humecto.
2. De Vergaande tijt: Præteritum tempus:	Doen Tunc	Bevochtigde ik. Humectabam.
3. De Verledene tijt: Præteritum tempus:	Terskont Jam	Heb ik bevochtigt. Humectavi.
4. De Voor verledene: Ante præteritum:	Overlang Jam tum	Hadde ik bevochtigt. Humectaveram.
5. De Toekomendes: Futurum:	Daar naa Postea	Sal ik bevochtigen. Humectabo.
6. Toekomend verledenes: Futuro-præteritum:	Als Cum	Ik sal bevochtigt hebben. Humectavero.

(En aldus is het Werkw. ofte des Tegenwoordigen tijds / ofte
 Et sic Verbum est, aut Praesentis temporis, aut
 des Vergaanden, ofte des Verledenen, ofte des Doorduerledenen/
 Praeteritis, aut Praeteriti, aut Ante praeteriti,
 ofte des Toekomenden, ofte des Toekomend-Verledenen,
 aut Futuri, aut Futuro-Praeteriti,

47. Ten Vifden bevaendert men het Werkw. door vier Wijsen.
 Quinto variatur Verbum per quatuor Modos.]

1. Door de Onbepaalde Wijsen: Per Infinitivum modum:	Bevochtigen. Humectare.
2. Door de Gebiedende wijsen: Ter Imperativum modum:	Bevochtigt gy. Humecta tu.
3. Door de Aanwiffende wijsen: Per Indicativum modum:	Ik bevochtige. Ego Humecto.
4. Door de Aanhechtende wijsen: Per Subjunctivum (Conjunctivum):	Soo Ik bevochtige. Si Humectem.

(En aldus is het Werkw. ofte der Onbepaalde wijsen ofte
 Et sic Verbum est, aut Infinitivi modi, aut
 der Gebiedende, ofte der Aanwiffende, ofte der Aanhechtende.
 Imperativi, aut Indicativi, aut Subjunctivi.)

48. Ten Seften geschiedt de Veranderinge des Werkwoorts door
 Sexto fit Variatio Verbi per
 twee Gedaanten; de Werkende / ende Liidende / als:
 duas Formas; Activam, & Passivam, ut:
 De Regen Bevochtigt de aarde. De aarde w. bevochtigt van de regen.
 Pluvia Humectat terram. Terra Humectatur a pluvia

(Ende aldus is een Werkw. der eerften ofte der tweeden Gedaante.
 Et hoc modo Verbum est prima vel secunda Formae.)

49. Ten Seventen door vier 't Samen hoegingen.

Septimo per quatuor Conjugationes.

(Ende aldus is het Werkw. der Eerste, 2, 3, ofte 4. 't Samenhoeginge.
 Et sic Verbum est Prima 2, 3, vel 4. conjugationes.)

50. Waer uyt kan men onderkennen, tot welke 't Saemenvoeginge elck Werkwoord behoort.
 Unde pteft dignosci, ad quam Conjugationem quodque Verbum pertinet.
 Upt de Onbepaelde w., dewelcke het merck is van elcke 't Saemenvoeginge. *Wan*
 Ex Infinitivo, qui character est cuiusque Conjugationis. *Nam*
 welcker Woorden Onbepaelde wisse uytgaet
 quorum Verborum Infinitivus definit

in in	een	äre	ofte vel	äri	die zijn easunt	der Eersten	't Saemenvoeginge Conjugationis.
	een lang	äre	ofte vel	äri		Primæ	
	Longum					der Tweeden	
	een Kort	ere	ofte vel	i		Secundæ	
	Breve					der Derden	
	een	ire	ofte vel	iri		Tertiæ	
						der Vierden	
						Quartæ	

51. Hoe veelderley is de Onbepaelde wisse van elck Latijnsch Werkwoord?
 Quotuplex est Infinitivus modus cuiusque Latini Verbi?

Driederley, naemlijck: Triplex, nimirum:	des Tegenw. tijts / als:	Bevochtigen Humeet-are. Bevochtigt hebben. Humeet-avisse. Bevochtigt sullē. worde. Humeet-atum ire.
	Præsentis temporis, ut:	
	Des Verledenen tijts / als:	
	Præteriti temporis, ut:	
	Des toekomende tijts / als:	
	Futuri temporis, ut:	

[De welke drie tijden om dat men se nootfaek weten moet, soo worden
 Quæ tria tempora cum summopere necesse sit sciri, ideo
 by elk Werkwoord in 't Woordenboekken ofte de Spreukwijser bygeset:
 singulis Verbis in Dictionariolo sive Indice apponuntur:

- (1) De Tegenwoordige tijt van de Onbepaelde wisse, (2) de Verleden tijt, van de
 Præsens tempus Infinitivi Modi, Præteritum temp. 1.
 Aenwijfende w., en (3) het Keerwoord, als: Bevochtigen, ik hebb bevochtigt,
 dicativi modi, & Supinum, ut: Humeet-are, humeet-avi,
 om te bevochtigen.
 Humeet-atum.

52. Welk Werkwoord moet ik eerst leeren te Samenvoegen?
 Quod nam Verbum debeo primum discere Conjugare?

Het woord Zijn / om dat het selfde 't eerste is onder de Werkw., en sijn 't Samenvoeginge
 Verbum Esse, eo quod id primum sit inter Verba, ejusque Conjugatio
 de sleutel is der overige vier 't Samenvoegingen
 clavis est reliquarum quatuor Conjugationum.

53. Hoe moet ik seggen op de Onbepaelde Wijse?
 Quomodo mihi dicendum est (1) Infinitivè?

Gysult Zijn / Weesen: Gysulder Gemeest sijn: Gysult moeten Worden.
 Tu debes Esse: Tu debébas Fuisset: Tu debébis Fore.

54. Hoe sal ik zeggen (2) op de Gebiedende wyse?
Quomodo dicam Imperativè?

Gy Weest / Sult weesen: u. l. Zijt / Sult weesen: Sy sullen weesen.
 Tu Es vel, Esto: Vos Estè, Estòte: Iki Sunto.

55. Hoe moet ik zeggen (3) op de Aenwysende wyse in de Tegenwoordige tijt?
Quomodo debeo dicere Indicativè in Præsenti tempore?

Singul.

Plural.

Ben/ gy zijt/ hy is: 3 Wy Zijn/ gy Zijt. sy zijn.
 Tu es: Tu es: Iki est: Nos Sumus, vos estis, Iki sunt.

56. Hoe in de Toekomende tijt Aenwijslick? *Quomodo in Futuro tempore Indicativè?*

Singul.

Plural.

sal sijn &c. Ero, eris, erit: 3 Erimus, eritis, erunt.

57. Hoe inde vergaende tijt? *Quomodo in Prætereunte tempore.*

Singul.

Plural.

was &c. Eram, eras, erat: 3 Erâmus, erâtis, erant.

58. Hoe in de Verledene tijt? *Quomodo in Præterito tempore?*

Singul.

Plural.

ken geweest: Fui, fuisti, fuit: 3 Fuimus, fuistis, fuér-unt, e.

59. Hoe in de Voor verledene tijt? *Quomodo in Antepæterito tempore?*

Singul.

Plural.

was geweest: Fueram, fueras, fuerat: 3 Fueramus, fuerâtis, fuerant.

Hoe segt gy Aenhechtelijk in de Tegenw. tijt? *Qu. dicis [4] Subjunctivè in Præsenti t.?*

Hy segt dat

Dicit quòd

Singul.

Plural.

ben: Sim, sis, sit: 3 Simus, sitis, sint.

Hoe moet gy seggen in de Vergaende t.? *Quomodo debes dicere in Prætereunte t.?*

Hy seide dat

Dicébat quòd

Singul.

Plural.

was: Effem, effes, effet: 3 Effémus, effétis, essent.

Hoe sult gy seggen in de Verledene tijt? *Quomodo dices in Præterito?*

Hy heeft geseidt dat

Dixit quòd

Singular.

Plural.

ken geweest: Fuerim, fueris, fuerit: 3 Fuerimus, fueritis, fuerint.

63. Hoe zegt gy in de Voorverledene tijd? *Quomodo dicis in Ante-præterito?*
 Hy hadde geséid: dat *Dixerat quod*

Singul. *Plural.*
 Ik was geweest: Euissem, fuisset, fuisset: } Fuissémus, fuissetis, fuissent.

64. Hoe zegt gy in de Toekomend-verlede t. ? *Quomodo dicis in Futuro-præterito?*

hy sal seggen / als *Diceret, cum*
Singul. *Plural.*
 Ik sal sijn: Eueró, fueris, fuerit: } Ferimus, fueritis, fuerint.

65. Hoeveel sijnder hier Deelneemende W. (dat is gemaekte Toenaamen uit het Werkw.)?
Quot sunt hic Participia (id est facta Adnomina ex Verbo.)

het Tegenwoordige *Stude / Weesende / die (de welke, het welk) is.*
præsens Partic. *Ens, entis Gen. qui (quæ. quod) est.*
 Dus: het Toekomende, *Sullende weeren / die (de welke, het welk) sal sijn.*
Futurum. *Futur-us, a, um, qui (quæ. quod) erit.*

66. Hoe eindigen de Werkwoorden der vier T' samen voegingen?
Quomodo terminantur Verba quatuor Conjugationum?

Siet het in de volgende Doorbeelden:
Vide sis in sequentibus Typis.

DE VOORBEELD der ersten Gedaente / te 'werten der Werkende.
TYPUS *primæ Formæ,* *nempe* *Activæ.*

67. Leest en segt op de Onbepaalde wijze? *Lege & dic Infinitivè?*

Beminnen, bemint hebben: 1. Am-äre - avisse - atum ire.
 Leeren, onderwijzen: 2. Doc-ere - uisse - tum ire.
 Liscen, gel. hebben. 3. Leg-ere - isse - atum ire.
 Heeren, behoort. 4. Aud-ire - ivisse - itum ire.

68. Op de Gebiadede wijze? II. Imperativè.

Singul. *Plural.*
 Bemint, gy sult bem. 1. a. vel äro, ato: } äte, vel aäte, anto.
 Onvernijst, gy sult o. 2. ä. vel, éto, éro: } éte, vel etóre, ento.
 Leest, gy sult l. 3. e, vel ito, ero: } ire, vel itóre, un'o.
 Hoort, gy sult h. 4. i, vel ito, igo: } ite, vel itóre, iunto.

69. Op de Aankijfende, vv. in Teg. tijt? III. Indicative in Præfenti?

Singular.

Plural.

beminne, gy bem.
 onderwijfe.
 leeſe, gy l.
 hoore.

1. o,	as,	at:	}	amus,	atis,	ant.
2. eo,	es,	et:		emus,	etis,	ent.
3. o,	is,	it:		imus,	itis,	unt.
4. io,	is,	it:		imus,	itis,	iunt.

70. In de Toekom. tijt?

In Futuro tempore?

Singular.

Plural.

ſal beminnen.
 ſal onderw.
 ſal leeſen.
 ſal hooren.

1. ábo,	ábis,	ábit:	}	abimus,	abitis,	abunt.
2. ébo,	ébis,	ébit:		ebimus,	ebitis,	ébunt.
3. am,	es,	et:		emus,	etis,	ent.
4. iam,	ies,	ier:		iemus,	iētis,	ient.

71. In de Vergaande tijt?

In Præterente tempore?

Singular.

Plural.

beminde.
 leerde.
 laaſe.
 hoorde.

1. áham,	ábas,	ábat:	}	ahamus,	ahátis,	ahant.
2. éham,	ébaſ,	ébat:		ehamus,	ehátis,	ébant.
3. éham,	ébaſ,	ébat:		ehamus,	ehátis,	ebant.
4. iéham,	iebaſ,	iebat:		iehamus,	iebátis,	iebant.

72. In de Verledene tijt?

In Præterito tempore.

Singular.

Plural.]

k hebbe bem.
 k hebbe ond.
 k hebbe gel.
 k hebbe geh.

1. ávi,	avifti,	vit:	}	avimus,	aviftis,	avérunt, e.
2. ui,	uiſti,	uits:		uimus,	uiſtis,	uér-unt, e.
3. i,	iſti,	it:		imus,	iſtis,	ér-unt, e.
4. ivi,	ivifti,	ivit:		ivimus,	iviftis,	ivér-unt, e.

73. In de Voorverledene tijt?

In Ante præterito tempore?

Singular.

Plural.

k hadde bem.
 k hadde ond.
 k hadde gel.
 hadde geh.

1. aver-am,	as,	átis:	}	-aver-amus,	átis,	ant.
2. uer-am,	as,	at:		-uer-amas,	átis,	ant.
3. er-am,	as,	at:		-er-amus,	átis,	ant.
4. iver-am,	as,	at:		-iver-amus,	átis,	ant.

74. Op de Aanb. wijze in de Tegenw. tijt? IV. Subjunctive Præfenti?

Seght

Hy Seght dat

Dicit quòd

Singul.

Plural.

Ik beminne.	1. Am-em,	es,	et:
Ik onderw.	2. Doc-eam,	eas,	eat:
Ik lese.	3. Leg-am,	as,	at:
Ik hoore.	4. Aud-iam,	ias,	iat:

am-émus,	étis,	ent.
doc-eámus,	eátis,	eant.
leg-ámus,	átis,	ant.
aud-iamus,	iatís,	iant.

75. Hoe in de Vergaande tijt?

Quomodo in Prætereunte tempore?

Hy seyde dat

Dicébat quòd

Singul.

Plural.

Ik beminde.	1. árem,	áres,	áret.
Ik onderw.	2. érem,	éres,	éret:
Ik laafe.	3. erem,	eres,	eret:
Ik hoorde.	4. írem,	íres,	íret:

arémus,	arétis,	arent.
erémus,	erétis,	erent.
erémus,	erétis,	erent.
irémus,	irétis,	irent.

76. Hoe in de Verledene tijt?

Quomodo in Præterito tempore?

Hy heeft geſeïdt dat

Dixit quòd

Singul.

Plural.

Ik hebbe bem.	1. aver-im,	is,	it:
Ik hebbe ond.	2. uer-im,	is,	it:
Ik hebbe gel.	3. er-im,	is,	it:
Ik hebbe geh.	4. iver-im,	is,	it:

aver-imus,	itis,	int.
uer-imus,	itis,	int.
er-imus,	itis,	int.
iver-imus,	itis,	int.

77. Hoe In de Voor verledene tijt?

Quomodo In ante præterito tempore?

Hy hadde geſeydt dat

Dixerat quòd

Singul.

Plural.

Ik bem. hadde.	1. avifs-em,	es,	et:
Ik ond. hadde.	2. uifs-em,	es,	et:
Ik gel. hadde.	3. ifs-em,	es,	et:
Ik geh. hadde.	4. ivifs-em,	es,	et:

avifs-émus,	étis,	ent.
uifs-émus,	étis,	ent.
ifs-émus,	étis,	ent.
ivifs-émus,	étis,	ent.

78. Hoe In de Toekomend-verledene tijt?

Quomodo In Futuro-præterito?

Hy ſal ſeggen als,

Dicet, ſi

Singul.

Plur.

Ik ſal bem.	1. aver-o,	is,	it:
Ik ſal ond.	2. uer-o,	is,	it:
Ik ſal leſ.	3. er-o,	is,	it:
Ik ſal hoor.	4. iver-o,	is,	it:

aver-ímus,	ítis,	ínt.
uer-ímus,	ítis,	ínt.
er-ímus,	ítis,	ínt.
iver-ímus,	ítis,	ínt.

Welk is de Werknaam des Tegenw. tijds?

Quod est Participium Praesentis t.

Singul.

innende. 1. Am-ans antis.
 derwijffende. 2. Doc-ens, entis.
 sende. 3. Leg-ens, entis.
 rende. 4. Aud-iens, ientis.

}

Plur.

Am-antes, antia.
 Doc-entes, entia.
 Leg-entes, entia.
 Aud-ientes, ientia.

Welk is de Wercknaem des Toekom. tijds?

Quod participium Futuri temporis.

ende bem. 1. Am-atur-us, a, um.
 ende ond. 2. Doc-tur-us, a, um.
 ende leef. 3. Lec-tur-us, a, um.
 ende hoor. 4. Aud-itur-us, a, um.

Amatúr- i, æ, a.
 Doctúr- i, æ, a.
 Lectúr- i, æ, a.
 Auditúr- i, æ, a.

Het Doozbeeld der T samen voegingen in de tweede Gedaante.
 TYPUS Conjugationum in secunda Forma.

80. Hoe segt gy op de Onbepaalde wijze?

Quomodo dicis (1) Infinitivè?

int worden: 1. Am-ári árum esse
 derwefen w. 2. Doc-éri rum esse
 lesen w. 3. Le-gi, árum esse
 hoort w. 4. Aud-iri rum esse

árum iri.
 rum iri.
 árum iri.
 rum iri.

81. Hoe op de Gebiedende wijze?

Quomodo (2) Imperativè?

rt bemint. 1. áre, vel átor, átor.
 rt onderw. 2. ére, vel étor, étor.
 rt gelefen. 2 ere, vel itor, itor.
 rt behoort. 4. íre, vel ítor, ítor.

}

amini, antor.
 emini, entor.
 imini, untor.
 imini, iuntor.

Hoe op de Aenwijffende wijze in den Tegenw.?

Quomodo (3) indicativè in Præsentis t.?

Singul.

worde bem. 1. or, ár-is, e, átur:
 worde ond. 2. eor, ér-is, e, étur:
 worde gel. 3. or, er-is, e, itur:
 worde geh. 4. ior, ír-is, e, ítur:

}

Plural.

ámur, amini, antur.
 émur, emini, entur.
 imur, imini, untur.
 ímur, imini, iuntur.

83. Hoe in de Toekomende tijt?

Quomodo in Futúro temporis?

Singul.

sal bem. w. 1 ábor, aber-is, e, abitur:
 f. ond. w. 2. ébor, eber-is, e, ebitur:
 f. gel. w. 3. ar, ér-is, e, étur:
 f. geh. w. 4. iar, íer-is, e, iétur:

}

Plural.

abimur, abimini, abuntur.
 ebimur, ebimini, ebuntur.
 émur, emini, entur.
 iémur, iemini, ientur.

84. Hoe

84. In de Vergaande tijd?

In Prætereunte tempore?

Singular.

Plural.

Ik wierde bem.
Ik wierde ond.
Ik wierde gel.
Ik wierde geh.

1. ábar, abár-is, e, abátur;	}	abámur, abamini, abantu
2. ébar, ebár-is, e, ebátur;		ebánur, ebamini, ebantu
3. ébar, ebár-is, e, ebátur;		ebámur, ebamini, ebantu
4. iebar, iebár-is, e, iebátur;		iebamur, iebamini, iebantu

85. In de Verledene tijd?

In Præterito tempore?

Singular.

Plural.

Ik ben bem. geweest.
Ik ben ond. gew.
Ik ben gel. gew.
Ik ben geh. gew.

1. átus sum, es, est;	}	áti sumus, estis, sunt.
2. étus sum, es, est;		éti sumus, estis, sunt.
3. étus fui, fuisti, fuit.		éti fuimus, fuistis, fuerunt.
4. ítus fui, fuisti, fuit;		íti fuimus, fuistis, fuerunt.

86. In de Voor verledene tijd?

In Antio præterito tempore?

Singular.

Plural.

Ik was bem. gew.
Ik was ond. geweest.
Ik was gel. geweest.
Ik was geh. geweest.

1. átus eram, eras, eras;	}	áti erámus, erátis, erant.
2. étus eram, eras, eras;		éti erámus, erátis, erant.
3. étus fuer-am, as, at;		éti fuer-ámus, atis, ant.
4. ítus fuer-am, as, at;		íti fuer-ámus, atis, ant.

87. Aanhechende inde Tegenw. tijd? IV.

Subjunctivé in præsenti tempore.

Hy seght, dat Dicn, quod

Singular.

Plural.

Ik word bemint.
Ik word onderw.
Ik word gelesen.
Ik word gehoord.

1. er, éris, e, etur;	}	-émur, emini, eantur.
2. ear, eáris, e, eatur;		-eámur, eamini, aantur.
3. ar, áris, e, áur;		-ámur, amini, eantur.
4. iar, iáris, e, iáur;		-iámur, iamini, iantur.

88. In de Vergaande tijd?

{ In Prætereunte tempore?

Hy seyde dat

Dicébat quod

Singular.

Plural.

Ik wierde bem.
Ik wierde ond.
Ik wierde gel.
Ik wierde geh.

1. árer, aréris, e, arétur;	}	-arémur, aremini, arentur.
2. érer, eréris, e, erétur;		-erémur, eremini, erentur.
3. erer, eréris, e, erétur;		-erémur, eremini, erentur.
4. írer, iéris, e, iretur;		-irémur, iremini, irentur.

89. In de Verledene tijd

In Præterito tempore?

Hy heeft geſeyd dat

Dixit quod

Singular.

Plural.

en bem. geweest.
en Ond. geweest.
en gel. geweest.
en geh. geweest.

1. Eus sim, ſis, ſit
2. Eus ſim, ſis, ſitis
3. Eus fuer-im, is, itis
4. Eus fuer-im, is, itis

- Eri ſimus, ſitis, ſint.
 Eri ſimus, ſitis, ſint.
 Eri fuer-imus, itis, int.
 Eri fuer-imus, itis, int.

90. In de Voor verledene tijd

In Ante præterito tempore?

Hy hadde geſeyd dat

Dixerat quod

Singular.

Plural.

as bem. geweest.
as ond. geweest.
as gel. geweest.
as geh. geweest.

1. Eus eſſem, eſſas, eſſet
2. Eus eſſem, eſſes, eſſet
3. Eus fuiſſ-em, eis, eris
4. Eus fuiſſ-em, eis, eris

- Eri eſſemus, eſſetis, eſſent.
 Eri eſſemus, eſſentis, eſſent.
 Eri fuiſſ-emus, eris, erant.
 Eri fuiſſ-emus, eris, erant.

91. In de Naa toekomstende tijd

In Poſt futuro tempore?

Hy ſal ſeggen, ſoo

Dicet, cum

Singular.

Plural.

m. ſal w.
d. ſal w.
l. ſal w.
b. ſal w.

1. Eus ero, eris, erit
2. Eus ero, eris, erit
3. Eus fuer-o, is, itis
4. Eus fuer-o, is, itis

- Eri orimus, eritis, erint.
 Eri orimus, eritis, erint.
 Eri fuer-imus, itis, int.
 Eri fuer-imus, itis, int.

92. Werknaamen de Verledenen tijds.

Participia Præteriti temporis.

Singular.

Plural.

eminde.
Onderweſene.
geleſene.
gehoorde.

1. Am-æus, a, um.
2. Doctus, a, um.
3. Lec-tus, a, um.
4. Audi-tus, a, um.

- Am-æ-i, æ, æ.
 Doct-i, æ, æ.
 Lect-i, æ, æ.
 Audit-i, æ, æ.

Werknaamen van de Toekom. tijd.

P. Adnomina Verbalia Futuri.

Singular.

Plural.

ende bemint w.
ende Onderw. w.
ende geleſen w.
ende gehoort w.

1. Amand-us, a, um.
2. Docend-us, a, um.
3. Legend-us, a, um.
4. Audiend-us, a, um.

- Amand-i, æ, æ.
 Docend-i, æ, æ.
 Legend-i, æ, æ.
 Audiend-i, æ, æ.

93. In welke Gedaante verandert men de Werkwoorden?
In qua Forma conjugantur Verba

Sommige tw. verandert in beiden Gedaanten als: Ik bemín, gy bemínt,
Qvædam conjugantur in utraque Forma ut: Amo. amas.
hy bemínt &c. ik W. bemínt, gy W. bemínt &c.
amat &c. Amor. amáru, amátur, &c.

Ende beduiden in de eerste Gedaante Werklijk, in de tweede Lydenlijk;
Significantqve in prima Forma Actíve, in secunda Passíve;

94. Sommighe tw. verandert alleen in de eerste Gedaante / als:
Qvædam conjugantur tantum in prima Forma, ut:
Ik staec, gy staet hy staet &c. ende tw. genaamt Ontslaegene Werkw.
sto, stas, stat &c. vocanturque Absoluta Verba
(gemeynlick Geenderleye.)
(vulgò Neutra.)

95. Sommige maar in de tweede Gedaante / als: Ik bidde, gy biddet;
Qvædam tantum in secunda Forma, ut: Precor, precaris.
hy bidt, &c. en tw. genaamt Afleggende.
precatur &c. vocanturque Deponentia.

96. Wat behoort ik voor uyt te weten om elk Latijnsch Werkw. te buigen?
Quid oportet me præscire ad quod vis Latinum Verbum conjugandum?

De drievuldige Onbepaalde wijsse, dewelke ook in het Woord-boek
Trinum Infinitivum modum, qui & in Dictionario
by elk Werkwoort gesett worden.
cuius Verbo apponuntur.

97. Want van de Tegenw. tijt der Onbepaalden wijsse
Nam à Præsenti tempore Infinitivi modi
Doejen alle tijden tot de Verledene: en van de Verledene tijt der Onbepaalden
fluunt omnia tempora usque ad Præteritum; & à Præterito temp. Infinitivi modi
alle, tot de Nae toekomende:
omnia, usque ad Post-futurum.

98. Van de Toekomende tijt der Onbepaalden wijsse tw. geformeert
A Futuro tempore Infinitivi modi formantur
de Verledene tijden der Lijdende forme ende twee Werknaamen, gelijk gy
Præterita tempora Passivæ formæ, atque duo Participia, uti
siet in dit volgende monster.
vides in hoc sequenti schemate.

Register over het Portael,

Aenwysende

Het getal der Spreuken, in welcken de Woorden
met haer Beduydinge in 't Latijn te soecken
en te vinden zijn.

A.		A.		A.		A.	
Accident	452	Afgonst	150	Ampf	250/440/458	An	83
Ach	496	Afgrondt	67	An		Anbeeldt	196
Acht	300	Afkeer	150	Anbeelden		Anbrengen	152
Achten	466	Afkundigen	454	Ancker		Ancher	207
Achter	435/438	Afkeeren	498	Andere ding		Andere	286
Achterlijf	134	Aflesen (verf. vruch-		Andere	105/366/443	Anders	477/496
Achtermiddags-ete	244	ren)	444	Andzypven			449
Achterste	304	Afnemen	371	Angaen tegens ye-			433
Achterstebe	206	Afsteken (van 't land)	450	Angaends	435/439	Angel	170
Achtervolghent	291	Afster	483	Angesicht		Angesicht	328
Acht nemen	466	Afweeren	433	Anhouden		Anhouden	454
Acher	159/313	Afwyschen	418	Anklagen		Anklagen	461
Acherman	445	Afwyn	87 d	Anklager	258/461	Anlanden	450
Acher	145	Akerg	96 a	Anleypder		Anleypder	238
Ael	119	Ak	486	Anlocken		Anlocken	446
Aelmoeffe	279/434	Aldus	471	Anmanen/c. Perma-		Anmanen/c. Perma-	455
Aen	223	Aldoetwel	367/490	nen		Anmercken	408
Aep	125	Alist	490	Anpozren		Anpozren	455
Aer	92	Ale beyde	299	Anricht-tafel / liet		Anricht-tafel / liet	248
Aerachtig	91 a	Ale dingen	285	Anroeren		Anroeren	387
Aer-baerden	92	Aleen	299	Anroepen		Anroepen	465
Aer-buifken	90	Aleenlijck	471	Anfien		Anfien	390
Aerde	160/313/380	Ale gaeder	290	Het Anfien		Het Anfien	436
Aerd-heffe	100	Aleghs kens	469	Anficht		Anficht	130
Aerd gewag	315	Aleghande	409	Anspanden de paerde		Anspanden de paerde	449
Aerd-hoopjen	71	Ale	470/471/489	Anstoot		Anstoot	200
Aerdstrupck	93	Ale schoon dat / liet,		Antrecken (Kleede-		Antrecken (Kleede-	424
Aerent	114	Alhoewel	472	ren)		Antrecken (nae sich	409
Aes	170	Ale dan	405	trecken)		trecken)	407
Dooz Aes verleyden	446	Alefoo	466/471	Antbangh		Antbangh	47
Aesem	135	Ale oock	82	Anbat		Anbat	
Aesjen	219	Ale tot	470				
Afzeken	444	Ale beel	299				
Afgang	146	Altaer	281				
Afgelegen	297	Altemet	440/452				
Afgelegenheyde	52	Altoos/soeck	472				
Afgefants	253	Altydt	498				
Afgodt	280	Alwyn	76				
Afgoden-herck	280	Alwaer	200				
		Ambacht-man	256/441				

Antatten/soeckt grif		Barbier	443	Behoef	2
pen	393	Barmhertigh	343	Behoeftigh zyn	4
Antijg	87. c	Barnen	374	Behooren / sie beta-	4
Apotheeck	237	Barnsteen	76	men	4
Apotheecker	453	Bast	84	Behouden	3
Appel	98	Bafijn	214	Behouwen	4
Arbeyden	440	Bafupnen	412	Bejaen	4
Arbeyder	256/349	Beaerden	411	Beyde	4
Arbeydt	277/349	Beampt	322	Alle beyde	2
Arendt	114	Bebout	297	Een van beyden	29
Argh	343	Beck	108	geen van beyden	29
Arm (van 't lichaem)	136	Becken	245	Wie van beyden	48
Arm (van goederen)	324	Beckeneel	140	Beytel	40
Arm-band	197	Bedde	211	Beke	64/37
't Arm-been	141	Bedde-laken	211	Bekennen	4
Armoede	267	Bede	252	Bekent	3
Niche	61	Brdelaer	241/448	Beker	24
Nffe	204	Bedelen	448	Beklaadden / sie be-	4
Nfijn	174	Bedel-rock/ fiet lap		blacken	41
Nutaer	281	mantel	241	Beklaeghe	258/4
Nbend	50	Bedelsack	241	Bekleeden/ fiet klee-	41
Nbend-maelen	425	Bederben	370	den	41
Nbend-mael	244	Bedienen	457	Bekomen	41
't Nephliche Nbend-		Bedieninge	250	Bekomert	34
mael	457	Bedriegen	372	Bekijken/ fiet befich-	39
B.		Bedrijf	454	tigen	39
B Acken	446	Bedrijv/ fiet begaē	413	Bekjben	40
Bacher	169/446	Bedroggh	239	Beleedigen	42
Bachoben	169	Bedstede	211	Beleef	329/41
Bachtroggh	169	Beeld	215	Beleefel	42
Baedkuppe	210	Beemde	159	Belieft	31
Baedstobe	210	Beenderen	140/141	Belichen	49
Baedstobe-meester	443	Beer/ ongelabt ver-		Belijden	40
Baerd/ Barba		ken	122	Belle	214/44
Baere/soeckt golbe	67	Beer	126	Beloften	40
Baeren / soeckt on-		Beerft	122/126	Belofte houden	43
ftupmigh zyn	379	Beet	152	Belooninge	250/35
Baeren (een kind)	454	Beffe	183	Beloben	43/1/46
Baer-moeder	121	Yets begaen	413	Bijtwilligh beloben	43
Baers	119	Begeckinge	254	Beminnen	40
Baers / soeckt hups-		Begeeren	401/492	Bemint	35
heer	226	Begeerigh	332	Bemint zyn	49
Balck	193	Begeerte	491	Benauten	43
Ballaften	450	Begiften / soeckt be-		Benautot zyn	45
Ballingfchap	260	fchencken	499	Beneden	40
Banck	211	Beginnen	370	benennen/ fiet neffens	43
Banchet	212	Beginsel	47/227	Benemen	43
Banchetteren	425	Begraben	434	Benijden / fiet mis-	40
Band (om yets te bin-		Begrif	149/339	gonnen	40
den)	409	Koet begrif	495	Benidinge / fiet Af-	150
Band (van een boeck)	222	Behagen	401	gonft	308/390
Barbarifch	364	Behangen	410	Bequaem	308/390

Bereyden	441/453	beurfigh worden	383	blind	330
bergh	70	beurte	282	blirent	63. c
bergh van de voer	141	beufelen	407	blirement	375
bergachtigh	313	bevelen	407	blide	328
berderen	160	beben	376/398	blp geiaet toonen	398
berg-haen	112	bebend	333	blpd-fpel	243
berg-fap	76	beber	127	blphen	450/490
berifpen	455	beblacken	418	blphen laeten	403
berifpinge	225	beblecht	345	blphen flaen	385
berken boom	96. a	bebljtigen	403	block-hups	235
bernen	374	bebzpinge	252	bloed	145
berouw	151	betoaeren	433	bloet-beuling	173
berouwen	496	betweenen	434	bloedig etter	155
berouw hebben	405	betwegen	214/370	bloed-fupper	105
berften	379	betwefinge	43/103	bloed bziendfchap	229
befchaedigen	270	betwefinghe des ghe-		bloem	383
befchaedigt worden	383	moets	404	bloeffem	84
befchaenunge	277	betwoght worden	384	bloepen	383
befchaemt zijn	472	betwinden	424	bloot fteflen	410
befchaemt worden	472	betwijfen	417	bobbet	379
befchencken	499	betwoont	297	bobbelen	378
befchermen	461	bliden	407/430	bock / fiet gept-bock	122
befchermerid	269	bliden	393/448	bockfken	122
befcherminge	121	bier 176	btefe 94	bodeni	109
befchouwden	390/243	biefloock	87. d	boeck	221
befem	418	billen	134	boeck papier	221
befichtigen	390	billijck	359/342	boeck-woeyte	91. b
befitten	416	binden	409/433	boeken boom	96. a
befittinge	416	binnen	468/484	boepe	261
beflupten	469	bitter	337	boer	159
beflupt maecken	462	bitterlick	472	boeren hutte	186
befmettelijck	157	blad van een boeck	222	boertachtig	346
befsmadden	417	blad van een boom	84/87. a	boertigh	347
befnoepen	444	bladeren boogtzjen		boefem	184
befoebelen	418	gen	383	boeten	448
befoldinge / fiet foldp	459	blaefe	144/392	boete / fiet geit-straffe	259
befonderlijck	474	blaefen	214	boete op leggen	462
befozgen	440	blaef balck	196	boge	270
befpottinge	150	blaeten	388	bond-geuoote	265
befte-moeder	229	blaffen	388	bonnet	180
befte-bader	229	blanch zijn	423	bontfing	125
befwaerlijck	356	blaeuw	338	bontwerck	185
befwaerlijck zijn	491	blaeuwe bleck	154	bontwercker	185
befps	97/100	blaeuw zijr	464	boode	276
betalen	448	bleck	196	hoodfchap	276
betamen	465	bleeck zijn	452/464	boom	82/446
beteren	405	blepen	155	boom-gaerd	159
betooberen	372/460	blepe	119	boom-bucht	97
betrouwen	404	blick	196	boon	89
beuckhamer	188	blitch-oogen	390	booz	187
beut	263/463	blitch-tanden	388	boogde	184
beurg	200/318	blitckwei	423	booren	442
				A 2	200f

Boof daed	257	Buypd	227	Eieren/ ſiet Verclere	44
Boof vader	460	Buypdegom	227	Cluck	212
Boot	205	Buypdſchat/ ſiet houw		Cirkel	210
Bozge	258	lyk goet	227	Coleur	33
Bozgemeefter	251	Buyploft	227	Comedien-ſpel / ſiet	
Bozger	256	Buypſchen	379	Wpſpel	24
Bozgerlyck	232/428	Bzuilen	388	Condupte	143/14
Bozſt	134/144	Buſſel	124	Comijn	11
Bozſt-been	141	Buſſet	248	Cyfer	29
Bozſtelen	121	Buypgen	436	Cypel/ ſiet Wypn	87
Bot	339	Bupk	134/145	Cyter	214
Boter	166	Bupl	152/153		
Botten	383	Bup2-man	459	D.	
Bouget	206	Bups kool	87 a	D Adelyck	46
Bout	270	Bupt	276	Daer	367/46
Boumen	421	Bupten	468/484	Daer bupten	46
Boben	70/452/468	Bupten kenneniffe	485	Daer by ſtaen	24
Boben-dzempel	190	Buptenſte omtreck		Daer dooz	46
De boben gaen	456	van 't radc	203	Daer en boben	63/12
Bzaden	447	Bult	153	Daer en tegen	41
Bzaedpan	175	Burght	235	Daer henen	46
Bzaedſpit	175	Buſſe	237	Daer langz	46
Bzaedwozſt	173	Buſſel-aertgh	91 b	Daerom (ergd)	49
Bzaep	247	Bp	439/483	Daerom (ided)	47
Bzaken	451	Bp een boegen / ſiet		Daerom (igieur)	49
Bzambefſſen ſtock	93	t'famen boegen	414	Daer van daen	46
Bzanden	374	Bpe	117	Daer upt	42
Bzand-blaer	155	Bpekozf	167	Daer waerts	46
Bzandewijn	178	Bpen-ſ warm	167	Dagh	49/30
Bzandhout	61	Bpgaen	493	Daeghs daer nae	45
Bzaſſen	451	Bpgelobe	280	Dagen (ciare)	46
Bzaſſer	451	Bpkaug	473	Dagelijcks	47
Breed	301/437	Bple	187/400	Dageraet	5
Bzeken	409	Bpleeren	498	Daghwercker	22
Bzengen	183/436	Bp nae	473	Dal	70/38
Bzeuke	259	Bp ſitter	462	Damp	62/37
Bzeyn	144	Bpſonder	495	Dan (quàm')	48
Bzep	247	Bpſonderlick	474	Dan (tunc)	46
Bzief	276	Bpſpel	225	Danckbaer	35
Bziefdzager/ ſiet Bo.		Bpyten	391	Dapper	34
de	276	Bp tytts	470	Darm	14
Bziefſchen	388	Bpwooninge	232	Daffe	12
Bziſſelen	395			Dat (qudd)	49
Bzpfelke	46	C.		Dat (id)	36
Bzoeder	218	C Apittel/ ſiet Hoofst		Dat (illud)	286
Bolle bzoder	228	ſtuck	1	Dautu	6
Bzoek	180	Centenaer	219	Decken (velare)	410
Bzonne	64	Chriſtus	283	Deckſel	186
Bzood	169/486	Chriſten	487	Deel	44
Bzood-foppz	247	Cicer / ſiet groutwz	89	De dege	47
Bzoz	317	erwte	25	Degeelyck	344
Bzugge	205	Cieraet	25	Degen	271/409
		Cierlyck	358	Deken (velum)	410

Deken (stragula) 201
 Deken (ieges) 211
 Dempen / 't geene
 koocks 447
 Dencken 400
 Denneboom 96 a
 Den derden 474
 Derhalven 494
 Dertel 344
 Dertigh 300
 Dese 367 deselve 418
 Deugh-niet 345
 Deught 277
 Deur 500 190
 Demeelcke 367
 Dewijl (quoniam) 403
 Diamant 80
 Dicht (Solidus) 316
 Dicht maken 415
 Dick (crassus) 301
 Dick (densus) 312
 Dick (obesus) 332
 Dichtwijls (sæpe) 473
 Dichtwijlsch (creber) 298
 Die 367
 Dief 263
 Diefeyder 263
 Dienaer 226
 Dieren 459
 Dienstaer 324
 Diep 312
 Diep suchten 452
 Dier 74/121/124/320
 Ding 43/219/368
 Dissel 187
 Dissel-boom 204
 Dissel 95
 Disselbinck 113
 Dit 286
 Dobbelfteen 242
 Dobbelfteenspel 242
 Dochter 229
 Doen (facere) 403
 Doen (præstare) 408
 Doen (tum) 403/469
 Doen (agere) 368/476
 Doen (facere) 482
 Doen komen 461
 Doenlick 349
 Doen voortgaen 435
 Doet het (faxis) 496
 Doffer 109

Dom 339
 Doncker (pullus) 338
 Doncker (obscurus) 310
 Donckerheyt 60
 Donckerwart 338
 Donner 63.c
 Donderen 375
 Donderstrael 63.c
 Dood (mortuus) 321/464
 Dooden 460
 Doodslaen 460
 Doof 331
 Doolen 398
 Doopen 457
 Dooz 147/477
 Doozdingen 438
 Doozleeren (perdo-
 cere) 4.8
 Doozleeren (perdis-
 cere) 498
 Dooz melkander 437
 Doozn 93
 Dooznbosch 102
 Dooz-nijpen 304
 Dooznstrupck 93
 Doozschijnend 304
 Doog 237
 Doot (nex) 260
 Doot (mors) 231/464
 Doode koole 61
 Doppe 101
 Deppen 411
 Dozp 233
 Dozpel 100
 Dozre 315
 Dozren 446
 Dozre sijn 380
 Dozschen 445
 Dozscher 445
 Dozst 146
 Dozsten 425
 Hert douwen 394
 Dzaeck 107
 Dzaegband 272
 Dzaagen 367/436/499
 Dzager 209
 Dzagommer 460
 Dzaelen 398
 Dzaepen (torquere) 394
 Dzaepen (tornare) 409
 Dzaepschijbe 195
 Dzaep pfer 409

Dzanck 425
 Dzeppen 433
 Dzeppingen 206
 Dzie 300
 Dzie kantig 306
 Dziemacl 473
 Dzie t'samen 285
 Dzingen 438
 Dzincken 425
 Dzinckschale 248
 Dzoebig 328/429
 Dzoebig sijn 404
 Dzoncken 357
 Dzoogen 446
 Dzoog 218/313
 Dzoom 147
 Dzoomen 399
 Dzoppel 68/377
 Dzuck-boom 208
 Dzucken 394
 Dzuppen 96 a 379
 Dzuppen 423
 Dzjssandt 79 a
 Dzjben 435
 Dun (tenuis) 301
 Dun (rarus) 312
 Dun (petilus) 334
 Duncken 467
 Dungefaeyt 298
 Durck 207
 Durben 404
 Dupcher 115
 Dupgen 199 dupm 136
 Dupmbzeet 217
 Dupz 359
 Dupren 369
 Dupsent 300
 Dupsent mael 473
 Dupster 304
 Dupsternisse 60
 Dupbel 56/372
 Dwalend 310
 Dwerghachtig 307
 Dwers fiende 330
 Dwingelandt 252
 Dwinghen 438
 Dye 138
 Dyebeen 141
 Dijn / liet Dwe
 E. 361

Echt 325
 Echtgenooten 227
 Echte

Echte man	227	Eynd-merck	52	Feylen	456
Echte hzoum	227	Eyschen	240/430	Flatteeren/het vleysen	107
Eedel	322	Oyerglick eyschen	430	Flaum	348
Eedel geeste	79. b	Eland	124	Flaum syn	452
Eedelman	252	Elick	238	Floder-boom / liet	
Eedich	174	Elick een	409	Floder-boom	93
Eekhoontjen	125	Element	56	Fliekeren / liet glin-	
Een	299	Elle	217	sterey	373
Eenderlepe	289	Elleboogh	136	Flug	469
Eendracht	264	Ellendich	375	Flupm	145
Eenhandigh	333	Ellendichlijck	471	Flupte	214
Eenighe	299/300	Elle-pyp	441	Fluptjen	171
Eenlyck	346	Else	185	Fondament / liet gront-	
Eenmael	473	Elfen-boom	96. a	beste	189
Eeng	469/470	Emmer	218	Fondament aen 't	
Eensam/het eenlyck	346	En/enbe	487	lichem	302
Een van beyden	299	Enckel	138	Fonteyne	379
Een vopz een	326/474	Eucht	233	fonteynader/het welle	64
Eenboudigh	429	Endt-bogel	109	Forest	102
Eere	265/277	Engel	56/372	Fozme/het gedaente	55
Erbaer	346	Enghe	297	Fozneys/het kachel	194
Eeren	428	Enghte	438	Fozt / liet Burgh	255
In eeren houden	428	Enghe steegh	235/352	Foztupne	282
Eergiften	469	Erfgenaem	231	Fraenghen	184
Eerg / liet fundament	392	Ergens	438	Frafferen / Fritē	447
Eerst	295	Ergens nae toe	439	Gefruyt	357
Eerstlijck / liet ten		Erkennen	462	Gronse / liet rimpel	153
eersten	474	Ernstigh	346	Gronst / liet rimpel	
Eertijts	469	Erwte	89	ligh	329
Eet-kamer	245	Grauwe Erwte	80	Frontiere des lands	
Eeume	49	Eiel	123/388	het landtpaelen	233
Eenwigh	288	Eten	384/425	fruyt/het doot-vrucht	97
Eenwigglick	472	Etter	155	Item Vrucht	318/383
Essen in geel	298	Caep-etter	155	Item Bancket	212
Essen / ofte Blat	329	Bloedigh-etter	155	Fuyck	170
Essen als oft	471	Etter rock/etter-moz-			
Egel	125	tel	155	G.	
Egge	161	Eben als	471	Gden	468/358
Eggen	445	Eben-naeste	428	Gaeven	183/391
Egel/het bloedsugger	105	Erster	110	Gapinge der wode	154. c
Een ep	108			Gaeren	183
Ep!	496	F.		Galgh	262
Epckel/het vker	96. a	Fabel	276	Galle	144
Epcken-boom	96. a	Fackel	249	Gangh	194
Epgen	360/361	Fael	225	Gants	292
Epgenschap	328/460	Fasant	112	Gantschelic	472
Eplaes	496	Fatsoen/het gedaente	55	Gants en gaer	472
Epland	87	Fatsoeneeren	441	Garsigh worden	383
Ep liebe	487	Faute	225	Gast	356
Eynde	47	Feest-heplich	309	Gast-weerd	356
Eyndelick	469/470	Fel	126/355	Gast-mael	357
Eyndigen	370	Fel-beest	386	Gat	187
		Fenijn	197	Gaten	442
				Gade	

Gabe	265	Geld	239/360	Gerimpelt	329
Gaben geben	499	Geldt-straffe	259	Geringe prijs	359
Gaun	333/352	Geleerdhepd	497	Gerooft	357
Gedacken-steenen	188	Geleerigh	339	Gerst	91. a
Gedaerden	408	Geleert	339/497	Gerucht	276
Gedaer-diensten	298	Geleghenthepd	238/308	Gereuch/heitreuch	147
Gedieden	458	Gelnde	355	Gesaepde	161
Gedoden afkundigē	454	Gelofte	465	't Gesaepde supbere	444
Gedooen woꝝd.	326/384	Geloobe	279	Gesaementlijck	474
Gedouu	189/421	Gelubde bock	122	Gesandt	253/459
Gedzaeden	357	Gelubd vercken	122	Geshenck	265
Gedzeck	44	Geluck	282	Gescheurt	292
Gedzupck	299	Geluckigh	365	Geshicklijck	344
Gedzupcken	416	Geluck-wensch	150	Geshieden	496
Gebuex	459	Gelupd	388	Geselschap	226
Gech	254	Gelupd gebend	412	Geselschap doen	491
Gedachtenisse	402/367	Gelijck	285/301	Gesint zijn	494
Gedaente	55	Gelijck als	471	Geslacht	103/228
Geduerigh	291/472	Gelijck oft	471	Geslagen worden	456
Geel	338	Te geijck	482	Gesmolten worden	380
Geel-koper	78	Gemack (plaetse)	193	Gesond maken	453
Geel-wortel	87	Gemaect	78	Gesond zijn	384
Geenderlep	287	Gemaniert	363	Ter gesonthepd hel-	
Geen van beyden	299	Gemeen	350/360	pen	453
't Geene	367	Gemeen volck	255	Gesoden	357
Geensins	467	Gemeente	270	Gesouten	447
Geern	467	Gemoed	148	Gespan van een wage	204
Geest	54/303	Genereren	454	Gespoock	54
Gefruyt	357	Genesen	453	Gestalteniff	306
Geheel	44/289	Genesen van kinde,		Gestelthepd	150/408
Geheelick	472	siet baeren		Gesternte	58
Geheel kleyn	302	Genees-meester	453	Gerste	91. a
Geheimelt	132	Genees-middelen	453	Gestort bloed	154
Geheugen	402	Gengber	174	Gestuck	270
Geheughenisse	149	Genieten	416	Geswindichlich	469
Geheymenisse	279	Genoeg	472	Ges'mollenthepd	154. a
Gehoo?	214	Genoegh geschieden	491	Getal	48/298
Gehoozsaem	345	Genoegh zijn	466	Getier maecken	458
Gehoozsaemen	456/458	Genoeghlijck	347/356	Getrouw	355
Gehoozsaemlich	475	Genoemt worden	466	Getrouwt	323/454
Geers	91. b	Geoozdeelde	471	Getughe	258
Geurmen	391	Geoozlooft zijn	440	Getuppen	461
Gehouden worden	466	Gepasseert	240	Getupnte	160
Gepi	345	Gequit zijn	451	Gebaer	267
Gepete	122	Gequit worden	472	gebancheniff	260
Gepentenbock	122	Gequetfde	154. b	gehangen nemen	433
Gefleedt	323	Gerecht op de tafel	247	gebecht	275
Gehoocht	357	Gerecht / liet Recht,		gehen	431
Gehrult	327	beerdigh	363	gebest	272
Gekrijch	275	Gereed	350	gebleugelt	117
Gekijf	266	Gereedschap	409	geblochten hegge	160
Gelaet	130	Gericht	258	hij gevoegh doen	392

Geboelinge	103	Goepen	436	Gzootte steen	
Geboelen	384	Golbe	67	Gzootte toon	
Geboelen nemen	408	Gomme	96 b	Gzoot-moeder	
Gematert	319	Gordel	424	Gzoot-vader	
Geweld	409	Gordijns/lier Behang-		Gzoben gaen laten	
Met geweld megn-		fel	206/410	Gzoberd	
men	393	Gorghel	133	Gzoutfaemlijck	
Gemennen	399	Gorghel-pyppe	145	Gzups	
Gewerf	239	Gort	168	Gunnen	
Gewicht	48/302	Gote	236	Gunfte	
Gemin	239	Goud	77	Gunstig	
Gewiffe	405	Gouds ketten	197	Gupt	
Gheck	254	Goud-smidt	197	Gp	
Gheerden	192	Goud-ainck	113		
Ghender	468	Gzaef	252		
Ghender dooz	468	Gzaeghepd	146		
Ghender henen	468	Gzaen	92		
Ghenderwaerts	468	Gzaer	118		
Ghene	367	Gzast	234		
Ghengber	174	Gzam	363		
Ghost	178	Gzamschap	150		
Gier	114	Gzam zgn	432		
Gierig	362	Gzas	85		
Gietey	419/420	Gzabeel	156		
Gifte	265	Gzabeeren	443		
Gilde	256	Gzaben	420		
Gisteren	469	Gzautw-blaeyw	338		
Glat	304	Gzoutwe erlote	89		
Glas	31/304	Gzeffie	223		
Glat (kael)	327	Gzendel	191		
Glimmen	374	Gzenfen/lier Landt-			
Glinfen	373	paelen	233		
Glinstoren	373/374	Gzim-sichtig / lier			
Gloeyen	374	Stupz	329		
Gloeyende kool	61	Gzjpen	393		
Gnozen	458	Gzjs	327		
God	42/479	Gzjs worden	389		
Godlijck wesen	278	Gzoen	315/338		
Godloos	303	Gzoenen	382		
God-bzuchtich	303/472	Gzoen worden	383		
God-bzuchtighlyck	475	Gzoene gal	145		
Godsdienst	278	Gzoen tackjom	84		
Gods eeringe	278	Gzoeten	407		
Gods lasteren	460	Gzoepen	382		
Gods lasteraen	460	Gzond	66		
Gods schickinge	282	Gzondt-beste	189		
Goederen	241	Gzondt-besten	421		
Goeder-tier	355	Gzoot (geld)	239		
u Goede	498	Gzoot	293/304		
Goed	303	Gzootte	307		
Goed-hertigh	343	Gzootelijcks	472		
Goed-daedigh	499	Gzootte ellepp	141		

H.

Hacks
Hachebert

Hacken
Haech
Haechjen
Haeghdiffe
Haegghel
Haegghelen
Haelende siechte/lier
Besinettelijck
Haemel
Haemer
Haemer-flagh
Haen
Haer illorum
Haer / hapy 210/4
Haerachtig
Haer-locken / lier
Locken
Haer-scheerder / lier
Barbier
Haer-top/lier kryn
Haerinch
Haert
Haes
Haest
Haesten
Haet
Haeten
Hapy 121/1
Hapy der oren
Half 310/28
Halm
Hals
Hals-cleraet
Halster
Ham 171
Hand

nd	235	Wep 2-hamer	271	hiffchen	388
nd-boom	208	Wekelen	443	hiftoire	276
nd-bzeet	217	Wel (klaer)	311	hitte	59
nd-doeck	245	Welbarde	271	hp	367/487
ndelen	448	Welbardier	253	heen / fiet quellen	429
ndeling	238	Welder (flem)	335	hoe	471
nd-kappen	408	Welen / fiet verbergen	417	hoekhigh	306
nd-fchzift	240	Welfte	46	hoed	180
nd-teeringe	232	Welle	56/284	hoedanig	285/297
ngen	463	Wellen	382	hoedaenighlick	485
ngende wagen	203	Welm	94	hoe dickwylg	473
ercke	162	Welpen	372/429	hoef-klautue	123
erick	92	Wem !	495	hoe groot	301
erick	119	Wemde	183	hoe lang	470
erpe	214	Wemel	56	hoe menigh / fiet hos	
er	96	Wen en meder	398	heel	300
er (in 't lichaem)	144	Wenghsel	191	hoe menighfte	295
er (in 't bofch)	124	Wenne	109	hoender-werf	165
er (van materie)	313	Wennt	182	hoepel	199
er-nechigh	345	Wenpfeel	209	hoere	266
er	125	Werbergs	200	hoe feer	472
erlaer	93	Werd / fiet hart	313	hoe foo	475
er-hoen	112	Werder	166	hoest	156
er-neut	99	Werders ftaf	166	hoften	451
erfel	182	Wer-dencken	402	hoebe	159
er	207	Werft	51	hoe heel	300/472
erber	91	Wer-groeten	407	hof (van een Prins)	254
erlick	114	Wer-halen	456	hof ftede	163
erben	416	Wer-houden	392	hop	162
erden	470	Wermaecht worden	371	hop-gaffel	162
er en al	472	Werfchen	459	hop-opper	162
erlen	453	Wer-finnen	402	hop-land/fiet beemde	159
er-meefter	154/453	Werffenen	144	heen hol	70
er	226	Werftocht / fiet betwegin		hol (ga)	187
erlijck	471	ge des gemoets		hol (nie dicke)	316
erfchappys	233	Werwaert	468	holle hand	136
erfch	335	Weygen	402	hommel	117
erfch zijn	451	Weype	138	hond	127
ereten	407	Weybel	71	hondert	300
erets afch	61	Weybelken	71	hondert jaer	49
er et zijn	378	Weyelen	446	hongher	146
erffen	436	Weycken	451	hongheren	425
erftig	343	Weyle	130	honigh-rate	167
er	495	Weyer	468	hoofd	129
er-p-block	208	Wey binnen	468	hoofst-panne	140
erpligh	297/345	Wey dooz/hier langs	468	hoofst-fomme	240
erplighlick	475	Wey henen	468	hoofst-ftoff	57
er pzoelijck !	496	Wey van daen	468	hoofst-ftuck	41
erpmelijck	341	Wey maers	480	hoofst-wee van't brall	451
erpmelijck nemen	393	Weyderlaegen	274	hoogh	307/317
erpminch / fiet Om		Weycken	396	hoogh op blammen	374
erpen	160	Weykend	334	hooz	150
				h s	hoops

hoops	279
hoopen	404
hoop:gh	298
hoopjen / liet aerd-	
hoopjen	71
hooren	387
hoorend	331
hoorn	121
hoort eens	495
hoort hier	495
hoppe	178
horde	164
hordskens	192
horzel	117
hovaerdigh	340
houden	393/431
hout	187
hout-wozn	105
hout!	495
houwbaer	454
houwe	152
houwen	409
houtwelick goet	227/454
houtvolchs gefint	454
hout-wast	189
hupcks	180
huplen	388/408
hups	186/235
hups-ghenoot	226
hups-ghesind	227
hups-heer	226
hupfijck	362
hups-raed	175
hups-slacke	120
hups - stofferinge /	
liet hups-raed	
hupde	180
hulpe	265
huppelen	398
hutte	186/274

I.

Ick	367
Ick self	367
Ick segge	406
Ieder een	435
Iederman / Ietelck	
een	409
Iegelijck	413
Iemand	482
Iets	41/482
In	41

In acht nemen	466
Inblafen	214
Incht	223
Indachtig maecken	455
Indien	147/466
Indien maer	500
Indien niet / liet for	
niet	472/491
Indompelen/liet doyp	
pen	411
In eeren houden	428
Ingaen	439
Ingehooghen	331
Ingesoutene dinger	447
In-geballe/liet indin	
maer	500
Ingewand	143
Inhepen	421
Innicheyt	278
In pekcl leggen	427
In scherpen	475
Insel/liet Epland	67
Inficht	482
Inslaen	121
Installen	127
Instrument	132
In 't bzejde	137
In 't langh	137
In 't leven	125
In 't ronde	137
Intwaerts gedzaeyt	134
Intwendigh	94
Is 't moogelijck/is	
soo	196
Iadel	118
Is	77

De restteerende moog-
den soecht in H.

J.

J	181
Ja dat meer is	73
ja doch	21
jaer	49
jaer-getijde	57
jaerlg	19
jaer-merckt	39
ja seker	67
jaghen	46
jagher	72
jagher-splees	72
jammer	66

jammieren	
jaucken	
jaspls	
jabelijne / liet woyp	
pijl	
jegelijck	
jegens	
jeminp	
jeuken	
jewers	
jewers nae toe	
jock	
jocken	
jongh	321/
jong (kiecken)	
jongelincck	
jongen	
joncker	
juffrouw	
jupchen	

K.

K	Abel
K	Kabeljaum
K	Kachel
K	Kachelkamer
K	Kaecken
K	Kael
K	Kael worden
K	Kaegs
K	Kalk
K	Kaleffe
K	Kam
K	Kameel
K	Kamer
K	Kammen
K	Kampen
K	Kampernoelje
K	Kampbechters
K	Kanne
K	Kant
K	Kapitorie
K	Kappe
K	Kapuy
K	Karosse
K	Karper
K	Karre
K	Kasse
K	Kastanie
K	Kastijden
K	Katts

vo (Vogel)	110	klommen	396	koperpot	175
me (Scro)	132	klinck	191	kopazroot	76
men	391	klincken	214/412	koperwerck	420
woerde	87. b	kliffe	86	koppen	443
	145/392	kllocke	412	koral	81
en	446	kllockspijg	77	kozst	169
en	418	klloech	349	koz	301
se	249/426	klloot	216	koft	226
en	388	kllooben	409	koftelijck	357
elen	407	kluppel	271	houde	59
er	486	klup te	412	hout	311
erwaerder	446	knabbelen	391	hout zijn	376
nen	400	knacht	355	houtne (koye)	171
ck	280/281	kneden	446	krabben	394
cklijck	457	knertfen	391	kracht	403
ckelijcke berga		knicken	380	krachten	348
ring	279	knie	188	krachtloos	348
n	101	knie-bupge	138	krackebenen	142
ffe (Oofvrucht)	98	knip	242	krackelingh	212
ffe (Kruys)	87. a	knockel	137	kraen	111
el	175	knods	271	krants	213
en	101	knosfloek	87	kranten	394
terpe	280	knopen	394/414	kray	110
ck		knopie	181	kreckel	117
ckel-steen	194/175	knoren	388	kreest	120
er	252	knots	271	kreupel	334
elen	451	koek	212/447	kribbe	164
	206	koekkoek	112	krifelen	301
fen	252/401	koel winden	377	krifal	81
uws	118	koesteren	454	croegh	200
d	128/323	koet/wagen	203	crokodyl	127
beren	325	kofter	198	crollen	443
berpocken	155	koiken	437	croon	306/331
nebacken	140	kolck	66	croonhandigh	333
te	198	komen	450	croon-hoon	214
temaecker	198	kommetjen	175	croonme ribier	64
te	199	komijn	87. c	croon	253
telen	430	koningh	252/459	croop	108
er	310/311	koninklijke stoel	253	croopweer	158
gen	452	koninkrijck	233	croop	85
ck	147/214	konkomiers	87	croopden	447
apachtig	347	konnen	403	croopd-hof	158
appen	407	konst	53	croopd-wagen	209
auwe	125	koopman	350/448	croopm	168
eden	410	koopmanschap doen	448	croopn	130
edinge	424	koorn	90	crooppen	385
ed	358/410	koornhuyfen	92	crooppende dier	104/107
ederbzacht	179	koornbucht	88	croops	262
yn	293/304	koorts	156	croopt	82
nyder	125	kopen	448	croopt koek	212
ynood	197	koper	448	croopt woem	117
ynfer	175	koper (metael)	77	croog	266
				croogh	

kriggh	332
krigghhep	268
krigghsloot	268
krigghsman	460
krigt	73
krigten	408
krigten	388
kudde	166
kussen	454
kupckendief	114
kupl	70/172/381
kupper	199
kupfch	345/475
kupt	138/334
kuptheen	141
kycken	390

L.

L	
Lachen	408
Licht lupt lachen/	
liet Schetteren	408
Laechen	184/499
Laechen maechen	499
Laechen-maecher	499
Laeden	450
Laeghen leggen	446
Laeghe ftrupck	95
Laegher (der Dieren)	211
Laer	469/470
Laeten	403
Laeten blyden	403
Laet hopen	162
Laet ryp	318
Laetste	295/471
Lam	122
Lampe	249
Lampet	245
Land	445
Landen/lier Aenlande	445
Land-man	445
Land-pachter	445
Land-paelen	233
Land-fchap	233/313
Land-bolck	228
Langh	301/415
Langh / langen tyt	470
Hoe langhe	470
So lange	470
Langh haer	443
Langh/am	291/469
Langh-worpyg rond	306
Langhs hier	468

Langhs daer	468	Lense	
Langhs waer	468	Lente	
Lanffe	271	Lepel	
Lanterne	249	Lefen	
Lapmantel	241	Lefenaer	
Last	208	Left-leden / lier On-	
Last (bevel)	440	langs	
Last-wagen	204	Letten op yers	
Lasteringe	254	Letter	219/
Lattoutwe	87	Letter-konft	
Laud	311	't Leben	103/
Laud zijn	376	Leben	
Labeeren	450	Lebendigh	
Laboog/lier Lampet	245	Noch in 't leben	
Lecken	391	Lebor	
Leckernys	212	Leber-mozft	
Leben	129/135/141	Leugenaer	
Leeder	185	Leur	
Leedigh	297/318	Lichaem	
Leedighhep	277	Wood lichaem	
Leedigh gaen	440	Licken	
Leed doen/lier Belee-		Nicht	60/
leden	428	Nicht (in 't gewicht)	
Leeder	194	Nicht (om te doen)	
Leegh	307/317	Nichten	
Leelijck	289/305/322/336	Nicht gewap. Krijgh	
Leelick riecken	383	man / lier Wagon	
Leem/lier Pot-aerde	73	der	
Leenen/lier ontleene	430	Nichtbeerdighlyck	
Leep-oogigh	330	Nichtbeerdige parten	
Leer	185	bedryben	
Leeraer	224/497	Lid	
Leeren	456/497	Lid-maeten	
Leeringe	497	Lid - teecken / lier	
Leerling	214/456	Wond-teecken	
Leer-meester	455	Lief / lier Bemint	
Leersaem	497	Liefde	150/27
Leerfe	180	Lief hebben/lier Be-	
Leer stoel	224	minnen	
Leer-ftuck	497	Lieflyck	
Leer-tucht	225/497	Liegen	407/4
Leefe / lier Wagen-		Lieber	
spoor	200	Ligghen	380/35
Leest	185	Lichdoorn	
Leem	126/388	Lijden	
Leemwerick	111	Lijden/lier bekennen	
Legher	274	Lijf / lier Lichaem	
Legghen	436/486	Lijf-eynde / lier Pon-	
Legh-penninck	299	dament	
Leiden	435	Lijf-kost / lier Lijf-	
Lepe	189	tocht	
Leude	134	Lijf-lengde/lier groo-	

des mensch 307
 lich byzoeder 326
 rock 179
 straffe 259
 tocht 268
 s-bucht 103
 n 108
 n-roede /iet Vogel-
 n-stock /roede 171
 (Vlas) 182
 e dzaper 109
 i-maed 183
 ter 112
 rks 333
 den-boom 96
 ie 222/306
 ael 188/223
 se 89
 ic 181
 ypen 130/154
 pe van een wonde 154
 pendse 335
 t 239
 chenen 461
 cht 57
 che 121
 chen / siet aenloc-
 en 446
 ck-aeg/siet Neg 170
 ck-aesen 446
 ypen 388
 227
 s 126
 ighe 144
 ochenen 461
 oghe 210
 on 226/259
 open 385
 pper 382
 os 339/375
 ot 77
 ot / i. halfoneie 219
 ots hierendeel 219
 e (woord) 275
 slaeten 393/433
 slaetings 259
 maacken 409
 t 282
 ben 407
 uer 314
 cht 57/311
 cht-ader 154

luy 352/449
 luyden 409
 luyffel 194
 luyheyt 277
 luypaerd 126
 luyt 106
 luysteren 390
 luyt-stemmigh 335
 luyte 214
 lust-bosch 102
 lustigh 351
 lustigh zyn 404
 luttel 360
 luttel tijts 470
 M.

Mach 461
 Macht 259
 Machtig worden 416
 maaken, siet doen 227 403
 Maeght 128
 Maeghe 144/332
 Maegher 321
 Maegher worden 384
 Mael-tyd 244
 Mael-tyd gast 357
 Maelen 445
 Maelen/siet Schilde-
 ren 443
 Maend 419
 Maene (aen 'i Firma-
 mens 58/310
 Maene (aen de paer-
 den 123
 Maenhop 87
 Maer 489
 Maer nochtans 452
 Maere 276
 Maete 220/301
 Maet-hout/siet minc-
 kelhaeck 188
 Maetigh/siet nuchte-
 ren 357
 Maetighlick 475
 Maeyen 445
 Maey-tyd / siet
 Goght 161
 Maey-hoet/siet uyt-
 waerts krom 334
 Mamme 121
 Man (Manncken) 103
 man 128/323
 Mando 257

Manier 300
 Man-kop 87
 Man nemen 454
 Mans-lenghde / siet
 Gzoots
 Mantel 180/424
 March-steen 480
 March 235
 Marcker 125
 Margh 84/142
 Marmer-steen 79
 Marren blichte / siet
 Werretuygh 165
 Martelaer 263
 Martelen 463
 Marter 125
 Maselen 155
 Mast-boom 206
 Mat 352
 Materie/siet stoffe 55
 Mede 487
 Mede deelen 431
 Med-ganger / siet
 Wegg-gesel 209
 Med-ghenoot / siet
 Bond-ghenoot 265
 Med-gheselle 265
 Mede-helper 238
 Mede leerlinck 456
 Mede lyden 150
 Medechyn / siet Ge-
 nees middel 453
 Medicijn-meester/siet
 Genees-meester 453
 Mids-gaders / siet
 s' effens 474
 Meer/meede 176
 Meel 168/446
 Meel-daum 63
 Meenen 400/466
 Meenings 341
 Meer 63/117/299/375
 Meer als 473
 Meer als genoegh 472
 Meer dan 473
 Meer-mael/siet dick-
 wijls 416/473
 Meerder 473
 Meerhoet 115
 Meerl 112
 Meers-schip 205
 Meers 113
 Meester

Meester	456	Den mintsten	313/472	Morafch	
Meesteren / sie gene-		Meis daer bedijben	408	Mozghen (morgen	
sen	453	Meis-daed	257/461	tijdi)	
Meutwe	115	Meis-daedigh	460	Mozghen	
Meyp	226	Meis-gonnen	404	Mozghen - rood / si	
Meypnen	466	Meis-haghen	401	dageraet	
Meyp2	65	Meispel	98	Mozmeldier	
Meys / sen	128	Meis - pzyfen / sie		Mozren	
Meelaedschepd	157	schelden	407	Mozfelen	
Meelckanderen	437	Meis-saecten / sie		Moztier	
Meelck	166	loochenen	461	Mosch (van een boon	
Meelcken	145	Meis-schepfel / sie wan		Mosfche (Voghel)	
Meeloen	87	schepfel	158	Mosfchel	
Meengen	414	Meis-schien	467	Mosf	
Menigherlen	289/487	Missen	460	Motte	
Menighmael	473	Meis-slagh begaen	456	Motit	
Menighte	497	Meis-trouwen	404	Mout-maeker	
Menisch	42/307/128	Mist / sie Mebel	62	Mouwne	
Mergh	84/142	Modder	72	Mudde	
Merkoet	115	Moede	352	Muer	188
Mes	409	Moede worden.	440	Mugghe	
Meft	465	Moeder	229/454	Mupien	
Meften	445	Van een Moeder	326	Mupl-esel	
Meften (vet maecken)	427	Moeders broeder	229	Mups	
Meft-hoop	165	Moeders suster	229	Munte	
Met	485	Moede / sie moeders		Muscheljaet	
Metael	75/314	suster	222	Muts / sen	
Metten	395/415	Moepelijck zijn	462	Mjden	
Met leeren	498	Moer-besie	100	Mjle	
Met leerling	456	Moeg-kruyd	85	Mjn	361
Met redenen	475	Moet	148	Mjter	
Metfelaer	188	Moeten	369/461		
Met sich	435	Moeghen	403		
Met beurdacht	475	Mol	123		
Met booz-raed	475	Mol-hoop / sie Verd-			
Met wien	485	hoopjen	71		
Micken	460	Molen	168		
Middagh	50	Molenaer	446		
Middagh-mael	244	Mom-aensicht / sie			
Middagh-maelen	425	gespoock	54		
Middelen	238	Mompelen	406		
Middelpunt	216	Monckelen / sie mom-			
Midden	47/438	pelen	406		
Midden-schot	432	Mond	130/132/337		
Middelste	295	Mond van de put	236		
Miere	106	Monds kromte	117		
Mild-dadigh	362/499	Monster / sie Wan-			
Mildelck moedee-		schepfel	158		
len	431	Moorden / sie Wer-			
Milte	144	moorden	460		
Minder	472	Moordenaer	263		
Minne moeder	454	Moord-priem	271		

N.

Nacht	
N's' Nachtg	
Nachte-gael	
Nacht-geest / sie ge-	
gespoock	
Nacht-vogel	
Nae / sie Nchter	
Nae	
Nae binnen	
Nae buer	
Nae by	479/
Naeckt	
Nae dat / nae dien	
Nae de gelijkenisse	
Nae der-hand / sie	
daer nae	186/
Naedncken	
Naedren	

Omhelpen	454	Onacht	/siet dun ghe- saep	298	Onstuytmigh zjin
Omhepnen	444	Oncliep		312	Onsupber
Omhepnings	160	Oncliepte		66	Ontam/siet Wildt
Omhoogh	436	On echt		325	Ont-beren
Omip	496	On-edel		322	Ontbpt
Omkeeren/siet Om-		Onenighepd / siet			Ont-byten
menden	446	tweedzacht	266		Ont-binden/siet
Omkleeden	424	Onere / siet schande			maeken
Om-leeghe	436	en beschaminge	277		Ont-blooten
Omstandighepd	435/479	Onessen (van getal)	298		Ont-darmen /
Ontreck	216	Onessen (rouw)	351		uptnemen
Ontrent	408/484	Ongebieter	104/106/117		Ont-decken
Ontuypen/siet Om-		Onghel	173		Ont-doen / siet
hepnen	444	Onghelijck	285/301		maecken
Om-batten/siet Om-		Onghelijcklich	472		Ont-fangen
helsen	454	Ongheluckigh	365		Ont-fermigh /
Om-bvenden	446	Onghenoeghlijck	347		barmhertigh
Om-wimpelen / siet		Onghereed	350		Ont-gelden
Behangen	410	Onghesooden / siet			Ont-graden
Onachtsaem	353/496	Onghout	357		Onthaltse/ont-hoot
Onbeamt	322	Onghouten	337		Ont-kennen/siet
Onbekent	328	Onghestalt/siet leelijck	322		chenen
Onbequaem	290/308	Onghetrouwt	323		Ont-kleeden/siet
Onbeschamthept	151	Onghetrouwt	323		trecken
Onbillijck	342	Onghetrouwt	323		Ont-leenen
Onbilligh / siet on-		Onghetrouwt	323		Ont-leeren
rechtveerdigh	359	Onghetrouwt	323		Ont-lyben/siet
Once	219	Onghetrouwt	323		doen
Onclerlijck	358	Onghetrouwt	323		slaen
Onclanchbaer	356	Onghetrouwt	323		Ont-loffen / siet
Onclenlijck	344	Onghetrouwt	323		maecken
Oncler inter	92	Onghetrouwt	323		Ont-naepen
Oncler/sub,subter	478/486	Onghetrouwt	323		Ont-faecten /
Oncler aerds gewas	74	Onghetrouwt	323		loochenen
Oncler banck	224	Onghetrouwt	323		Ont-schepden
Onclerbzoocken	291	Onghetrouwt	323		Ont-schuldigen
Onclerbaen	250	Onghetrouwt	323		4
Onclerdompelen	411	Onghetrouwt	323		Ont-sien
Onclergaen	373	Onghetrouwt	323		Ont-sluypen
Onclerganck	224	Onghetrouwt	323		Ont-spzingen
Onclerhouden	372	Onghetrouwt	323		Ont-staen
Onclerlingh	346	Onghetrouwt	323		Ont-steken
Onclerloopen	232	Onghetrouwt	323		Ont-stelen/siet
Onclersaet	458	Onghetrouwt	323		hen
Onclerscheypden	388	Onghetrouwt	323		lick weghnemen
Onclerschaegen	421	Onghetrouwt	323		Ont-terren/siet
Onclerste schille	84	Onghetrouwt	323		naepen
Onclerbinden	147/285	Onghetrouwt	323		Ont-vzenden
Onclerbzaegen	455	Onghetrouwt	323		Ont-waecten
Onclerwifsen	455	Onghetrouwt	323		Ont-wepden
Onclerwaertg	478	Onghetrouwt	323		Ont-wenden/siet
Oncleruggh	277	Onghetrouwt	323		vzenden
		Onghetrouwt	323		Ont-wennen
		Onghetrouwt	323		Ontrouwe
		Onghetrouwt	323		On-balsch/siet
		Onghetrouwt	323		Re

veranderingh 288
 verhoeds/ siet on-
 verwacht 471
 verwaert 364
 vernuftigh 320
 verseert 292/352
 vervalscht 319
 verwachte 471
 verblaetigh 346
 verlijtigh 353
 volmaectt 350
 voozichtig 359
 vuchtbaer 313
 waer/ siet valsche 341
 waerdigh 353
 wetende 339
 willigh 342
 wock 201/487
 wock niet 473
 w- moedighlijck
 widden 408
 wst- vucht 97
 wsech van de wst-
 wucht 101
 wgh 130/483
 wgh-appel 131
 wghen blick 49
 wgh-brauwe 131
 wgh-hoecken 131
 wghen dzaght/gramia 181
 wgh-jie 181
 wgh-leden 131
 wgh-leden hapz 131
 wgh-merck 238/462
 wghst 161
 wmi 229
 w2 (aen een vat) 195
 w2 (aen 't hoef) 130
 wbandt 242
 wdeel 250/462/471
 wdeelen 462
 wkhuffen 211
 wlof/ siet loslatinge 251
 wgeoozloft 440
 wlogh 267
 wsaecke 45
 wwpzonck 53
 wst 52
 wst-mind 62
 w (in) 71/121/480
 w (super) 436/486
 w dat 491

Op dese zijde 480
 Opdoen/ siet openen 422
 Openbaer 341
 Openen 422
 Openlijck 485
 Openlijck uytroe-
 pen 457
 Openstaen 381/500
 Opgaen 373
 Opgeblaesen zijn 379
 Ophangen 463
 Opheffen 415
 Oplaeden 449
 Op leggen 453
 Op letten 371/456
 Oplichten 415
 Oploop 267
 Oploopen / siet swel-
 len 452
 Op-maecten 441
 Opper van hoo 162
 Op prijs stellen 448
 Op-rechten 421
 Op-roer 266
 Op-schicken 441
 Op-seggen 456
 Op-sicht 286/479
 Op-sluyten 422/447
 Op-staen 397
 Op staende doet 469
 Op 't nieuw 473
 Op-trecken 454
 Op-boeden / siet op-
 trecken 454
 Op-maert 382/436
 Op-massende 323
 Op-wecken 429
 Op-wellen 379
 Ouden 474
 Oudeninge 47
 Oudentlick 285
 Oudineeren 252
 Oughel 281
 Ouf 123/386
 Otter 127
 Oud 296
 Oud-achtigh 321
 Ouderloos kindt 231
 Ouders 128/324/454
 Oud-man 128
 Oud-rindigh 296
 Oud-wyf 128

Outaer 281
 Over 278/480
 Over al 468
 Overbleven/ siet over-
 righ 366
 Overdaed 241
 Over- dencken / siet
 Bedencken 400
 Over-dwerp / siet
 scheef 306
 Over groot 301/307
 Over - hoeck / siet
 scheef 306
 Over jaerigh 319
 Overigh 150/366/392
 Overighepdt 250
 Over-kleyn/ siet dwerg-
 achtigh 307
 Over-langh 469
 Over-leden 325
 Over-legghen / siet
 overwegghen 462
 overlebende siet in het
 Overlijpigh / leet 325
 Over-luyd lachen /
 siet scherteren 408
 Overluyd-roepen 406
 Over-mids 492
 Over-moed 151
 Over-mozghen 470
 Over-peynsen / siet
 overwegghen 462
 Over-rugghe/ siet rug-
 gelinghs 308
 Over-treffen 456
 Over-bloed 267
 Over-bloedigh 472
 Over-meghen 462
 Over-werpen 411
 Over-winnen 433
 Over-winner 471
 Over-winnings 275
 Opebaer 110
 Owee 496

P:

Pachte 352
 Pack 200
 Pacht u wegh 466
 Pad / siet Poed-pad 200
 Padde 127
 Paer

Paal	421/160	Perfick	98	buyl ſcheep-water	
Paalen des landes	233	Perſſe	208	Bond	
Paalſteen	480	Perſſe-boom	208	Bonte	
Paer/ſieſſen	298	Peſe/ ſieſſen	145	Boock	
Paerd	439	Peſe	157	Boogen	
Paerſpe	432	Peulhupsjen	89	Booz	
Paereren	441	Peulhucht	88	Boſt (viſch)	
Paerſp	186	Pegant	112	Boſte (aen de deur)	
Palien/ ſieſſer-bont-		Pick	96 b.	Bott	
ſien	196	Picken	386	Botaerde	
Palme van de hand/		Pierwozm	205	Bottebacher	
ſieſſe blacke hand	136	Pilaere	189	Borſcherf	
Palu-maets/ ſieſſe hand-		Pinch-oogt; ſieſſe blick-		Bzachtelijck	
huet	217	oogen	390	Bzedicken	
Pampier	221	Pinnen	121	Bzedikant	45
Pand	240	Pint	218/272	Bzeckſtoel	
Panikhoozm	91 b.	Pis	146	Bzekinge	
Panne (op het dack)	189	Piſſen	392	Bzeſentieren	
Pannekoek	212	Pit (merck)	84	Bzeſter	45
Panſſier	269	Pit (kern)	101	Bzins	
Panther-dier	126	Pitſen/ ſieſſe trecken	399	Bzupm	
Pantoſſel/ ſieſſe mup-		Plack	409/225	Bzins	23
ſien	180	Plack geben	409	Op pzhg ſetten	
Pap	168 b.	Plaetſe	47/484	Bzijen/ ſieſſe loben	
Papegan	486	Plaetſijder	443	Bzoeben/ ſieſſe ſmaer-	
Paradijs	284	Plagen	429/463	ken	
Parten bedzyphen	440	Blanche	160/187	Dupliceren	
Paffer	188	Blanchſchuttings	160	Bunte	27
Paſſe / ſieſſe bleeſch-		Plante	82	Put	
paſſen	212	Plante des boets/ ſieſſe		Put-emmer	
Patrjjs/ ſieſſe Woldt-		boet-ſole	138	Blond van de put	
hoen	111	Planten	444	Putten	
Pat / ſieſſe boet-pat	200	Plat	196	Bupm	
Patroon/ ſieſſe byſpel	225	Plagen	408	Bupſter/ ſieſſe Blaeg-	
Pauw	109	Plapſter	453	balck	
Peerd	123	Plaptings	257	Bupſtebpter	
Peerdſtal	164	Plicht	455	Bijl	
Peers	98	Plough	161	Bijn	
Peerle	81	Ploughen	445	Bijnboom	
In pekel leggen	427	Ploupe van den rock/		Bijnighen	
Peller/ ſieſſe Bondt-		ſieſſe ſchoot	181	Bype	
mercker	185	Blomp/ ſieſſe Bot	339		
Penne	223/108	Blucken	444		
Pennekoek	223	Blunderen	460		
Pennemex	223	Bupm	108		
Penne-ſtele / ſieſſe		Bupm-ſtrjcker	254		
ſchaft	223	Boel	65		
Pennſtick	239	Bois-ader/ ſieſſe lucht-			
Pennincken	239	ader	145		
Penſeel	215	Bompe	207		
Peper	174	Bompen	207		
Perkament	221	Bomp - water / ſieſſe			

Q **Wachel** 47
Quaeb 344/
Quaelijck
Quaelijck ſtaende
Quaetdaerdigh
Quaetdaerdigh
Quaetdoen
Quaetdoender

uelien	472/429	Wafch / snel	291	Wefteeren	194
ueliere	152	Wafchpelic	469	Wefteerends	388
uickfilver	77	Wafcrpe / fci dolheyt	156	Wefuch	847/213/336
uickfteert	115	Wafpc / fci fchaeden	394	Wefuf	158
uiftrachtigh	362	Watel / fci raetel		Wefuf / fci fmeer	173
uigneh	452	Watte	125	Went	173
		Wabe	114	Wefelen	452
R.		Wacht (niet krom)	306	Wefier	419
Wbaud / fci fchalck		Wacht (rechtelick)	466	Wepcken / fci doe-	
Wbbelen / fci beufe	(345)	Wachte	250	repcken	393
Wen / klappen	407	Wooz recht roepen	461	Wepgher	175
Wacher / fci Weftefep		Wefchter	258/363	Wepn / fci fupber	314/
Wer	263	Wefchte boozt / fci vdu			(344)
Wid	204/442	Wonden aen	469	Wepn (auvervalschi)	319
Wid-nabe / fci Wabe	(204)	Wefche-fnoer	188	Wepnigheyd	418
Wid-fchene	204	Wefchts	308	Wepnighen / fci fupbe-	
Wid-fpecke / fci fpeer	204	Wefchts-handel	257	ren	418
Wid-fchene	204	Wefchts-faecke	462	Wepnighen	344
Wid-fchene	204	Wefche-beerdigh	359/363	Wefpe	200/352
Wid-fchene	204	Wefche-beerdighelick	475	Wefpen	439
Wid-fchene	204	Wefchen	437	Wefpende luyden	450
Wid-fchene	87	Wefchen (rancken)	451	Wefpe-gefelle / fci Wefpe-	
Wefchen / fci aen-		Wefchenen / fci Wefpe-		gefelle	208
Wefchen	387	len	451	Wefpe-mantel	206
Wefchen	341	Wefden	462	Wefbe	141
Wefchen	407/428	Wefde (fprake)	346	Wefchter	462
Wefchen	235	Wefden (fprecken)	406	Wefder	252
Wefchen	251	Wefet redenen	475	Wefchen	387
Wefchen	341	Wefet wat redenen	493	Wef-rieckende	336
Wefchen	87	Wefet reeds	207	Wefem (van 't fchip)	206
Wefchen	452	Wefey / fci hoepel	199	Wefem (Pampier)	221
Wefchen	412	Wefgeerder	283	Wefge-tengeel-efem	208
Wefchen	412	Wefgeeren	405/458	Wefet	94
Wefchen	412	Wefgeeringe	232	Wefet-dodde	} Typha
Wefchen	412	Wefgel (van de fchrift)	222	Wefet-kolbe	
Wefchen	407	Wefgel (Linie)	306	Wefet-pijpe	94
Wefchen	122	Wefgel (Gebods)	225	Wefimpel	153
Wefchen	277	Wefgel (Liniael)	188	Wefimpeligh	329
Wefchen	365	Wefgen	312	Wefingh	197
Wefchen	332	Wefgen-beke / fci ruyfch-		Wefingh-moorn	143
Wefchen	(377)	beke	64	Wefipe	105
Wefchen	451	Wefghen-boghs	62	Wefipen	451
Wefchen	222	Wefgen-moorn / fci pter-		Wefiviet	66/119/312
Wefchen	386	moorn	165	Wefche	119
Wefchen	271	Wefghen	375	Wefchelen	451
Wefchen	272	Wefgement	273	Wefch	181
Wefchen		Wefken	299	Wefche	217
Wefchen		Wefken-meefter	299	Wefem / fci ptyg	277
Wefchen		Wefken-penningen	299	Wefepen	406/461/499
Wefchen		Wefkenen / fci loopen	385	Wefer (om te fchieten)	170
Wefchen		Wefente	240	Wefer (van 't fchip)	206
Wefchen		Wefent-kamer	253	Wefer	61
				Wefer	208

roggē 91
 rolle 209
 rollen 435
 rol-waegen 203
 rompe 129/134/141
 rond 306
 lang-werpig rond 306
 spits-rond 306
 rond-om draepen 437
 wondasse 269
 roock 61
 roocken 426
 rood 338
 roode aerde 73
 rood-bonck 155
 rood van hapren 327
 roof 276
 roof/aen een wonde 154
 roof-achtigh / siet roof- 114
 roof-gierigh / vogel 114
 roof-goet / siet roof, 276
 buyt 276
 roof-boghel 114
 roose 93
 roosten 447
 gerooft 357
 roofster 175
 rooben 460
 roober 200
 rog-baere 202
 rog-kant 202
 rot / bende 273
 rot/rottigh, verrot 318
 rote/rotte, gefelschap 256
 rotelen / siet knozren 388
 rot-gang 111
 rot-gefel 429
 rotte (muys) 125
 rotten / verrotten 464
 routw (oneffen, onglat) 351
 routw (scherp om aen 304
 te tasten)
 routw (ongekooekt) 357
 routw-haptrigh / siet 327
 rupgh
 routw bezuyden / siet 434
 beweenen
 routwe deken 201
 routwe schoenen 179
 rubyn 80
 ruchtelen 388
 rug 73

rug-deckfel / siet routwe 201
 deken
 rug-been / rug-graet 141
 rugge 134
 ruggelinck 308
 rugge spoumen 447
 rug-bel / siet huyl 121
 ruppen / ruopen 394
 ruyzen 105
 ruyzen / gorpsen 451
 ruspelen / siet rochelen 451
 ruffel / siet sinner 173
 ruste 367
 rusten 207/384
 rupcken 383
 rupckertjen 313
 rupdigheyd / siet schoofst- 157
 heyd
 rupdschen / siet krau- 394
 wen
 rupffel / siet rimpel 113
 rupgh 327
 rupmte 52/217
 rupmte tusschen de 131
 Wijnbrouwen
 rupsch-beke 64
 rupschen 379/396
 rupsmupsen / siet rup- 396
 schen
 rupsporen / siet roche- 451
 len
 rupte / wijn-ruyte 95
 rupten / siet 't saeyde 444
 suyveren
 rupter 201
 rijck / Koninck-rijck 252
 rijck / rijckaerd 241/324
 rijck-don / siet goede- 241
 ren
 rijden 439
 rpe / ryghe / siet regel 222
 rhy / rijn 63
 rhy (in 't wassen) 318
 rhyen / rhy worden 383
 rhy 91
 rhyen 282
 rhyfelen / siet ruyfche 396

S, 496
 Sabel 271
 Sacht 343/355

Sachtelich
 Sachtjens waepen
 Sacht-moedigh
 Sacht-sinnigh
 Sack
 Sack-draegher / siet 41/87
 draegher
 Sad / siet sat
 Sadel
 Sadel-tesche
 Saden / sardigen / siet 41/87
 Versaden
 Saecke 41/87
 Saed 87
 Saed-lant / siet 't ge-
 saeyde
 Saegse
 Saegh-meel / saegfel
 Saepen 444
 Saellie
 Saellighheyd
 Saellighlick
 Saelligh maechen
 t'Saemen / siet s' ef-
 fens
 t'Saemen geben
 t'Saemen hanginge
 t'Saemen setten
 t'Saemen boegen
 t'Saemen wooninge
 Saffraen
 Salaet / siet lattouw
 Salf-busse
 Salspeter
 Salbe
 Salbens / siet smeer
 Sand
 Sand-looper
 Sand-sleentjen / siet
 sleentjen
 Sanger
 Sangh-boghel
 Sap
 Sapphier
 Sat
 Satan
 Saussen / siet krupde
 Saussijse / Braed-
 worst
 Schacht vande penne
 Schaechel-net
 Scharde / siet berleg
 Sch

haedelijck	289	schieren	443	schuren	309
haeden	428	siet oock schaven	394	scheyden	414
haede-bzenghd	150	scheerer/ siet barbler	443	schickings	41
haedulwe	60	scheer-mes	210	schielich	471
haduwachtig	297	scheyden	456	schieten	460
hael-byter/ siet pup		scheyd-steen/ siet pael-		schiet-busje/ siet-	
hebpter	117	steen	480	geweer	270
haele/ siet dzinck-		scheydsel der neug-		schild	269
haele	248	gaten	132	schilder	215
haelie/ siet Laepe	189	schelden	407	schilderen	143
haemen	462	schelffe/ siet schubbe	118	schilder-bortos	215
haemte	151	schelffen/ siet schub-		schild-padde	227
harp	122	ben	447	schild-wachter	274
haeys-hope/ siet bee		schelle/ siet belle	412	schille	101
haeys-stal/ stal	164	schelle/ siet schille/		schillen	444
haere	184/210	bast	84	schimmelen	383
haermutsen	460	schelm-stuck	257	schimp/ siet jock	242
haers/ siet spaersam/		schelpe/ siet schille	101	schimp-scheut/ schimp-	
herigh	362	schelbisch	119	woord	151
haebe	198	schemeringe/ schemer-		schinckel	138
haeben	394/442	tijdt	50	schip	205
haft	223	schemper-woord	254	schip-boden/ siet kiel	205
ha/ geschal/ siet		schenckel	138	schip-boom	206
haenck	147/214	schencken	431	schip-boot/ siet boot	205
haick	345	schencker	248	schipper	207/450
haichheyd	239	schenck-han	248	schip-gewant/ siet schip-	
halnepe	214	schenden	370	gereetschap	206
haemper-woord	254	schepel	218	schip-haech	206
hade	277	schepen / t' scheepe		schip-haben/ siet ha-	
hade-woorden spreec-		doen	450	ben	207
he/ siet schandige par-		te schepe haeren	450	schip-koozde/ Babel	199
en bedrypen	440	scheeps-waeter	207	schip-lieden/ siet schip-	
handael/ siet haen-		scheppen (Creaturen)	372	pers	207
haot	200	scheppen/ siet putten	419	schip-riem/ siet riem	206
haat	251	schep-emmer/ siet put-		schip-roer/ siet roer	206
haat-kamer	253	emmer	236	schip-rollen/ siet rolle	209
haattinge	252	schermen	460	schip-rooher/ siet se-	
hae/ siet schaede/		schermmer	460	rooher	460
haeden		scherm-schild/ siet ron-		schip-sepl/ siet sepl	206
haelingh/ siet saegh-		dasse	269	schip-touw/ siet kabel	199
hael	187	scherp (van gesmaeck)	337	schip-waeter	207
habupt/ siet schuyf-		scherp (in 't snijden)	339	schip-wellen/ siet rol-	
haet	116	scherp van begrip	338	len	209
habupe/ siet deuge-		scherven/ siet waetten	442	schip-werf/ siet reede	207
haet	345	scherpte	272	schoeffel/ siet schuppe	160
haede	272	scherren	386	schoen	180
haef	306	schertsen	440	schoen-lapper / siet	
hael (ooghe)	330	scherbe/ siet potscher-		mitjen	117
haen-been	141	be	195	schoen-maeker	185/443
haene van een rad	204	schete laeten	451	schoen-maekers mes	185
haepel/ siet schepel		schetteren	408	scholier	353
haere	184	scheur-buyck	157	schole	224
				schole-gezellen / siet	

mede leetelingen	456	schubbe/ ſci guppe	254	ſee-enghte Freum	
ſchoof/ ſchode	161	ſchubbe van een vich	118	ſee-haden/ ſci haben	2
ſchoon (ſraey, net)	289	ſchubben	447	ſee-hant/ ſci oeder	
ſchoone (gedaente, per-		ſchudde/ ſci guppe/ deu-		ſee-rooden	4
ſoon	305/322	ge niet	345/254	ſee-rooher	4
ſchoen (ſuyver)	418	ſchudden	415	ſee-rooherg Piratica	4
ſchoon-dochter	230	ſchudde van koude/ ſci		ſee-ſiechte	2
ſchoon-moeder	230	ſchzicken	452	ſee-biſch	
ſchoon-ſone	230	ſchudderen/ ſci hebben/		ſee-waeter	
ſchoon-hader	230	ſchzicken	376/452	ſeel-dzaeper/ ſci lijn-	
ſchooren / ſci ander-		ſchuere	163	dzaeper	1
ſchzargen	421	ſchuld (miſdaed)	257	ſeel-gaern	1
ſchoor-ſteen	194	ſchuld-bzief/ ſci hand-		ſeepe	2
ſchool/ ſchood	184	ſch: iſe	240	ſeer/ ſci ſweer	
ſchoot (aen eē wamb.)	181	ſchuld-heer	240	ſeer	471/4
ſchoot (van ſchieten)	152	ſchuldighe	363/462	ſeeber/ ſci ſpeekſel	1
ſchoote	161	ſchuldigh zhn	448	ſeffeng	4
ſchoppe/ ſci ſchuppe	160	ſchuld-termijn	240	ſeggen	3
ſchoof-ſept	457	ſchuppe	160	ſci ſeg	4
ſchoyſten	166	ſchuppen/ ſci ſtootē	435	ſeghe-pzael	276/4
ſchozſe	444	ſchutten/ ſci ſtupten	419	ſeghe-ſcecken	2
ſchoz- muplen / ſci		ſchütten/ ſci beſcher-		ſeghenen	4
blick-tanden	388	men	461	ſegghen	3
ſchoe 152 ſchotel	175	ſchut-berd/ ſci berde-		ſeyl	2
ſchoud	251	ren	160	ſeyl-ſteen	
ſchouder	134	ſchut - gaeten / ſci		ſeylen	4
ſchouder-bladt	141	hordekens	192	ſeyſten / ſeyffel	
ſchouwen	390	ſchutter	400	ſeher (in ſijn gevoelē)	3
ſchoum-plaetſe	243	ſchutwen	417	ſeher (van gevaer)	
ſchopen / ſci onſtup-		ſchupf-karre/ ſci krupt-		ſeherlick	
migh doort ſtappen		waegen	209	ſelden	463/4
ſchzabben/ ſci krabbē		ſchupf-wol	116	ſelf / ſelfs	54/4
door-rijpen	394	ſchupf-pſer/ ſci green-		ſch ſelfs	3
ſchzabben (de viſch)	447	del	191	't ſelfe	2
ſchzaepē/ ſci krabbē	394	ſchuplen	381	ſelf-willig/ ſci bzynw-	
ſchrede	247	ſchupm	68/379	ligh	3
ſchreemen	451	ſchupmen	379	ſemel	
ſchrepen	408	ſchupm van metael/ ſci		ſencken / ſci onder-	
ſchzicken	404/452	hamer-flagh	156	doimpelen	4
ſchzift	223	ſchupns/ ſci ſcheef	306	ſenden	4
hepliche ſchzift	479	ſchuytken/ ſci boot	205	ſend-bzief/ ſci bzief	
ſchzobben / ſci kray-		ſchuyden	435	ſenuwe	
men / krabben	394	ſchynen	378	ſerbette	2
ſchzompeligh/ ſci ber-		ſchyn-beught	278	ſeg-ſiſſe	3
welcke	318	ſchyn-heplichhept	278	ſefſigh	3
ſchziden	385	ſchynſel	60	ſetel / ſci ſtoel	
ſchzif-pziem	223	ſchynen	451	ſetten	436/4
ſchzif-ſchaette	224	ſchzibe	216	ſibe/ ſiſſe	
ſchzif-tafelken / ſci		ſede	233/344	ſeben 300 ſebentig	3
tafel-boeckje	223	ſedigh	344	ſib-ſchap / ſci ſwa-	
ſchziden	456	ſedighlyck	475	ger-ſchap	2
ſchzinder	223	ſeo	65	ſich	2

hel / fichel	161	flaeyen	399	finooch / fies rooch /	
ek	321	flaeyende	429	damp	61/62
ekeluyck / flet fleck	321	flaeyend maechen	429	fmout / flet bet / fmiser	173
ekte	150	flaeyerigh zijn	451	fnaere / snare	214
finesteltiche flechte	157	flampampen / flet flompē		fnaer / flet schoon-doch-	
ch zijn	384/452	flanch flet dun/ranc	301/	ter	230
den (heet zijn)	378		432	fnateren / flet klap-	
den (koocken)	447	flanghe	107/388	pen	492
de	56	flecht/effen, flet black	313	fnabel / flet bech	108
n	387/390	flecht-aerd	flet een-	fnede	152
nde	330	flecht-hoofd	vond. 429	fneeuw / snes	63
daer	495	flecht (geringh)	357	fneeuwen	375
hier	495	flebe	201	fnel	291
nip	495	fleepen / fleppen	435	fnellick	460/471
/ fiste	169	flepchen	385	fnicke / flet boot	
ten	446/486	flemmen / flompē	425/451	fnoeck	119
ber	77	fleutel	191	fnopen	425
i / fimo	147	flibberigh	352	fnopen / flet befinoe-	
ghen	457	flicken / flocken	391	pen	444
g-boghel	113	flinch	398	fnoffen / fnoffelen /	
ten	397	flingher	270	Nickere	
teren	398	flippe / flet fchoot	181	fnozcken	457
-flete / flet stool	211	floppen	392/425	fnot	146
de aen 's lichaem	134	fnoot	72	fnupte / flet bech	108
fjden	436	fnoppen	425	fnupten (de neus)	423
de van een blade	222	fnot / Borgh	235	fnupten de keersle	426
de / Sericum		fnot / om yet te b. fnyē	191	fnijde / fcherpte	272
gen	371/447	fnugmeren	451	fnijden	409
gh-doeck	flet kleyn	fnupten	422	fnijden in koper, flet /	
gh-fchotel	flet	fnuck	72	Graveeren	443
n / zijn	369	fnym / flet modder	72	fnijder	184/443
n / (eens andern)	361	fnypen / flet weeten	442	fnijderen	443
abben / flet flicken	391	fnyp-steen	79	foo (alfo)	471
abberen / flet floppen	425	fnade / fwadigheyd	266	foo (ind en)	491
ach	409	fnaeck	147/337	foo (daerom)	494
ach-ader / flet lucht-		fnaeckelijcke hof	247	foo al	491
ader	145	fnaecke	387	foodanigh	289/500
acht leheren / flet		fnaeckeltick maken /		fo dcluygls	473
laen	433	flet krupden	447	fo groot	301
acht-offer / Victima		fnal / nauw	301	fo lange	473
achte	152	fnaragd	80	fo niet	491
achten	416	fnied / flet	442	fo seere	472
achtinge	447	fneden	442	fo ter ftond	469
achter / flaege	173/446	fnээр	173	fo veel	472
ack	120	fnereen	449/453	fohel	271
aacken / flet uyt-late	438	fnelten	420	fober / flet michter	357
neen / flae	409	fnelt-kroeg	197	icem fpaerfaem / huyf-	
neir / Pulfare	214	fnerte / flet pijn	147	tyck	362
aen / vechten	433	fnerte lijden	452	fogh	122
aep aen 't hoofd	130	fnerten	452	focken	416
aep / rufte	147	fnettelijcke flechte	157	foellinge / flet hof win-	
flaep bzingen	454	fnid	442	deken	377
				D 4	foe

soenen / liet kussen 454	spade / spaeye 160	spot-werck / liet spot-bedzht
soesen / liet sachtjens waspen 377	spaden / spaeyen, liet graven 420	spouwen
soet 337	spaen 187	spouwen den visch
soet-gourigh / liet wel-riechgh 336	spaeren / liet verschoonen 462	spzaeche
sogh 122	spaersam 362	spzeum (voghel) 406
sold 268/459	spanne 217/395	spzeekende
soldast 352	spannen / liet recken 437	spzeepen
solder-gespan 193	speauter 78	spziet / liet zwijn-spziet
solder liet / machel 76	specerpe 174	spzinck-haen
somer 51	sperck 173	spzinck-net
sommige / liet eenige 300	speeche / radi-speeche 204	spzinck-stock / liet schboom
somplighged 72	speechsel 146	spzingen 379
somchdes 201/470/473	speer 271	spzoete
som-wijten 383	spel 242	spzupte / liet strupck
sorder 60/485	spel / schouw-spel, blyd-spel 243	spzupten / liet upt-slaen
sondere / liet schepde 414	spelen 440	spuwen
sonder meten 485	spelle/spelde/Acieula 70/186	spycher 189/4
sondigen 405	speloncke 91	spijse / kost 147
sone 229	spelte 398	spng-kamer
sonne 58/310	spertelen / liet sittere 114	spys-meester
sonnachtige plaetse 297	spermer 146	stadt 233/2
sonnen hitte 59	spere / liet naespere 143	stadt - graven / liet gracht
sonne up 220	spiere 271	stadt-huyg
sonne wyter 220	spieffe 182	stad mueren / liet stad-besten / liet staechen / liet tyn-staechen
in de sonne schijn ge-legen 297	spille 182	staekettinge
soagen 454	spin-klosse 196	stael
soon 184	spinne-kop 182	staemerende
soons-dochters / liet nichte 229	spinnen / Nere, vi, tum, 182	staen
soons-sone / liet nebe 229	spin-radt 182	staen blyben
soons-bzoutne / liet sehoon-dochter 230	spin-rock 182	staende
soypen 247	spinster 182	staende waeter / liet poel
soype/bzood-soype 247	spinne-wiel 182	staends boets
sozghelick 350	spinte (maete) 218	staepel
soze-loos 350	spit / braedt-spin 175	staet
sozgh-loof heyd 262	spit-hoecke 212	staet / liet stand 439/44
sozgh-buldigh / liet be-kommert 340	spits 272	staet-wagen / liet hangende wagen
soet/soet-aerd, sorteboel 339	spits-rond 306	staf
soud/soudpe 268/459	spitten / liet graben 420	stal/stallinghe 163/16
sout 76/337	splete 223	stallen / liet installen 42
souten 447	splyten 409	stam (van een boom) 8
gejoute dingh 447	splynter 165	sta/geschichte, Genus stirp
sout-hat 246	spoeden 398	stae
spacie / liet ruymte 52/247	sponde / liet bed-stede 211	
spacteren 396	spongle 210	
spade / liet laet 470	spoocksel / liet gespoock 54	
spade bzucht / liet taet-rype bzucht 318	spore 201	
	spore / liet voet-spoor 200	
	spot-bedzht 151	
	spot-reden / liet schimp-scheuten 151	

helend	347	sterck (van leden	215	stooten (yets, yemant)	435
imper	168/237	sterck (vast)	316	stoppel	161
mpen/ser Rootē	395	sterck (van krachten)	348	stoppen	446
mp-molen	168	stercken	421	stozm-goed	269
nd	440	sterck maecten	441	stout	340
nd-bastigh	342	sterfijck	288	stoutheydt	151
nd-aetro / siet haen-		sterne / siet boozhoofd	130	stracks	469
el	275	sterro	310	stracie 60	straete 236
ge/siet roede	217	sterben	384	straelcken / siet enghe	
p / siet trappe	194	steunen	397	steegh	235
ppen / siet schijde	385	stief-dochter	230	straet-roober	460
reck (van leden) ofie		stief-moeder	230	straet-rooben	460
nders	315	stief-soon	230	straet-schenden	460
cke dzanch	176	stief-vader	230	straf / fel	355
re	58	stier / varre	122	straf / suer-muyt	329
thade	271	stieren	450	straffe	259
cken / siet inslaen	421	stijl doen staen	419	straffen	462
de / siet plaetse	47	stilkens spzecken	406	strandc	69
deken	233	stillen	407	strecken / siet recken	437
eck-bptel	188	stille staende	274	strecke/strepe	154
ecken	409	stille swijghen / siet		strecke / treck	222
egh / stepl Acclivis		swijghen	406	strekelen / streelen, siet	
el / stele	89/101	stille zyn	406	strijcken	395
en	75	stille / siet rust	267	streame van een slaghe	154
en (sieckte) siet Gra-		stincken	383/464	strenghe	355
eel	156	stinckende	336	strengen, siet hert dou-	
enachtigh sand / siet		stip / stipken	222	wen	394
stijf-sand	79 a.	stock / stock	200	streben / siet rijzen	382
en-borch	124	stock, kluppel	409	strick / laeghe	171
en-gemul / siet steen-		stock / stam	83	strick / koorde, seel	199
en-grups / hoop	189	stock in de gevancke-		stronckelen / strompe-	
en-houwer	188	nisse	261	len	397
entjen	79	stockade	271	stront / siet afganch	146
en-walle	160	stoel	211	stroo / stroy	163
en-werper	270	stoel-kussen	211	stroo-bechself / stoo-	
erc	123	stoepe / siet slaghe	152	dack	189
eghel-reep / seeg-		stoepen / Cædere virgis		stroo-halm / siet halm	90
deugel	201	stof	72/441	stroepen	414
he 152		stoffe	55	stroom	66
sten in kooper, siet		stoffereen / siet op-		stroopen / siet douwe	394
vabeeren	443	schicken	441	strop / siet strick	171
ten / siet bast-rahe	387	stollen	380	strichcken / strekelen	395
st-pfer / siet stek-		stom	335	strijdt	242
septel	188	stomp / siet bot	339	stryden	460
len	460	stompe / siet stock	83	struyck	82
len / fettē	285/436/438	stond-glas / siet sandt-		struyckelen / strieme-	
lien witten	458	looper	222	len	396
mmie	335	stooren / siet versto-		struyf / struyve	212
mmigh / Gravis, Mo-		ren	407	stuck	46
lestus		stoot / siet stekē /		stuck-geschuts	270
nen	452	schoot	152	stuer	329
nghel / siet stote 89/316		stooten / stampen	395	stuyt-been	145
				stuyten	

fuyten	419	fweerd	262/272	Taſten/voelen
fuyts/gemelijck	356	fweerd-bechter / ſiet		Te boken gaen
fuyt ſijn	378	fchermer	460	Te deeg
fuyt / ſiet pilae	189	fweerken	155	Teder/teer
fuyten	452	fweeren	461	Te hands/ ſiet ſtaen
fuytelen / ſiet ſtrup-		fweet	146	hoets
helen	396	fweeten	452	Teecken
fuer	337	fweyben / ſiet ſwer-		Teelen
fuer-ſichtig/ſiet ſtraf	329	ben	398	Teeing/ ſiet ſift
fuyſen/ ſiet rebelen	452	fweelgh-kele	432	Teen/ band-roede, ſie
fuyck	479	fweilen	452	bleecht roede
fuyten / ſiet in pekel		fwenmen	385	Teez/ teder
leggen	427	fweren / ſiet hys-fweren	(167)	Teezinghe
fuyt / ſiet ſoo	471	fwert 338 fwerbe	398	Te gelick
fuyt daenigh/ ſiet ſooda-		fwingen/ ſiet ſwane-		Tegen/ teghens
nigh	289	ken	415	Teghen-heel
fuyten	228	fuyghen	406	Teghen-partpe
fuycker	174	fuyghen / ſiet bercken	122	Teghen-ſpoedigh
fuyt / ſiet mſddagh	50	fuyghen-ſhot / ſiet ber-		Tegen-ſtaen
fuyden-wind	62	ken-ſhot	164	Tegen-ſtemmen
fuyghen	384	fuyghen-ſpriet	172	Teghen-moozigh
fuygen/ ſoogen	454	fuyghende ſiechte/ ſiet		Tellen
fuygh-amme/ ſiet boed-		teeringhe	156	Tannen (becken)
ſter	454	T.		Tennen (vyanden)
fuyple	189	Tabbert	180	Temſen / ſiet ſiften
fuymen	398	Tachtentigh	300	te nacht/ ſiet g'nachte
fuypen	425	Tack	83	Ten eer ſten
fuyper	451	Tzoen tachtjen.	84	Ten tweeden/ten der
fuyt-ſiechts/ ſiet hooſt-		Taepe	317	dē/ten vierden/ vijf
mee / &c.	451	Taepe-etter	155	den/ &c.
fuyt / ſiet ſuer	337	Tael / ſiet ſpzaecke	495	Ten minſten
fuyber (waeter)	311	Taerte	212	Tente/ Tabernakel
fuyber (reyn)	314	Tafel tot ſchrife	224	Tente (in een leger)
fuyber (net)	344	Tafel/ diſch	245/486	Ten hollen
fuyberen	418	Tafel-berd	246	Te paſſe zyn / ſiet ge-
fuyberen 'rgefacyde	444	Tafel-boercken	223	ſond zyn
fuyck	316/348	Tafel-gerecht	247	Tergen
fuywaen	109	Tafel-laecken	246	Terwijn / ſiet vint-
fuywaer vā gewicht 302/415		Tafel-ſaecken	246	merck
fuywaer (om te doen)	349	Taljoor/ ſiet taſolbert	246	Ter oorzaecke
fuywaerlick	472	Talgh / ſiet ruet	173	Terrē ſiet ontnaepē
fuywagher-ſchap	230	Tam	320	Ter ſtond
fuywaeluwe	110	Tand	121/140/301	Ter zjids
fuywamme / ſiet ſpon-		Tand-blicken	388	Terwe
gie	210	Tand-bleeſch	132	Te ſamen
fuywacken/ ſwacken	415	Tanghe	196	Te ſeer / ſiet te heel
fuywart	338	Tangher/ ſiet ſcherp	337	Teughel
fuywate / ſwade, ſiet		Tappen (bier) Promere		Teughel-riem
Sichel	161	Tapijt	246	Te deel
fuywabel	76	Taſſche (beurſe)	200	Te bergeefs
fuyweeps	166/202	taſſche (vā eē herder)	166	Te vzeede ſtellen
fuyweer / ſeer	155	Taſten/aenroeren	387	Te weten

hel/ rickelsteen, ſiet
 nne 189
 n/ thien 300
 nmeren/ ædificare
 nmer-balck 187
 nmer-houd 160
 nmer-man 187
 a 77
 p/ tipken / ſiet tute
 lken 272
 b 47/296
 dtelijck 288
 digh woorden 383
 d hebben 440
 gher-bier 126
 ran 252
 bbe/ ſiet Bad-kup
 e 210
 oe-dzaegen 183
 oe-eggenen 383
 oe-gebal 379
 oe-hooren 300
 oe-komende 296
 oe-laten 403
 oe-leeren 498
 oe-leggen 431
 oe-maecten/ ſiet op
 chicken 441
 oe-nemen 456
 oe-repcken 393
 oe-roepen 455
 oe-ruſten 460
 oe-ſeggen/ beloove 431
 oe-ſeggen 454
 oe-flupen 422
 oe-ſpjen 174
 oe-ſtemmen 462
 oe-ſtoppen 419
 oe-trecken/ ſiet nae
 ſich trecken 400
 ebal 53/379
 oe-wyden 431
 ol 252
 olck/ Tael-man 253
 ongh 132/39/406
 onne 199
 Coom 201
 Coone 139
 Coote Coon 139
 Cooneel 243
 Cooneel-ſpeelder 243
 Coonen 417
 Coon/toren 194

Coonighyepd/ ſiet gram
 ſchap 150
 Coonigh zijn/ ſiet
 gram zijn 432
 Cooytſe 249
 Coodenacer 263
 Cooveren/ ſiet betoo
 ren 372
 Coovereſſe 263
 Cop des hoofds/ ſiet
 kruptu 130
 Cozffen 436
 Coztel-dupbe 112
 Coztel-moedigh/ ſiet
 ſtuurg 356
 Coztſe 249
 Cot 121/435/456
 Cot dat 470
 Cot ergens toe 474
 Couw 199
 Cou dzaeper/ ſiet lijn
 Cou ſlaeger dzaeper
 (199)
 Craegh 349/360
 Craegh zijn 399
 Craelien 192
 Craen (der oogen) 131
 Crap 194
 Crap-gang/ ſiet rot-
 gang 111
 Creck 222
 Creckē, phickē yemāt 394
 Crecken 435
 Creck-ſchuyt 205
 Creden 396
 Creffē 460
 Creuren 404
 Creurigh 328
 Creur-ſpel 243
 Croch/ in de ſal 164
 Crochel/ ſiet op-loop 267
 Crochel / onklaer 311
 Croeffel/ troffel 188
 Crommel 214/412
 Cromelen 412
 Crompe 412
 Crompen 412
 Crompette 214/412
 Crompetten 412
 Crooſt 265
 Crooſten 429
 Crotſeeren 408
 Croutmant/ ſiet Welle

bardier 253
 Croutmen 454
 Crueren/ ſiet treurē 404
 Crumwel/ ſiet troffel 188
 C' ſa 496
 C' ſaemen 474
 C' ſaemen-hanginge 487
 C' ſitteren/ ſiet ſitte
 ren 376
 Cucht / ſiet lecr-
 tucht 225
 Curbel/ ſiet oploop 267
 Cuſſchen 131/483
 Cuſſchen beyden 471
 Cutteſken 222
 Cuyken 213
 Cuyin/ begghe 160
 Cuynen/ ſiet om-hep-
 nen 444
 Cuyin-man/ ſiet Moos
 denſter 444
 Cuyin-ſtaeck 160
 Cuyte/ ſiet belghe 204
 Cuyte/cuyt-winner 199
 Cuyt-haans 248
 Cwes 209
 Cweedzacht 266
 Cwee en twee / ſiet
 twee 285
 Tweelingh 326
 Twee-mael / twee
 repſen 473
 Twentigh 300
 Twiſt 266
 Twiſten ſiet kibbelē 451
 Twiſſelachtigh 341
 Twiſſelen 400
 Twiſſeligh/ twiſſel-
 moedigh 343
 C'yp/t'ip 488

U

Uchten - ſtond
 ſiet Moorgen 54
 uncken/unckeren, ſiet
 ſtenen 452
 ungel/ ſiet ruet 173
 ure/ ſiet upre 49
 uper 121
 upl 116
 upre 49
 up2-looper/ ſiet ſand-
 looper 220
 up2-werck 220
 upt

upt 419/479
 upt-besteden 454
 upt-blusschen / siet 426
 upt-doen 470
 upt-blijden 437
 upt-bzeyden / uyt-
 spreiden 228
 upt-bzeyden (een ge-
 slacht) 434/459
 upt-deelen 456
 upt-doen/uyt-wischen 426
 upt-doe/uyt-blussche 156
 upt-doogende siech-
 te/siet teeringhe 365
 upt-ganck 61
 upt-geblust hout 320
 upt-gehongert 438
 upt-laeten 439
 upt-lader/uyt-land 447
 upt-langhen 498
 upt-leeren 253
 upt-legger/siet tolck
 upt-lefchen/siet upt-
 doen 426
 upt-loopen/uyt-slaen 383
 upt-nemen (een visch 447
 upt-nemende 350
 upt-perffen 178
 upt-pompen 207
 upt-roepen (yemant) 474
 upt-roepē opentlick 457
 upt-roeper 457
 upt-roepen/uyt-roden,
 siet wieden 444
 upt-schieten/siet groen
 worden 383
 upt-sinnigh zijn 452
 upt-slaen 383
 upt-sprecken 487
 upt-spreken / uyt-
 spraecke doen 462
 upt-sprupten / siet
 groen worden 383
 upt-staen/upt-stekē 381
 upt-teeren 452
 upt-trecken 424
 upt-beeghsel 165
 upt-hoerder 263
 upt-waerts krd been 334
 upt-wendigh 294
 upt-wendighejd 55
 upt-werpsel 146

upt-wieden / siet wie-
 den 444
 upt-wisschen/siet upt-
 doen 456
 't uroe 367
 uyt' hieden 361

V.

V Adem siet dzaet 182
 Vader 229
 Vader-land 233
 Vader-loos / siet ou-
 derloos 231
 Vaech/siet dickwils 473
 Vaech / siet slaep 147
 Vaech hebben/siet sla-
 perigh zijn 451
 Vaem (in de ruymte) 117
 Vaen 218
 Vaendel 275
 Vaerdigh 500
 Vaeren/voermanschap
 doen 449
 Vaeren te scheep 440
 Vaeren/ gevaeren 471
 Val 152
 Valck 114
 Vallen 371/397
 Vallen om te vallen 397
 Val-strick/siet strick 171
 Vallepe / siet dal 70
 Valsch 341
 Val-teecken 152
 Van 103/435/476/477
 Van achter 483
 Van daen/van daer 468
 Van een gheringhe
 vrys 359
 Van een scheuren 409
 Van hier 468
 Van nae by 271
 Van noode hebben 448
 Van selfs 475
 Van stonden aen 460
 Van supberheyt blinc-
 ken 423
 Van herre 270
 Van waer 468
 Van wegen 482
 Varchen 122
 Varchen-schot 164
 Varre/siet stier 122

Vast
 Vast gestelt
 Vasten
 Vastene
 Vast maecken
 Vast raecken
 Vast
 Vaten
 Vatten
 Vatsel / siet Doz
 Wat waeter-tobbe
 Wechten
 Wechter / siet scherm
 kamp-wechter
 Wedel
 Weder / siet pluym/pe-
 ne
 Wee 221
 Weel / vese
 Weel
 Wee beel / als beel
 We beel
 Weiderhande / veel-
 ley
 Weel meer
 Weel toelaeten
 Weel wille gunnen
 Weertigh (getal)
 Weer-stal
 Wel 153/185
 Wel Pampier
 Wield 70
 Wield-hoen
 Wieldt-legher/legher
 Wield-slagh
 Wield-teekē/siet lose
 Wield-boghel
 Wield-bzucht
 Wield-weegs
 Weighe/van een rad
 Wellen / doen vallen
 Wenster
 Wenja
 Werachten 401
 Weranderen
 Werbaest zijn/siet ber-
 doost zijn
 Wer-berghen 417
 Wer-beteren 370
 Wer-beteringe
 Werbeurte/siet Geld-
 straffe

berypden	433	laetinghe	259	ber-metelheyt	151
bidben	430	Der-gift/ Dengh	107	ber-midē / ſiet ober-	
-bieden	403/407	Der-gronden	416	midē	
-blijden / ſiet bzolich		Der-gunnen/ ſiet toe-		bermincht	292
in	404	laten	403	berminderen	415
-bolgent-hept/ſiet		Der-haeld	452	ber-moepdt/ſiet moede/	
am-ſchap	150	Der-haet	354	mat	352
-boud	265	Der-heerlijcken	472	ber-moghen/konnen	368
-bozgen ſigghen		Der-hopen/ſiet hope	404	ber-moghen / machē	
in	381	Der-hupfen	439	hebben	403
-bzanden	374/463	Der-jagghen	433	ber-molmsent worden /	
-bzupcken	403	Der-jups	178	ſiet wozm-ſteechig	383
-cken	122	Der-keeren/om-gaen	254	ber-moozden	460
-cken-ſchot	164	Der-klagghen/ ſiet aen-		ber-mozielen	395
-cieren	441	klagghen	461	ber-muffen	395
-dagh-baerden/		Der-kondigen	457	ber-naemt / ſiet ber-	
et daghen	461	Der-koopen	448	maerdē	364
-deck	206	Der-krijghen/ ſiet ber-		ber-nedert/ſiet leegh	307
-decken/ſiet behan-		uerben	430	ber-neenen	407
en	410	Der-krijgen/door of-		ber-nemen / ſiet nae-	
-deedigen	461	kerande	457	bozſchen	400
-deelen/ verdeyle	414	Der-laeten / ſiet lae-		ber-nielen	372
-delghen	464	ten blyhen	403	ber-nieuwen	421
-derf	260	Der-langen	404	ber-nis	198
-derben/Verniele	372	Der-leden	296	ber-nuft	158
-derbeniſſe	284	ber-leere/ſiet af-leere	498	ber-nuftigh	320
-dienen	459	Der-lemē / ſiet ber-		ber-onſchuldigen	461
-dinghe maecken/		mincht	292	ber-oozdeelen/ſiet ber-	
ber-dzagh make	459	Der-lieg	239	doemen	462
-doemen	462	Der-lieſen	416	ber-raeden	428
-doen / ſiet ber-		Der-lof / ſiet loſ-lae-		berre	297/482
zupcken	403	tinghe	259	ber-reyſen	439
-dolen/ſiet miſſe	460	Der-loopen/ ſiet bluch-		ber-roeren / ſiet bewe-	
-dooft zyn	384	ten	433	ghen	476
-doulwe(de ſpijſe)	392	Der-looren / ſiet ber-		ber-rot/ ſiet rot	318
-dzagh maecken	459	geefs	341	ber-rotten / ſiet rot-	
-dzieten	462	Der-looren	365	ten	464
-dwinen	372	Der-looren gaen / ſiet		ber-rucken / ſiet bewe-	
-epſchen	268/369	bergaen	369	gen	370
-foepen	404	Der-loben	454	ber-ruplen	448
-gaderinge	162	Der-loben (’t ja woort		ber-ſachten/ Miugare,	
ckelijcke vergae-		geven) ſiet toſſegge	454	Lenire, Mollire	
deringe	270	Der-manen	455	ber-ſaacken / ſiet loo-	
-gaen	369	ber-maerdē	364/493	chenen	461
-ganchelijck	288	ber-meerderen	415	ber-ſaeden	454
-garſten/ ſiet Gar-		ber-meesteren / ſiet		ber-ſaemen	484
ghigh wozen	283	ober-winnen	433	ber-ſaet	332
-geefs	341/475	ber-menghen / ſiet		berſch	318
-geliden	432	mengen	414	berſchen	447
-geſeltſchap	299	bermenght	319	ber-ſchepden	286
-geten	402	bermeenichbuldigen	4	ber-ſchepdenlijck	472
-giffen/ſiet loſ-		gmeenichbuldiginge	497	ber-ſcheuren	394

ber-schimmelen / liet		beruē	147	bieren / rusten	
schimmelen	383	beruē der Schilders	215	bier-hoeckigh / v	
ber-schoonen	462	ber-wachten	433	kanugh	
ber-schicken	433	berwaeren / liet bewae-		bierigh / buyrtigh	
ber-schuyden / liet be-		ren	433	bierighlich eysehe	
wegen	370	ber-wecken	370	bier-mael	
ber-schynen (sich sien		ber-welcken	382	biertigh	
laten)	372	ber-welcke	318	bier-boetigh Dier	
ber-schynen	461	ber-weldighen / liet		bies / liet stuur	
ber-selichapt	299	schenden	370	billen	
ber-sien (een ampt)	440	ber-welsel	193	binck	
ber-sieren	448	ber-werden	430	binck-net / liet spij	
ber-slappen / liet upt-		berwillighen / liet toe-		net	
laeten	438	laeten	403	bluden	23
ber-slentzen	382	ber-winnen / liet ober-		binger	
ber-smaeden / liet ver-		winnen	433	binger-hoed	
achten	401	ber-wisselen / liet ver-		bingher-libt	
ber-smaetheyt	377	anderen	370	binne	
ber-smaedinge	150	ber-woedheyt / liet		biole (instrument)	
ber-soecken	413	dol-heyt	156	bisch	
ber-soecken (bidden)	430	ber-woest plaetsē	297	bisch-anghel	
ber-soenen	428	ber-wonderen	400	bischen	
ber-soent worden	432	ber-wondt	352	bischer	
ber-sozen / liet besoz-		besche / liet mindsel	424	bisch-gaeren / Sagen	
gen	440	beschen / in luere win-		bisch-graet	
ber-spaeden	348	den	454	bisch - houder / si	
ber-spieden	460	besten / liet nueren	234	supck	
ber-spaen	400	besten / sterck maec-		bisch-kaecken / si	
ber-stand	149/405	ken	421/441	kreuwe	
ber-steken	486	bet / smeer	173	bisch-korf	
ber-stercken / liet	421/441	bet (wel gemest beest)	320	bisch-schubbe	
ber-stooren	407	bet (mensch)	321	bisch-bederen / liet b	
ber-stupcke	334	beter / nestel	181	nen	
ber-styven / liet styf		neur	482/483/485	bits / liet dickwijlsch	
stijf	378	neur-benedijel Porien-		band	159
ber-supmnisse	225	tum		bandighlich	
ber-teeren / liet bers		neur-heldt / liet by-		bijf / bijbe	
bzupcken	403	spel	225	bijf-mael	
ber-tellen	407	Siet voorder in Woord		bijstigh	
ber-toeben	398	heyl	359	bijge (v:ucht)	
ber-toonen	433	heyligh / liet seker	351	bijle	
ber-treck / liet gemack	193	heynsen	404	bijten	
ber-trecken	439	bier (in geal)	300	bijstel / liet saeghsel	
ber-twijffelen / liet		bier / vuyl	61	bijtel / liet moztier	
man-hopen	404	bier (om menschen me-		bijsten	
ber-baeren / liet ber-		dete verbranden)	262	black / vleckē	
schicken	433	bier-bzand / liet bzand-		black	
ber-ballen	371	hout	61	blacke hand	
ber-bolghen	446	bier-busse / liet schiet-		blaeds	
ber-bzenden	431	busse	270	blagge	
ber-buylt bloed / liet		bier-dagh / liet feest-		blamme	
bloedigh etter	155	heyligh	309	blammen om hoogh	

hten	181	Doer-man	202/449	Doord-trènen / liet	
ht-roede	437	Doet	135/334	doord-gaen	450
h(aen't lichaem)	152	Doet-boghe/ liet steen-		Doord-barren	370
he/vlaeke	418	merver	270	Doerder	418
er-mugg	116	Doet-horiz / liet hoef-		Doorderlijk/ liet nut-	
sch, Caro		klaume	123	telijk	289
sch (van oof)	101	Doet-pat	200	Doord-gaen	450
sch-achtigh	443/334	Doet-sole	138	Doord-hals/jugulum	
sch-houwer / liet		Doet-spore	200	Doord-banghel / liet	
lagher	173	Doet-stap / liet voort-		deke	410
sch-pastep	212	spore	200	Doord-hapz	130
schetjiche broeder/		Doet doord doet	462	Doord-hoofd	130/329
ghe volle broeder	426	Doghel	104/386	Doord-hups	194
ghel	108	Doghelaer	446	Doord-komen	416
pen	407	Doghel-lym	171	Doord-maelg / Anica,	
den/ liet bluchtē	433	Doghel-net/ liet spzlnck-		Aniehae	
eghe	117	net	171	Doord-moutw/ liet mout-	
gen	385	Dogel-nest/ liet nest	108	we	181
gher/ liet dupche	180	Doghel-roede	171	Doord-naemste	495
r-boom	93	Doghel-banghen	446	Doord-naemste des	
shen	142	Doghel-banger	171	landts	255
te/ liet bloepē	378/379	Doeght-kindt/ liet ou-		Doord-naemlich/ Praefex-	
tend zijn	376	derloos kindt	231	tim, imprimis	
che	182	Dol	297/310	Doord-ooghen/ liet doord	
ecken	432	Dol-ende sat	332	ghen	485
ed	64	Dolck	255	Doord-plaetse	194
er	193	Dolck/ Natie	364	Maet doord-raed/ veur-	
pen/bloeden	378/379	Dol-boen	448	raeds	475
pend	64/218	Dolgen	257	Doord-recht/ Privilegie	252
/ lote	205	Dol-komen / liet dol-		Doord-schudden/ voor-	
pe/vloo	106	maecht	350	strocyeen	449
cht	275	Dolle broeder	326	doord-schuyf/ liet gren-	
chten	433	Dolmaecht	350	del	191
g/vlughs Velociter,		Dol-waffen	323	doord-seker	467/472
eyus		Donche	61	doord-seggen	457
igh	353	Dond/ liet list	239	doord-sichtigh	359
ig/wack(weder)	311	Donnisse / liet Doz-		doord-sien / te voor	
htigh	313	deel	462	sien	417/465
htighepd	145	Donter/ vonder	205	doord-sienighepd	28e
htigh zijn	378	Doeght	231	doord-spoedigh	375
den	454	Doord	200/461/482/483/	doord-spzaeker	461
der (der beesten)	163	(485)		doord-spzecker	258
der (maeie)	218	Doord-bedupdinge	282	doord-sta	304
dscel	145	Doord-bedachtelich	475	doord-stebe	206
dstere	454	Doord-beeld/ liet by-		doord-terken / Por-	
dsteren	454	spel	225	tentum	
eghen	414/449	Doord-by	476	doord-ke / liet dop-gas-	
gelych/ liet bequaē	308	Doord-aen / liet daer		fel	162
elen / tasten	387	nae	186	bore	161
elen / gevoelen	384	Doorden/ eyschen	430	boren maechen	445
eren	449	Doord-gaen	385	doordich	127
		Doord-stappen on-		doordst / (koude)	150
		stapnigh	386	doordst	

bofst (Bzing) 252
 bog/boffe 125/388
 boude/boutwe 184
 bzacht 449
 bzaeghen 407/456/467
 onder-bzaeghen 371
 bzede 264
 te bzede stellen 428
 bzeed-faem/siet facht
 sinnigh 355
 bzeef-achtigh 340
 bzeefe 150
 bzeefen 404
 bzeefen Godt 465
 bzemd 360
 bzeten/siet flocken 425
 bzeghd 150
 bzlend 265/492
 bzlendelijck 329/356
 bziefen 378
 bzoegh/siet Moorgen 50
 bzoegh-rhy 318
 bzolijck 328/495
 bzolichheyt 398
 bzolick zijn 404
 bzoom/siet deegelijck 344
 bzoomelijck 345
 bzoutwe 128
 bzoutwe/siet Zuffrou 226
 bzucht (draght) 121
 bzuchten/vā eē boō 84/318
 bzucht-baer 313
 bzucht-bzengen 383
 bzyp 324
 bzyp/siet seker 351
 bzypen/vryden 454
 bzypen/vryder 128/454
 bzyp-gebigh/siet mild
 daedigh 499
 bzyp-heere 252
 bzyp-lyzecken 462
 bzypster vrydker 474
 bzyp-willigh 342
 bzyp-willigh beloben 431
 buer/siet vier
 bullen 446
 buyl 344
 buyl maecken / siet
 besmetten
 buylicheyt 418
 buylicheyt / buyl-
 nisse 261

buyle parten bedyp-
 den 440
 buyl scheeps-water 207
 buyst 136
 buyst-flagh 242
 byand/siet hoben
 W.
Wachten sich voor
 yemant 417
 Wachte/siet verwach-
 ten 433
 Wachter 274
 Wacht-moord / siet
 lose 275
 Wack/siet bochtigh 311
 Wacker/siet dapper 349
 Wacker zijn 399
 Wadden 450
 Waecken 399
 Waeden 450
 Waefel 212
 Waeghe (gewicht) 219
 Waegen 102/439
 Waeghen-spore 200
 Waenen 400
 Waer (op wat plaetse) 468
 Waer (onvalsche) 341
 Waerdigh 353
 Waerdeeren 418
 Waer dooz 468
 Waeren / siet bewae-
 ren 433
 Waer henen 468
 Waer lanchs 468
 Waer nemen 154
 Waerom 475
 Waerschoumen 407/473
 Waerschijnlijck 341/408
 Waer seggen/siet wic-
 ken 400
 Waer segger 282
 Waer 239
 Waesem / siet damp 62
 Waessenen 377
 Waeter 156
 Waeter-blaese 68
 Waeter-emmer 192
 Waeteren/piffen 392
 Waeter-gedlerts 177
 Waeter-kant 69
 Waeter-krupcke 195
 Waeter-looper 220

Waeter-heekte
 Waeter-spinne
 Waeter-strupck
 Waeter-tobbe
 Waeter-voghel
 Waepen
 Waepen/siet mann
 Waeper
 Wagelen
 Wal / walle
 Wal-note
 Wal-bisch
 Walghinge
 Wambeggs
 Wand
 Wandelen 390
 Wange
 Wan-hopen
 Wand-luggs
 Wanne
 Wanneer
 Wanne(inde schuyt
 Wannen
 Want
 Wapen 16
 Wapen-bzaeger
 Warm
 Warmte
 Warm zijn
 Was
 Wasschen
 Wasch-kuppe / f
 Bad-kuppe
 Wasch-tobbe
 Wasem / siet Waes
 Waesemen
 Wasfen
 Wat?
 Wat (yeis) 4
 Webbe
 Web-spinne/siet sp
 ne-kop
 Wecken/siet op-w
 ken
 Wede-hoppe
 Weder-komen
 Weder-leggen
 Weder-licht / f
 Wilem
 Weder-lichten
 Weder/wederom
 (418
 10

Bard-us, a, um. 339
 Bar-o, ónis, m. 252
 Basiá-re, vi, tum. 454
 Bea-re, vi, tum. 372
 Beaté. 471
 Bellari-a, órum, n, pl. 212
 Bell-um, i, n. 266
 Bené. 471
 Benedi-cere, xi, áum. 432
 Benef-acere, éci, ádum. 499
 Benefic-us, a, um. 499
 Benign-us, a, um. 343
 Besti-a, æ, f. 121. 386
 Betul-a, æ, f. 96
 Bib-ere, i, itum. 425
 Bib-o, ónis, m. 451
 Bil-is, is, f. 145
 Bin-us, a, um. 285
 Bipali-um, i, n. 160
 Bipenn-is, is, f. 271
 Bis. 473
 Blæf-us, a, um. 335
 Bland-us, a, um. 320
 Blasphemáre. 460
 Blasphem-us, i, m. 460
 Blaterá-re, vit, um. 407
 Bombard-a, æ, f. 270
 Bon-us, a, um. 303
 Bore-as, æ, m. 62
 Bo-s, vis, m. & f. 123
 Bracc-a, æ, f. 179
 Brachi-um, i, n. 136
 Bracte-a, æ, f. 196
 Branchi-æ, arum, f. pl. 118
 Brassic-a, æ, f. 87
 Brev-is, is, e. 301. 312
 Bruch-us, i, m. 117
 Brut-us, a, um. 320
 Brutum, i, n. 320
 Bubal-us, i, m. 124
 Bub-o, ónis, m. 116
 Bucc-a, æ, f. 132
 Buccin-a, æ, f. 214
 Bucciná-ri, tus, sum. 412
 Buf-o, ónis, m. 127
 Bulg-a, æ, f. 200
 Bull-a, a, f. 68. 379
 Bull-re vi, tum. 378
 Butyr-um, i, n. 166

C.

C Acá-re, vi, tum. 392
 Cachinná-ri, tus, sum. 408
 Ca-dere, sum, cecidi. 397
 Cadá-v-er, eris, n. 464
 Caduc-us, a, um. 288
 Cæ-dere, sum, cæcidi. 409
 Cæ-es, is, f. 102
 Cæl-um, i, n. 188
 Cæl-ar, aris, m. 252
 Cæsi-o, ónis, f. 152
 Cæsi-us, a, um. 338
 Caspitá-re, vi, tum. 396
 Cæst-us, us, m. 271
 Cætei-us, a, um. 366
 Cal-a, æ, f. 271
 Calamari-um, i, n. 223
 Calan-us, i, m. 94
 Calamita-s, atis, f. 266
 Calcane-um, i, n. 139
 Calc-ar, aris, n. 201
 Calcá-re, vi, tum. 396
 Calce-us, i, m. 180
 Calcut-us, i, m. 155. 299
 Cal-ère, ui. 376
 Calid-us, a, um. 311
 Cal-or, óris, m. 59
 Calig-æ, arum, f. pl. 180
 Calig-o, inis, f. 60
 Call-is, is, m. 200
 Call-ère, ui. 400
 Calumni-a, æ, f. 254
 Calv-a, æ, f. 140
 Calv-us, a, um. 327
 Calv-ère, i. 389
 Cal-x, cis, f. 188
 Camél-us, i, m. 123
 Camer-a, æ, f. 194
 Camín-us, i, m. 194
 Campáu-a, a, f. 214. 412
 Camp-us, i, m. 70
 Campestr-is, e. 111
 Canál-is, is, m. 143
 Canc-er, ri, m. 120
 Cancell-i, orum, m. pl. 192
 Candél-a, a, f. 249
 Cand-ère, ui. 374
 Candere. 374
 Can-ère, ui. 389
 Can-ere, tum, cecini. 457
 Can-is, is, m. 125

Canna. V. Scirpus.
 Cannab-is, is, f.
 Canthar-us, i, m.
 Canth-us, i, m.
 Cant-or, óris, m.
 Can-us, a, um.
 Cap-er, ri, m.
 Cap-ere, tum, cepi.
 Capill-us, i, m.
 Capistr-um, i, n.
 Cap-o, ónis, m.
 Capr-a, a, f.
 Capre-a, a, f.
 Capf-a, æ, f.
 Captivá-re, vi, tum.
 Captiv-us, a, um.
 Capul-us, i, m.
 Cap-ut, ius, n. 129.
 Carbatin-æ, arum, f.
 Carb-o, ónis, m.
 Carc-er, eris, m.
 Card-o, inis, m.
 Cardu-us, i, m.
 Carduel-is, is, f.
 Car-ère, ui, itum.
 Car-ere, ui, itum.
 Cari-es, éi, f.
 Carín-a, æ, f.
 Carnos-us, a, um. 145.
 Carnif-ex, icis, m.
 Carpent-um, i, n.
 Carp-ere, fi, tum.
 Carpi-o, ónis, m.
 Carr-us, i, m.
 Cartilag-o, inis, f.
 Car-us, a, um.
 Cas-a, æ, f.
 Case--us, i, m.
 Cass-is (ida) idis, f.
 Cass-is, is, m.
 Cass-us, a, um.
 Castane-a, æ, f.
 Casté.
 Cathigá-re, vi, tum.
 Cast-r-a, orum, n. pl.
 Cast-um, i, n.
 Cast-us, a, um.
 Cast-us, us, m.
 Catén-a, æ, f.
 Cathedr-a, æ, f.
 Castill-us, i, m.

<i>cul-us, i, m.</i>	175	<i>Cili-um, i, n.</i>	131	<i>Caná-re, vi, tum.</i>	425
<i>ln-us, i, m.</i>	175	<i>Cimeli-nm, i, n.</i>	107	<i>Cærule-us, a, um.</i>	338
<i>d-a, æ, f.</i>	108	<i>Cim-ex, ieis, m.</i>	106	<i>Cogere, coegi, coactum.</i>	438
<i>l-a, æ, f.</i>	164	<i>Cin-gere, xi, ctum.</i>	424	<i>Cogita-re, vi, tum.</i>	400
<i>l-is, is, m.</i>	89.316.223	<i>Cingul-um, i, n.</i>	424	<i>Cogitata!</i>	475
<i>ón-a, æ, f.</i>	200	<i>Cin-is, eris, m.</i>	61	<i>Cognati-o, ónis, f.</i>	229
<i>f-a, æ, f.</i>	45	<i>Cinn-us, i, m.</i>	443	<i>Cogn-oscere, óvi, itum.</i>	462
<i>f-us, a, um.</i>	359	<i>Cipp-us, i, m.</i>	201	<i>Cohærenti-a, æ, f.</i>	487
<i>e-a, æ, f.</i>	171	<i>Circa.</i>	152.160.484	<i>Cohabitati-o, ónis, f.</i>	232
<i>ern-a, æ, f.</i>	70	<i>Circin-us, i, m.</i>	188	<i>colaph-us, i, m.</i>	242
<i>ére, i, cautum.</i>	417	<i>Circiter.</i>	480	<i>Colá-re, vi, tum.</i>	447
<i>ill-um, i, n.</i>	254	<i>Circul-us, i, m.</i>	199.216	<i>Col-ere, ui, cultum.</i>	428
<i>us, a, um.</i>	316	<i>Circumferenti-a, æ, f.</i>	216	<i>Collár-e, is, n.</i>	183
<i>dere, fli, flum.</i>	432	<i>Circumstanti-a, æ, f.</i>	434	<i>Collecti-o, ónis, f.</i>	162
<i>l-re, vi, tum.</i>	417	<i>Cirne-a, æ, f.</i>	248	<i>Collimá-re, vi, tum.</i>	460
<i>eb-er (ris) tis, re.</i>	364	<i>Ois.</i>	480	<i>coll-is, is, m.</i>	71
<i>brá-re, vi, tum.</i>	471	<i>Cisi-um, i, n.</i>	203	<i>coll-um, i, n.</i>	133
<i>ev, eris, ere.</i>	291	<i>Cist-a, æ, f.</i>	198	<i>Collocá-re, vi, tum.</i>	285
<i>f-us, ús, m.</i>	252	<i>Cistá-re, vi, tum.</i>	461	<i>Colen-us, i, m.</i>	445
<i>enari-us, i, m.</i>	229	<i>Cithar-a, æ, f.</i>	214	<i>col-or, óris, m.</i>	147.338
<i>t-o, ónis, m.</i>	241	<i>Citó.</i>	461	<i>col-um, i, n.</i>	175
<i>tr-um, i, n.</i>	216	<i>Citra.</i>	480	<i>columb-us, i, m.</i>	109
<i>tum.</i>	300	<i>Civ-is, is m. & f.</i>	256	<i>column-a, æ, f.</i>	189
<i>a; æ, f.</i>	487	<i>Civit-as, átis, f.</i>	251	<i>col-us, i, (ús) f.</i>	182
<i>a, æ, f.</i>	167	<i>Clad-es, is, f.</i>	275	<i>com-a, æ, f.</i>	210.443.
<i>al-um, i, n.</i>	98	<i>Clam.</i>	485	<i>Combu-rere, fli, flum.</i>	463
<i>abr-um, i, n.</i>	144	<i>Clamá-re, vi, tum.</i>	406	<i>com-es, itis, m.</i>	200.252
<i>visi-a, æ, f.</i>	176	<i>Clam-or, óris, m.</i>	275	<i>Comestári.</i>	425
<i>moni-a, æ, f.</i>	276	<i>Clan-gere, xi.</i>	412	<i>Cominus.</i>	271
<i>re, cre-vi, tum.</i>	390.446	<i>Clar-us, a, um.</i>	310	<i>com-is, is, e.</i>	329
<i>am-en, inis, n.</i>	242	<i>Claff-is, is, f.</i>	256	<i>Commeat-us, ús, m.</i>	268
<i>e.</i>	472	<i>Clathr-us, i, m.</i>	192	<i>Comm-inisci, entus sum.</i>	448
<i>us, a, um.</i>	341	<i>Clau-dere, fli, flum.</i>	422	<i>Comm-inus-ere, i, tum.</i>	395
<i>ix, ícis, f.</i>	133	<i>Claudica-re, vi, tum.</i>	396	<i>Commiserati-o, ónis, f.</i>	150
<i>us, i, m.</i>	124	<i>Claud-us, a, um.</i>	334	<i>Commod-us, a, um.</i>	308
	471	<i>Clav-a, æ, f.</i>	271	<i>Commún-is, is, e.</i>	360
<i>lyb-s, is, m.</i>	78	<i>Clav-is, is, f.</i>	191	<i>Comædi-a, æ, f.</i>	243
<i>r-us, a, um.</i>	354	<i>Clav-us, i, m.</i>	153.189.421	<i>Compactúr-a, æ, f.</i>	222
<i>is-as, átis, f.</i>	279	<i>Clements, tis, O. g.</i>	355	<i>Compar-ère, ui.</i>	461
<i>urg-us, i, m.</i>	154.453	<i>Cleptanumidi-um, i, n.</i>	220	<i>Comper-ère, i, tum.</i>	285
<i>id-a, æ, f.</i>	214	<i>Clapsydr-a, æ, f.</i>	220	<i>Comp-es, edis, f.</i>	261
<i>rd-um, i, (cordum)</i>	162	<i>Clie-n-s, tis, m. & f.</i>	461	<i>Compo-nere, sui, i' um.</i>	414
<i>st-us, i, m.</i>	283.471	<i>Cluere.</i>	466	<i>Composit-us, a, um.</i>	344
<i>us, i, m.</i>	247.357	<i>Clype-us, i, m.</i>	269	<i>Compulá-re, vi, tum.</i>	299
<i>id-a, æ, f.</i>	117	<i>Cochle-a, æ, f.</i>	120	<i>coná-ri, tus sum.</i>	403
<i>ur-ix, ícis, f.</i>	154	<i>Cochle-ar, áris, n.</i>	246	<i>conch-a, æ, f.</i>	120
<i>er, eris, n.</i>	89	<i>Coll-us, a, um.</i>	357	<i>Concili-um, i, ni</i>	279
<i>ni-a, æ, f.</i>	110	<i>Cœc-us, a, um.</i>	330	<i>conci-o, ónis, f.</i>	281
<i>ur, uris, O. g.</i>	320	<i>Cœl-eb-s, ibis, m. & f.</i>	323	<i>Concioná-ri, tus sum.</i>	457
<i>rá-re, vi, tum.</i>	427	<i>Cœl-um, i, n.</i>	56.311	<i>concioná-ri-or, óris, m.</i>	281.457
<i>re, vi, tum.</i>	370	<i>Cœn-a, æ, f.</i>	244	<i>Concla-ve, is, n.</i>	193
<i>a, æ, f.</i>	299	<i>Canacul-um, i, n.</i>	245		

<i>Conco-quere</i> , xi, <i>ſum</i> .	392	<i>Corbit-a</i> , a, f.	205	<i>Croc-us</i> , i, m.	
<i>Concordi-a</i> , a, f.	264	<i>Cori-um</i> , i, n.	185	<i>Cruciá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	
<i>Condemná-re</i> , vi, <i>tum</i> .	462	<i>Corn-ix</i> , ſcis, f.	110	<i>Crudélis</i> , is, e.	
<i>Cond-ere</i> , idi, <i>icum</i> .	447	<i>Corn-u</i> , u, n.	124	<i>Crud-us</i> , a, um.	
<i>Condi-cere</i> , xi, <i>ſum</i> .	454	<i>Corón-a</i> , æ, f.	253	<i>Crumén-a</i> , æ, f.	
<i>Condi-re</i> , vi, <i>tum</i> .	427.447	<i>Corp-us</i> , oris, n.	54.304	<i>Cru-or</i> , óris, m.	
<i>Condi-ſcere</i> , dici.	498	<i>Corr-ecti-o</i> , ónis, f.	225	<i>Cru-s</i> , ris, n.	
<i>Condiſcipul-us</i> , i, m.	456	<i>Corr-epti-o</i> , ónis, f.	225	<i>Cruſt-a</i> , æ, f.	169.
<i>Condoc-ere</i> , ui, <i>tum</i> .	498	<i>Corr-igere</i> , exi, <i>eſum</i> .	455	<i>Cruſtul-um</i> , i, n.	
<i>Condyl-us</i> , i, m.	137	<i>Corr-ipere</i> , ipui, <i>eptum</i> .	455	<i>Cru-x</i> , cis, f.	
<i>Conſ-icere</i> , éci, <i>eſum</i> .	183	<i>Corru-mpere</i> , pi, <i>ptum</i> .	370	<i>Cryſtall-us</i> , i, f.	
<i>Conſ-it-éxi</i> , eſſus <i>ſum</i> .	465	<i>Cor-s</i> , tis, f.	165	<i>Cub-are</i> , ui, <i>itum</i> .	
<i>Conſta-re</i> , vi, <i>tum</i> .	420	<i>Cort-ex</i> , icis, m. et, f.	84.	<i>Cubát-us</i> , ús, m.	
<i>Conſti-gere</i> , xi, <i>ſum</i> .	433	<i>Coruſcá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	375	<i>Cubit-us</i> , i, m.	
<i>Conſu-ndere</i> , di, <i>ſum</i> .	472	<i>Corv-us</i> , i, m.	114	<i>Cucull-us</i> , i, m.	
<i>Congi-us</i> , i, m.	218	<i>Coryl-us</i> , i, f.	93	<i>Cucul-us</i> , i, m.	
<i>Conic-us</i> , a, um.	306	<i>Co-s</i> , tis, f.	79	<i>Cucum-is</i> , is, m.	
<i>Conjecturá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	400	<i>Coſt-a</i> , æ, f.	141	<i>Cucurbit-a</i> , æ, f.	
<i>Conjugat-us</i> , a, um.	323.454	<i>Coturn-ix</i> , icis, f.	111	<i>Cu-dere</i> , di, <i>cuſum</i> .	
<i>Conju-x-gis</i> , m, & f.	227	<i>Cox-a</i> , æ, f.	138	<i>Cujus modi</i> .	
<i>Conſcienti-a</i> , a, f.	405	<i>Crabr-o</i> , ónis, m.	117	<i>Calcitr-a</i> , æ, f.	
<i>Conſe-qui</i> , cecus <i>ſum</i> .	154	<i>Cranium</i> , i, n.	140	<i>Cule-us</i> , i, m.	
<i>Conſiderá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	285	<i>Crapul-a</i> , æ, f.	451	<i>Cul-ex</i> , icis, m.	
<i>Conſili-um</i> , i, n.	341	<i>Cras</i> .	470	<i>Culín-a</i> , æ, f.	
<i>Conſiliari-us</i> , i, m.	253	<i>Craſt-us</i> , a, um.	301	<i>Culinari-us</i> , a, um.	
<i>Conſ-iſtere</i> , ititi.	380	<i>Crat-es</i> , is, f.	164	<i>Culm-en</i> , inis, n.	
<i>Conſp-icere</i> , exi, <i>eſum</i> .	154	<i>Craticul-a</i> , a, f.	175	<i>Culm-us</i> , i, m.	
<i>Conſtan-s</i> , tis, o. g.	342	<i>Cratiti-us</i> , a, um.	160	<i>Culp-a</i> , æ, f.	
<i>Conſ-ul-ulis</i> , m.	251	<i>Creá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	372	<i>Cult-er</i> , ri, m.	
<i>Conſul-ere</i> , ui, <i>tum</i> .	428	<i>Creb-er</i> , ra, <i>tum</i> .	298	<i>Cult-us</i> , a, um.	297.
<i>Conſultio</i> .	475	<i>Cred-ere</i> , idi, <i>icum</i> .	400	<i>Cult-us</i> , ús, m.	
<i>Conſum-ere</i> , ſi, <i>tum</i> .	403	<i>Credit-or</i> , óris, m.	240	<i>Cum</i> .	
<i>Contra</i> .	472	<i>Cremá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	374	<i>Cumín-um</i> , i, n.	
<i>Contra-herere</i> , xi, <i>ſum</i> .	383	<i>Cremát-us</i> , a, um.	178	<i>Cun-æ</i> , arum, f. pl.	
<i>Contrari-us</i> , a, um.	286	<i>Crembal-um</i> , i, n.	412	<i>Cunthá-ris</i> , tis <i>ſum</i> .	
<i>Contubernal-is</i> , is, m.	429	<i>Cren-a</i> , æ, f.	223	<i>Cunct-us</i> , a, um.	
<i>Contum-ax</i> , ácis, o. g.	345	<i>Crepid-a</i> , æ, f.	180	<i>Cune-us</i> , i, m.	208.
<i>Contumeli-a</i> , æ, f.	266	<i>Crepid-o</i> , inis, f.	236	<i>Cunicul-us</i> , i, m.	
<i>Cont-us</i> , i, m.	206	<i>Crepitacul-um</i> , i, n.	412	<i>Cup-a</i> , æ, f.	
<i>Convict-us</i> , ús, m.	429	<i>Crepitá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	412	<i>Cupedi-a</i> , árum, f. pl.	
<i>Convív-a</i> , a, m.	357	<i>Crepuſcul-um</i> , i, n.	50	<i>Cup-ere</i> , ívi, <i>icum</i> .	
<i>Convívium</i> , i, n.	357	<i>Cre-ſcere</i> , vi, <i>tum</i> .	382	<i>Cupr-um</i> , i, n.	
<i>Copi-a</i> , æ, f.	497	<i>Cret-a</i> , æ, f.	73	<i>Cur</i> .	
<i>Copul-a</i> , æ, f.	189	<i>Cribrá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	446	<i>Curá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	440.
<i>Copulá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	454	<i>Cribr-um</i> , i, n.	169	<i>Curi-a</i> , æ, f.	
<i>Co-quere</i> , xi, <i>ſum</i> .	447	<i>Crim-en</i> , inis, n.	250.461	<i>Cur-rere</i> , ſum, <i>cucurſi</i> .	
<i>Coqv-us</i> , i, m.	174.447	<i>Crin-is</i> , is, m.	327	<i>Curſ-or</i> , óris, m.	
<i>Cor</i> , cordis, i.	144	<i>Crinít-us</i> , a, um.	327	<i>Curr-us</i> , ús, m.	
<i>Coralli-um</i> , i, n.	81	<i>Criſpá-re</i> , vi, <i>tum</i> .	443	<i>Cur-us</i> , a, um.	
<i>Corám</i> .	485	<i>Criſp-us</i> , a, um.	327	<i>Curv-us</i> , a, um.	
<i>Corb-is</i> , is, f. & m.	237	<i>Crocodíl-us</i> , i, m.	127	<i>Cuſp-is</i> , idis, f.	

der oprichten 428
 der-partey/ liet te-
 en-partey 432
 der-staen/ liet te-
 nstaen 432
 der/ liet Kam 122
 dwme 231
 dwmenaer 231
 e 496
 eck/ wepck 313
 deecke in 't brood 169
 ecke 49
 e doen/ liet finerte
 yden 452
 e-hlaeghen 408
 elde/ liet wellust 147
 enen/ liet schzeppen/
 rijten 408
 erd 356
 ereld 42
 eg-kindt 231
 gh 300
 egen 415
 gh-gaen 450
 gh-geselle 200
 gh-jaege/ liet ber-
 aegen 433
 gh met u/packu 466
 gh-nemen 393
 l 472/490
 el-aen 492/496
 el-beschouwen 390
 elck 42
 elcherlep 287
 el-dan 496
 el-doen 499
 el-dosander/ wel-dae-
 gh 499
 elle 64
 el-lust 147
 el-riecken 381
 el-rieckende 336
 el-spreckende 347
 el-stand/ liet Sat-
 ghheid 284
 el te passe 348
 el-verstaende 289
 el-boeghende 290
 el-weeten 400
 encken/ liet knickē 389
 enden 437
 entelen/ liet rollen 435

Wenschen 416
 Werck (handeling) 350/
 (405)
 Werck (van vlas) 182
 Werck-beest 121
 Werck-daggh 309
 Wercken 441
 Werckende 429
 Werckinge 372/444
 Werck-lieden 443
 Werck-meester 208
 Werck-stede/ Winkel,
 Officina
 Werck-getuyg Machi-
 na 208
 Werck-tuygh 45
 Werelt 42/495
 Werelts 297
 Werelts desen 52
 Werpen 436
 Werp-pijl 270
 Werre-tuygh/ wer-
 gaeren 165
 Werbelen/ liet omge-
 draept w. 373
 Wessel/ wesselken 125
 Wesen/ liet zijn 368
 Wespē 117
 West 52
 West-wind 62
 Wet 225/250
 Weten 400
 Wet-steen/ liet slijp-
 steen 79
 Wetten/ scherp maec-
 ken 442
 Wetten stellen 458
 Weben 443
 Weber 183
 Wevenaer 231
 Wepck/ liet weeck 313
 Te wepcke setten 446
 Weyde 156
 Weyden 445
 Weygeren 431
 Weynigh 298/360/472
 Weyte/ liet terwe 91
 Wicke 89
 Wicken/ wychelen 400
 Wicker 282
 Wle/ welcke 367
 Wle van beyde 489/299

Wiecke (in de won-
 de) 454
 Wieden 444
 Wieghe 211
 Wiel/ Spin-wiel 182
 Wiel-hood 212
 Wielen/ liet behan-
 gen 410
 Wierooch 213
 Wigghe 89
 Wild 320/355
 Wild-dier 121
 Wilde-gepte 124
 Wild-suyt/wild-verc-
 ken 126
 Wild-bier 155
 Wilghe-boom 96
 Wille 148
 Willen 401
 Wimpel/ liet deecke 410
 Wimpelen/ liet behan-
 gen 410
 Winck-oogen/ liet knic-
 ken 389
 Winckel/ Officina, Ta-
 berna
 Winckel-haek 188
 Wincken/ liet blick-
 ooghen 390
 Wind 60
 Windel-band/ liet
 windsel 404
 Windelen 454
 Winden 437
 Windsel 404
 Winst/ liet getwin 239
 Winter 51
 Winter-fruut/ liet
 laet-rjyp 318
 Wippe 236
 Wischen/ liet af-wi-
 schen 418
 Wisselen/ liet ber-an-
 deren 370
 Wit 338
 Wit-hood 169
 Witjen 117
 Woeker 240
 woeden 386
 moest 297
 wolck-achtigh 311
 wolcke 62
 wolf

N. B. O R D E N I N G E ALPHABETICUS ORDO

der Latynsche Woorden in't Portael:
Latinarum Vorum in Vestibulo:

Inhoudende /
Continens,

Het Geslacht der Naemwoorden. { Masculinum. } Ager. m. Hic, is, ille?
Genus Nominum { Famininum. } Aquila. f. Hac, ea, illa.
{ Neutrum. } Aurum. n. Hoc, id, illud.

Het gemerck der Valbuysingen. { Nomin. Genit. }
Charaâerem Declinationum. { Acî-a, æ, 1. prima, }
{ Abac-us, i, 2. secunda, } Declinationis
{ Agger, is, 3. tertia, }
{ Ac-us, ūs, 4. quarta, }
{ Acî-es, ei, 5. quinta, }

De eyndigingen der Toenaemen. { Acerb-us, a, um } Alac-er, ris, e.
Terminationes Adnominum. { Prosp-er, era, um } Paup-er, er, er.
{ Mac-er, ra, um } Div-es, es, es.
{ Agil-is, is, e } Feli-x, x, x.

Het gemerck der T'samenvoegingen: naemlyck / de Onbepaelde wijsen /
Charaâerem Conjugationum: nempe, Infinitivos modos,
Verleedene tijden, en de Keer-woorden; als:
Præterita tempora, & Supina, ut:

primæ } Am- âre, am- avi, am- âtum.
secundæ } Doc- ére, doc- ui, doc- tum.
tertîæ } Bib- ere, bib- i, bib- itum.
quartæ } Aud- ire, aud- iui, aud- itum.

Het Getal der Spreuken in de Saek-orderinge, als: Abacus. p. 248.
Numerum Paragrophorum in Reâli serio ut: Abaculus. p. 299.

Een onderscheyd der Oorspronckelijck, en Afgeleydede
Differéntiam Primitivarum, & Derivatârum
Woorden, welckers voorste met oude letters / maer de
Vorum, quarum priores antiquis literis, sed
achterste met loopende gedruet sijn, als:
posteriores cursivis impressa sunt, ut:

Clamare.	Corpus
Clamor.	Corporeus.
Acclamare.	Corporalis.
Conclamare.	Corpulentus.
Declamare.	Bicorpor.
Exclamare.	Fastus.
Inclamare.	Fastuosus.
Proclamare.	Fastidium.
Reclamare.	Fastidire.

A.

A B, abs, ā.	476	<i>Adversari-us, i. m.</i>	432	<i>Alienā-re, vi, tum.</i>	
Abac, us, i. m.	248	<i>Advocat-us, i. m.</i>	258	<i>Alien-us, a, um</i>	
Abacul-us, i. m.	299	<i>Ad-es, ium, f. plur.</i>	235	<i>Aliment-um, z. n.</i>	
Abd-ere, idi, itum.	486	<i>Edifici-um, i. n.</i>	189, 421	<i>Aliquando.</i>	
Abi-es, eris, f.	96	<i>Ag-er, ra, rum</i>	321	<i>Ali-quis, cuius. m.</i>	
Abi-re, vz, i, tum.	450	<i>Agrotā-re, vi, tū.</i>	384, 452	<i>Aliquid m.</i>	
Abol-ere, evi, itum.	464	<i>Amulā-ri, tus sum.</i>	456	<i>Aliquò.</i>	
Abominā-ri, tus sum.	404	<i>Amul-us, i. m.</i>	353	<i>Aliquótenus</i>	
Absol-vere, vi, itum.	462	<i>Angv-us, a, um.</i>	359	<i>Ali-us, a, ud.</i>	
Abyss-us, i. f.	67	<i>Equāl-is, e. o. g.</i>	301	<i>All-icere, exi, ectum.</i>	
Ac.	489	<i>Æt, æris, m.</i>	57, 311	<i>Alli-um, i. n.</i>	
Acati-um, i. n.	205	<i>Ærament-um, i. n.</i>	420	<i>Aln-us, i. f.</i>	
Accen-dere, di, sum.	426	<i>Ærumn-a, æ. f.</i>	209	<i>Alt-er, era, erum.</i>	
Acciden-s, us, n.	451	<i>Æs. æris. n.</i>	77	<i>Altercā-ri, tus sum.</i>	
Acc-ipere, ēpi, eptum.	431	<i>Æstimā-re, vi, tum.</i>	448	<i>Alt-us, a, um.</i>	
Accipit-or, ris, m.	114	<i>Æst-us, ūs, m.</i>	59	<i>Alum-en, inis. n.</i>	
Accusa-re, vi, tum.	461	<i>Æst-as, atis. f.</i>	51	<i>Alve-ar, aris.</i>	
Ac-er, ris, re.	337	<i>Æstua-re, vi, tum.</i>	379	<i>Alve-us, i. m.</i>	
Acerbe	472	<i>Æt-as, atis. f.</i>	128	<i>Alv-us, i. f.</i>	
Acerb-us, a, um.	337	<i>Eternò.</i>	472	<i>Amā-re, vi, tum.</i>	
Acerv-us, i. m.	161	<i>Etern-us, a, um.</i>	288	<i>Amā-us, a, um.</i>	
Acet-um, i. n.	174	<i>Æth-er, eris, m.</i>	58	<i>Amasi-a, æ. f.</i>	
Act-a, æ. f.	185	<i>Æv-um, i. n.</i>	49	<i>Ambign-us, a, um.</i>	
Acid-us, a, um.	337	<i>Affatim.</i>	472	<i>Ambi-re, vi, tum.</i>	
Acti-es, ei. f.	272	<i>Affect-us, ūs. m.</i>	150, 343	<i>Amb-o, æ. o.</i>	
Actinac-es, is, m.	271	<i>Affmit-as, atis. f.</i>	230	<i>Ambulā-re, vi, tum.</i>	
Acin-us, i. m.	178	<i>Afflicta-re, vi, tum.</i>	472	<i>Amic-ire, vi, xi, ctum.</i>	
Acti-o, ōnis. f.	372	<i>Affli-gere, xi, ctum</i>	433	<i>Amitt-us, ū. um.</i>	
Act-or, ōru. m.	258	<i>Ag-er, ri, m.</i>	150, 313	<i>Amic-us, i. m.</i>	
Actū-re, i, tum.	442	<i>Agere, egi, actum.</i>	368, 435	<i>Amit-a, æ. f.</i>	
Acule-us, i. m.	121	<i>Agg-er, eris, m.</i>	160	<i>Ami-tere, si, fsum.</i>	
Ac-us, ūs, f.	84	<i>Agil-us, is, e. o. g.</i>	333	<i>Amn-is, is, m.</i>	
Acūs-us, a, um.	339	<i>Agn-us, i. m.</i>	122	<i>Amœn-nus, a, um.</i>	
Ad.	476	<i>Agricol-a, a. m.</i>	445	<i>Am-or, ōris, m.</i>	
Adam-as, antis, m.	180	<i>Ah.</i>	496	<i>Amplius</i>	
Addi-scere, d. ci.	498	<i>Ahēn-um, i. n.</i>	175	<i>Ampl-us, a, um.</i>	
Addoc-ere, vi, tum.	498	<i>Aj-ere, o, ais, aitr.</i>	407	<i>Amuls-is, is, f.</i>	
Ad-eps, ipis, m.	173	<i>Al-a, æ. f.</i>	108	<i>An?</i>	
Ad huc.	470	<i>Alabr-um, i. n.</i>	182	<i>An-as, atis, f.</i>	
Ad-ipsi, eptus sum.	416	<i>Alac-er, ris, re.</i>	352	<i>Anchor-a, æ. f.</i>	
Adjut-or, ōris, m.	238	<i>Alap-a, æ. f.</i>	242	<i>Ancill-a, æ. f.</i>	
Administrā-re, vi, tum.	457	<i>Alat-us, a, um.</i>	117	<i>Anc-us, a, um.</i>	
Admodum.	471	<i>Alaud-a, æ. f.</i>	111	<i>Angel-us, i, m.</i>	
Adolescen-s, tis. o. g.	323	<i>Alb-us, a, um.</i>	338	<i>Angi</i>	
Ad-or, ōris, m. & oris, n. g.	91	<i>Alburn-us, i. m.</i>	119	<i>Angiport-us, ūs, m.</i>	
Adst-are, i, ti.	248	<i>Alc-es, is, f.</i>	124	<i>Angulāt-us, a, um.</i>	
Adulā-ri, tus sum.	407	<i>Ale-a, æ. f.</i>	242	<i>Angust-us, a, um.</i>	
Adulāt-or, ōris, m.	254	<i>Al-ere, ui, itum.</i>	454	<i>Angv-is, is, m.</i>	
Adult-us, a, um.	323	<i>Al-gère, si, sum.</i>	378	<i>Angvill-a, æ. f.</i>	
Advent-us, i. m.	467	<i>Alic-a, æ. f.</i>	168	<i>Anim-a, æ. f.</i>	56.
		<i>Alicubi.</i>	438	<i>Anim-al, alis, n.</i>	74.

-ere, ui.	452	Immán-is, is, e.	307	Inge-ssis, a, g.	301
-e-um, i, n.	163	Immaiúr-us, a, um.	318	Ingluvi-es, ei, f.	108
-um.	468	Immo, (imdo.)	467	Ingrát-us, a, um.	356
-á-ri, us sum.	455	Immortal-u, is, e.	288	Iniqu-us, a, um.	359
-t-us, i, m.	159	Immutabil-is, is, e.	288	Injust-us, a, um.	363
-ulán-us, i, m.	160.444	Imp-ar, aris, o. g.	298	Inni-ti, sus, & xas sum.	397
-es, itis, m.	200.356	Imparát-us, a, um.	350	Innocent-ss, ti., o. g.	462
-f-re, vi, tum.	432	Impediment-um, i, n.	238	Inqvam.	406
-is, is, m.	266.433	Imperá-re, vi, tum.	458	Inqui-es, etis, f.	267
	468	Imperfe-ct-us, a, um.	350	Inquilín-us, i, m.	226
-án-us, a, um.	356	Impetrá-re, vi, tum.	430	Inquiná-re, vi, tum.	418
-á-re, vi, tum.	411	Impi-us, a, um.	303	Insani-re, vi, tum.	452
-é-re, ai.	378	Impo-nero, sui, situm.	449	Inse-ct-um, i, n.	304
-per-us, i, m.	134	Improsp-er, era, erum.	365	Insidiá-ri, tus sum.	446
-id-us, a, um.	313	Impudenti-a, a, f.	151	Insidi-a, arum, f. pl.	274
-il-is, is, e.	307.317	Impúr-us, a, um.	314	Insom-ss, tis, o. g.	363
-n-us, i, f.	160	In.	479	Insperat-o.	471
-ri-a, æ, f.	195	In (cellam) in (cella.)	486	Instar.	471
-r-ops-ópis, m.	156	Inaqual-is, is, e.	301	Iustaura-re, vi, tum.	421
-ocaust-um, i, n.	194	Inaqualiter.	472	Instigá-re, vi, tum.	449
-oetif-is, is, f.	278	Inamén-us, a, um.	351	Instr-uere, xi, ctum.	460
-tr-ix, icis, f.	125	Inán-is, is, e.	318	Instrument-um, i, n.	45
		Incantá-re.	460	Insul-a, æ, f.	67
I.		Incaut-us, a, um.	359	Iusulf-us, a, um.	337
		Incelebr-is, is, e.	364	Insultá-re, vi, tum.	408
		Incitá-re, vi, tum.	446	Insultati-o, ónis, f.	150
		Inclamá-re, vi, tum.	455	Integ-er, ra, tum.	292
		Incliná-re, vi, tum.	436	Intellect-us, us, m.	149
		Incommod-us, a, um.	308	Intelligere, exi, ctum.	400
		Inc-us, údis, f.	196	Inter.	483
		Indagá-re, vi, tum.	446	Interelli-um, i, n.	131
		Inde.	425.468	Intercurrere.	239
		Indecór-us, a, um.	358	Interdum.	450.473
		Indigent-i-a, a, f.	299	Interfini-um, i, n.	132
		Indign-us, a, um.	353	Interit-us, us, m.	284
		Induci-æ, arum, f. pl.	274	Intern-us, a, um.	294
		Indú-ere, i, tum.	424	Interpr-es, etis, m.	253
		Indul-gere, fi, tum.	454	Interrogá-re, vi, tum.	407
		Indusi-um, i, n.	180	Interrupt-us, a, um.	291
		Inept-us, a, um.	290	Interul-a, a, f.	183
		Inesca-re, vi, tum.	446	Intestin-um, i, n.	145
		Infan-ss, tis, m.	128.323	Intra.	484
		Infauft-us, a, um.	365	Intrá-re, vi, tum.	439
		Infern-us, a, um.	363	Intrò.	468
		Inferre, intuli, illátum.	152	Inuit-us, us, m.	482
		Infid-us, a, um.	355	Inven-ire, i, tum.	416
		Infiare.	214	Invicem.	437
		Infra.	468	Invi-dere, di, sum.	404
		Infusi-um, i, n.	199	Invidi-a, æ, f.	150
		Ingeni-um, i, n.	249	Invis-us, a, um.	354
				Invis-us, a, um.	342
				Invo-ca-	

Invoca-re, vi, tum.
 Ipse, a, um.
 Ir-a, æ, f.
 Ira-sci, tus sum.
 Ire, vi, tum.
 Ir-is, idis, f.
 Irrita-re, vi, tum.
 Irrit-us, a, um.
 Is, ea, id. Gen. ejus.
 Istæc.
 Ist-e, a, ud. G. istius.
 Istæc, istinc.
 Istorsum, istuc.
 Ita.
 Itane?
 Iter, ineris, n.
 Iterum.

J.

Jac-ère, ui, itum.
 Jac-ere, tum, jeci.
 Jac-ta-re, vi, tum.
 Jac-tus, us, m.
 Jacul-um, i, n.
 Jaculá-re, tus sum.
 Jam.
 Janu-a, æ, f.
 Jasp-is, idis, f.
 Jec-ur, oris, inoris, n.
 Jec-un-us, a, um.
 Jejuná-re, vi, tum.
 Jejun-i-um, i, n.
 Jentacul-um, i, n.
 Jentá-re, vi, tum.
 Joca-ri, tus sum.
 Jocos-us, a, um.
 Joc-us, i, m.
 Jub-a, æ, f.
 Ju-bère, ssi, ssum.
 Jubilá-re, vi, tum.
 Jucund-us, a, um.
 Jud-ex, icis, m.
 judica-re, vi, tum.
 judicat-us, a, um.
 judici-um, i, n.
 Jug-is, is, e.
 juglan-s, dis, f.
 jugulá-re, vi, tum.
 Jug-um, i, n.
 Jument-um, i, n.

465 junctim.
 367 junc-us, i, m.
 150 Jun-gere, xi, ctum, 414, 449
 432 Jurá-re, vi, tum.
 385 Jurga-ri, tus, sum.
 62 jurgi-um, i, n.
 428 Ju-s, juris, n.
 341 juscul-um, i, n.
 367 justé.
 468 just-us, a, um.
 367 Juv-are, i, jutum.
 468 Juven-is, is, e.
 478 juxta.

L.

L Aba-re, vi, tum.
 Lab-es, is, f.
 La-bi, psus sum.
 Labi-um, i, n.
 Lab-or, óris, m.
 Laboran-s, tis, a, g.
 Laborá-re, vi, tum.
 Labr-um, i, n.
 Lac, lactis, n.
 Lacerá-re, vi, tum.
 Lacer-us, a, um.
 Lacert-a, a, f.
 Lacini-a, a, f.
 Lacrym-a, æ, f.
 Lactá-re, vi, tum.
 Lactúc-a, æ, f.
 Lactún-a, a, f.
 Lactún-ar, aris, n.
 Lac-us, us, i, m.
 Læ-dere, si, sum.
 Leta-ri, tus sum.
 Lætit-i-a, a, f.
 Læt-us, a, um.
 Læv-is, is, e.
 Læv-us, a, um.
 Lagan-um, i, n.
 Lamb-ere, i, itum.
 Lamentá-ri, tus sum.
 Lamin-a, æ, f.
 Lamp-as, adis, f.
 Lan-a, æ, f.
 Lance-a, æ, f.
 Lanciná-re, vi, tum.
 Langv-ère, i.
 Langvid-us, a, um.

474
 94
 449
 461
 451
 266
 174
 247
 475
 363
 429
 128, 321
 478

Lania-re, vi, tum.
 Lani-o, ónis, m.
 Lapidari-us, a, um.
 Lap-is, idis, m.
 Lapp-a, æ, f.
 Laps-us, us, m.
 Laque-ar, áris, n.
 Laque-us, i, m.
 Lard-um, i, n.
 Largi-ri, tus sum.
 Larg-us, a, um.
 Larv-a, æ, f.
 Lasciv-us, a, um.
 Lassecere.
 Latt-us, a, um.
 Lat-er, eris, m.
 Lta-ère, ui.
 Latern-a, æ, f.
 Latrá-re, vi, tum.
 Latt-o, ónis, m.
 Latrocinári.
 Lat-us, eris, n.
 Lat-us, a, um.
 Laudá-re, vi, tum.
 Laus, dis, f.
 Lav-are, i, áum, lautum.
 Laxa-re, vi, tum.
 Lax-us, a, um.
 Leb-es, étis, m.
 Lestic-a, a, f.
 Lect-us, i, m.
 Legá-re, vi, tum.
 Legat-us, i, m.
 Le-gere, i, ctum.
 Leg-o, ónis, f.
 Legúm-en, inis, n.
 Lemnisc-us, i, m.
 Len-is, is, e.
 Leniter.
 Len-s, dis, f.
 Len-s, tis, f.
 Lenté.
 Lentíg-o, inis, f.
 Lent-us, a, um.
 Le-o, ónis, m.
 Lepid-us, a, um.
 Lepr-a, æ, f.
 Lep-us, oris, m.
 Let-a-re, vi, tum.
 Lev-is, is, e.
 Le-x, gis, f.

173
 414
 253
 414
 126
 415
 250.

-re, vi, tum.	391	Locust-a, æ, f.	117	Mastr-a, æ, f.	169
ns. Libenter.	467	Lod-ix, icis, f.	211	Macul-a, æ, f.	418
-er, ri, m.	84, 221	Loli-um, i, n.	92	Maculá-re, vi, tum.	418
-er, era, erum.	324	Longinqu-us, a, um.	297	Madid-us, a, um.	313
erál-is, us, e.	362	Longuri-us, i, m.	160	Magis.	472
er-i, orum, m.	228, 325	Long-us, a, um.	301	Magist-er, ri, m.	456
re-a, æ, f.	219	Loquen-s, ris, o. g.	407	Magistrat-us, us, m.	250
-um, i, n.	212	Loqv-i, ūtus (cūus)	406	Magn-es, étis, m.	79
et, ult.	440	Lor-a, æ, f.	178	Magnificè.	471
-éti, ius sum.	448	Loric-a, a, f.	269	Magnopere.	472
h-en, enis, m.	153	Lor-um, i, n.	202	Magn-us, a, um.	293
-or, ōris, m.	263	Lubric-us, a, um.	351	Mag-us, i, m.	203
n, enis, m.	144	Lu-cere, xi.	373	Majál-is, is, m.	122
-áre, ávi, átum.	409	Luci-us, i, m.	119	Major, ōris, m. & f.	124
ell um, i, n.	274	Lucr-um, i, n.	239	Mal-a, æ, f.	140
n-um, i, n.	187	Luç-a, æ, f.	242	Malè.	456, 471
-o, ōnis, m.	160	Luçá-ri, tur sum.	460	Malodi-cere, xi, ūtum.	432
ul-a, a, f.	181	Lu-dere, si, sum.	440	Malefic-us, a, um.	499
ur-re, vi, tum.	425	Ludibri-um, i, n.	151	Malign-us, a, um.	343
n-a, æ, f.	196	Lud-us, i, m.	242	Malle-us, i, m.	196, 421
uá-re, vi, tum.	442	Lu-ere, i.	418	Mal-um, i, n.	98
n-x, ácis, m, f.	120	Lu-es, is, f.	157	Mal-us, i, m.	206
nb-us, i, m.	184	Lu-gére, xi, ūtum.	434	Mal-us, a, um.	303
n-en, inis, n.	190	Lumbific-us, i, m.	105	Mamm-a, æ, f.	121
n-es, itis, m.	233	Lumb-us, i, m.	134	Maná-re, vi, tum.	378
npid-us, a, um.	311	Lum-en, inis, n.	60	Manc-us, a, um.	333
n-us, i, m.	72	Lun-a, æ, f.	58	Mandá-re, vi, tum.	407
n-us, a, um.	330	Lupul-us, i, m.	178	Man-dere, di, sum.	391
ne-a, æ, f.	222, 306	Lup-us, i, m.	126, 388	Mané.	50
neál-e, is, n.	223	Lurc-o, ōnis, m.	451	Man-ére, si, sum.	450, 470
ne-re, vi, tum.	453	Luscini-a, æ, f.	113	Manic-a, a, f.	181
n-gere, xi, ūtum.	391	Lusc-us, a, um.	330	Manifest-us, a, um.	341
ngv-a, æ, f.	132, 391, 405	Lustrá-re, vi, tum.	390	Mann-a, æ, f.	63
nqverc, qvi, ūtum.	403	Lustr-um, i, n.	124	Manſvé-tus, a, um.	345
nt-er, ris, m.	164	Luteol-a, a, f.	113	Mantelá-um, i, n.	246
n-um, i, n.	182	Lustr-a, æ, f.	127	Mantíl-a, is, n.	245
nte-um, i, n.	182	Lut-um, i, n.	72	Mapp-a, æ, f.	246
pp-us, a, um.	330	Lu-x, cis, f.	60	Marc-ére, ui.	382
qvá-re, vi, tum.	380, 420	Lux-us, ūs, m.	241	Mar-c, is, n.	65
qv-ére, i.	376	Lux-us, a, um.	334	Margarit-a, æ, f.	81
rá-re, vi, tum.	445	Lyn-x, cis, m. & f.	126	Mar-go, inis, f.	222
-s, tis, f.	257	Lyr-a, æ, f.	214	Marin-us, a, um.	119
rá-re, vi, tum.	457			Marít-us, i, m.	227
ter-a, æ, f.	222			Marm-or, oris, n.	79
tt-us, oris, n.	69			Marſupi-um, i, n.	200
n-uus, i, m.	214			Mart-es, is, f.	125
v-ére, i.	464			Mart yr, yris, m.	263
u-or, ōris, m.	150, 154			Ma-s, ris, m.	103
ixivi-um, i, n.	210			Maſſ-a, æ, f.	169
ocá-re, vi, tum.	438			Mat-er, ris, f.	229
oc-us, i, m.	47, 297			Masert-er-a, a, f.	229

M.

Mac-er, ra, rum.	321
Macerá-re, vi, tū.	446
Maceri-es, éi, f.	160
Macr-escere, ui.	384
Machín-a, æ, f.	208
Maçtá-re, vi, tum.	446
Maſſati-o, ōnis, f.	427

Materi-

<i>Materi-a, æ, f.</i>	55, 441	<i>Mess-û, is, f.</i>	161	<i>Mol-ere, ni, itum.</i>	
<i>Materiâ-um, i, n.</i>	160	<i>Met-a, æ, f.</i>	162	<i>Mol-es, is, f.</i>	
<i>Matûr-us, a, um.</i>	318	<i>Metall-um, i, n.</i>	75	<i>Molest-us, a, um.</i>	
<i>Maturè</i>	470	<i>Me-tere, flui, flum.</i>	445	<i>Molis-or, oris, m.</i>	
<i>Matur-escere, ui.</i>	38	<i>Me-titi, nsus sum.</i>	395	<i>Moll-is, is, e.</i>	21
<i>Maxill-a, a, f.</i>	140	<i>Mecu-ere, i.</i>	404	<i>Moment-um, i.</i>	
<i>Meâ-re, vi, tum.</i>	439	<i>Mer-us, us, m.</i>	150	<i>Monaul-us, (os) i, m.</i>	
<i>Mechanic-us, i, m.</i>	208	<i>Me-us, a, um.</i>	361	<i>Mon-êre, ui, itum.</i>	45
<i>Med-êri, icâns sum.</i>	453	<i>Mic-a, æ, f.</i>	46	<i>Mon-êre-a, æ, f.</i>	
<i>Medicament-um, i, n.</i>	453	<i>Mic-are, ui.</i>	373	<i>Moril-e, i, n.</i>	
<i>Medic-us, i, m.</i>	453	<i>Migrâ-re, vi, tum.</i>	439	<i>Mon-s, tis, m.</i>	
<i>Medimn-us, i, m.</i>	218	<i>Mil-es, icis, m.</i>	273	<i>Montôf-us, a, um.</i>	
<i>Meditrâ-ri, tus sum.</i>	400	<i>Mili-um, i, n.</i>	91	<i>Monstra-re, vi, tum.</i>	
<i>Medium, i, n.</i>	47, 238	<i>Mille.</i>	300	<i>Monstr-um, i, n.</i>	
<i>Medi-us, a, um.</i>	295	<i>Milliar-e, is, n.</i>	217	<i>Mor-a, æ, f.</i>	
<i>Modull-a, a, f.</i>	84, 142, 169	<i>Millies.</i>	473	<i>Morâ-ri, tus sum.</i>	
<i>Mejere, mi-nxi, tum.</i>	392	<i>Milv-us, i, m.</i>	114	<i>Morbill-i, orum, m.</i>	
<i>Mel mellis, n.</i>	167	<i>Mina-ri, tus sum.</i>	433	<i>Morb-us, i, m.</i>	
<i>Mel-is, is, f.</i>	125	<i>Min-æ, arum, f. pl.</i>	266	<i>Mor-dere, fû, momordi</i>	
<i>Mel-ô, ônis, m.</i>	87	<i>Miner-a, æ, f.</i>	74	<i>Morêt-um, i, n.</i>	
<i>Membrân-a, a, f.</i>	142	<i>Min-gere, xi, mictum.</i>	392	<i>Mor-i, tus sum.</i>	
<i>Membr-um, i, n.</i>	129	<i>Ministrâ-re, vi, tum.</i>	459	<i>Moriger-us, a, um.</i>	
<i>Memnisse.</i>	402	<i>Minist-er, ri, m.</i>	459	<i>Mori-ô, ônis, m.</i>	
<i>Memori-a, a, f.</i>	149, 402	<i>Min-or, ôris, m & f.</i>	125	<i>Morôf-us, a, um.</i>	
<i>Mend-ax, acis, m.</i>	448	<i>Minu-ere, i, tum.</i>	415	<i>Mor-s, tis f.</i>	
<i>Mendicâ-re, vi, tum.</i>	448	<i>Minus.</i>	472	<i>Mors-us, us, m.</i>	
<i>Mendic-us, i, m.</i>	241, 448	<i>Minût-us, a, um.</i>	304	<i>Mortal-is, is, e.</i>	
<i>Mend-um, i, n.</i>	225	<i>Mirâcul-um, i, n.</i>	282	<i>Mortari-um, i, n.</i>	
<i>Men-s, tis, f.</i>	148	<i>Mirâ-ri, tus sum.</i>	400	<i>Morti-us, a, um.</i>	
<i>Mens-a, æ, f.</i>	245	<i>Mis-cere, cui, tum, & mix-</i>		<i>Mor-um, i, n.</i>	
<i>Mens-is, is, m.</i>	49	<i>tum.</i>	414	<i>Mo-s, ris, m.</i>	
<i>Mensûr-a, æ, f.</i>	48, 217	<i>Miscell-us, a, um.</i>	319	<i>Mofch-us, i, m.</i>	
<i>Mensurâ-re, vi, tum.</i>	415	<i>Mis-er, era, erum.</i>	365	<i>Motacill-a, a, f.</i>	
<i>Menti-iri, tus sum.</i>	407, 448	<i>Miserè.</i>	471	<i>Mo-vère, vi, tum.</i>	370
<i>Ment-um, i, n.</i>	130	<i>Misericor-s, dis, o. g.</i>	343	<i>Mor-us, us, m.</i>	43
<i>Merca-ri, tus sum.</i>	448	<i>Mit-is, is, e.</i>	355	<i>Mox.</i>	
<i>Mercat-or, ôris, m.</i>	239, 448	<i>Mitr-a, æ, f.</i>	180	<i>Muccini-um, i, u.</i>	
<i>Mera-es, êdis, f.</i>	226, 459	<i>Mi-tere, si, flum.</i>	393	<i>Mucère, ui.</i>	
<i>Mercenari-us, i, m.</i>	256	<i>Modeste.</i>	475	<i>Mucro, ônis, m.</i>	
<i>Merend-a, æ, f.</i>	244	<i>Modest-us, a, um.</i>	344	<i>Muc-us, i, m.</i>	
<i>Mer-êri, tus sum.</i>	459	<i>Modi-cus, a, um.</i>	360	<i>Mugi-re, vi, tum.</i>	
<i>Meretr-ix, icis, f.</i>	263	<i>Modiol-us, i, m.</i>	204	<i>Mul-cere, si, sum.</i>	
<i>Merg-a, æ, f.</i>	161	<i>Modi-us, i, m.</i>	218	<i>Mulct-a, æ, f. (multa)</i>	
<i>Mer-gere, si, sum.</i>	411	<i>Modò.</i>	469	<i>Mulctâ-re, vi, tum.</i>	
<i>Merg-es, iis, f.</i>	161	<i>Modul-us, is, m.</i>	185	<i>Mul-gère, si, sum.</i>	
<i>Merg-us, i, m.</i>	115	<i>Mod-us, i, m.</i>	43	<i>Muli-er, eris, f.</i>	
<i>Meridi-es, ês, m.</i>	50	<i>Mœni-a, um, n. pl.</i>	234	<i>Mulf-um, i, n.</i>	
<i>Meristò.</i>	475	<i>Mœ-rère, stus sum.</i>	404	<i>Multiplicati-o, ônis, f.</i>	
<i>Merul-a, æ, f.</i>	112	<i>Mœr-or, ôris, m.</i>	150	<i>Multiplicâ-re, vi, tum.</i>	
<i>Mer-us, a, um.</i>	319	<i>Mœst-us, a, um.</i>	328	<i>Mulum.</i>	
<i>Mer-x, cis, f.</i>	239	<i>Mol-a, æ, f.</i>	168	<i>Mult-us, a, um.</i>	

-re, vi, tum. 433.
os, ōdis, m. 274
s, is, f. 327
-us, i, m. 218

D.

Amn-um, i, n. 239
Dap-9, is, f. 247
e, dedi, datum. 431

ère, ui, itum. 448
-is, is, e. 316, 348

ernere, révi, etum. 462
erp-ere, si, tum. 444

llá-re, vi, tum. 463
d-ere, i. 462

ir-us, a, um. 358
-us, oris, n. 277

ic-us, oris, n. 277
-scere, dici. 498

ic-ère, ui, tum. 498
Et-us, ūs, m. 152

en-dere, di, sum. 461
nsi-o, ōnis, f. 121

nsiv-us, a, um. 269
icere, éci, etum. 371

rm-is, is, e. 322
mst-us, a, um. 325

ade 494
-re, vi, tum. 456

rá-re, vi, tum. 452
br-um, i, n. 280

diff-us, a, um. 340
um. 470

ári-us, i, m. 239
ominati-o, ōnis, f. 41

-s, tis, m. 140
f-us, a, um. 312

uo. 473
sum. 281, 426

f-ere, ui, itum. 446
ert-us, a, um. 297

derá-re, vi, tum. 404
deri-um, i, n. 146

erá-re, vi, tum. 404
pon-dere, di, sum. 454

quama-re, vi, tum. 447
vé-scere, vi, tum. 399

us, i, m. 42, 288

Devoti-o, ōnis, f. 278
Dexte-r, ra, rum. 308
Diabol-us, i, m. 56
Dic-a, æ, f. 257
Dicá-re, vi, tum. 431
Dic-ere, dixi, tum. 367
Dici-o, ōnis, f. 233
Dictionari-um, i, n. 500
Di-es, éi, m, f. 49, 309.
Difficil-is, is, e. 349
Diffi-dere, sus sum. 404
Digitál-e, is, n. 184
Digit-us, i, m. 136, 139
Digladiá-ri, tus sum. 460
Dign-us, a, um. 353
Dilect-us, a, um. 493
Diligen-s, tis, o, g. 353
Diligenti-a, æ, f. 225
Dilut-us, a, um. 319
Dimica-re, vi, tum. 460
Dimidi-um, i, n. 46
Dimidi-us, a, um. 310
Dimi-ttere, si, sum. 433
Dimo-vére, vi, tum. 435
Direct-or, ōris, m. 283
Dirib-ere, ui, itum. 459
Dirú-ere, i, tum. 421
Dir-us, a, um. 355
Di-scere, dici. 456
Disciplín-a, æ, f. 225, 497
Discipul-us, i, m. 224, 497
Discordi-a, æ, f. 266
Discrimin-á-re, vi, tum. 388
Disce-us, i, m. 246
Dispar-ère, ui. 372
Displic-ère, ui, itum. 401
Dispositi-o, ōnis, f. 41
Disimil-is, is, e. 285
Disipa-re, vi, tum. 414
Disi-ère, i, tum. 443
Distanti-a, æ, f. 52
Diu 470
Diverse. 472
Diversori-um, i, n. 200
Divers-us, a, um. 286
Div-es, iis, o, g. 324, 362
Divi-dere, si, sum. 256, 414
Doc-ère, ui, tum. 455
Docil-is, is, e. 339, 497
Doct-or, ōris, m. 224
Doctrín-a, æ, f. 497

Doct-us, a, um. 497
Document-um, i, n. 497
Dolá-re, vi, tum. 442
Dolabr-a, æ, f. 198
Dol-ère, ui, itum: 452
Dol-or, ōris, m. 147
Doli-um, i, n. 199
Dol-us, i, m. 239
Dom-á-re, ui, itum. 459
Domi. 439
Domín-a, æ, f. 226
Domín-a-rs, tus sum. 459
Domín-us, i, m. 226, 459
Domit-or, ōris, m. 252
Dom-us, ūs, f. 186
Domestic-us, a, um, 125, 226
Doná-re, vi, tum. 431
Donec. 498
Don-um, i, n. 265
Dormi-re, vi, tum. 399
Dormien-s, tis, o, g. 429
Dormitá-re, vi, tum. 451
Dormituri-re, vi, tum. 451
Dorf-um, i, n. 134
Do-s, tis, f. 227
Drachm-a, æ, f. 219
Drac-o, ōnis, m. 107
Dubi-us, a, um. 341
Dubitá-re, vi, tum. 400
Duc-ere, tum, duxi. 435
Dudum. 469
Dulc-is, is, e. 337
Dum. 370, 470
Dummodo. 500
Dum-us, i, m. 102
Duntaxat. 473
Du-o, æ, o. 299
Durá-re, vi, tum. 369
Dur-us, a, um. 313

E.

E. 479. è vestigio. 469
Ea. 468
Ebri-us, a, um. 357
Ecce! 495
Ecclesi-a, æ, f. 279
Ecclesiastic-us, a, um. 457
E-dere, di, sum. 425
Edi-scere, dici. 498
Edoc-ère, ui, tum. 498
N 5 Edusá

Educá-re, vi, tum. 454
 Eg-ére, ui. 448
 Ego. 367
 Ehem? 495
 Eheu! 496
 Eja! 496
 Ejulá-re, vi, tum. 408
 Electr-um, i, n. 78
 Eleemosyn-a, æ, f. 279
 Element-um, i, n. 56
 Eleph-as, antis, m. 123
 El-igere, égi, éctum. 401
 Elixá-re, vi, tum. 417
 Elix-a, a, um. 357
 Elocá-re, vi, tum. 454
 Emendá-re, vi, tum. 370
 Em-ere, i, tum. 448
 Emin-éra, ui. 381
 Em-nis. 270
 Emplastr-um, i, n. 453
 Emt-or, óris, vi. 448
 Emun-gere, xi, tum. 426
 En! 495
 Enim. 493
 Enó-ti, sus & xus sum. 454
 Enf-is, is, m. 271
 Enumerát-us, a, um. 452
 Enunciá-re, vi, tum. 487
 Eó. 468
 Ephippi-um, i, n. 201
 Epichyf-is, is. 248
 Epistol-a, æ, f. 276
 Epulá-ri, tus sum. 425
 Epul-um, i, n. 244
 Equ-es, itis, m. 201. 252.
 Equí-e, is, n. 164
 Equitá-re, vi, tum. 439
 Equ-us, i, m. 123. 387
 Erga. 477 Ergó. 494
 Erinace-us, i, m. 125
 Ergá-re, vi, tum. 434
 Erra-re, vi, tum. 456
 Erué-a, æ, f. 105
 Evadit-us, a, um. 339
 Ete-a, æ, f. 170. 171
 Esse, sum, fui. 368
 Effe-dum, i, n. 203
 Esu-i-re, vi, tum. 425
 Et. 487
 Etiam. 487 Et si. 490
 Euge. 496

Eur-us, i, m. 62
 Eviscerá-re, vi, tum. 447
 Evocá-re, vi, tum. 474
 Evolá-re, vi, tum. 486
 Ex, è. 479
 Exam-en, inis, n. 167
 Examiná-re, vi, tum. 455
 Exanilá-re, vi, tum. 207
 Exco-dere, ssi, ssum. 300
 Excitá-re, vi, tum. 429
 Excoriá-re, vi, tum. 446
 Excrement-um, i, n. 146
 Excusá-re, vi, tum. 461
 Exdorsuá-re, vi, tum. 447
 Exempl-um, i, n. 225
 Exentelá-re, vi, tum. 446
 Exerc-ére, ui, itum. 455
 Exercit-us, ús, m. 268
 Exigu-us, a, um. 357
 Exilis-is, is, e. 301
 Exili-um, i, n. 260
 Eximi-us, a, um. 350
 Exit-us, ús, m. 365
 Exossá-re, vi, tum. 447
 Exper-gisci, restus sum. 399
 Explorá-re, vi, tum. 460
 Essec-átor, (quator) m. 263
 Expectá-re, vi, tum. 433
 Extinguere, xi, tum. 426
 Extra. 484
 Extern-us, a, um. 294
 Exter-us, a, um. 439
 Exu-ere, i, tum. 424
 Exurgere, si, sum. 178

F.

F Ab-a, æ, f. 89
 Fab-er, ri, m. 187. 196.
 Fabul-a, æ, f. 442
 Fac-ere, tum, feci. 276
 Facés-us, a, um. 403
 Faci-es, éi, f. 247
 Facil-is, is, e. 130. 328
 Facinoros-us, a, um. 349
 Fasti-us, a, um. 460
 Faculi-as, átis f. 78
 Facund-us, a, um. 403
 Facund-us, a, um. 347
 Fagopyr-um, i, n. 91
 Fag-us, i, f. 96
 Falc-o, ónis, m. 114

Fal-lere, sum, fefelli.
 Fals-us, a, um.
 Fal-x, cis, f.
 Fam-a, æ, f.
 Fam-es, is, f.
 Famul-us, i, m.
 Famili-a, æ, f.
 Fan-um, i, n.
 Far, farris, n.
 Far-cire, si, ctum tum.
 Farcim-en, inis, n.
 Fa-ri, tus sum.
 Farín-a, æ, f.
 Fas: Indulnabile. 342.
 Fasci-a, æ, f. 181.
 Fasciá-re, vi, tum.
 Falciná-re.
 Fastidi-um, i, n.
 Fast-us, ús, m.
 Fastéri, ssus sum.
 fagitá-re, vi, tum.
 Fat-um, i, n.
 Fatu-us, a, um.
 Faust-us, a, um.
 Fau-x, cis, f.
 Fav-ére, i, fautum.
 Favill-a, æ, f.
 Favoni-us, i, m.
 Fav-or, óris, m.
 Fav-us, i, m.
 Fa-x, cis, f.
 Faxis.
 Febr-is, is, f.
 Fel, fellis, n.
 Fel-is, is, f.
 Fel-ix, scis o. g.
 Fem-ur, oris, n.
 Fem, rali-a, um, n. pl.
 Fenestr-a, æ, f.
 Fer-a, æ, f.
 Fercul-um, i, u.
 Feriè.
 Feriá-ri, tus sum.
 Ferire.
 Fermentá-re, vi, tum.
 Fer-ox, ócis, o. g.
 Ferre, tuli, latum. 367.
 Ferrari-us, a, um.
 Ferr-um, i, n.
 Ferul-a, æ, f. 225.
 Fer-us, a, um.

vere, i bui.	378	Fluen-s, tis, o. g.	64	frend-ere, ui, fressum.	391
us, a, um.	352	flu-ere, xi, xum.	369	fren-um, i, n.	201
na-re, vi, rum.	398	Flum-en, inis, n.	64.312	frequ-ens, tis, o. g.	298
cis, f. (fæx)	178	Fluviatil-is, is, e.	119	fria-re, vi, tum.	395
er, ri, m.	127	floc-us, i, m.	194	fric-are, ui, tum.	395
la, æ, f.	141.181	fo-dere, di, ssum.	420	fri-gere, xi, xum, etum.	447
us, i, & us, f.	98	fœd-us, eris, n.	265	Fri-gere, us & xi.	376
ere, sus sum.	404	fœd-us, a, um.	395	Frigid-us, a, um.	311
us, a, um.	355	fœmin-a, æ f.	103	frig-us, oris, n.	59
ei, f.	279	fœn-um, i, n.	162	fringill-a, æ, f.	113
is, tum, f. pl.	214	fœn-us, oris, n.	240	Frix-us, a, um.	357
factus sum.	183.369	Fœnerali-a, orum, n, pl.	240	Frondescere.	383
ere, xi, xum.	121	fœt-ere, ui.	383	fron-s, dis, f.	84
l-us, i, m.	195	fœt-us, us, m.	103	fron-s, tis, f.	130.329
na, æ, f.	306	foli-um, i, n.	84.222	Frustrificare.	383
nent-um, i, n.	183	foll-is, is, m.	196	Frustr-us, us, m.	84.318.383
a, a, f.	229	fon-s, tis, m.	64	Frugal-is, is, e.	362
us, i, m.	229	fora-re, vi, tum.	442	frug-es, um, f. pl. (frux)	85
um, i, n.	182	Foram-en, inis, n.	187	frugis & frugi.	345
ori-a, æ, f.	184	forås.	468	fru-i, itus sum.	416
us, i, m.	165	forc-eps, ipis, f.	196	frum-en, inis, n.	132
dere, di, ssum.	409	for-es, ium, f. pl.	191.422	Fruvent-um, i, n.	88
gere, xi, etum.	448	forf-ex, icis, f.	184	frustrâ.	473
is, is, m. & f.	47	foris.	468	frust-um, i, n.	46
re, vi, tum.	370	form-a, æ, f.	55.305	frut-ex, icis, m.	82
re, vi, tum.	441	Forma-re, vi, tum.	441	fuc-us, i, m.	117
us, a, um.	316	formic-a, æ, f.	106	fug-a, æ, f.	275
ll-a, a, f.	170	formidâ-re, vi, tum.	417	Fuga-re, vi, tum.	433
us, i, m.	253	Formos-us, a, um.	322	Fug-ere, i, i, um.	433
na, æ, f.	208.421	form-ax, acis, f.	194	ful-ci-e, ti, tum.	421
la, æ, f.	171.214	form-ix, icis, m.	193	ful-gere, si.	373
us, a, um.	310	forp-ex, icis, f.	210	Fulg-ur, uris, n.	63
um, i, n.	245	fors.	282	fulic-a, a, f.	115
ll-um, i, n.	245	Forfan.	467	fulig-o, inis, f.	61
ere, ui	382	fort-is, is, e	348	fulm-en inis.	63
ll-um, i, n.	202	Fortún-a, æ, f.	282	Fulminare.	375
re, vi, tum.	430	for-um, i, n.	235	fum-us, i, m.	61
ll-um, i, n.	257	foll-a, æ, f.	234	fund-a, æ, f.	270
are, vi, tum.	374	fove-a, æ, f.	381	fu-ndere, di, sum.	419
um, i, n.	166	fo-vere, vi, tum.	454	fund-us, i, m.	66.199
na, æ, f.	61	frac-ere, ui.	383	Fund-are, vi, tum.	421
vi, tum.	377	Fracid-us, a, um.	318	fundament-um, i, n.	189
us, a, um.	338	Fraet-us, a, um.	195	fun-gi, etus sum.	440
ere, xi, xum.	436	Fragil-is, is, e.	317	fung-us, i, m.	82
vi, tum.	408	Fragran-s, tis, o. g.	336	Funicul-us, i, m.	199
re, xi, etum.	433	fragrate.	383	fun-is, is, m.	109
us, i, m.	182	fra-gum, i, n.	100	fur, furis, m.	263.460
is, m.	84.383	frame-a, æ, f.	271	Furâ-ri.	460
ere, ui.	436	fra-ngere, etum, fregi.	409	fure-a, æ, f.	162
us, us, m.	67	frat-er, ris, m.	228.316	furere.	452
ll-um, i, n.	66	frau-s, dis, f.	239	furfur, is, m.	168
		frem-ere, ui, itum.	379.458	furn-	

Furn-us, i, m.	169
Furv-us, a, um.	338
Fust-is, is, m.	409
Fus-us, i, m.	182
Futáre.	447
Futíl-is, is, e.	347
Futúr-us, a, um.	296

G.

G Alér-us, i, m.	180
<i>Gallín-a, a, f.</i>	109, 386
Gall-us, i, m.	100
Gannire, vi, itum.	388
Gatrí-re, vi, tum.	407
Ga-udére, visus sum.	404
Gaudi-um, i, n.	150
Gausape, n. indeclinabile.	
Pl. Gausap-a, orum.	201
Gavi-a, æ, f.	115
Gaz-a, æ, f.	253
Geheon-a, æ, f.	284
Gel-u, u, n.	59
Gem-ere, ui, itum.	452
Gemin-i, orum.	326
Gemm-a, æ, f.	79
Gen-æ, arum. f. plur.	130
Gen-er, eri, m.	230
Generá-re, vi, tum.	454
Gen-s, tis, f.	364
Gen-u, u, n.	138
Genui-nus, a, um.	325
Gen-us, eris, n.	228
Ge-rere, ſi, ſtum.	436, 409
German-us, a, um.	326
Germiná-re, vi, tum.	383
Gest-ſre, vi, ii.	398
Gest-us, ſs, m.	408
Gibb-us, i, m.	153
Giga-s, ntis, m.	158
Gignere, gen-ui, itum.	454
Gingív-a, æ, f.	132
Girgill-us, i, m.	182
Glab-er, ra, rum.	327
Glaci-es, éi, f.	68
Gladi-us, i, m.	262
Gladiát-or, óris, m.	460
Glan-s dis, f.	96
Glare-a, æ, f.	79
Gleb-a, æ, f.	72, 313
Gli-s, ris, m.	125
Gliscere,	374

Globul-us, i, m.	212
Glob-us, i, m.	216
Glom-us, i, m.	182
Glori-a, æ, f.	277
Glorificári.	472
Glub-ere, i, itum.	444
Glum-a, æ, f.	92
Glutin-um, i, n. Glu-ten,	198
inis, n.	198
Gluti-re, vi, tum	392
Gnav-us, a, um.	349
Gracil-is, is, e.	332
Gracul-us, i, m.	110
Gr-adi, effusum.	385
Grad-us, ſs, m.	194
Gram-en, inis, n.	85
Grammatic-a, a, f.	500
Grandináre.	375
Grand-is, is, e.	304
Grand-o, inis, f.	63
Gran-um, i, n.	92
Graphi-um, i, n.	223
Graſſá-ri, tus sum.	386
Grati-a, æ, f.	265
Grat-us, a, um.	356
Gratulati-o, ónis, f.	150
Graveolen-s, tis, e. g.	336
Grav-is, is, e.	302
Graviter.	472
Gremi-um, i, n.	184
Gre-x, gis, m.	166
Grum-us, i, m.	71
Grunní-re, vi, tum.	388
Gru-s, is, f.	111
Gryll-us, i, m.	117
Gubernacul-um, i, n.	206
Guberná-re, vi, tum.	450
Gul-a, æ, f.	145
Gummi. n. Indeclin.	96
Gurg-es, itis, m.	66
Gustá-re, vi, tum.	387
Gutt-a, æ, f.	68, 379
Gutt-ur, uris, n.	133
Gutturni-um, i, n.	245
Gyrá-re, vi, tum.	373

H.

H Abén-a, æ, f.	201
Hab-ére, ui, itum.	367
	(416)
Habitacul-um, i, n.	56, 186

Habitát-us, a, um.	
Hác.	
Hæ-rére, ſi, ſum.	
Hæref-is, is, f.	
Hæſitan-s, tis, o. g.	
Halá-re, vi, tum.	
Hal-ec, écis, n. f.	
Halit-us, ſs, m.	
Halluciná-ri, tus sum.	
Hall-us, i, m.	
Ham-us, i, m.	
Har-a, æ, f.	
Harpág-o, ónis, f.	
Hast-a, æ, f.	
Haud.	
Hau-rí-re, ſi, ſtum.	
Heb-es, etis, o. g.	
Hemin-a, æ, f.	
Hepar, vide jecur.	
Herb-a, æ, f.	
Her-es, édis (hæres) m.	
Heri.	
Her-os, óis, m.	
Her-us, i, m.	
Heu!	
Heus!	
Hia-re, vi, tum.	
Hic, hæc, hoc. G. huj.	
Hic, heic.	
Hiem-s, is, f. (hyem)	
Hilar-is, is, e.	
Hill-a, æ, f.	
Hinc.	370
Hinní-re, vi, tum.	
Hirc-us, i, m.	
Hirqv-us, i, m.	
Hirſút-us, a, um.	
Hirúd-o, inis, f.	
Hirund-o, inis, f.	
Hiscere.	
Hiſtori-a, æ, f.	
Hiſtri-o, ónis, m.	
Hoc.	
Hodie.	
Hæd-us, i, m.	
Hom-o, inis, m. f.	1
Honeſt-us, a, um.	
Hon-or, óris, m.	
Hor-a, æ, f.	
Horde-um, i, n.	
Horn-us, a, um.	
Horologi-um, i, n.	

lvin-ar, áris, n. 211
 lv-is, eris, m. 72
 mili-o, ónis, m. 158
 nct-um, i, n. 222
 nct-us, ús, m. 152
 n-gere, xi, (pupugi) sum. 409
 ni-re, vi, tum. 462
 pill-a, a, f. 131
 pill-us, i, m. 231
 pp-is, is, f. 206
 gá-re, vi, tum. 418
 r-us, a, um. 314
 s, ris, n. 155
 fill-us, a, um. 301
 stula. 155
 ful-a, æ, f. 155
 tam-en, inis, n. 101
 tá-re, vi, tum. 400
 t-ére, ui. 464
 te-us, i, m. 236
 tori-us, i, m. 125
 tr-ére, ui. 464
 tr-is, is, o. 318
 -us, a, um. 314
 x-is, idis, f. 237

Q.

Vá. 468
 Quadraginta. 300
 adrat-us, a, um. 306
 adrupe-s, dis, o. g. 104
 e-re-re, sivi, suum. (416. 456. 289
 al-is, is, e. 489. Qvamdíu? 470
 ando. 469
 andoque. 452
 anquam. 490
 antopere. 472
 ant-us, a, um. 301
 antum? 472
 ate? 475
 ar tál-e, is, n. 218
 arbo. 474
 así. 471
 á-tere, m, sum. 415
 ater. 473
 atuo. 52. 300
 e. 487
 erc-ús, ús, f. 96
 -ri, stus sum. 452

Qvia. 493
 qvid? 307
 Quidam. 299
 quidem. 481. 490
 qvi-es, étis, f. 267
 Quí-scere, vi, tum. 207. 384.
 238. 409.
 Quilibet. 300
 Quingváginta. 300
 Qvinque. 300
 Quinquies. 473
 Qvinto. 474.
 qvippe. 492
 qvi-re, vi, tum. 403
 Qviriáris, tus sum. 452
 qvis? 367
 Qvisq, quaq, qvoadq. 368
 qvisqvili-æ, arum, f. 165
 qvð. 468
 qvod. 367
 qvðd. 492
 Qvomodo? 471
 Qvoniam. 493
 Qvq. 487
 Qvorsum? 468
 Qvot? 299
 Quotidie. 473
 Quoties? 473
 Qvotupl-ex, icis, o. g. 54
 Qvot-us, a, um. 295

R.

R Abi-es, éi, f. 156
 Ra-dere, si, sum. 394
 Radi-us, i, m. 60. 141. 204
 Rad-ix, ícis, f. 83. 87.
 Raj-a, æ, f. 119
 Ram-us, i, m. 83
 Ran-a, æ, f. 127
 Ranc-ére, ui. 383
 Rap-a, æ, f. 87
 Rap-ax, ácis, o. g. 114
 Rap-ere, ui, tum. 393
 Raphan-us, m. 87
 Raptá-re, vi, tum. 435
 Rara. 473.
 Rar-us, a, um. 298. 312
 Rast-rum, i, n. 162
 Rati-o, óni. f. 148
 Rational-is, is, e. 320
 Rat-is, is, f. 205
 Rat-us, a, um. 341

Ranc-ére, ui. 451
 Ranc-us, a, um. 335
 Recen-s, is, o. g. 318
 Recens-ére, ui, um. 89
 Recitá-re, vi, tum. 456
 Reconciliári, tus sum. 432
 Recordari, tus sum. 402
 Resté. 465
 Rectrus, a, um. 306
 Rectsá-re, vi, tum. 431
 Redimste. 424
 Redi-re, i, tum. 469
 Redit-us, ús, m. 240
 Refert-us, a, um. 297
 Ref-ici, ctus sum. 371
 Refragá-ri, tus sum. 462
 Refutá-re, vi, tum. 417
 Re-gere, xi, sum. 405
 Regim-en, inis, n. 232
 Regi-o, ónis, f. 233
 Ragná-re, vi, tum. 459
 Regn-um, i, n. 213
 Regul-a, a, f. 188
 Religi-o, ónis, f. 278
 Reliqu-us, a, um. 366
 Reminisci. 402
 Remiss-us, a, um. 349
 Remot-us, a, um. 297
 Rem-us, i, m. 206
 Ren, renis, m. 144
 Repente. 471
 Rep-ere, si, tum. 385
 Reper-ire, i, tum. 486
 Repet-ere, i, vi, itum. 456
 Reri, ratus sum. 466
 Re-s, i, f. 43
 Resalutá-re, vi, tum. 407
 Reserá-re, vi, tum. 422
 Residu-us, a, um. 388
 Retín-a, æ, f. 96
 Resp-iscere, ui. 405
 Res-istere, titi, titum. 432
 Respet-us, ús, m. 286
 Respon-d-ére, i, sum. 407
 Rest-á-re, iti itum. 194
 Resti-o, ónis, m. 199
 Rest-is, is, f. 199
 Ret-e, is, n. 170
 Rete-gere, xi, sum. 410
 Re-us, a, um. 358
 Revelá-re, vi, tum. 410

<i>Rever-ti, sus sum.</i>	494	<i>Sacc-us, i. m.</i>	168	<i>Sat, Satis.</i>	
<i>Re-x, gis m.</i>	252	<i>Sac-er, ia, rum.</i>	297	<i>Satan, (Satanas) æ. m.</i>	
<i>Rheo-a, æ. f.</i>	203	<i>Sacerd-os, otis m. f.</i>	281	<i>Satell-es, itis. m.</i>	
<i>Rhomb-us, i. m.</i>	182	<i>Sacrificá-re, vi, tum.</i>	457	<i>Satio-re, vi, tum.</i>	
<i>Rict-us, us. m.</i>	125	<i>Sacrifici-um, i. n.</i>	281	<i>Satisfieri</i>	
<i>Ri-dére, si, tum.</i>	408	<i>Sape.</i>	473	<i>Satur, a, um.</i>	
<i>Riga-re, vi, tum.</i>	444	<i>Saviter.</i>	472	<i>Sauci-us, a, um.</i>	
<i>Rig-ére, ui.</i>	378	<i>Savi-re, i, tum.</i>	386	<i>Sax-um, i. n.</i>	
<i>Rin-gere, xi.</i>	388	<i>Sæv-us, a, um.</i>	355	<i>Scab-ere, i.</i>	
<i>Rip-a, æ. f.</i>	69	<i>Sag-a, æ. f.</i>	263	<i>Scab-er, ra, rum.</i>	
<i>Rit-us, us. m.</i>	278	<i>Sagéna. vide Tragula.</i>	170	<i>Scabi-es, ei f.</i>	
<i>Riv-us, i. m.</i>	64	<i>Saginá-re, vi, tum.</i>	427	<i>Scæv-us, a, um.</i>	
<i>Rix-a, æ. f.</i>	266	<i>Sagitt-a, æ. f.</i>	270	<i>Scal-a, æ. f.</i>	
<i>Robust-us, a, um.</i>	315	<i>Sagittari-us, i. m.</i>	460	<i>Scalp-ere, ii, tum.</i>	
<i>Ro-dere, si, tum.</i>	391	<i>Sal, is. m. & n.</i>	76	<i>Scalpell-us, i. m.</i>	
<i>Roga-re, vi, tum.</i>	430 467	<i>Salin-um, i. n.</i>	246	<i>Scalptrum, i. n.</i>	
<i>Rog-us, i. m.</i>	262	<i>Sali-re, vi, tum.</i>	447	<i>Scamn-um, i. n.</i>	
<i>Ro-s, ris. m.</i>	63	<i>Salit-us, a, um.</i>	447	<i>Scandal-um, i. n.</i>	
<i>Ros-a, æ. f.</i>	93	<i>Salv-us, a, um.</i>	337	<i>Scan-dere, di, tum.</i>	
<i>Rostræ</i>	386	<i>Sal-ire, ii, tum.</i>	379	<i>Scandul-a, æ. f.</i>	
<i>R-Str-um, i. n.</i>	108	<i>Saliv-a, æ. f.</i>	146	<i>Scaph-a, æ. f.</i>	
<i>Rot-a, a. f.</i>	204	<i>Sal-ix, icis. f.</i>	96	<i>Scapul-a, æ. f.</i>	
<i>Rotá-re, vi, tum.</i>	437	<i>Saltá-re, vi, tum.</i>	385	<i>Scap-us, i. m. (charta).</i>	
<i>Rotund-us, a, um.</i>	306	<i>Saltem.</i>	200 472	<i>Scarabæ-us, i. m.</i>	
<i>Rub-er, ra, rum.</i>	338	<i>Salv-us, us. m.</i>	102	<i>Scarsificá-re, vi, tum.</i>	
<i>Rubin-us, i. m.</i>	80	<i>Sal-us, usis. f.</i>	284	<i>Scat-ere, ui.</i>	
<i>Rubic-a, æ. f.</i>	73	<i>Salutá-re, vi, tum.</i>	407	<i>Scatebr-a, æ. f.</i>	
<i>Rub-us, i. m.</i>	93	<i>Salv-are.</i>	372	<i>Scel-us, eris. n.</i>	
<i>Ructa-re, vi, tum.</i>	451	<i>Salvi-a, æ. f.</i>	95	<i>Scen-a, æ. f.</i>	
<i>Ruden-s, tis. m.</i>	199	<i>Salv-us, a, um.</i>	365	<i>Sceptr-um, i. n.</i>	
<i>Rud-ere, i.</i>	388	<i>Sambuc-a, æ. f.</i>	214	<i>Schol-a, æ. f.</i>	
<i>Rud-is, is. e.</i>	339	<i>Sambuc-us, i. f.</i>	93	<i>Scholastic-us, i. m.</i>	
<i>Rud-us, eris. n.</i>	189	<i>Saná-re, vi, tum.</i>	453	<i>Sci-ndere, di, tum.</i>	
<i>Ru-ere, i, tum (itum)</i>	371	<i>Sanati-o, onis. f.</i>	154	<i>Scintill-a, æ. f.</i>	
<i>Ruf-us, a, um.</i>	327	<i>San-cire, xi, citum, ctu.</i>	458	<i>Scioteric-um, i. n.</i>	
<i>Rug-a, æ. f.</i>	153	<i>Sancté.</i>	475	<i>Scipi-o, onis. m.</i>	
<i>Rugos-us, a, um.</i>	320	<i>Sanct-us, a, um.</i>	345	<i>Sci-re, vi, tum.</i>	
<i>Rugfre.</i>	388	<i>Sangv-is, inis. m.</i>	145	<i>Scirp-us, i. m.</i>	
<i>Ruminá-re, vi, tum.</i>	392	<i>Sani-es, ei. f.</i>	155	<i>Scissi-o, onis. f.</i>	
<i>Rum-or, oris. m.</i>	276	<i>Sann-a, æ. f.</i>	254	<i>Scitá-ri, tus sum.</i>	
<i>Ru-mpere, pi, pium,</i>	409	<i>San-us, a, um.</i>	321	<i>Sciur-us, i. m.</i>	
<i>Rumpi, ruptus sum.</i>	379	<i>Sap-ere, ii (ui) itum.</i>	465	<i>Sclopét-um, i. n.</i>	
<i>Runca-re, vi, tum.</i>	444	<i>Sapien-s, tis. o. g.</i>	339	<i>Scob-s, is. f.</i>	
<i>Rupicapr-a, æ. f.</i>	124	<i>Sap-o, onis. m.</i>	210	<i>Scobin-a, æ. f.</i>	
<i>Ru-s, ris. n.</i>	445	<i>Sap-or, oris. m.</i>	147	<i>Scomm-a, atis. n.</i>	
<i>Rustic-us, i. m.</i>	159	<i>Sapphír-us, i. f.</i>	80	<i>Scop-x, arum. f. plur.</i>	
<i>Ruspári.</i>	386	<i>Sarcin-a, æ. f.</i>	290	<i>Scop-us, i. m.</i>	
<i>Rut-a, æ. f.</i>	95	<i>Sar-cstre, si tum.</i>	443	<i>Scorbút-us, i. m.</i>	
		<i>Sarrí-re, vi, tum.</i>	444	<i>Scori-a, æ. f.</i>	
		<i>Sartág-o, inis. f.</i>	175	<i>Scorpi-us, (i. o. onis) m.</i>	
		<i>Sars-or, oris. m.</i>	184	<i>Sege-re, vi, tum</i>	

S

S *Aburrá-re, vi, tum.* 450
Sacchar-um, i. n. 174

-a, a, no!	223	Sepel-re, vi, sepultum.	434	Simulá-re, vi, tum	404
-bere, pñ, ptum.	456	Sep-es, is, f.	160	Sim-us, a, um.	331
ptúr-a, a, f.	222	Sepiment-um, i, n.	160	Sincér-us, a, um.	319
blit-a, a, f.	212	Sep-i-e, ivi (ñ) tum	444	Sine.	485
uari-us, i, m.	198	Septem.	300	Si-nere, vi, tum.	403
ni-um, i, n.	198	Septentri-o, ónis, m.	52	Singulátim.	474
b-s, is, m, & f.	172	Septimán-a, a, f.	49	Singul-i, a, a.	326
pul-um, i, n.	219	Septuaginta.	300	Singulti-re, vi, tum	451
p-us, i, m.	79	Se-qvi, cútus, qvuus f.	450	Sinist-er, ra, rum	308
á-ré, tus sum.	416	Sequen-s, tis, o. g.	500	Sin-us, ús, m.	184
p-ere, ñ, tum.	443	Ser-a, a, f.	191	Sif-er, eris, n.	87
pt-or, óris, m.	443	Serén-us, a, um.	311	Sistere, stiti, statum.	419
-a, a, m.	254	Serere, sevi, satum.	444	Siti-re, vi, tum.	425
á-ri, tus sum.	440	Seri-us, a, um.	346	Sit-is, is, f.	146
-um, i, n.	269	Serm-o, ónis, m.	346	Situl-a, a, f.	236
um, i, n.	173	Serò.	470	Sive, frve.	488
are, ui, tum.	409	Serotin-us, a, um.	318	Smaragd-us, i, m	80
ment-um, i, n.	199	Serp-ere, ti, tum.	385	Sobriè.	475
a, a, f.	280	Serpen-s, tis, o. g.	104	Sobri-us, a, um.	357
á, a, f.	162	Serr-a, a, f.	187	Soc-er, eri, m.	230
l-um, i, n.	49	Sert-um, i, n.	213	Soci-us, a, um.	209
m.	435	Servi-a, a, f.	213	Soci-us, i, m.	265
nad.	474	Servi-re, vi, tum.	249	Societ-as, átis, f.	226
-is, is, f.	187	Serv-us, i, m.	226	Socor-s, dis, o. g.	353
rit-as, átis, f.	267	Sess-i-o, ónis, f.	211	Secr-us, f.	230
-us, a, um.	340	Set-a, a, f.	121	Sol, is, m.	58
s.	478	Sevér-us, a, um.	355	Solari-um, i, n.	220
-re, vi, tum.	489	Sex. Sexaginta.	300	Solá-ri, tus sum.	429
ère, i, fessum.	407	Sextari-us, i, m.	218	Solati-um, i, n.	265
-e, is, n.	397	Sex-us, ús, m.	103	Sol-ère, itus sum.	370.462
-o, ónis, f.	211	Si.	491	Solicit-us, a, um.	340
-us, a, um.	266	Sibilá-re, vi, tum.	388	Solid-us, a, um.	316
es, etis, f.	353	Sic.	471	Solitari-us, a, um. ¹	346
-is, is, e.	161	Sio-a, a, f.	271	Soli-um, i, n.	253
ek	332	Siccá-re, vi, tum.	446	Sol-um, i, n. (pedis)	139
en, inis, n.	473	Sicc-us, a, um.	313	Sol-us, a, um.	299
ná-re, vi, tum.	161	Siderati-o, ónis.	383	Sol-vere, vi, útum.	409.450
s, femi.	445	Sidere, fidi.	381	Somniá-re, vi, tum.	399
-a, a, f.	289	Sid-us, eris, n.	58	Somni-um, i, n.	147
per.	200	Sign-um, i, n.	275	Somn-us, i, m.	147
nci-a, a, f.	472	Sil-ère, ui.	406	Son-á-re, ui, itum.	214
pt-or, óris, m.	219	Sil-ex, icis, m.	79	Sonór-us, a, um.	335
x, is, o. g.	251	Silf-g-o, inis, f.	91	Son-us, i, m.	147
m	128	Siliq-v-a, a, f.	89	Sop-ire, ivi, itum	454
us, ús, m.	469	Silv-a, a, f.	102	Soporá-re, vi, tum.	429
enti-a, a, f.	103.147	Silvestr-is, is, e.	112	Sorb-ère, ui, itum, ptu.	425
n-a, a, f.	462	Simi-a, a, f, simius.	125	Sord-ère, ui.	383
ire, ñ, sum.	207	Simil-a, a, f.	169	Sord-es, is, f.	418
-is, is, m.	384	Simil-is, is, e.	285	Sor-or, óris, f.	228
sim.	93	Simpl-ex, icis, o. g.	429	Sor-s, tis, f.	240.282
á-re, vi, tum.	474	Simul.	474	Sosp-es, ius, o. g.	352
	414			O iiiij Spar-	

Spar-gere, si, sum.	414	Steril-is, is, e.	313	Su-gere, xi, sum.	
Spatia-ri, tus sum.	396	Sternere, stra-vi, tum	436	Sulc-are, avi, atum.	
Spati-um, i, n.	52	Stern-um, i, n.	141	Sulc-us, i, m.	
Specill-um, i, n.	154	Sternutá-re, vi, tum.	451	Sulf-ur, uris, n.	
Spelá-re.	243	Sterquilini-um, i, n.	165	Sum, fui, esse.	
Spec-us, ūs (i) m. f. n.	70	Steri-ere, i, (ui)	451	Sum-ere, si, tum.	
Spelunc-a, æ, f.	186	Stillá-re, vi, tum.	379.423	Super.	205
Sperá-re, vi, tum.	44	Stil-us, i, m.	223	Superá-re, vi, tum.	
Spernere, spre-vi, tum.	401	Stimulá-re, vi, tum.	455	Supell-ex, edilis, f.	
Sp-es, ei, f.	150.279	Stipá-re, vi, tum.	415	Superb-us, a, um.	
Spic-a, æ, f.	90	Stipendi-um, i, n.	459	Supercili-um, i, n.	
Spice-us, a, um.	91	Stip-es, iis, m.	83	Superfici-es, ei, f.	
Spin-a, æ, f.	93.118.141	Stip-s, is, f. stipes,	268	Superliminar-e, is, n.	
Spir-a, æ, f.	212	Stipul-a, æ, f.	161	Superst-es, itis, o. g.	
Spirá-e, vi, tum.	377	Stria, æ, f.	68	Superstiti-o, onis, f.	
Spirit-us, ūs, m.	54	Stirps, is, f.	74	Supin-us, a, um.	
Spiss-us, a, um.	312	Stragul-a, a, f.	201	Suppeditá-re, avi, atum.	
Spitham-a, æ, f.	217	Stram-en, inis, n.	163	Supplicá-re, avi, atum.	
Splend-ére, ui.	373	Strangulá-re, vi, tum.	463	Supplici-um, i, n.	
Splendide.	471	Strenu-us, a, um.	349	Supra.	
Spoliá-re, vi, tum.	460	Strep-ere, ui, itum.	396	Supra.	
Spoli-um, i, n.	276	Steriúr-a, a, f.	196	Sur-a, æ, f.	
Spond-a, æ, f.	211	Sterit-us, a, um.	358	Surd-us, a, um.	
Spond-ére, sū, sponondi.	431	Serid-eo, ui. Sifid-o, i.	391	Sur-gere, rexi, rectum.	
Spongi-a, æ, f.	210	Strigil-is, is, f.	202	Surrip-ere, ui, surreptum.	
Spons-a, æ, f.	227	Stri-ngere, nxi, sum.	394	Sursum.	382
Spons-us, i, m.	227	Seru-ere, xi, sum.	421	Su-s, is, m. & f.	
Spontane-us, a, um.	342	Srum-a, æ, f.	153	Suspen-dere, di, sum.	
Spu-ere, i, tum.	451	Stud-ére, ui.	403	Suspirá-re, vi, tum.	
Spum-a, æ, f.	68.379	Sult-us, a, um.	339	Sustentá-re, vi, tum.	
Spumá-re, vi, tum.	379	Stup-a, æ, f.	182	Susurrá-re, vi, tum.	
Spurc-us, a, um.	344	Stup-ére, ui.	384	Sut-or, oris, m.	
Spuri-us, a, um.	325	Sturn-us, i, m.	112	Sutúr-a, a, f.	
Sput-are, avi, atum.	451	Sub.	486	Su-us, a, um.	
Squal-or, oris, m.	261	Subdit-us, a, um.	250	Sua-dére, si, sum.	
Squam-a, æ, f.	118	Subinde.	473	Svav-is, is, e.	
Stabulá-re, vi, tum.	427	Subitò.	471	Sue-scere, vi, tum.	
Stabul-um, i, n.	163	Subsell-um, i, n.	224	Symptóm-a, atis, n.	
Stadi-um, i, n.	217	Subser, Subtus.	478	Syngraph-a, a, f.	
Stag-num, i, n.	65	Subul-a, æ, f.	185		
Stann-um, i, n.	77	Succin-um, i, n.	176		
Stap-es, edis, m.	201	Succ-us, i, m.	75		
Sta-re, tum, steti.	397	Suda-re, vi, tum.	452		
Stan-s, tis, o. g.	65	Sud-or, oris, m.	146		
Statim.	469	Sud-es, is, f.	160		
Stati-o, onis, f.	207	Sudét-um, i, n.	160		
Statu-ere, i, tum.	408.436	Sud-us, a, um.	311		
Stat-us, ūs, m.	439	Su-ere, i, tum.	443		
Steg-a, æ, f.	206	Suff-icere, éci, edum.	465		
Stell-a, æ, f.	58	Suff-iré, i, vi, itum.	426		
Stercorá-re, vi, tum.	445	Suffragá-re, vi, tum.	462		
Sterg-us, oris, n.	146	Suffrag-ere, i, is, m.	95		

T.

T abellari-us, i, m.	
Tabernacul-ŭs, i, n.	
Tab-es, is, f.	
Tabescere.	
Tabul-a, æ, f.	
Tab-um, i, n.	
Tac-ére, ui, itum.	
Tæd-a, æ, f.	
Tæd-et, uñt.	
Tal-is, is, e.	

us, i. m.	127	Nè.	462	Nom-en, inis. n.	41
editi-es, ei. f.	418	Nebul-a, æ. f.	62	Non.	407
ed-us, i. m.	42. 288	Nec-noc.	488	Nonaginta.	300
ed-us, æ. um.	344	Necá-re, vi, tum.	460	Norm-a, æ. f.	188
egere, xi, æum.	423	Necesse.	461	No-scere, vi, tum.	400
el-re, vi, tum.	421	Necessari-us, a. um.	498	Noſt-er, ra, rum.	361
eris. n. Plur.		Ne-ctere, xui, xum.	414	Notá-re, vi, tum.	408
a.	265	Nefas.	342	Not-us, a. um.	328
us, eris, n.	458	Negá-re, vi, tum.	461. 407	Novacul-a, æ. f.	210
ia, orum.	250	Negligen-s, tis, o. g.	353	Novem.	300
ri-us, i. m.	188	Negligenti-a, æ. f.	225	Noverc-a, æ. f.	230
a, æ. f.	427	Negotiagr-o, onis, f.	230	Nov-us, a. um.	296
atic-us, a. um.	447	Negoti-um, i, n.	238	No-x, ctis, f.	50
murá-re, vi, tum.	458	Nemo.	299	Noxi-us, a. um.	289
us, i. m.	188	Nempe.	492	Nu-bere, pli, ptum.	454
s, ris. m.	125	Nem-us, oris. n.	102	Nub-es, is, f.	62
c-a, æ. f.	117	Nep-os, ótis. m.	219	Nubil-is, is, è.	454
cul-us, i. m.	143	Nep-tis, is, f.	229	Nubil-us, a. um.	311
o-us, i. m.	86	Neqvam, o. g.	345	Nucle-us, i. m.	101
á-re, vi, tum.	406	Nequaquam.	471	Nudá-re, vi, tum.	410
él-a, æ. f.	125	Ne-re, vi, tum.	443	Nud-us, a. um.	323
l-um, i. ti.	178	Ne-trix, icis, f.	182. 443	Na-cre, i, tum.	389
á-re, vi, tum.	370	Nerv-us, i. m.	145	Nugári, tur sum.	407
il-us, a. um.	292	Neut-er, ra, rum.	299	Nulliusmodi.	287
í-re, vi, tum.	406	Neutiquam.	467	Num?	467
á-rí, tus sum.	430	Ne-x, cis, f.	260	Num-en, inis. n.	278
us, æ. um.	335	Ni.	470	Numera-re, vi, tum.	414
u-us, a. um.	346	Niſtá-re, vi, tum.	390	Numer-us, i. m.	48
ri-um, i. n.	279	Nid-us, i. m.	108	Numm-us, i. m.	230
N.		Nig-er, ra, rum.	338	Nunc.	469. 288
Æ.	467	Nihil.	41. 287	Nunci-us, i. m.	276
Næv-us, i. m.	152	Nimium.	492	Nunci-um, i. n.	276
icisci, æus sum.	493	Nimis.	378	Nuncupá-re, vi, tum.	371
us, i. m.	307	Nimium.	472	Nundin-æ, arum.	239
is, is, f.	132. 423	Nimi-us, a. um.	366	Nunquam.	470
á-re, vi, tum.	407	Nin-gere, xi.	375	Nuper.	469
ici, tus sum.	384	Niſi. Ni.	491	Nuper-us, a. um.	296
a, æ. f.	170	Niſ-us, i. m.	114	Nupti-e, arum. f. pl.	227
urti-um, i. n.	87	Nit-ère, ui.	423	Nupturien-s, tis, o. g.	454
us, i. m.	130	Ni-ti, sus, (xus) sum.	382	Nur-us, us, f.	230
á-re, vi, tum.	385	Nitr-um, i. n.	76	Nusquam.	468
es, ium. f. Plur.	134	Ni-x, vis, f.	63	Nutri-re, vi, tum.	454
o, ótis. f.	228	Nobil-is, is, e.	322	Nutrix, icis, f.	454
ra-a, æ. f.	53	Noc-ère, ui, itum.	428	Ná-x, cis, f.	97
re-a, æ. f.	207	Nocen-s, tis, o. g.	462	O.	
ra-a, m. (navita)	207	Noſtu.	249	O B.	482
re-a, æ. f.	207	Noſturn-us, a. um.	116	Obb-a, æ. f.	199
is, is, f.	205	Nodá-re, vi, tum.	394	Obedi-re, vi, tum.	456
igá-re, vi, tum.	450	Nodul-us, i. m.	181	Obeli-as, æ. f.	212
467		Nol-a, æ. f.	214	Obéf-us, a. um.	332
		Nol-le, ui.	401	Ob-ex, icis, m. & f.	191
				O	Oba

Object-um, i, n.	412	Operari-us, i, m.	226	Pagin-a, æ, f.	
Objurgá-re, vi, tum.	407	Ope.	500	Pag-us, i, m.	
Objectá-re, vi, tum.	213	Op-es, um, f. plur, ops.	241	Pal-a, æ, f.	
Obliquá-re, vi, tum	450	Opif-ex, icis, m.	441	Palám.	
Obliqu-us, a, um.	306	Opim-us, a, um.	320	Palang-a, æ, f.	
Obli-visci, tus sum.	402	Opiná-ri, tus sum.	400	Palá-ri, tus sum.	
Obol-us, i, m.	239	Opini-o, ónis, f.	341	Palati-um, i, n.	
Obtrú-ere, i, tum.	411	Opitulá-ri, tus sum.	372	Palá-tum, i, n.	
Obscæn-us, a, um.	346	Oportet.	461	Pale-a, æ, f.	
Obscúr-us, a, um.	310	Oppe-í-ri, tus sum.	433	Palimpsest-us, i, m.	
Obserá-re, vi, tum.	422	Oppid-um, i, n.	233	Pall-a, æ, f.	
Observanter.	475	Oppositè.	285	Pall-ère, ui.	
Observi-re, vi, tum.	466	Optá-re, vi, tum.	416	Palli-um, i, n.	
Obspá-re, vi, tum.	449	Op-us, eris, n.	350	Palm-a, æ, f. (manús)	
Obsoni-um, i, n.	174	Or-a, æ, f.	69	Palm-es, ius, m.	
Obturd-re, vi, tum.	410	Orá-re, vi, tum.	407	Palm-us, i, m.	
Obven-í-re, i, tum.	416	Orati-o, ónis, f.	279	Palpá-re, vi, tum.	
Occ-a, æ, f.	161	Orbíl-e, is, n.	204	Palpitá-re, vi, tum.	
Occá-re, vi, tum.	445	Orb-is, is, m.	216	Palpeb-ra, æ, f.	
Occasi-o, ónis, f.	238	Orbit-a, æ, f.	200	Pal-us, i, m.	160
Occaf-us, us, m.	52	Orc-us, i, m.	56	Pal-us, údis, f.	
Occid-ere, i, occásum.	373	Or-dí-ri, tus sum.	370	Pampin-us, i, m.	
Occid-ere, i, occísum.	460	Ord-o, inis, m.	47	Pan-dere, di, sum.	
Ocre-a, æ, f.	180	Ordínatim.	285	Pandiculá-ri, tus sum.	
Octo.	300	Organ-um, i, n.	281	Pandúr-a, a, f.	
Octoginta.	300	Orgyi-a, æ, f.	217	Pā-gere, xi (pepigi) pa.	
Ocul-us, i, m.	130	Orichal-cum, i, n.	78	Panicul-a, a, f.	
Ocyus.	469	Or-í-ri, tus sum.	373	Paniculat-us, a, um.	
Odi-um, i, n.	150	Orig-o, inis, f.	53	Panic-um, i, n.	
Od-íffe, i.	404	Orná-re, vi, tum.	441	Pan-is, is, m.	
Od-or, óris, m.	147	Orphan-us, i, m.	231	Pann-us, i, m.	184
Odorá-ri, tus sum.	387	Ort-us, us, m.	52	Pannif-ex, icis, m.	
Off-a, æ.	247	Oryz-a, æ, f.	91	Panthér-a, æ, f.	
Offensiv-us, a, um.	270	Os, oris, n.	130	Panthér-um, i, n.	
Offici-um, i, n.	455, 250	Os, ossis, n.	140	Papæ.	
Ói-ère, ui, (évi) itum.	383	Os brachii, femoris	141	Papáv-er, eris, n.	
Olescere.	382	Os sacrum.	141	papili-o, ónis, m.	
Olfaet-us, us, m.	213	Osc-en, inis, m.	113	papul-a, æ, f.	
Olim.	469, 186	Oscitá-re, vi, tum.	391	papyr-us, i, f.	
Oliv-a, a, æ, f.	100	Osculá-ri, tus sum.	391	par, is, o. g.	
Oll-a, æ, f.	195	Osten-dere, di, sum.	417	paradís-us, i, m.	
Ol-or, óris, m.	109	Ostentá-re, vi, tum.	433	pará-re, vi, tum.	
Ol-us, eris, n.	85	Ostre-a, æ, f.	120	Parát-us, a, um.	
Om-en, inis, n.	282	Otiá-ri, tus sum.	440	par-cere, fā, tum, citi	
Om-nis, is, is, e.	41, 285	Oti-um, i, n.	277	pepercí.	
Omnino.	472	Ov-is, is, f.	122	Parc-us, a, um.	
Omphaci-um, i, n.	178	Ov-um, i, n.	108	pard-us, us, m.	
Onerá-re, vi, tum.	450			Parent-es, um, m. plur.	
Opá-cus, a, um.	304			par-ère, ui, itum.	
Opera-a, f.	444			par-ere, tum, peperí.	
Operá-ri, tus sum.	441			Pari-es, eris, m.	
				paroch-us, i, m.	

P.

PAb-o, ónis, m.	209
Pabul-um, i, n.	163
Pao-isci, tus sum.	459

-s, tis, f.	44	penuari-um, i, n.	194	pil-us, i, m.	121
-m.	472	penul-a, æ, f.	200	pincern-a, æ, m.	248
-us, i, m.	113	penui-a, a, f.	267	ping-ere, xi, pîctum.	443
-v-us, a, um.	293	per.	435, 477	pingvescere.	384
-cere, tum, pavi.	445	per-a, æ, f.	166	pingv-is, is, e.	321
-iscu-um, i, n.	159	perc-a, æ, f.	119	pinn-a, æ, f.	118
-or, oris, m.	166	Perc-ipere, epi, eptum.	147	pinf-ere, ui, itum.	446
-er, eris, m.	110	perd-ere, idi, itum.	372	pin-us, i, (ûs) f.	96
-im.	398	perdit-us, a, um.	365	pip-er, eris, n.	174
-i-o, onis, f.	466	perdi-scere, dici.	498	pir-um, i, n.	98
-ff-us, ûs, m.	217	perdoc-ere, ui, tum.	498	piscâ-ri, tus sum.	446
-tin-um, i, n.	177	perd-ix, icis, f.	111	piscâtor, oris, m.	170
-er, ris, m.	220	peregrinâ-ri, tus sum.	439	pisc-is, is, m.	104
-er-a, æ, f.	248	perfect-us, a, um.	350	pistill-um, i, n.	237
-ère, ui.	381	pergamén-a, æ, f.	221	pistoor, oris, m.	169
-i, ffus sum.	368	per-gere, raxi, rectum.	370	pistrin-um, i, n.	168
-ibul-um, i, n.	262	pergul-a, a, f.	194	pisum, i, n.	89
-in-a, æ, f.	246	periculof-us, a, um.	351	piuist-a, æ, f.	145
-râ-re, vi, tum.	413	pericul-um, i, n.	267	pituci-um, i, n.	154
-ri-a, æ, f.	233	per-imcre, émi, emum.	464	pi-us, a, um.	303
-ru-us, i, m.	220	peri-re, i.	369	pi-x, cis, f.	96
-ac-us, a, um.	268	permi-ttere, si, ssum.	403	placâ-re, vi, tum.	428
-up-er, eris. O. g.	324	permuta-re, vi, tum.	448	placén-a, æ, f.	212
-y-ere, i.	404	pern-a, æ.	173	plac-ère, ui, itum.	401
-ument-um, i, n.	193	pernici-es, éi, f.	266	placid-us, a, um.	355
-o, onis, m.	109	perper-us, a, um.	344	plag-a, æ.	52, 152
-x, cis, f.	264	perpetu-us, a, um.	291	ptagul-a, a, f.	221
-xill-us, i, m.	204	perse-qui, cûsus sum.	446	planc-a, æ, f.	160
-câ-re, vi, tum.	405	persic-um, i, n.	98	plan-gere, xi, ctum.	408
-t-ere, ctum, pexui &		person-a, æ, f.	322	plant-a, æ, f.	82, 138
-pexi, pexum.	443	pertic-a, æ, f.	171, 217	plantâ-re, vi, tum.	444
-t-en, inis, m.	210	pe-s, dis, m.	135, 334	plan-us, a, um.	313
-t-us, oris, n.	134	pestul-us, i, m.	191	platé-a, æ, f.	235
-tuni-a, æ, f.	239	pest-is, is, f.	157	plau-dere, si, sum.	408
-e-us, udis, f. oris, n.	121	pet-ere, svi, itum.	430	plaustr-um, i, n.	204
-dere, pédi, ditum.	451	petil-us, a, um.	334	pleb-s, is, f.	255
-licul-us, i, m.	106	petiol-us, i, m.	101	ple-ctere, xi, xum.	437
-d-um, i, n.	166	petorit-um, i, n.	203	plene.	498
-llere, pepuli, pulsum.	435	pharmacopæ-um, i, n.	237	plen-us, a, um.	310, 318
-lice-um, i, n.	185	pharmacopôl-a, a, m.	453	plic-a, æ, f.	184
-is-o, onis, m.	185	phasiân-us, i, m.	112	plorâ-re, vi, tum.	408
-ll-is, is, f.	185	pic-a, æ, f.	110	plu-ere, i. (vi) tum.	375
-lucid-us, a, um.	304	pist-or, oris, m.	215	plum-a, æ, f.	108
-lv-is, is, f.	245	pig-er, ra, rum.	352	plumb-um, i, n.	77
-nd-ere, i, sum.	448	piget.	462	plus.	472
-n-dere, (um, pependi.	463	piment-um, i, n.	215	piute-us, i, m.	281
-nê. 473 penes.	484	pign-us, oris, eris, n.	240	pluvi-a, a, f.	63
-uetrâ-re, vi, tum.	438	pi-la, æ, f.	168, 189	pocul-um, i, n.	248
-nicill-us, i, m.	215	pilent-um, i, n.	203	pod-i-um, i, n.	194
-is, is, m.	123	pile-us, i, n.	180	pœn-a, æ, f.	259
-nit-us.	472	pil-um, i, n.	168	pœnitet.	405
-n-a, æ, f.	108, 223			O a	Paing

<i>Panitúd-o, inis, f.</i>	151	<i>Præd-o, ónis, m.</i>	200	<i>Prof-icere, eei, eñum.</i>	
<i>Polent-a, a, f.</i>	178	<i>Pradicá-re, vi, tum.</i>	457	<i>Pro-ficisci, fectus, sum.</i>	
<i>Polentari-us, i, m.</i>	446	<i>Præi-re, vi, tum.</i>	450	<i>Profund-us, a, um.</i>	
<i>Polí-re, vi, tum.</i>	441	<i>Præli-um, i, n.</i>	275	<i>Progre-di, ssus, sum.</i>	
<i>Poll-ére, ui.</i>	403	<i>Præmi-um, i, n.</i>	259	<i>Prohib-ére, ui, tum.</i>	
<i>Poll-ex, icis, m.</i>	136	<i>Præmon-ére, ui, tum.</i>	473	<i>Prom-ere, si, tum.</i>	
<i>Pollut-us, a, um.</i>	345	<i>Præpara-re, vi, tum.</i>	441	<i>Promi-tere, si, ssam.</i>	
<i>Pomari-um, i, n.</i>	160	<i>Præsen-s, tis, o, g.</i>	296	<i>Promulgá-re, vi, tum.</i>	
<i>Pomét-um, i, n.</i>	159	<i>Præsep-e, is, n.</i>	164	<i>Promi-us, a, um.</i>	
<i>Pom-um, i, n.</i>	97	<i>Præstare, iti, tum.</i>	431	<i>Prom-us, i, m.</i>	
<i>Ponderá-re, vi, tum.</i>	415	<i>Præter.</i>	476	<i>Promus Cond-us, i, m.</i>	
<i>Pondo. n.</i>	210	<i>Præterit-us, a, um.</i>	296	<i>Pron-us, a, um.</i>	
<i>Pond-us, eris, n.</i>	48	<i>Prætor, óis, m.</i>	251	<i>Prope.</i>	
<i>Ponè.</i>	435	<i>Prævi-dere, di, sum.</i>	417	<i>Properá-re, vi, tum.</i>	
<i>Po-nere, sui, situm.</i>	436	<i>Prand-ére, i, (pransus, f.)</i>	425	<i>Propinqu-us, a, um.</i>	
<i>Pon-s, tis, m.</i>	205	<i>sum.</i>	425	<i>Propiti-us, a, um.</i>	
<i>Ponticul-us, i, m.</i>	205	<i>Prandi-um, i, n.</i>	244	<i>Propri-us, a, um.</i>	
<i>Pont-o, ónis, m.</i>	205	<i>Prat-um, i, n.</i>	159	<i>Propier.</i>	328.
<i>Popán-um, i, n.</i>	212	<i>Prav-us, a, um.</i>	344	<i>Pror-a, æ, f.</i>	
<i>Popl-es, icis, m.</i>	138	<i>Prec-es, um, f. plur.</i>	279	<i>Prorsus.</i>	
<i>Popul-us, i, m.</i>	255	<i>Precen-dere, di, sum.</i>	393	<i>Prosper, a, um.</i>	
<i>Porcul-us, i, m.</i>	119	<i>Prel-um, i, n.</i>	208	<i>Prosp-icere, exi, eñum.</i>	
<i>Porc-us, i, m.</i>	122	<i>Pre-mere, fsi, ssam.</i>	394	<i>Prost-einere, ravi, ratum.</i>	
<i>Porr-igere, exi, eñum.</i>	393	<i>Preti-um, i, n.</i>	239. 359	<i>Proterv-us, a, um.</i>	
<i>Porrò.</i>	438	<i>Primari-us, a, um.</i>	495	<i>Providenti-a, æ, f.</i>	
<i>Porr-um, i, n.</i>	87	<i>Prim-us, a, um.</i>	295	<i>Proxim-us, a, um.</i>	
<i>Port-a, æ, f.</i>	234	<i>Primò.</i>	474. 388	<i>Pruin-a, æ, f.</i>	
<i>Portá-re, avi, tum.</i>	436	<i>Princ-ept, ipis, m & f.</i>	252	<i>Prun-a, æ, f.</i>	
<i>Port-us, us, m.</i>	207	<i>Principi-um, i, n.</i>	47	<i>Prun-um, i, n.</i>	
<i>Posc-ere, itum, poposci.</i>	430	<i>Prisc-us, a, um.</i>	296	<i>Pruñ-re, vi, tum.</i>	
<i>Posse, potui.</i>	360. 403	<i>Privá-e, vi, tum.</i>	431	<i>Public-us, a, um.</i>	
<i>Possessi-o, ónis, f.</i>	416	<i>Privat-us, a, um.</i>	322	<i>Pud-et, uit, tum.</i>	
<i>Possid-ére, édi, eñum.</i>	416	<i>Privig-na, æ, f.</i>	230	<i>Puell-a, æ, f.</i>	
<i>Post.</i>	483	<i>Privign-us, i, m.</i>	230	<i>Pu-er, eri, m.</i>	
<i>Post.</i>	288	<i>Privilegi-um, i, n.</i>	252	<i>Pug-il, ilis, m.</i>	
<i>Postea.</i>	186	<i>Pro.</i>	482	<i>Puzillar-es, ium, m. plu.</i>	
<i>Post-is, is, m.</i>	190	<i>Probabil-is, is, e.</i>	341	<i>Pugi-o, ónis, m.</i>	
<i>Postulá-re, vi, tum.</i>	430	<i>Proba-re, vi, tum.</i>	417	<i>Pugn-a, æ, f.</i>	
<i>Potá-re, vi, tum.</i>	425	<i>Probr-um, i, n.</i>	277	<i>Pugná-re, vi, tum.</i>	
<i>Potest-as, atis, f.</i>	259	<i>Prob-us, a, um.</i>	344	<i>Pugn-us, i, m.</i>	
<i>Poti-ri, tus, sum.</i>	416	<i>Procer-es, um, m. plur.</i>	255	<i>Pulch-er, ra, rum.</i>	
<i>Potius.</i>	489	<i>Procér-us, a, um.</i>	317	<i>Pul-ex, icis, m.</i>	
<i>Pot-us, us, m.</i>	176. 425	<i>Procire.</i>	454	<i>Pull-us, i, m.</i>	
<i>Præb-ére, ui, tum.</i>	393	<i>Proclamá-re, vi, tum.</i>	454	<i>Pull-us, a, um.</i>	
<i>Præcell-ere, ui, sum.</i>	456	<i>Procul. 481 Pro-cus, i, m.</i>	454	<i>Pulment-um, i, n.</i>	
<i>Præcept-um, i, n.</i>	225	<i>Prod-ere, idi, tum.</i>	428	<i>Pulm-o, ónis, m.</i>	
<i>Præcipu-us, a, um.</i>	495	<i>Prodesse, profui.</i>	428	<i>Pulp-a, æ, f.</i>	
<i>Præc-o, ónis, m.</i>	457	<i>Prodisi-um, i, n.</i>	282	<i>Pulpit-um, i, n.</i>	
<i>Præc-ox, ócis, o, g.</i>	318	<i>Prodig-us, a, um.</i>	362	<i>Pul-s, tis, f.</i>	
<i>Præd-a, æ, f.</i>	276	<i>Profán-us, a, um.</i>	297	<i>Pulsá-re, vi, tum.</i>	412.
<i>Prædári.</i>	460	<i>Profestus, a, um.</i>	309		

3. Ten derden dage wederom opstaen van den dooden.
6. Opgebaren ten Hemel / sit ter rechter (hande) Gods des Almachtigen Vaders.
7. Van daer hy komen sal te Oordeelen de lebende ende dooden.
8. Ick geloobe in den Heplighen Geest.
9. Ick geloobe een Heplige algemeene (Christelieke) Kercke / de gheueynschap der Heplighen.
10. Vergeltunge der sonden.
11. Weder opstandinge des vleeschs.
12. Ende een ewigh leven. Amen.

II.

De Thien-Geboden, de Richtvoet der LIEFDE Exod. 20. 2. Deut. 5. 6.

God sprekende alle dese woorden.

Ik ben de Heere uwe Godt / die u uyt Egypten-landt/uyt den dienstuyt uyt-gelept hebbe.

1. Ghy en sult geen andere Goden hoer mijn hebben.

2. Ghy en sult u gheen ghesneden heelt / noch eenige gelyckenis maeken / (van 't gene) dat boven inden Hemel is / noch (van 't gene) dat onder op der Aerde is : noch (van 't gene) dat in de wateren onder der Aerde is. Ghy sult u hoer die niet buygghen / noch der dienen : want ick de Heere uwe Godt ben een yberigh Godt / die de Israelt der Vadersen besoecke aen kinderen / aen het derde/ende aen het vierde (lidt) der gener / die myn dienden : ende doe barmhertigheyt aen u senden der gener / die my lief hebben / ende myne Geboden onderhouden.

3. Ghy en sult den name des Heeren uwes Gods niet ydelich ghebruycken : want de Heere en sal niet schuldigh houden / die sinen name ydelich gebuyckt.

4. Gedenckt des Sabbath-daegs / dat ghy dien hepliget. Sess dagen sult wy arbeiden/ende al u werck doen : mer de sevendich dagh is de Sabbath der Heeren uwes Gods : (dan) en sult

5. Tertia die resurrexit à mortuis.

6. *Ascendit ad Cælos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.*

7. *Inde venturus est ad iudicandum vivos & mortuos.*

8. *Credo in Spiritum Sanctum.*

9. *Credo Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem.*

10. *Remissionem peccatorum.*

11. *Carnis resurrectionem.*

12. *Et vitam æternam. Amen.*

II.

Decalogus, norma CHARITATIS.

Exod. 20. 2. Deut. 5. 6.

Deus locutus est omnia hæc verba :

Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te ex Ægypto, domo servitutis.

1. *Non habebis Deos alienos coram me.*

2. *Ne facias tibi sculptile, nec ullam imaginem (eorum) quæ supra sunt in Cælo, nec (eorum) quæ infra in Terra sunt: nec (eorum), quæ in aquis sub Terra sunt. Ne incurves te illis, neque colas ea: Ego enim Dominus Deus tuus, sum zelotes fortis, visitans peccata parentum in filiis, in tertia & quarta (progenie) eorum, qui oderunt me: & misericordiam utens in millesimam eorum, qui diligunt me, & observans præcepta mea.*

3. *Ne usurpes nomen Domini Dei tui temerè: neque enim Dominus dimittet eum impunitum, qui nomen ejus vanè usurpaverit.*

4. *Memento diés Sabbathi, ut eum sanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omne opus tuum: at septimo dié Sabbathum eris Domino Deo tuo: (tum) non facias ullam opus, tu, nec filius tuus, nec*
ghy

ghy geen werck doen / ghy / noch u
uwe Zone / noch uwe Dochter / (noch)
uwe Dienſt-knecht / noch uwe Dienſt-
maeght / noch u Wee / noch uwe vzeem-
delingh / die in uwe poozten is : want
in ſes daghen heeft de Heere den We-
mel ende de Werde gemaeckt / de Zee /
ende alles wat daer in is / ende hy ru-
ſtede den ſebenden dagh : daeroni ze-
gende de Heere den Sabbath-dagh /
ende heplighde den ſelben.

5. Gert uwen Vader / ende uwe
Moeder / op dat uwe dagen berienget
worden in den lande / dat u de Heere
uwe Godt geeft.

6. Ghy en ſult niet doot ſlaen.

7. Ghy en ſult niet Echt-breken.

8. Ghy en ſult niet ſtelen.

9. Ghy en ſult geen valsche getuy-
geniſſe ſpreken tegen uwen naeſten.

10. Ghy en ſult niet begeeren u-
wes naeſten Huys : Ghy en ſult niet
begeeren uwes naeſten Wyf / noch
ſijne dienſt-knecht / noch ſijne dienſt-
maeght / noch ſijnen Oſſe / noch ſijnen
Ezel / noch pet / dat uwes naeſten is.

III.

Het Gebedt, de gront der HOPE.

Matth. 5: 9. Luc. 11: 2.

O Onſe Vader / die in de Hemelen
(zijt).

1. Uwen naem werde gehepligt.

2. Uwe Koninkrijcke kome.

3. Uwen wille geſchiede / gelijck in
den Hemel (alſoo) oock op der Werden.

4. Ons dagelijcks broodt geeft ons
heden.

5. Ende vergeeft ons onſe ſchul-
den / gelijck oock wy vergeben onſe
ſchuldenaren.

6. Ende en leyt ons niet in verſoec-
kinge / maer berloft ons van den boos-
ſen. Want uwe is het Koninkrijcke /
ende de kracht / ende de heerlijckheyt /
in der eeuwigheyt / Amen.

IV.

Een Morgen-Gebede.

H Ghere / mijn God / ich dancke u / dat
ghy my deſen dag behouden hebt

filia tua, (nec) servus tuus, nec ancilla
tua, nec jumentum tuum, nec adve-
tuus, qui est intra portas tuas: nam /
diebus fecit Deus Cœlum & Terram
Mare, & quæcunq; in iis sunt, & requi-
sit die septimo: ideoque benedixit die
Sabbati, & sanctificavit eum.

5 Honora patrem tuum, & matrem
tuam, ut prolongentur dies tui in terra
quam tibi Dominus Deus tuus dat.

6. Non occides

7. Non committes adulterium.

8. Non furaberis.

9. Non dices falsum testimonium con-
tra proximum tuum.

10. Non concupisces domum proximi
tui: Non concupisces uxorem proximi tui
nec servum ejus, nec ancillam ejus, nec
bovem ejus, nec asinum ejus, nec quæ
quæ eorum, quæ sunt proximi tui.

III.

Oratio, fundamentum SPEI

Matthai 5: 9. Luca 11: 2.

Pater noster, qui (es) in Cœlis.

1. Sanctificetur nomen tuum.

2. Veniat regnum tuum

3. Fiat voluntas tua, quemadmodum
in Cœlo (sic) etiam in Terra.

4. Panem nostrum quotidianum da
bis hodie.

5. Et remitte nobis debita nostra,
cut & nos remittimus debitoribus
ſtris.

6. Et ne nos inducas in tentationem,
libera nos a malo. Quia tuum est regnum
& potentia, & gloria, in secula, Amen

IV.

Matutina precatio nœcula.

D Omine, Deus mi, ago Tibi gratias
quod me hanc diem salvum attin-
gere

reypken late. En bidde/bewaert my
uwe kracht / dat ick tot geen son-
ne en neyge : maer dat de gedachten
uyns herten / en de woorden mijns
mondts / en alle mijne wercken nae
uwe gerechtighejdt bestiert werden/
doe Jhesum Chrijstum / onsen Heere /
men.

(Doeght daer by Onse Vader: En de
ien-geboden, als tot een regel uwer
wercken dien dagh.)

V.

Seer kort Tafel-gebedt.

Alles wat op-gedist is / en wat op-
gedist sal worden/gezegene die, die
doe sijne goedertierenhejdt alles
osdet! Amen.

Onse Vader, &c.

VI.

Danck-segginge nae de
Maeltijt.

O Ie ons geschapen/ verlost/ gehey-
licht / en nu oock geboet heeft / 3p
ebenedyct in der eeuwighejt! Amen.

VII.

Avont-Gebedt.

O Almachtige en Barmhertighe
God / Vader / en Heylige Geest
egene/ ende bewaer ons! Amen.
(Ick geloof in God den Vader, &c.)

VIII.

t' Eeniger tijdt

1. Bewaert my/ o God/ want ick
betrouwe op u. Psalm 16: 1.
2. Op u / o Heere / betrouwe ick /
n laet my niet beschaemt worden in
euwighejt. Psalm 31: 2.
3. Zijt my genadigh / o Godt/ zijt
my genadigh / want mijne ziele be-
trouwt op u. Psalm 57: 2.
4. Godt sal ons zegenen! Ende al-
e eynden der Werde sullen hem bze-
en! Psalm 67: 8.

voluisti. Et rogo, serva me tua virtute,
ut ne ad aliquod peccatum inclinem: sed
ut cogitationes mei cordis, & verba mei
oris, omniaque mea opera secundum tuam
justitiam dirigantur, per Jhesum Christum,
Dominum nostrum, Amen.

(Adde orationem Dominicam: & De-
calogum, tanquam regulam tuarum actio-
num eâ dic.)

V.

Brevissima Consecratio Mensae.

Quicquid appositum est, & quicquid
apponetur, consecratum esse jubeat.
qui sua benignitate universa pascit!
Amen.

Pater Noster, &c.

VI.

Gratiarum actio post Men-
sam.

Qui nos creavit, redemit, sanctifica-
vit, & nunc etiam pascit, sit benedi-
ctus in aeternum! Amen.

VII.

Vespertina precatio.

Omnipotens & misericors Deus, Pa-
ter, Filius, & Spiritus Sanctus be-
nedicat, & custodiat nos! Amen.
(Credo in Deum Patrem, &c.)

VIII.

Quandocunque.

1. C Onserva me, Deus, quoniam in Te
speravi. Psalm 16: 1.
2. In Te Domine, speravi, non con-
fundar in aeternum. Psalm 31: 2.
3. Misere mei, Deus, misere mei,
quoniam in Te confidit anima mea! Psalm
57: 2.
4. Benedicat nobis Deus! Et metuant
eum omnes fines, terræ! Psalm 67: 8.
5. O mij-

5. **O** mijne ziele prijst den Heere !
 ich sal den Heere pryzen in mijn le-
 ven : ich sal minnen Godt Psalm
 singen / terwijl ich noch ben. Psalm
 146. 1, 2.

6. **Looft** den Heere uyt de Heme-
 len : Looft hem in de hooghste plaet-
 sen. Looft hem alle sijne Engelen !
 Looft hem alle sijne heylighen !
 Psalm 148 : 1, 2.

7. **Alles** wat adem heeft lobe den
 Heere ! Prijst den Heere ! Psal. 150. 6.

5. *Anima mea, lauda Dominum ! la-
 dabo Dominum in vita mea : Psallam
 Domino : quàm diu fuero. Psalmo 146.
 1, 2.*

6. *Laudate Jehovah de Caelis : Laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes Angeli ejus ! Laudate eum omnes exercitus ejus ! Psalmo 148 : 1, 2.*

7. *Omnis spiritus laudet Dominum. Hallelu-Jah ! Psalmo 150. 6.*

I I.

Kinderlijke Sede-kunste.

1. **I** ntegriteit de deughden na. **W**iedt
 de Lasten.

2. **W**eerst **VOORSICHTIGH** :
Woosht het eynd :
Wenstet de middelen : **W**eernt waer
 de gelegenheyt.

3. **B**egint niet lichtvaerdighlyk :
Overleghet het lange : **H**aest u lang-
 saem.

4. **B**ertelt niet alles / wat
 ghy weet.

5. **B**eloofst niet alles / wat
 ghy hoort.

6. **B**egeert niet alles / wat
 ghy siet.

7. **D**oet niet alles / wat
 gy kunt ; maer alleen-
 lyk wat u toestaet.

8. **W**at ghy niet en weet,
 wilt het niet bejaen,
 noch lochenen ; vraegt
 liever.

9. **W**eerst **GEMATIGHT** !
Nis u hongert, eetet / eer niet :
Ook en drinckt niet / eer u dorstet.

10. **M**aer oock dan matighlyk :
Tot noodruff, niet verder.

11. **U**yt onmatigheyt komen siecken ;
Uyt siecken de **D**oot.

12. **G**ematighde luyden varen wel,
 ende leven langh.

13. **W**eerst **SEDIGH**, niet balda-
 digh :

Stilswijgende, niet klapachtigh.

En gy sult
 voorfichtigh
 zijn.

Puerilis Ethica.

1. **S**ectare virtutes : Vita vitia.

2. **E**ssō **PRUDENS** : Prospice
 nem
 Aspice media : Attende occasioni.

3. **N**ihil occipe temerè :
 Delibera diu : Festina lentè.

4. **N**on omnia quæ scis ,
 narra.

5. **N**on omnia quæ audis ,
 crede.

6. **N**on omnia quæ vides ,
 concupisce.

7. **N**on omnia quæ potes ,
 fac ; sed tantum quæ
 debes.

8. **Q**uod ignoras , ne affir-
 ma aut nega potius in-
 terroga.

9. **E**ssō **TEMPERANS** !

Cum esuris ede , non prius :
 Neque prius bibe , quàm sitis.

10. **S**ed & tum modicè :
 Ad necessitatem , non ultra.

11. **E**x Intemperantia veniunt Morbi
 Ex morbis Mors.

12. **T**emperantes bene valent , &
 vult diu.

13. **E**ssō **MODESTUS** , non
 procax :

Taciturnus , non loquax.

l-r-um, i, n.	242	Teréd-o, inis, f.	105	Tonf-or, óris, m.	443
ip-a, æ, f.	125	Terere, trivi, tritum,	395	Ton-us, i, m.	214
l-us, i, m.	138	Ter-es, etis, o. g.	306	Torcúl-ar, áris, n.	177
m-diu.	470	Ter-gere, si, sum.	418	Torment-um, i, n.	270
men.	490	Ter-gum, i, n.	134	Torná-re, vi, tum.	409
metf.	472	Terg-us, oris, n.	121	Torn-us, i, m.	409
minare, avi, atum.	418	Termin-us, i, m.	52	Torp-ère, ui.	309
ndem.	474	Terr-a, æ, f.	57	Tor-qvére, si, tum.	394, 463
ngere, Ætum, tetigi.	387	Terrest-ris, is, e.	93	Torqu-es, is, m. & f.	197
ngquam.	471	Terr-ère, ui, itum.	433	Torren-s, is, m.	64
ntis, per	470	Tertió.	474	Torr-ère, ui, itum.	446
ntum.	472	Tesser-a, æ, f.	242, 275	Torr-is, is, m.	61
nt-us, a, um.	301	Test-a, æ, f. (in olla)	195	Tort-a, æ, f.	212
ap-es, etis, m.	246	Testá-ri, tus sum.	461	Torv-us, a, um.	329
ard-a, æ, f.	111	Test-is, is, m.	258	Tost-us, a, um.	357
ardá-re.	398	Testú-d-o, inis, f.	127, 214	Tot.	299
ard-us, a, um.	291	Tet-er, ra, tum.	336	Toties.	473
arl-us, i, m.	141	Tetric-us, a, um.	329	Tot-um, ius, n.	44
aur-us, i, m.	122	Tetra-on, ónis, m.	112	Tot-us, a, um.	289
axá-re.	448	Tex-ere, ui, tum.	443	Trab-s, is, f.	193
ganit-a, æ, f.	212	Text-or, óris, m.	183, 443	Traché-a, æ, f.	145
e-gere, xi, Ætum.	410	Theátr-um, i, n.	243	Tractá-re, vi, tum.	446
et-um, i, n.	189	Thec-a, æ, f.	222	Tragœ-li-a, æ, f.	243
ges, etis, f.	211	Thefaur-us, i, m.	241	Tragul-a, æ, f.	170
gul-a, æ, f.	189	Thor-ax, ácis, m.	180	Tra-here, xi, Ætum.	435
ument-um, i, n.	180	Thu-s, ris, n.	213	Trah-a, æ, f.	202
el-a, æ, f.	183	Tibia, æ, f.	141, 214	Trans.	478
eloni-um, i, n.	252	Tibiál-e, is, n.	180	Trem-ere, ui.	376
el-um, i, n.	270	Tign-um, i, n.	187	Tremul-us, a, um.	373
emerè.	475	Tigr-is, is & idis, f.	126	Trepidá-re, vi, tum.	398
merit-us, átis, f.	151	Tili-a, æ, f.	96	Tres, tres, tria.	300
emét-um, i, n.	176	Tim-ère, ui.	465	Tribulá-re, vi, tum.	445
em-nere, si, tum.	428	Timid-us, a, um.	340	Tribu-ere, i, tam.	431
em-o, ónis, m.	204	Tin-a, æ, f.	199	Trib-us, iis, f.	256
empl-um, i, n.	281	Tine-a, æ, f.	105	Tribút-um, i, n.	252
mpor-a, um, n. plur.	130	Tin-gere, xi, Ætum.	411	Tric-æ, arum, f. plur.	165
mporari-us, a, um.	288	Tinní-re, vi, tum.	412	Triginta.	300
mp-us, oris, n.	47	Tintinná-re, vi, tum.	412	Trin-us, a, um.	285
n-ax, ácis, o. g.	362	Tipul-a, æ, f.	106	Trijudiá-re, vi, tum.	398
n-dere, sum, seendi.	437	Tir-o, ónis, m.	273	Triquet-us, a, um.	306
nebr-æ, arum, f. plur.	60	Titilla-re, vi, tum.	427	Tristá-ri, tus sum.	404
ner, a, um.	315	Titi-o, ónis, m.	61	Trist-is, is, e.	328
en-ère, ui, tum.	393	Titubá-re, vi, tum.	397	Tritic-um, i, n.	91
entá-re, vi, tum.	413	Tog-a, æ, f.	180	Trist-or, óris, m.	163
ntori-um, i, n.	274	Tolerá-re, vi, tum.	415	Triturá-re, vi, tum.	445
nu-is, is, e.	301	Toll-ere, tetuli, toltú.	436	Triumphali-a, órum.	471
nus.	477	Tollé-no, ónis, m.	236	Triumph-us, i, m.	276
op-ère, ui.	376	Tomacul-um, i, n.	173	Trophæ-um, i, n.	276
pi-dus, æ, um.	311	Ton-á-re, ui, itum.	375	Tru-a, æ, f.	175
er.	473	Ton-dére, sum, torondi.	443	Trucidá-re, vi, tum.	460
erebr-a, æ, f.	187	Tonitr-u, i, n.	63	Trud-es, is, f.	206
rebrá-re, vi, tum.	442			Tru-	

Tra-dere, si, sum.	435
Trull-a, a, f.	188
Trunc-us, i, m.	83, 129
Tru-x, cis, o. g.	329
Tu.	367
Tub-a, æ, f.	214
Tub-er, eris, n.	152, 153
Tud-es, itis, m.	188
Tu-eri, ius sum.	390, 461
Tuguri-um, i, n.	186
Tum.	469
Tum-ére, ui.	452
Tum-or, óris, m.	154
Tamult-us, us, m.	267
Tamul-us, i, m.	71
Tunc.	469
Tun-dere, sum, tufum, tududi.	305
Tunic-a, æ, f.	180
Turbá-re, vi, tum.	407
Turbid-us, a, um.	311
Turd-us, i, m.	112
Tur-gére, turfi.	379
Turm-a, æ, f.	273
Turp-is, is, e.	289
Turr-is, is, f.	194
Turt-ur, uris, m.	112
Turund-a, æ, f.	154
Tuff-is, is, f.	156
Tufsi-re, vi, tum.	451
Tut-or, óris, m.	231
Tut-us, a, um.	351
Tu-us, a, um.	361
Tympan-um, i, n.	214
Tympanizá-re vi, tum.	412
Tyrann-us, i, m.	252

U.

U B-er, eris, n.	121
Ub-er, eris, o. g.	313
Ubert-as, átis, f.	267
Ubi.	200, 468
Ubique.	468
Ud-us, a, um, uvidus.	311
Ul-cisci, tus sum.	432
Ulc-us, eris, n.	152
Ulcuscul-um, i, n.	155
Ulig-o, inis, f.	72
Uln-a, æ, f.	141, 217
Ulsarius.	478
Ulcim-us, a, um.	295

Ultrá.	480
Ultrò.	475
ulul-a, æ, f.	116
Ulutá-re, vi, tum.	388
Umbilic-us, i, m.	134
Umbr-a, æ, f.	60
umbrós-us, a, um.	297
Unci-a, æ, f.	219
uncinul-us, i, m.	181
Unc-us, i, m.	409
unc-us, a, um.	331
Und-a, æ, f.	67
Unde.	228, 468
Un-gere, xi, ctum.	449
unguent-um, i, n.	213
Ungv-is, is.	125, 137
ungul-a, æ, f.	123
uni-o, ónis, m.	81
Un-us, a, um.	209
univérsum.	474
Upup-a, æ, f.	112
Urb-s, is, f.	233
Urce-us, i, m.	195
Urere, ussi, uftum.	374
Ur-gére, si, sum.	438
Urin-a, æ, f.	146
Urn-a, æ, f.	199, 218
urf-us, i, m.	126
urtic-a, æ, f.	86
usque.	470
us-us, ús, m.	500
ut.	369, 471, 491
ut-cunque.	471
ut-er, ra, rum?	399
ut-erg, rag, umg.	299
uter-us, i, m. uter.	121
uterín-us, a, um.	326
uti.	466
uti, usus sum.	416
util-is, is, e.	389
utinam.	467
utputa.	289
uv-a, æ, f.	177
ux-or, óris, f.	227

V.

V Acáre.	440
Vacc-a, æ, f.	122
Vacillá-re, vi, tum.	397
Vacu-us, a, um.	297
Vada-re, vi, tum.	450

Va-dere, si, sum.	4
Vad-um, i, n.	4
Væ!	4
Vaf-er, ra, rum	3
Vagá-ri, tus sum.	30
Vagin-a, æ, f.	27
Vagi-re, vi, tum.	3
Vagus, a, um.	3
Valde.	47
Val-ere, ui, iura.	38
Valg-us, a, um.	33
Vall-is, is, f.	2
Vall-um, i, a.	2
Vanná-re, vi, tum.	44
Vann-us, i, f.	20
Van-us, a, um.	34
Vap-or, óris, m.	4
Vapulá-re, vi, tum.	4
Var-i, órum, m. plur.	1
Variát-us, a, um.	4
Vari-us, a, um.	2
Var-us, a, um.	3
Va-s, dis, m.	2
Vas, vasis, n.	4
Vas-a, órum, n. plur.	1
Vast-us, a, um.	2
Vat-es, is, m.	2
Veftig-al, ális, n.	2
Veft-is, is, m.	2
Veget-us, a, um; vege.	3
Vehemen-s, tis, o. g.	34
Ve-heré, xi, ctum.	4
Vel-vel.	4
Velá-re, vi, tum.	4
Vel-es, itis, m.	4
Velificá-re, vi, tum.	4
Velitá-ri, tus.	4
Velle, volui.	369, 4
Vellere, velli, vulsum.	3
Vellicá-re, vi, tum.	2
Ve-lox, écis, o. g.	2
Vel-um, i, n.	206, 4
Ven-a, æ, f.	7
Vená-ri, tus sum.	4
Venabul-um, i, n.	1
Venál-is, is, o. g.	1
Venat-or, óris, m.	1
Vend-ere, idi, itum	1
Venefic-a, æ, f.	1
Venén-um, i, n.	1
Venera-ri, tus sum.	4

a, a, f.	259	Vexā-re, vi, tum.	429, 451
ire, i, tum.	450	Vexill-um, i, n.	275
-er, ris, m.	134	Vi-a, æ, f.	200
ricul-us, i, m.	62, 144	Viāt-or, ōris, m.	200
tilā-re, vi, tum.	445	Vib-ex, icis, f.	154
t-us, i, m.	62	Vibrā-re, vi, tum.	415
st-us, a, um.	305	Vibriss-a, a, f.	132
veris, n.	51	Vic-es, ium, f. plur, vix.	282
-er, eris, n.	152	Vici-a, æ, f.	89
erā-re, vi, tum.	409	Vicin-us, a, um.	297
-um, i, n.	222	Vicinus, i, m.	459
undi-a, e, f.	472	Viēt-or, ōris, m.	471
eri, itus, tum.	151	Viētor-a, a, f.	275
gere, fi, sum.	458	Viēt-us, ūs, m.	226
-is, is, m.	382	Vic-us, i, m.	235
-re.	104	Videlicet.	472
x, icis, m.	383	Vi-dere, di, sum.	387, 467
ere, ri, sum.	198	Viden-s, tis, o. g.	330
es, is, m.	489	Vidul-us, i, m.	201
ic-a, æ, f.	418	Vidu-a, a, f.	231
-re, vi, tum.	122	Vidu-us, i, m.	231, 323
is, ūs, m.	153	Viē-re, vi, tum.	437
ere, ti, sum.	446	Viēt-or, ōris, m.	199
x, icis, m. (capitū)	222	Viēt-us, a, um.	318
u, u, n.	437	Vig-ēre, ūi.	399
m.	130	Vig-il, ilis, m.	274
s, a, um.	175	Vigilā-re, vi, tum.	399
x, écis, m.	490	Vigilan-s, tis, o. g.	429
vesc-or, eris.	341	Viginti	300
-a, um.	122	Vil-is, is, e.	359
a, æ.	384	Vill-a, æ, f.	159
a, æ, f.	320	Vill-us, i, m.	121
r-a, æ, f.	144	Vi-ncere, ci, tum.	433
ili-o, ōnis, m.	117	Vin-ctre, xi, tum.	433
ra, rum.	50	Vincul-um, i, n.	409
-re, vi, rum.	116	Vindica-re, vi, tum.	462
-um, i, n.	161	Vine-a, a, f.	177
is, is, f.	446	Vin-um, i, n.	176
-re, vi, tum.	200	Violā-re, vi, tum.	370
-us, a, um.	184, 410	Vir, viri, m.	128
-e, ui, ium.	410	Vir-ēre, ūi.	382
-eris, o. g.	323	Vir-es, ium, f. Vis.	348
-a, um.	407	Virg-a, æ, f.	160
	296	Virg-o, inis, f.	128
	321	Virid-is, is, e.	315, 338

Virt-us, ūis, f.	277
Vis, vis, f.	45, 409
Visc-us, i, m. Viscum.	171
Visc-us, eris, n.	143
Vissre.	451
Vit-a, a, f.	103
Vita-re, vi, tum.	412
Vitil-ū, is, e.	160
Vit-is, is, f.	93, 177
Vitū-um, i, ni	277
Vitric-us, i, m.	230
Vitriol-um, i, n.	76
Vitr-um, i, n.	81
Vit-a, æ, f.	180
Vitul-us, is, m.	122
Vituperā-re, vi, tum.	407
Vi-vere, xi, tum.	382
Viv-us, a, um.	321
Vix.	467
Vocal-is, is, e.	335
Vorā-re, vi, tum.	461
Vociferā-ri, tus, sum.	406, 451
Vol-a, æ, f.	436
Volā-re, vi, tum.	385
Volūm-en, inis, n.	221
Volunt-as, atis, f.	148
Volupt-as, atis, f.	147
vol-vere, vi, tum.	435
vom-ere, ui, ium.	451
vomic-a, æ, f.	155
vorā-re, vi, tum.	425
vo-vēre, vi, tum.	465
Vot-um, i, n.	465
Vo-x, cis, f.	335, 495
Vulgār-is, is, e.	350
Vulg-us, i, m. & n.	255
Vuln-us, eris, n.	152
Vulp-es, is, f.	125
Vult-ur, uris, m.	114
Vult-us, ūs, m.	329
Z.	
Zel-us, i, m.	150
Zingib-er, eris, n.	
(zinziber)	174
Zizani-a, æ, f.	92

FINIS.

ACHTAENS des PORTAEN

APPENDIX VESTIBULI,

Begrijpende :

Continens :

I. Heylige Oeffeningen der Leerlingen.
I. Sacra Exercitia Tironum.

II. Kinderlijke Sedekunste.
II. Puerilem Ethicam.

III. Eenen Doorzmaeck veelverhande Onderwijfinge
III. Prægustum variaz Eruditionis.

I.

HEYLIGE OEFFENINGEN

Der Leerlingen.

DE gront der Religie is in dese
woozden Gods tot Abzaham.
Genes. 17. 1. ende 15. 1.

- I. Ick ben Godt de Almachtige.
- II. Wandelt vooz mijn / ende zyt
oprecht.
- III. En ick sal uwen schilt zyn / u
loon seer groot.

Dat is

- I. Geloof in my : Hier mozt ghe-
gront-vest het **G E L O O F**.
- II. Liefst my, en weest my gehoorsaem:
Hier de **A J E F D E**.
- III. Verwacht van my alles goets, hier
en in eeuwigheyt: Hier de **H O P E**.

I.

Kortvervat des Christlijcken GELOOFS.

1. Ick geloof in Godt den Va-
der/den Almachtighen Schep-
per des Hemels ende der Werden.
2. Ende in Jesum Christum / sijn-
nen eengeborenen Zone/onsen Heere.
3. Die ontfangen is van den Heyl-
gen Geeste / geboren upt de Maaget
Maria.
4. Geleden heeft onder Pontio Pi-
lato : is gekruysst / gestorven / begraven :
nedergebaelt ter Hellen.

SACRA EXERCITIA
Tironum.

Fundamentum Religionis est in
verbis Dei ad Abrahamum, C
17. 1. & 15. 1.

- I. Ego sum Deus Omnipotens.
- II. Ambula coram me, & esto
ger.
- III. Et ego ero tuus clypeus, tua
valde magna.

Hoc est

1. Crede in me : Hic fundatur
D E S.
- II. Ama me, & obsequere mihi
C H A R I T A S.
- III. Expecta a me omnia bona, h
aternum : Hic S P E S.

I.

Symbolum Christianæ FIDEI

1. **C**redo in Deum Patrem,
potentem Creatorem C
Terræ.
2. Et in Jesum Christum, Filiu
unigenitum, Dominum nostrum.
3. Qui conceptus est de Spiritu S
natus ex Maria virgine,
4. Passus est sub Pontio Pilato :
fixus, mortuus, & sepultus : desce
inferna.

Nis yemande spzeecht / swijgt ghy :
 Nis hy u pers seght / luyfster toe :
 Nis hy u pers gebiet / gehoorfaemt.
 Wilt u niet roemen :
 Ende en zijt niet vermeren ofte
 hoovaerdigh.

Zijt allen menschen vriendvaer-
 digh, niemanden lief-koofig :

Dacht u ban te vleyen.

De jocken is geoozlooft / doch heus-
 lijck :

Doch te lachen , doch niet te scha-
 teren.

Deest verders **GERECHTIG !**
 Niets / dat eens anders is / en begeert
 Deel min en steek het.

En Dief betaelt den dief-stal :

Of hangt aen de Galge.

Hy dan / so ghy pers behoefteigh
 zijt, eyscht het :

So 't u gegeven wort , neemt het /
 en dancket.

Dat ghy ontleent hebt / geeft we-
 derom :

Gene ghy beloofst hebt / dat doet.

En gabe wort gegeven om niet :

En prijs booz dienste ;

En loon booz verdienste

Doch moet ghy **KLOECKMOE-
 DIGH** zijn :

Lot den arbeyd / inl-baerdigh /
 latende de ledigheyt aen de luy-
 aerts.

So ghy pers wilt onderwinden /
 so moet ghy 't eerst ondersoecke.

End' als dan de saecke aengach ,

En niet langer dzalen.

Beluck is ongestadigh ,

Wenght hy verscheyde geballen /
 dickmaels droevige.

Wemelcke de **GEDULDIGE** lijdt ;

De hiepmoedighe besucht / be-
 schzept / behuipit.

Deest oock **GOEDERTIEREN** en
 barmhertigh.

En eyschende geeft, so gy 't hebt :

Den elendigen helpt , so ghy kunt.

Deest u yemande ongelijck ghedaen ?

vergeeft hem de schuld.

ebt ghy yemande aenstoor gegeven ?

stelt hem te vreden / en ver-
 soent hem.

14. Quum quis loquitur , tace :
 Quum tibi quid dicat , ausculta :
 Quum te quid jubet , obtempera.

15. Noli te jactare :
 Neque sis arrogans aut superbus.

16. Omnibus esto comis , nemini blan-
 dus :

Cave adulari.

17. Jocari licet , sed urbanè :

Etiam ridere , sed non cachinnari.

18. Esto porro **JUSTUS !**

Nihil alieni appete ,

Muldo minus furare.

19. Fur pendit furtum :

Aut pendet in patibulo.

20. Tū ergo , si quā te egēs , posce :

Si datur , sume & gratias age.

21. Quod mutuo accepisti , reddè :

Quod promissisti , praesta.

22. Donum datur gratis ;

Praemium pro officio ;

Mercès pro merito.

23. Debes etiam esse **FORTIS !**

Ad labores alacer ,

Linqvendo otium ignavis.

24. Si quid vis conari ,

Debes prius conari :

25. Et tum rem aggredi :

Nec amplius cunctari.

26. Fortuna est inconstans ,

Adfert varios casus ;

Saepe tristes.

27. Quos **PATIENTES** tolerat ;

Puillanimus gemit , fleret , ejulat.

28. Esto & **BENIGNUS** , ac
 misericors ,

29. Postulanti da , si habes :

Misero optulare , si potes.

30. Laet te quis ? Condona ei culpam.

31. Offendisti tu aliquem ? Pasa illum , &
 placat.

32. Het is een sijnne saecke sijn tooz in te
beddingen :
De misdadige te verschoonen /
En de sineckende te vergeven.
33. So ghy VRIENDEL YCK sult zyn/
Sult gy de mensche liefallig wese.
34. Weest dan uwen Oversten gehooz-
saem :
Uw's gelijcken gedensfigh :
Uw' minste gespzaecksaem.
35. Groetet die u ontmoeten,
Die u groeten/ groet die wederom.
36. Antwoort den gene die u bzaegen/
De ontmetende onderrieket,
De droehige trooster.
37. Benydet niemanden / zijt gunstigh
aen alle /
Dient wien ghy kunt /
En ghy sult alle vromen behagen.
38. De vrienden sullen u lieben / en de
vyanden en sullen u niet hoemen
haten.
39. Spreekt altoogs waerheyt,
Wilt niet liegen.
40. Daert wel / en neemt dese stucken
waer.

32. Pulchrum est cohibere iram :
Parceré, delinquenti,
Et condonare deprecanti.
33. Si fueris H U M A N U S.
Eris hominibus amabilis.
34. Esto igitur Superioribus obediens :

Aequalibus officiosus :
Inferioribus affabilis.
35. Saluta obvios,
Salutantes te resaluta.
36. Interrogantibus Responde,
Ignaros informa,
Mortuos solare.
37. Invide nemini, fave omnibus,

Servi, cuiusque potes,
Et placebis bonis omnibus.
38. Amici te diligant, nec inimici,
runt odisse.
39. Loquere semper vera,
Noli mentiri.
40. Vale, & hac observa.

I I I.

EEN VOORSMAECK

Veelderhande Onderwijfinge.

1. W At is een vernuftigh Schepfel ?
De Mensch.
2. Waerom ? Om dat hy tellen/meten/
en wegen kan.
3. Konnen dat d'onvernufstige Dieren ook
niet ? Neense.
4. Want God heeft alle dinghen ghe-
schapen in Getalle, Mære, Gewich-
te : en heeft in den Mensche/als
sijnen beelde/ gestelt der saecken
Getallen, Maten, Gewichten.
5. Leert my tellen ? Ich sal u leeren :
Hooz eerst der Getallen tekenen
kennen en noemen.
Daer-na Bvtellen : dan Wegtellen :
Eyndelijck Vermenighvuldigen.
6. Hoe worden de Getallen uytgedruckt ?
Alous ; siet en hoozt,

P R A E G U S T U

Varia Eruditionis.

1. Q Va est rationalis Creatúra ?
Homo.
2. Qvare ? Qvia scit numerare, m-
rare, ponderare.
3. Nesciunt hac bruta etiam ? Nesciunt.
4. Nam Deus condidit omnia Num-
Mensurá, Pondere : indiditque
mini, tanquam imaginisus
rum Numeros, Mensuras, I-
ra.
5. Doce me numerare ? Docébo :
Primum Numerorum char-
nosse, & nominare.
Deinde Addere : tum Subtrahere
Tandem Multiplicare.
6. Quomodo exprímuntur Numeri ?
modo : Vide, & audi.

1. Een :	Unum.
2. Twee :	Duo.
3. Drie :	Tria.
4. Vier :	Quatuor.
5. Vijf :	Quingve.
6. Sex :	Sex.
7. Zeven :	Septem.
8. Acht :	Octo.
9. Negen :	Novem.
10. Tien :	Decem.
11. Elf :	Undecim.
12. Twaelf :	Duodecim.
13. Dertien :	Tredecim.
14. Diertien :	Quatuordecim.
15. Vijftien :	Quindecim.

XVI. 16. Zestien :	Sedecim.
XVII. 17. Zeventien :	Septendecim.
XVIII. 18. Achtien :	Octodecim.
XIX. 19. Negentien :	Novendecim.
XX. 20. Twintig :	Viginti.
XXX. 30. Dertigh :	Triginta.
XL. 40. Diertigh :	Quadraginta.
L. 50. Vijfseigh :	Quinquaginta.
LX. 60. Zestigh :	Sexaginta.
LXX. 70. Zeventig :	Septuaginta.
LXXX. 80. Tachtentig :	Octoginta.
XC. 90. Negentig :	Nonaginta.
C. 100. Hondert :	Centum.
D. 500. D'f hond.	Quingenta.
M. 1000. Dupsent.	Mille.

Wat segt ghy van 't Bytellen der Getallen?

Ghy sult tellen de onderste met de opperste van de rechte nae de sincker-handt/ aldus :

8. 7. 6. 5. 4. 3. 2.	9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 0 niet/
2. 2. 2. 2. 2. 2. 2.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1. 1 een en
10. 9. 8. 7. 6. 5. 4.	10. 9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. 1 is een.
8. 7. 6. 5.	9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. drie/ tria,
5. 5. 5. 5.	3. 3. 3. 3. 3. 3. drie en tria, &
13. 12. 11. 10.	12. 11. 10. 9. 8. 7. 6. sijn ses sunt sex.

10. 9. 8. 7.	9. 8. 7. 6.	8. 7. 6. 5.	7. 6. 5. 4.	6. 5. 4. 3.	5. 4. 3. 2.	4. 3. 2. 1.	3. 2. 1. 0.	2. 1. 0.	1. 0.	0.	niet/
9. 9. 8. 8.	7. 7. 7. 7.	6. 6. 6. 6.	5. 5. 5. 5.	4. 4. 4. 4.	3. 3. 3. 3.	2. 2. 2. 2.	1. 1. 1. 1.	0. 0. 0. 0.	0. 0. 0. 0.	0. 0. 0. 0.	0.
10. 9. 8. 7.	9. 8. 7. 6.	8. 7. 6. 5.	7. 6. 5. 4.	6. 5. 4. 3.	5. 4. 3. 2.	4. 3. 2. 1.	3. 2. 1. 0.	2. 1. 0.	1. 0.	0.	niet/

Wat segt ghy van 't Weghtellen?

Een minder Getal woordt weghgetelt van een meerder : Een meerder van een minder kan niet. Als of ick drie penningen had/ daer kan ick een ofte twee van nemen ofte alle drie : Vier ofte meer kan ick niet / om datse daer niet en zijn/

Gaet my niet eenighe Exempelen voor?

Ich sal u voorgeen/ volght my.

10. 9. 8. 7. 6. 5. 4. 3.	9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 1.	8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 1.	7. 6. 5. 4. 3. 2. 1.	6. 5. 4. 3. 2. 1.	5. 4. 3. 2. 1.	4. 3. 2. 1.	3. 2. 1.	2. 1.	1.	0.	niet/
2. 2. 2. 2. 2. 2. 2.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.	1.
8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 1.	7. 6. 5. 4. 3. 2. 1. 0.	6. 5. 4. 3. 2. 1. 0.	5. 4. 3. 2. 1. 0.	4. 3. 2. 1. 0.	3. 2. 1. 0.	2. 1. 0.	1. 0.	0.	0.	0.	niet/

7. Quid dixisti de addendis Numeris?

Addes inferiores & superiores a dextra ad sinistram, hoc modo:

8. Quid dicis de Subtrahendo?

Minor Numerus subtrahitur a maiore: Major a minori non potest. Ut si tres nummos habeam, possum de illis sumere unum, vel duos, vel omnes tres: Non possum quatuor aut plures, quia non ad sunt.

9. Præi aliquibus Exemplis?

Præibo, imitare me.

10. Leert my de Vermenighvuldiging?
 Ick sal / leert de selbe aldus upt
 dese Tabelle.

Eenmael $\left\{ \begin{smallmatrix} 1 \\ 2 \\ 3 \end{smallmatrix} \right\}$ is $\left\{ \begin{smallmatrix} 1 \\ 2 \\ 3 \end{smallmatrix} \right\}$
 Semel. $\left\{ \begin{smallmatrix} 2 \\ 3 \end{smallmatrix} \right\}$ est $\left\{ \begin{smallmatrix} 2 \\ 3 \end{smallmatrix} \right\}$

Tweemael $\left\{ \begin{smallmatrix} 2 \\ 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 4 \\ 6 \\ 8 \\ 10 \\ 12 \\ 14 \\ 16 \\ 18 \end{smallmatrix} \right\}$
 Bis $\left\{ \begin{smallmatrix} 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 10 \\ 12 \\ 14 \\ 16 \\ 18 \end{smallmatrix} \right\}$

Driemael $\left\{ \begin{smallmatrix} 3 \\ 4 \\ 5 \\ 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 9 \\ 12 \\ 15 \\ 18 \\ 21 \\ 24 \\ 27 \end{smallmatrix} \right\}$
 Ter $\left\{ \begin{smallmatrix} 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 18 \\ 21 \\ 24 \\ 27 \end{smallmatrix} \right\}$

Viermael $\left\{ \begin{smallmatrix} 4 \\ 5 \\ 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 16 \\ 20 \\ 24 \\ 28 \\ 32 \\ 36 \end{smallmatrix} \right\}$
 Quater $\left\{ \begin{smallmatrix} 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 24 \\ 28 \\ 32 \\ 36 \end{smallmatrix} \right\}$

Andere dinghen van de Getallen,
 Maeten, en Gewichten sult ghy el-
 ders leeren inde Greecken-konst.

11. Wat is de Reecken-konst?

De konst van Reeckenen: een
 van de vyve Konsten.

12. Hoe veel vyve Konsten zijnder?
 Men telt 'er seven/ in dese order.

1. Letter-konst / Grammatica.
2. Vernuft-konst / Dialectica.
3. Rede-konst / Rhetorica.
4. Singh-konst / Musica.

(De his sunt vulgares versiculi:)

G R A M. loquunt, D I A. vera docet, R H E T. verba colorat.
 M U S. canit, A R. numerat, G E O. ponderat, A S T. colit astr.

13. Sullen wy dan dit alles leeren?

Alles / en veel meer: om dat God
 sijn Weelt gemaecht heeft aller
 dingen begrijpelyck.

End' overmits verscheyde dingen

10. Doce me Multiplicationem?
 Docébo, disce eam sic ex hac
 bella.

Dijfmael $\left\{ \begin{smallmatrix} 5 \\ 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \\ 10 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 25 \\ 30 \\ 35 \\ 40 \\ 45 \\ 50 \end{smallmatrix} \right\}$
 Quinqvies $\left\{ \begin{smallmatrix} 8 \\ 9 \\ 10 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 40 \\ 45 \\ 50 \end{smallmatrix} \right\}$

Ses mael $\left\{ \begin{smallmatrix} 6 \\ 7 \\ 8 \\ 9 \\ 10 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 36 \\ 42 \\ 48 \\ 54 \\ 60 \end{smallmatrix} \right\}$
 Sexies $\left\{ \begin{smallmatrix} 8 \\ 9 \\ 10 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 48 \\ 54 \\ 60 \end{smallmatrix} \right\}$

Sebēmael $\left\{ \begin{smallmatrix} 7 \\ 8 \\ 9 \\ 10 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 49 \\ 56 \\ 63 \\ 70 \end{smallmatrix} \right\}$
 Septies $\left\{ \begin{smallmatrix} 9 \\ 10 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 63 \\ 70 \end{smallmatrix} \right\}$

Achtmael $\left\{ \begin{smallmatrix} 8 \\ 9 \\ 10 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 64 \\ 72 \\ 80 \end{smallmatrix} \right\}$
 Octies $\left\{ \begin{smallmatrix} 9 \\ 10 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 72 \\ 80 \end{smallmatrix} \right\}$

Negēmael $\left\{ \begin{smallmatrix} 9 \\ 10 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 81 \\ 90 \end{smallmatrix} \right\}$
 Novies $\left\{ \begin{smallmatrix} 10 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 90 \end{smallmatrix} \right\}$

Tienmael $\left\{ \begin{smallmatrix} 10 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 100 \end{smallmatrix} \right\}$
 Decies $\left\{ \begin{smallmatrix} 100 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 100 \end{smallmatrix} \right\}$

Tienmael $\left\{ \begin{smallmatrix} 100 \end{smallmatrix} \right\}$ zijn $\left\{ \begin{smallmatrix} 1000 \end{smallmatrix} \right\}$
 Decies $\left\{ \begin{smallmatrix} 1000 \end{smallmatrix} \right\}$ sunt $\left\{ \begin{smallmatrix} 1000 \end{smallmatrix} \right\}$

Alia de numeris, mensuris & po-
 ribus dises pōtea alibi, in Arith-
 mica.

11. Quid est Arithmetica?

Ars numerandi: una ex libera-
 artibus.

12. Quot sunt liberales Artes?

Septem numerant, hoc ordine.

5. Greecken-konst / Arithmetica.

6. Meet-konst / Geometria.

7. Sterre-konst / Astronomia.

13. Omniae ista discemus?

Omnia, & longè plura: quia
 suam imaginem fecit omnia
 pacem.

Et quia varia obveniunt in vita.

in 't leven hoop-komen / moet
men geens dings onwetent zijn
met schade.
Godt helpe ons!
God helpt den neerstigen en bid-
denden.

Willen wy getallen soecken in saeken?
Geschiede: (want sy oeral ver-
stroeyt zijn.)

Wacht my: Wat isser een?
En is Godt / een werelt van hem
geschapen.

En pder mensch is een persoon:
En is 't geschreyen woozt Gods /
de Bybel.

Welcker dingen zijn twee?
Twee zijn des menschen deelen /
lichaem ende ziele.

Twee Verbonden met de Men-
schen/het oude en het nieuwe.
Twee Tafelen des Wets.

Welcker dingen zijn drie?
Drie personen in der Godtheit/de
Vader / Soon / W. Geest.

Drie deelen des sichtbare werelts/
de Hemel/d' Werde/de Zee.

Drie levens standē: de kercklijcke/
de Borgerlijcke/de Hupslycke.
Ende drie Chulsten Hoogh-tyden
ofte Feesten. Kerstijdt / Paes-
schen / Pinxter.

Ende drie dingen die de Mensch
altijt te betrachten heeft.

melijck / { 't Begaene quaet.
die hoop- { 't Paegelatene goet.
ijn. { De verlorene tijdt.

Drie { Des lebens kortheyt.
egē- { Des zaligh wozydens swa-
2- { righeyt.
zijn. { Der gene die zaligh sullen
worden kleyn getal.

ndelijck { De Doot.
die toe- { Het Bordeel.
ende { De Hemel ofte de Hel-
le.

Welcker dingen zijnder vier?
Wier gemesten der Werelt:
Het Oosten/Zuyde/Westen/Hoop-
den.

est ignorandum noxiā.

14. *Deus nos juvet!*

Deus juvat diligentes, & orantes.

15. *Volumus ne numeros quærere in rebus?*
Fiat: (sunt enim ubique sparsi.)

I. *Dic mihi: Quid est unum?*

*Unus est Deus, unus mundus ab ipso
creatus.*

*Unus quisque homo est una persona:
Unum Dei Verbum scriptum,
Biblia.*

II. *Quæ sunt duo?*

*Duæ sunt Partes hominis, Corpus &
Anima.*

*Duo Testamenta Dei cum homini-
bus, vetus & novum.*

Duæ Tabulæ Legis.

III. *Quæ sunt tria?*

*Tres personæ in Deitate, Pater, Filius,
Sanctus Spiritus*

*Tres partes visibilis mundi, Cælum,
Terra, Mare.*

*Tres vitæ status: Ecclesiasticus, Poli-
ticus, Oeconomicus.*

*Et tria festa Christianorum. Natalis
Christi, Pascha, Pentecoste.*

Et tria homini semper meditanda:

*Nempe tria præ- { Malum commissum;
terica. { Bonum omissum.
{ Tempus amisum.*

*Et tria præsentia. { Vitæ brevitās.
{ Salvandi difficultas.
{ Salvandorum pau-
citas*

*Denique tria { Mors.
futura. { Judicium.
{ Cælum aut Gehenna.*

IV. *Quæ sunt quatuor?*

Quatuor Plagæ Mundi:

*Ortus, Ausus, Occasus, Sep-
tentrion.*

En hier getyden des Jaers :
De Lente/ de Sommer/ de Herfst/ de Winter.

End' vier Evangelisten :
M. Mattheus/ Marcus/ Lucas/ Johannes.

End' in de Hooge-schools vier Wet-
mogentheden/ (ofte hoge kunste.)

De Wyfheyt-liefde/ de Genees-
kunst/

De Rechts-geleertheyt/ de Gods-
geleertheyt.

En in de derde Werck-woort-buy-
ginghe hier woorden die in de
Gebieds-wijze de E. zijn ver-
werpende/ aldus:

(Dic.) Segt uwe gebeden sonder op-
houden: (Duc.) Voert een leven
sonder schult:

(Fac.) Doet wijslyck u merck: (Fer.)
Draegt geduldigh uwen last.

V. Welcker dingen zijnder vijf?

Wyf Sinnen in een Vier :
't Gehoor/ 't Gesicht/ de Smaeck/
de Reuck/ 't Geboel.

Ende vijf vingeren in 's menschen
handt:

De Duym/ de Wyfer/ de Middel-
vinger/ de Ringh-vinger/ ende
Oor-vinger.

Ende vijf Boeken Moys:
Der Geboozt-boeck/ der Upttocht-
boek/ der Lebit-boeck/ der
Cal-boeck/ des Wets Weder-
hael-boeck

VI. Welcker dingen zijnder ses?

Ses Menschen getyden :
d' Onmondige kindsheyt/ de kinds-
standt/ de Jeught/ de Jonge-
linckschap/ de Manlycke
Standt/ de Ouderdom.

VII. Welcker dingen zijnder seven?

Seven dwael-sterren in den He-
mel: en seven daghen in de
weeke.

De Maen/	Luna:	D
Mercurius-sterre/	Mercurius:	☿
Venus-sterre/	Venus:	♀
De Sonne/	Sol:	☉
Martens-sterre/	Mars:	♂
Jovis-sterre/	Jupiter:	♃
Saturnus-sterre/	Saturnus:	♄

Et quatuor partes anni.
Ver, æstas, Autumns, Hyems.

Et quatuor Evangelistæ.
D. Mattheus, Marcus, Lucas,
hannes.

Et in Academia quatuor Facultates
(seu majores Artes:)
Philosophia, Medicina.

Juris prudentia, Theologia.

Et in tertia Conjugatione verbo
quatuor verba, in Imperativo
do E. abjicientia, sic:

D I C sine fine preces: Vacuam D
crimine vitam:

F A C sapienter opus: F E R pa-
ter onus.

V. *Quæ sunt quinque?*

Quinque Sensus in Animâli.
Auditus, Visus, Gustusque, Olfac-
tus.

Et quinque digiti in manu hominis

Pollex, Index, Verpus, Annulus
& Auricularis.

Et quinque libri Moysis:
Genesis, Exodus, Leviticus, Nu-
meri, Deuteronomium.

VI. *Quæ sunt sex?*

Sex ætates hominis:
Infantia, Pueritia, Adolescentia,
ventus, Virilitas, Senectus.

VII. *Quæ sunt septem?*

Septem Planætæ in Cælo: Septem
dies in Septimana.

Son	} dagh. Dies	} Solis,	
Maen			Luna
Dings			Mart
Woens			Merck
Donder			Jovis
Wep		Vene	
Sater		Satu	

hen wonderen der Werelt (dat
is wonderlike gebouwen) zijn
mel eer getelt.

De Egyptische Cooren-graben.
De Sonne sijt in de haben van
Rhode.

De Baack-toorn.

De Muren van Babylon.

De Tempel der Dianen tot
Ephesien.

Des Konincs Mausolus Graf.

't Beelt vā Jupiter Olympius.

't Koninklike huys vā Cyrus.

Ende de seben Wyse van Griec-

ken-landt / met hare wyse

spreeken.

Solon : Niet te veel.

Chilo : De tonge loope niet 't ge-

moet te hooren /

Critacus : Onderwyft / en leert

't beste.

Bias : Overpeynst / daer nae doet.

Periander : Den dinst is niet on-

mooghlyck. (goet.

Cleobulus : Mate is oeral seer

Item : Houd anderen veel te goe-

de / u selfs utet.

Thales : Kent u selben. Ende :

Een ding dat treflick is berkieft.

Welcker dingen zijnder acht :

't hoecken in een Acht-hoeck.

Item acht Saligheden.

Dant Christus pynst salig. Matt.

5:1.

De armen / de treurenden / de sachte

moedigen /

De hongerige en dorstige nae de ge-

rechticheit /

De barmhertigen / en reyn van her-

ten / (den.

De bzeetsame / en die onnoosel ip.

Welcker dingen zijnder negen :

De negen Cufferen een getal betepc-

kenende. 1/2/3/4/5/6/7/8/9/0.

Welcker dinghen zijnder tien :

Tien Vingeren en Teenen aen bey-

de handen en voeten.

Tien Geboden Gods.

Welcke zijnder elve :

't is een ongeluckigh getal / en

moet in de dingen niet ghebon-

den / 't zy dan dat gebreck aen-

gemerckt moet / als ;

Septem miracula Mundi (id est , mira-
culosæ structuræ) fuerunt olim nu-
meratæ.

1. Egyptiæ Pyramides.

2. Colossus Solis in Rhodo.

Pharia turris.

3. Muri Babylonii.

4. Templum Dianæ Ephesæ.

5. Sepulchrum Regis Mausoli.

6. Simulacrum Jovis Olympii.

7. Regia Cyri.

Et septem Sapientes Græciæ , cum suis
sapienter dictis.

1. Ne quid nimis.

2. Ne lingua præcurrat Mentem.

3. Doce , & discce meliora.

4. Cogita , deinde fac.

5. Industriæ nihil impossibile.

6. Modus ubique optimus.

Item : Ignosce aliis multa , tibi ni-
hil.

7. Nosce te ipsum. Et :

Unum præclarum elige.

VIII. Qua sunt Octo ?

Octo anguli in Cubo.

Octo item beatitudines.

Christus enim pronunciat beatos, Matth.

5:1.

Pauperes , Lugentes , Mites ,

Esurientes ac Sitientes Justitiam.

Misericordes , & Mundos corde,

Pacificos , & qui Innocentes patiuntur.

IX. Qua sunt novem ?

Novem Cifræ numerum significantes.

X. Qua sunt decem ?

Decem digiti utriusque manus , & pe-
dis.

Et decem Præcepta Dei.

XI. Qua sunt undecim ?

Infelix est numerus , non reperitur in
rebus , nisi cum defectus notatur ,
ut :

Elf Apostelen / Judas uytgero-
men.

XII. Welcker dingen zijnder twaelf?
 vele want het een volle getal is/en
 der halven volkomen/als:
 Twaelf Maenden in 't Jaer:
 Twaelf Oud-Vaders:
 Twaelf Apostelen:
 Twaelf Artichelen des Geloofs.

Wat meer?

Niets nu: genoegh booz d'eerste
 Trap.

Ghy hebt een smaech der geleert-
 heyt.

Siet dan toe / dat ghy der Letter-
 kunst beblifticht

Doch meer der Zeden /

Meest van al der Godsalligheyt.

Want de Godsalligheyt heeft de be-
 loste deses en des toekomenden
 Lebeng. 1. Tim. 4: 8.

Als ghy in de deure der saecken/ en
 Calen sult in-getreden zijn/sult
 ghy meer hier van vinden.

Doch eer ghy gaat / bidt met mi.

O Ncfermt u onser, Jesu Christe, goe-
 der tierene Salighmaker: geest kenni-
 se, geest Godsalligheyt, geest Saligheyt,
 Gebenedijt van Eeuwigheyt, tot Eeu-
 wigheyt, Amen.

Undecim Apostoli, denitō Judā.

XII. *Qua sunt duodecim?*

Plurima, est enim plenus numerus,
 qve perfectus, ut;

Duodecim Menses Anni:

Duodecim Patriarchæ:

Duodecim Apostoli:

Duodecim Articuli Fidei.

Quid ampliùs?

Nihil nunc: satis primo gradu.

Habes gustum eruditionis.

Vide igitur, ut studeas Litetis.

Magis tamen Moribus;

Maximè Pietati.

Quia pias habet promissionem
 & futuræ vitæ. 1. Tim. 4: 8.

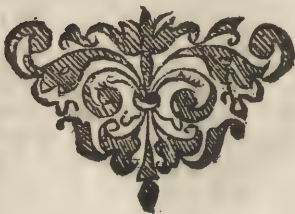
Ingressus in Januam Rerum, & Li-
 rum; plura de his invenies.

Antequam verò abeas, ora mecum

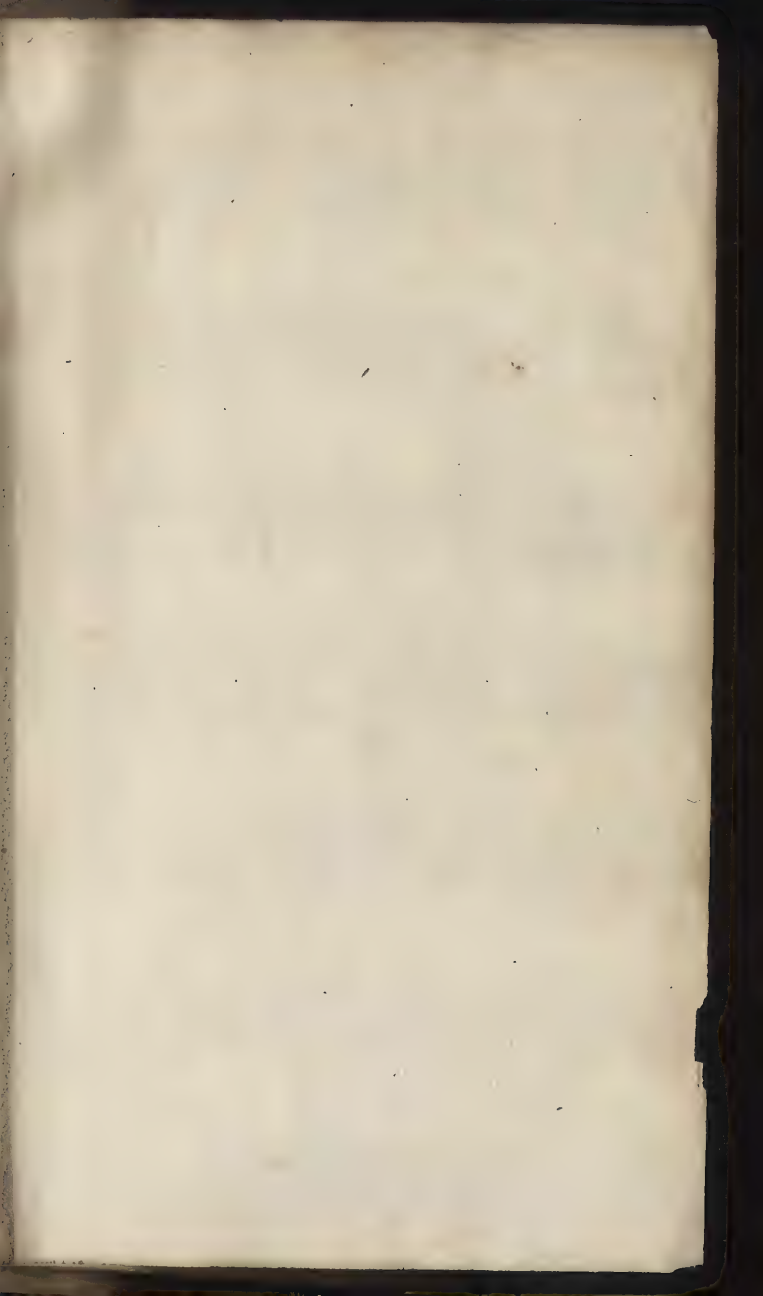
*M*iserere nostri, Jesu Christe, be-
 Salvator: da Scientiam, da Pietatem,
 da Beatitudinem, Benedicte in
 seculorum, Amen.

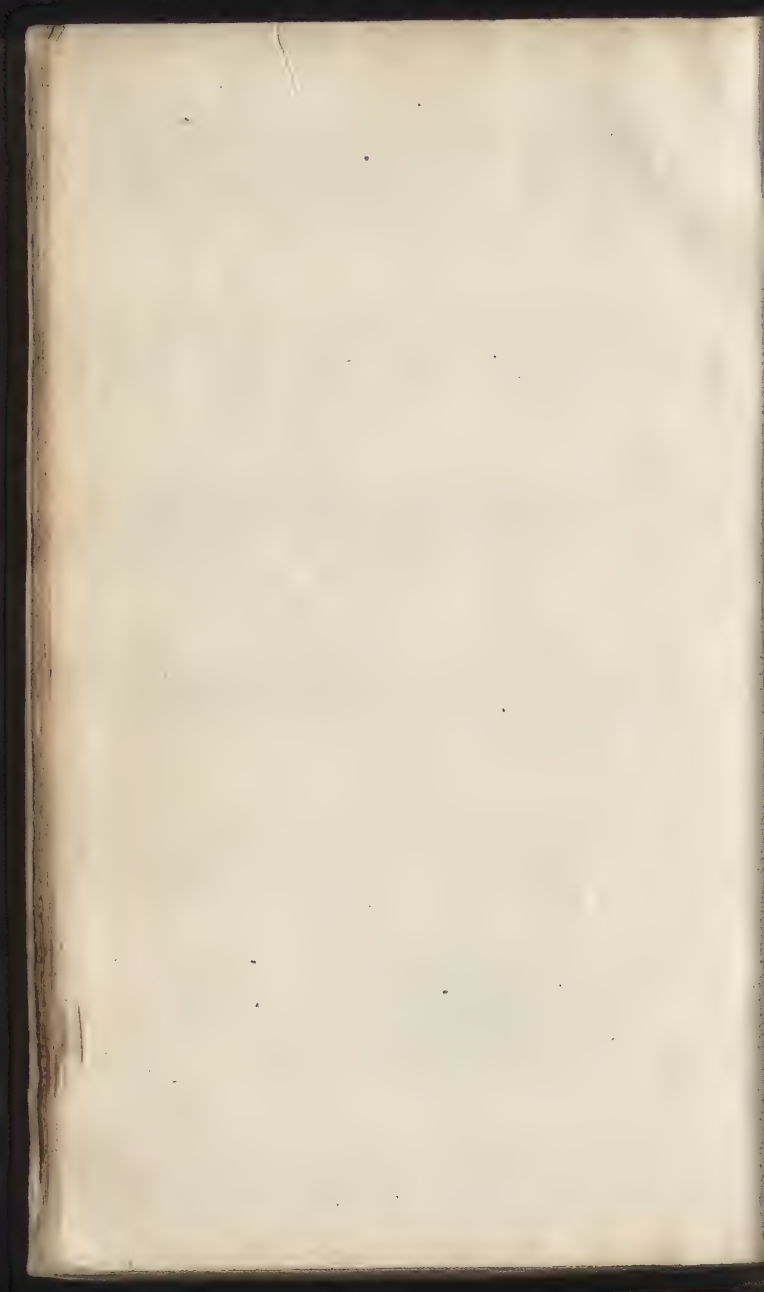
Parvis imbutus tentabit grandia tutus.

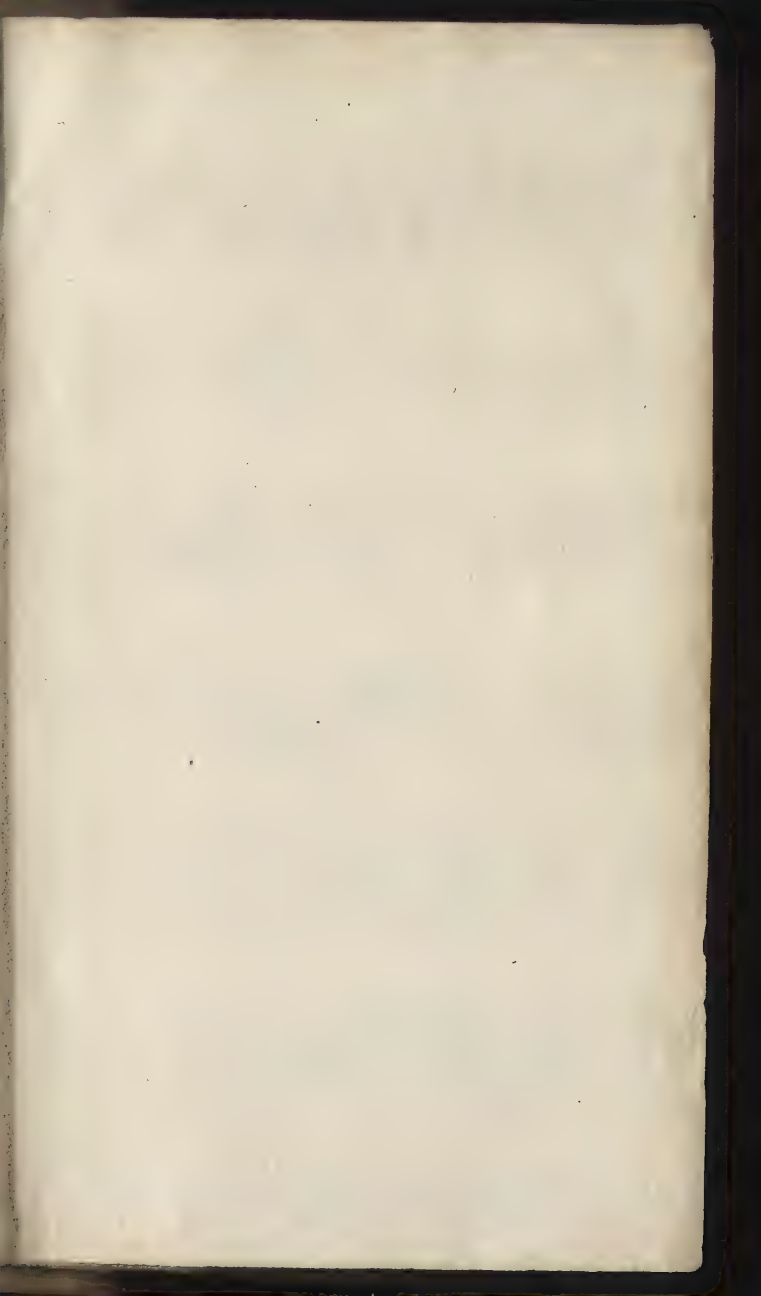
F I N I S.

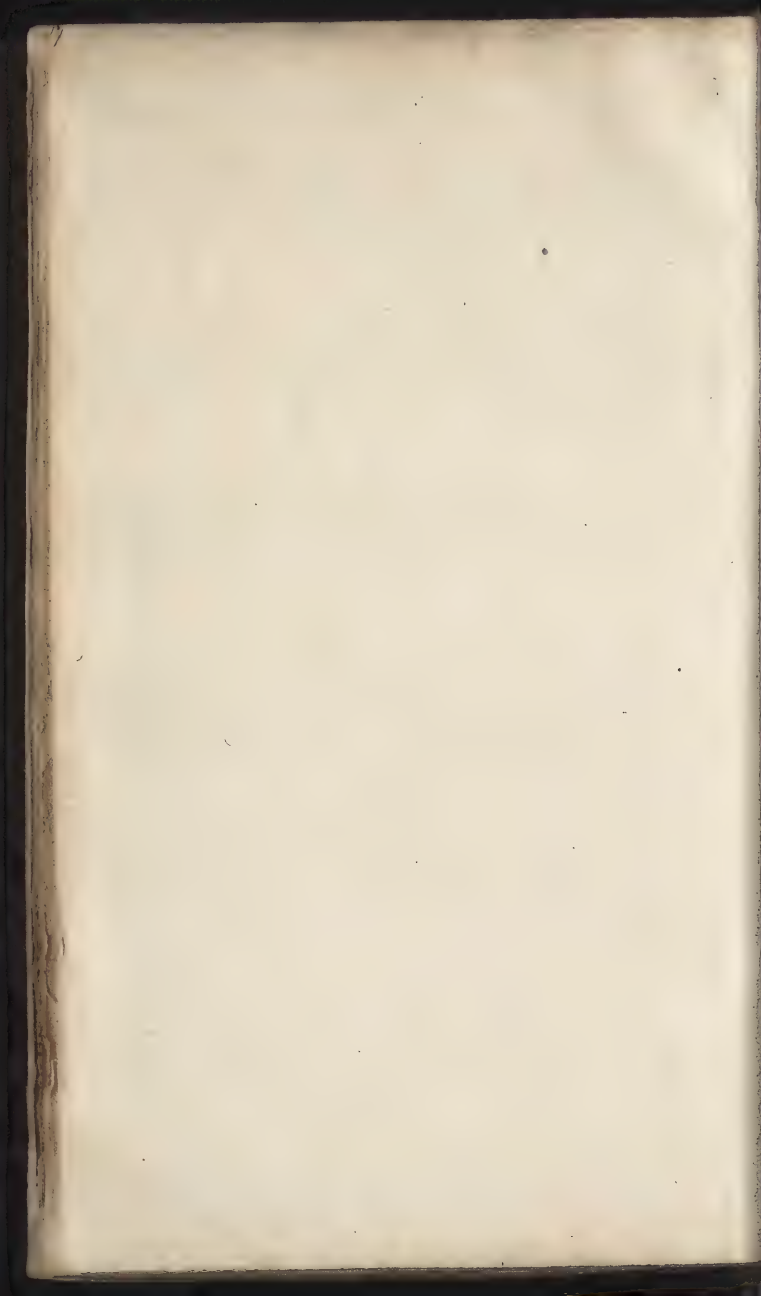

front, (14),

